තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ

නීතිය හා ක්‍රමවේදය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යාවලෝකනය

සංස්කරණය : කිෂාලි පින්ටෝ ජයවර්ධන

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ

කොමිෂන් සභාවේ ප්‍රකාශනයක්

2019 පෙබරවාරි

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය හා ක්‍රමවේදය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යාවලෝකනය

ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාව

සියලු හිමිකම් ඇවිරිණි. මෙම ප්‍රකාශනයේ කිසිඳු කොටසක් ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ පූර්ව අවසරයකින් තොරව විද්‍යුත්, යාන්ත්‍රික, ඡායා පිටපත්කරණය හෝ වෙනයම් ආකාරයකට ප්‍රතිනිෂ්පාදනය, සමුදණ පද්ධතියක ගබඩා කර තැබීම හෝ සම්ප්‍රේෂණය කිරීම සිදුකළ නොහැකිය.

ISBN - 978-624-5092-02-4

මෙම ප්‍රකාශනයේ අන්තර්ගතය සඳහා ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වගකීම දරනු ලැබේ. මෙහි දැක්වෙන කතෘවරුන්ගේ අදහස් තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ නිල ප්‍රතිපත්ති නියෝජනය කරනු නොලැබේ.

ප්‍රකාශයට පත්කළේ:
ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව
කාමර අංක 203-204,
දෙවන පරිශ්‍රය,
බණ්ඩාරණායක අනුස්මරණ ජාත්‍යන්තර සම්මන්ත්‍රණ ශාලාව,
බෞද්ධාලෝක මාවත,
කොළඹ 07.
දුරකතන/ෆැක්ස් **:** 94 11 2691625/26
විද්‍යුත් තැපැල: rti.commission16@gmail.com
වෙබ් අඩවිය: http://www.rticommission.lk

මුද්‍රණය
සමයවර්ධන මුද්‍රණශිල්පියෝ (පෞද්ගලික) සමාගම
53, හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල නාහිමි මාවත,
(මාලිගාකන්ද පාර)
මරදාන - කොළඹ 10.

අන්තර්ගතය

පෙරවදන 7

හිටපු තොරතුරු කොමසාරිස්, කැනඩාව (2010 - 2018) සූසැන් ලෙගෝල්ට්

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ **සභාපතිතුමාගේ පණිවිඩය** 10

සංස්කාරක සටහන
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ කොමසාරිස් හා ජ්‍යෙෂ්ඨ නීතිඥ කිෂාලි පින්ටෝ-ජයවර්ධන 12

1. දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පොදු අදහස්

1.1 **ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ දෙවර්ෂයක පිළිඹිබු කිරීම්** - ප්‍රශාන්ති මහින්දරත්න 29

1.2.**තොරතුරු දැනගැනීම ශ්‍රී ලංකාවේ නීතියේ පාලනයේ නිශ්චිත නිගමනයක් ලෙස** - ආචාර්ය දීපිකා උඩගම 46

1.3. **ලාංකීය රාජ්‍ය සේවයේ ඔඩුදුවා ඇති රහස්‍යතාව** - සුසිල් සිරිවර්ධන 59

2. මාධ්‍ය සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම

2.1. **සැබෑ මාධ්‍යවේදීන් සඳහා නීතියක්** - සිංහ රත්නතුංග 69

3. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත පිළිබඳ නෛතික පිළිඹිබුකිරීම්

3.1. **ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් ලබාදුන් තෝරාගත් තීරණ දෙකක් පිළිබඳ විචාරාත්මක ඇගයුම** - ආචාර්ය ජයන්ත ද අල්මේදා ගුණරත්න 77

3.2. **සංස්ථාගත හා බැංකු ක්ෂේත්‍රයන් තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම** - හර්ෂ ප්‍රනාන්දු 102

4. ආන්තික හා ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත්වූ ප්‍රජාවන් විසින් තොරතුරු අයිතිය අත්පත්කර ගැනීම

ආන්තික හා ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් වූ ජනතාව විසින් අත්කරගත් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම; රාජ්‍ය වගවීම සෙවීමට දැනගැනීමේ අයිතිය යොදාගැනීමේ ඇසිඩ් පරීක්ෂණය - අශ්විනි නටේසන් හා ආදිල් නතානි 132

5. ප්‍රගාමී හෙළිදරව්ව පිළිබඳ නිරීක්ෂණ

ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණයතොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ ඉටු නොවූ වගකීම - විජයානන්ද ජයවීර 161

6. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ සන්සන්දනාත්මක අත්දැකීමක්

6.1. ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නෛතික තන්ත්‍රය සංසන්දනාත්මක දෘෂ්ටිකෝණයකින් - ටෝබි මැන්ඩෙල් 190

6.2.දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රය සන්සන්දනාත්මක අයිතිය පිළිබඳ කරුණු දැක්වීම - රිචර්ඩ් කැලන්ඩ් 208

සංස්කාරක හා දායකයින් පිළිබඳ සටහන 222

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය 230

කෙටියෙදුම් පිළිබඳ සටහන

ANC	-	අප්‍රිකානු ජාතික කොංග්‍රසය
ATI	-	තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය
CA	-	ඡන්දදායක සම්මේලනය
CBSL	-	ශ්‍රී ලංකා මහා බැංකුව
CIC	-	මධ්‍යම තොරතුරු කොමිසම (ඉන්දියාව)
COSATU	-	දකුණු අප්‍රිකානු වෘත්තිය සමිති කොංග්‍රසය
DA	-	ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සන්ධානය
DO	-	නම්කළ නිලධාරී
EPF	-	සේවක අර්ථසාධක අරමුදල
EU	-	යුරෝපීය සංගමය
FAQ	-	නිතරම අසන ප්‍රශ්න
FCPA	-	විදේශ දූෂණ පරිචයන් පනත
GOBU	-	රාජ්‍ය සතු ව්‍යාපාර
GoSL	-	ශ්‍රී ලංකා රජය
IBSL	-	ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලය
ICC	-	අන්තර්ජාතික අපරාධ අධිකරණය
IDASA	-	ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී විකල්ප පිළිබඳ ආයතනය (දකුණු අප්‍රිකාව)
IO	-	තොරතුරු නිලධාරී
IPID	-	ස්වාධීන පොලිස් විමර්ශන අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය
J&K	-	ජම්මු හා කාෂ්මීරය
LTTE	-	දෙමළ ඊලාම් විමුක්ති කොටි සංවිධානය
MKSS	-	මස්දූර් කිසන් ශක්ති සන්ගතන්
MOU	-	අවබෝධතා ගිවිසුම

NDA	-	හෙළිදරව් නොකිරීමේ ගිවිසුම
NGO	-	රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය
NIC	-	ජාතික තොරතුරු කොමිසම
PA	-	පොදු අධිකාරිය
PAIA	-	2000 අංක 2 දරණ තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ පනත (දකුණු අප්‍රිකාව)
PIA	-	පකිස්තානු අන්තර්ජාතික ගුවන්සේවය
PIO	-	මහජන තොරතුරු නිලධාරී
POPI	-	2013 අංක 4 දරණ පෞද්ගලික තොරතුරු ආරක්ෂා කිරීමේ පනත (දකුණු අප්‍රිකාව)
PPP	-	මහජන පෞද්ගලික සහයෝගීතාව
RDA	-	මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය
RTI	-	තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම
RTIC	-	තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව (ශ්‍රී ලංකාව)
SA	-	දකුණු අප්‍රිකාව
SAHA	-	දකුණු අප්‍රිකානු ඉතිහාස ලේඛනාරක්ෂණාගාරය
SAITM	-	දකුණු අප්‍රිකානු තාක්ෂණ හා වෛද්‍ය ආයතනය
SEC	-	සුරැකුම්පත් හා විනිමය කොමිසම
SLA	-	ශ්‍රී ලංකා යුද හමුදාව
TISL	-	ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා
TRC	-	විදුලි සංදේශ නියාමන කොමිසම
TRC	-	සත්‍ය හා සංහිඳියා කොමිසම
UNHRC	-	එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් කවුන්සිලය

පෙරවදන

21 වන ඩිජිටල් සියවසේදී, පොදු අධිකාරින්ගෙන් තොරතුරු දැනගැනීමට හා ලබාගැනීමට පුද්ගලයන් සතු මූලික අයිතිවාසිකම හඳුනාගැනීම, ප්‍රවර්ධනය හා ආරක්ෂා කිරීමේ අවශ්‍යතාවය අවිවාදිත වේ. ඔවුන්ගේ ආණ්ඩුවල වගවීම පවත්වාගැනීමට, දැනුම්වත් තෝරා ගැනීම් ඇති කිරීමට හා නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට, තොරතුරෙහි නිරවද්‍යතාවය සනාථ කිරීම සහතික කිරීමට මෙම අයිතිය අත්‍යවශ්‍ය වේ. ජනතාව හා ඔවුන්ගේ ආණ්ඩු අතර ඇති අසමමිතික බලය හා තොරතුරු ප්‍රතිතුලනය කිරීමේ යතුර එය වන්නේය.

එබැවින්, 2000 වසරේ සිට ලෝකය පුරා නීතින් 123 ට හිමිකම් කියමින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිවල සීඝ්‍ර වර්ධනයක් දක්නට ලැබීම දිරිගන්වනසුලු වේ.

මෙම ප්‍රවණතාවය අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත 2017 පෙබරවාරි 04 වන දින ක්‍රියාත්මකභාවයට පත්විය. ශ්‍රී ලංකාවේ මෙම නීතිය ලෝකයේ හතරවැනි ස්ථානයටත්, ආසියාවේ දෙවන ස්ථානයටත් නීතිය හා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී මධ්‍යස්ථානයේ ගෝලීය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ දර්ශකයේ ශ්‍රේණිගත කර තිබේ.[1] මෙම පනත ඇතැම් අනන්‍ය හා ප්‍රගාමී ප්‍රතිපාදනවලින් සමන්විත වන බව ටෝබි මැන්ඩෙල්ගේ සන්සන්දනාත්මක අත්දැකීම් පරිච්ඡේදයෙහි උද්දීපනය කර ඇති අතර ඔහු එහි දක්වන්නේ:"...ලෝකයේ වඩාත්ම බලගතු ශ්‍රී ලංකාවේ කොමිසමට ඉතාමත් විස්මයජනක බලතල හා වගකීම් සමූහයක් සහිත පැකේජයක් හිමි බවයි"[2]

කෙසේවෙතත්, පළමු පියවරෙන් පමණක් එය ශක්තිමත් නීතියක් බවට පත් නොවේ. අර්ථාන්විත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රයක් සඳහා සැබෑ පරීක්ෂණය වන්නේ එම නීතිය විධිමත්මව ක්‍රියාත්මක කිරීමයි. මෙම ග්‍රන්ථයෙන්, මෙම පනත ආරම්භයේ පටන් එහි ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳව සවිස්තරාත්මක හා විචාරාත්මක විමර්ශනයක් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම

1. https://www.law-democracy.org/live/rti-rating/global/
2. මැන්ඩෙල්, ටෝබි, සන්සන්ධනාත්මක අත්දැක්ම්හි ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නෛතික තන්ත්‍රය, 82 පිටුව

පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව මගින් ඉදිරිපත් කරනු ලබයි. එය අනාගත ප්‍රගමනය මැනබැලීමට අවශ්‍ය තීරණාත්මක ප්‍රමිතීන් සම්පාදනය කරන අතරම අවශ්‍ය තැන්හි ප්‍රතිරෝධයන්ට විරෝධය පාමින් හෙළාදකිනු ලැබේ.

මෙම ප්‍රකාශනයෙහි ඇති ප්‍රධාන නිරීක්ෂණ කිහිපයක් අවධාරණය කිරීම අගනේය.

පළමුව, පෞද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය සමබරකරමින් හා මහජන සුබසිද්ධිය අවධාරණය කරමින්, රජයේ සංක්‍රාන්තික යුක්තියට අදාළ ප්‍රතිපත්තිවල තොරතුරු අනාවරණයට වන ඉල්ලීම් සඳහා ප්‍රතිචාර දක්වමින් හා රාජ්‍ය අංශයේ අක්‍රමිකතාවන් ඇතුළු පුළුල් පරාසයක වන ගැටලු සම්බන්ධව ගනුදෙනු කරමින් සිය කොමිෂන් සභාවේ තත්වය ඉහළ මට්ටමක පවත්වාගනිමින් ලබාදුන් 600කට වැඩි ප්‍රමාණයක තීරණ ඇත. මෙකී කාර්යසාධනය හරහා වර්ධනය වන නීතිවිද්‍යාවක ඉලක්කගත වැදගත්කමට කොමිෂන් සභාව විසින් මුලපුරා ඇත.

දෙවනුව, ආණ්ඩුව විසින් එහි කොටසක් ලෙස කොමිෂන් සභාවේ නියෝගවලට අනුකූලව ක්‍රියාකර ඇති අතර රහස්‍යභාවයේ සංස්කෘතිය පෝෂණය කිරීම වෙනුවට පොදු අධිකාරීන් විසින් තොරතුරු ඉල්ලීම්වලට ප්‍රතිචාර දක්වා තිබීම වාර්තා වේ. මින් බොහෝ දුරට ගම්‍ය වන්නේ නීතියේ අවශ්‍යතාවන්ට අනුව කටයුතු කිරීම හා කොමිෂන් සභාවේ නියෝගයන්ට ගරු කිරීමේ ආණ්ඩුවේ ඇති කැමැත්තයි.

තෙවනුව, වෙනත් නීතිවල ඇති හෙළිදරව්කිරීමේ ව්‍යතිරේක වර්ධනය වීම මත යම්කිසි පසුබෑමක් මෙහි ඇතිවිය හැකිය. රාජ්‍ය සේවය තුළ පනතෙහි පරිපාලනය වීම හා කොමිෂන් සභාවේ අරමුදල් පිළිබඳ සීමාවන් මෙම ග්‍රන්ථයෙහි පමණක් සඳහන් කර ඇති නමුත් එය සමීපව පරීක්ෂණයට භාජනය කළයුතු තවත් ආකාරයක පසුබෑමකි. කැනඩාවේ මාගේම අත්දැකීම් ගත් කළ කුමන හෝ නෛතික බලසීමාවක් තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමට අවධානම් සහගත ග්‍රහණයන් මෙන්ම මෙහිලා සියලු කොටස්කරුවන්ට එවැනි වර්ධනයන් පිළිබඳ නිරන්තර අවධානයෙන් පසුවීමට අවවාද සපයයි.

සිව්වනුව, ශ්‍රී ලාංකේය පුරවැසියන් සිය අයිතිවාසිකම් භාවිත කිරීමේ කැමැත්ත පිළිබඳ සඳහන් වන අතර, අඛණ්ඩ සාර්ථකත්වයක්

සඳහා අවශ්‍ය උපායමාර්ගයන් පිළිබඳවද සාකච්ඡා කරනු ලැබේ. එනම්, රාජ්‍ය සේවයේ සියලුම පිරිස් පුහුණු කිරීම, පුරවැසියන් දනුවත්කිරීමේ වැඩසටහන්, ප්‍රගාමී හෙළිදරව්ව වර්ධනයට ක්‍රියා කිරීම, මාධ්‍ය සමඟ සම්බන්ධවීම හා ඇතැම්විට වඩාත්ම වැදගත්වන්නේ රාජ්‍ය සේවයේ සහ ආණ්ඩුවේ ඉහළපෙළේ දෙපාර්ශ්වයේ නායකත්වයයි. මෙම කරුණුවලින් වියුක්තව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමට පැවතිය නොහැකිවනු ඇත.

කොමිෂන් සභාවේ කැපවීම, කාර්යසාධනය හා අරමුණු සහගතභාවය, කොමිෂන් සභාවේ තීරණයන්ට ගරුකිරීම සඳහා වන ආණ්ඩුවේ කැමැත්ත හා වඩාත් වැදගත් ලෙස තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම භාවිත කිරීමට පුරවැසියන්ගේ කැමැත්ත යන කාරණා මත ශ්‍රී ලංකාව විසින් එහි ප්‍රගතිශීලි නීතිය සමඟ සමස්ථ ආසියාවේම නායකත්වය ගෙන ඇති බව පැහැදිලිවම පෙනී යයි.

මාගේ අත්දැකීම් අනුව, ඕනෑම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රයක් ක්‍රියාත්මකවීම කාලයත් සමඟ වඩ වඩාත් අභියෝගයට ලක්වන අතර සියලුම පාර්ශ්වකරුවන්ගේ විමසිලිමත්භාවය, කැපවීම, ඔරොත්තුදීමේ හැකියාව හා ධෛර්යය වැනි ගුණාංගයන් එහි අර්ථාන්විත පැවැත්ම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ. අඛණ්ඩ වැඩිදියුණුකිරීම මෙම මූලික අයිතිවාසිකම ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රධාන වේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ මෙම ග්‍රන්ථය මඟින් සියලුම පාර්ශ්වකරුවන් සඳහා මනා සේවයක් සපයන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ක්‍රියාත්මක වීම පිළිබඳ පළමු දෙවසරෙහි කාර්යයන් හා මෙම ප්‍රධාන මූලික අයිතිවාසිකම රැකගැනීම සඳහා සහාය වනු ඇත. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ මූලික මූලධර්මයක් ලෙස තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ අධාරකරුවෙකු ලෙස හා ප්‍රබුද්ධ අදහන්නෙකු ලෙස මා මහත්වූ උනන්දුවකින් යුතුව ක්‍රියා කරන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රයෙහි තවත් බොහෝ දෙනෙක් මේ ආකාරයෙන්ම සිටින බව මම තරයේ විශ්වාස කරමි.

සූසැන් ලෙගෝල්ට්
කැනඩාවේ තොරතුරු කොමසාරිස්
(2010 ජූනි - 2018 පෙබරවාරි)

සභාපතිතුමාගේ පණිවිඩය

2017 පෙබරවාරි 03 දින ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ක්‍රියාත්මකභාවයට පත් වී දෙවර්ෂයක් සනිටුහන් කරන අවස්ථාවේදී ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් නිකුත්කරන ලද තෝරාගත් නියෝග පිළිබඳ වෙළුම සමඟ සම්පිණ්ඩනය කරන ලද 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය හා ක්‍රමවේදය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යාවලෝකනය' යන ග්‍රන්ථය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබයි.

මෙම එකතුවෙහි සඳහන් ලිපි මඟින් මෙම කාලය අතරතුරදී තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නොයෙකුත් පැතිකඩවල් පිළිඹිබු කරන අතර පාඨකයා හට යම් ආකාරයකින් හෝ වෙනත් ආකාරයකින් තොරතුරු දැනග ැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ක්‍රියාවලියට දායක වීමට ඇරයුම් කරයි. පුරවැසියන්ට වඩාත් ඵලදායී ලෙස පොදු ජන ජීවිතයේදී හා රට තුළ පුළුල් ලෙස යහපාලනය ප්‍රවර්ධනයට සහභාගීවීම මඟින් ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරිත්වය තුළ විනිවිදභාවය හා වගවීමේ සංස්කෘතිය ප්‍රවර්ධනය කිරීමෙහි ලා මෙම උත්සාහය සුළු වශයෙන් හෝ ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇතැයි යන්න මාගේ අපේක්ෂාවයි.

අප විසින් ආරාධනය කරන ලද කාලය තුළදී මෙම ග්‍රන්ථය සඳහා ඔවුන්ගේ දායකත්වය කාරුණිකව ලබාදුන් ඔවුන්ගේ විෂය ක්ෂේත්‍රයන්හි ප්‍රවීණ දායකයන්ට මාගේ අවංක කෘතඥතාවය පළ කර සිටින අතර මාගේ දැඩි අගය කිරීම මෙම ප්‍රකාශනය සංස්කරණය කළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ කොමසාරිස් හා ජ්‍යෙෂ්ඨ නීතිඥ කිෂාලි පින්ටෝ-ජයවර්ධනට හා එය ත්‍රෛභාෂාවෙන්ම පළකිරීමේ භාරදූර්‍ය කාර්යය සිදුකළ තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ නීති පර්යේෂකයන් වන නීතිඥ සුෂ්මිතා තයානන්දන්, නීතිඥ ඉමල්කා

අබේසිංහ, නීතිඥ රධිකා ගුණරත්න, නීතිඥ දුමිඳු මධුෂාන්, නීතිඥ තවප්‍රියා තවකුමාර් හා නීතිඥ ක්‍රිජා සිවකුමාර් හට ඔවුන් දැක්වූ දායකත්වයට කෘතඥතාවය පළ කර සිටිමි.

මෙම කර්තව්‍යයේ දී මෙම ප්‍රකාශනය සඳහා නන් අයුරින් සහාය දැක්වූ සියලු දෙනාටම මාගේ ස්තුතිය පුදකර සිටින අතර එම සහාය නොමැතිව මෙම ප්‍රකාශනය යතාර්ථයක් නොවනු ඇත.

මහින්ද ගම්මම්පිල
සභාපති
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව.

සංස්කාරක සටහන

2017 පෙබරවාරි 03 වනදින ශ්‍රී ලංකාවේ 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත (තොරතුරු දැන ගැනීමේ පනත) ක්‍රියාත්මක කළ දිනයේදී නැගෙනහිර පළාතේ දෙමළ ජාතික මව්වරුන් පහළොස්දෙනෙකුගෙන් යුත් කණ්ඩායමක් පොලිස් ස්ථානවලට පැමිණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ පිටපත් විහිදුවා දක්වමින් 2009 දී දෙමළ ඊළාම් විමුක්ති කොටි සංවිධානය හා රජය අතර පැවැති සන්නද්ධ ගැටුම් අවසාන වූ කාලයේදී අතුරුදහන් වූ ඔවුන්ගේ දූ පුතුන්ට සිදුවූයේ කුමක්ද යන ප්‍රශ්නයන්ට පිළිතුරු ඉල්ලා සිටින ලදි.

මේ සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියා කිරීමට පොලිස් නිලධාරීන්ට නොහැකි වූ නවමු තත්වයක් විය. පැමිණිලි භාරගැනීමෙන් පසු ඒවා පරීක්ෂාවට යොමුකරන ලද පොලිස් නිලධාරීන් බහුතරයක් සිංහල වූ අතර ඔවුන්ගේ මුහුණුවලින් දිස්වූයේ ඔවුනට පනතේ දමිළ පිටපත් කියැවීමට නොදන්නා ස්වභාවයකි. ''සමහරවිට පනතෙහි අන්තර්ගතව ඇත්තේ කුමක්ද යන්න හෝ පාර්ලිමේන්තුව විසින් තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතක් සම්මත කර ඇතිබවක් හෝ ඔවුන් දැන නොසිටින්නට ඇති බවය''. අවසානයේදී, එම පොලිස් නිලධාරීන් මවිතයට පත්කරමින් පනතේ ඇති වැදගත් ප්‍රතිපාදන පිළිබඳව කැඩුණු සිංහලෙන් පැහැදිලි කිරීමට මෙම මව්වරුන්ට සිදුවිය.

මෙය සාමාන්‍යයෙන් තොර වූ දෙයක් ලෙස දැකගත හැකි වේ. 1970 ගණන්වල සිට ශ්‍රී ලංකාව තුළ දරුණු ජනවාර්ගික අරගලයක් පැවති අතර සන්නද්ධ ප්‍රදේශයන්හි දශකයන්ට වඩා කාලයක් ජීවත් වූ මිනිසුන් අධිකාරිය ප්‍රශ්න කිරීමක් හෝ අභියෝගයට ලක් කිරීමක් සිදු නොකළ අතර 2009 දී යුද්ධය අවසන් වීමෙන් පසුව මෙම බිය පිළිබඳ තත්වය පහවයමින් ඇති වූ මෙම සංවර්ධනය සුවිශේෂී වේ. රාජ්‍ය නියෝජිතයන්ගෙන් වගවීමක් ඉල්ලා සිටීම සඳහා දෙමළ මව්වරුන්ට නීතියක් මගින් සවිබල ගන්වන ලද කාරණය අතිවිශේෂ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ විමසුම්හි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මෙම කාන්තාවන් හා රාජ්‍යයේ නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන නිලධාරීන් අතර සංවාදයක් ඇති වූ බව කැපීපෙනෙන සිදුවීමකි.

මෑතකදී මා එම මච්චරුන් කීපදෙනෙකු මුණගැසුණු අතර ඔවුන්ගේ තොරතුරු ඉල්ලීම් සඳහා සිදුවූයේ කුමක්ද යන්න විමසා සිටින ලදි. එහිදී සමහර අවස්ථාවන්වලදී පරීක්ෂණ තවමත් සිදුවෙමින් පවතී. අනෙක් අවස්ථාවලදී, විපතට පත් පවුල්වල සාමාජිකයින්ට එම ක්‍රියාවලියෙන් ඉවත්වීමට අවශ්‍ය වූ අතර එයට හේතුව ඔවුන්ගේම වචනයෙන් කියතොත් 'අපරාධකරුවන් වූ පැරාමිලිටරි සාමාජිකයින් එතැන් පටන් ගම්වලට පැමිණෙන ලදි. ඔවුන් අප අතර ජීවත් වේ. අපට ඔවුන් ගෙන් ප්‍රශ්න කිරීමට අවශ්‍ය නැත' යන්නයි. නමුත්, ඔවුන් ප්‍රකාශ කළ පරිදි රාජ්‍ය අධිකාරිය ප්‍රශ්නගත කිරීමටත්, ප්‍රශ්න ඇසීමටත් නීතියක් මඟින් ඔවුන්ට බලය ලබාදුන් බවට වූ ප්‍රබල හැඟීම වූයේ 'අප විසින් ඉල්ලීමකින් ප්‍රශ්න කිරීමට ක්‍රියාවලියක් සකස් කර ඇත' යන්නයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ වෙනත් ස්ථානවලදී 'ප්‍රශ්න ඇසීමට' දැන් පුරවැසියන්ට හැකිය යන ප්‍රමුදිත හැඟීම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ක්‍රියාත්මකභාවයට පත් වීම මගින් සියලුම ජනවාර්ගික පුරවැසියන් විසින් අත්විඳින්නකි. ඇතැම්විට, මෙය ප්‍රථම වතාවට ජනතාවගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා සැබවින්ම භාවිත කළ හැකි නීතියක් ලෙස සැලකිය හැකිය. නීතිය යන්න ගුප්ත ස්වභාවයෙන් යුත්තක් යන අදහසට වෙනස් වූද, නීරස උසාවි කාමරවල විපතට පත්වූවන් පිබිදවීම දුර්වල කරමින් බොහෝවිට ඔවුන්ට නොතේරෙන භාෂාවකින් ඇතැම් නීතිඥයන් විසින් කලකෝලාහල කරන අයුරු නරඹන්නන් හට නව යථාර්තයක් විය.

සැබවින්ම, ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ඉතාමත් මුල් අත්දැකීම සිත්ගන්නාසුලු කාරණයක් වූයේ දැඩි මහජන මතභේදාත්මක කරුණු පිළිබඳ පමණක් පුරවැසියන් විසින් නීතිය භාවිත කරමින් ප්‍රශ්න කිරීම පමණක් නොව මූලික පාලන ක්‍රියාවලිය ගැන ද ප්‍රශ්න කිරීමයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාව ඉදිරියට පැමිණි පළමු අභියාචනා අතරින් එකක් වූයේ මාළු වෙළඳුන් විසින් 'දවසේ අල්ලාගන්නා' මාළු විකිණීම සඳහා දකුණු පළාතේ කාර්යබහුල මාර්ගයක් මත පිහිටුවා ඇති තාවකාලික ඉදිකිරීමක් මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය විසින් ඉවත් නොකළේ ඇයි ද? යන්න විමසමින් පුරවැසියෙකු යොමුකළ තොරතුරු ඉල්ලීමකි.

තොරතුරු ඉල්ලීමෙන් පසුව මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය විසින් එම ඉදිකිරීම ඉක්මණින් ඉවත් කරන ලදි. ඉන් අනතුරුව, එම පුරවැසියා විසින් කොමිෂන් සභාවට පැමිණිලි කර විමසා සිටින ලද්දේ මීට පෙරාතුව ප්‍රදේශවාසීන් විසින් දිගින් දිගටම සිදුකර ඇති ඉල්ලීම් නොසළකා හරිමින් ඉදිකිරීම් ඉවත්කිරීමේ නීතිය යටතේ මෙම ඉදිකිරීම ඉවත් නොකර, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ක්‍රියාත්මක වනතෙක් සිටි, මෙම ඉවත් කිරීම සිදුකිරීමට නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට අදාළ කොළඹ මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරියේ නීති නිලධාරීන් හා එහි ප්‍රාදේශීය නිලධාරීන් අතර හුවමාරු වූ ලිපිලේඛන හෙළිදරව් කරන ලෙසය. අවසානයේදී, කොමිෂන් සභාවේ දැන්වීම අනුගමනය කරමින් මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය විසින් ඔහුගේ ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දෙමින් අදාළ ලිපිලේඛන සපයමින් පෙන්වා දුන්නේ ප්‍රාදේශීය දේශපාලනඥයින්ට සම්බන්ධ නිලධාරීන් විසින් සිය යුතුකම ඉටුකිරීම පැහැදිලිවම පැහැරහැරීමක් වී ඇති බවයි. වැරදි සිදුකළ නිලධාරීන්ගේ නම් හෙළිකිරීම මගින් අනාගතයේ නීතිය උල්ලංඝණය කරන්නා වූ නිළධාරීන් අධෛර්යට පත්කිරීමක් මෙහිදී සිදුවිය.

බොහෝ අවස්ථාවලදී, කොමිෂන් සභාව ඉදිරියේ විභාග වූ අභියාචනා මගින් හෙළිදරව් වී ඇත්තේ ඉහළ නිළධාරීන් විසින් නීතියට පටහැනි ආකාරයේ තීරණ ගැනීමට එළඹීමේදී, එවැන්නක් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතින් මහජනයාට නිරාවරණය විය හැකිය යන පදනම මත ඔවුන්ගේ සමීපතයන් විසින් හෝ තොරතුරු නිළධාරින් විසින් යම් ඉඟිකිරීමක් ඔස්සේ එසේ නීතියට පටහැනි ක්‍රියාකිරීමෙන් වලක්වා ඇති බවයි. මෙහිදී රාජ්‍ය ආයතන ප්‍රශ්න කිරීමට පුරවැසියන් ක්‍රමිකව බලගැන්වීම, සිවිල් සමාජය හා මාධ්‍ය මඟින් ජාතික මාධ්‍ය තුළ ගෙනගිය ප්‍රමුඛ අභියාචනාවල ඉහළ රාජ්‍ය අධිකාරීන්ගේ නොයෙක් ආකාරයේ වගවීම් පිළිබඳව ප්‍රශ්න කිරීම හා සමානවම වැදගත් වේ.

මෙහිදී අවධානය පැහැරගන්නා සිදුවීම් ලෙස, ජාතික ගුවන් සේවය වන ශ්‍රී ලංකා ගුවන් සේවයේ නොමනා පාලනය සම්බන්ධ පරීක්ෂණ කොමිෂන් සභාව පිළිබඳ 'අතුරුදහන් වූ' වාර්තා පෙළ ගැස්ම, සන්නිවේදන නියාමකයෙකු විසින් ආන්දෝලනාත්මක පුවත්

වෙබ් අඩවියක් අවහිර කිරීම, මහ බැංකුව විසින් සේවක අර්ථ සාධක මුදල් ආයෝජනය කිරීම හා දේශපාලනඥයින්ගේ වත්කම් ප්‍රකාශන නිකුත් කිරීම වේ. මෙවැනි අභියාචනයයි මෙරට තුළ විනිවිධභාවයෙන් යුත් සංස්කෘතියක් නිර්මාණය කිරීමට අත්‍යාවශ්‍ය අංගයක් බවට කිසිදු සැකයක් නොවෙතත්, මාධ්‍ය අවධානයෙන් පරිබාහිරව, සෙමින් හා බොහෝ දුරට අවධානයට ලක්නොවන ''සාමාන්‍ය පුරවැසියා'' විසින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ''අපි, ජනතාව'' යන වචනවලට ජීවය ලබාදීම ඔස්සේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම යන තන්ත්‍රය සවිබල ගැන්වීම සිදුවෙමින් පවතී.

2004 වර්ෂයේදී තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ පනත් කෙටුම්පත කෙටුම්පත් කළ ජ්‍යෙෂ්ඨ රාජ්‍ය නිළධාරීන් වන නීතිපතිවරයා, නීති කෙටුම්පත්වරයා, නීතිඥයන්, සංස්කාරකවරුන් සහ නීතිය හා මාධ්‍ය පිළිබඳ විද්‍යාර්ථීන්ගෙන් සමන්විත අග්‍රාමාත්‍ය කමිටුව විසින් සිදුකළ කෙටුම්පත්කරණ ක්‍රියාවලියෙන් පසු ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ මූලාරම්භය සිදුවිය. මෙම පනත් කෙටුම්පත කැබිනට් මණ්ඩලය විසින් අනුමත කරන ලද නමුත් දේශපාලන කැලඹීම් හේතුවෙන් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ නොහැකි විය. 2015 වර්ෂයේදී, දෙවන කෙටුම්පත් කමිටුව විසින් 2003 පනත් කෙටුම්පත සියුම්ව සකස් කරමින් හා සංශෝධනය කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස 2016 අංක 12 දරන පනත බිහිවිය.

කෙටුම්පත්කරණ ක්‍රියාවලීන් දෙකෙහිදීම මතක තබාගත් වැදගත් මූලධර්මයක් වූයේ පුරවැසියා හා රාජ්‍ය අතර පූර්ව - විනිවිදභාවයෙන් යුත් බේරුම්කරුවා ලෙස ක්‍රියා කිරීමට මාධ්‍යය, නීතිඥයන් හා සිවිල් සමාජය වැනි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියෝජිතයින්ගෙන් සමන්විත ස්වාධීන තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවක් ස්ථාපිත කිරීමයි. එය පනත යටතේ සිදුකරනු ලබන වැරදි සම්බන්ධයෙන් අපරාධමය නඩුපැවරීම් සිදුකරන පොලීසියට හෝ රජයේ අභිචෝදකට එහා ගිය කොමිෂන් සභාවකි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය හා ක්‍රමවේදය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යාවලෝකනය පිළිබඳ වන මෙම ග්‍රන්ථය සඳහා දායකත්වය දක්වන්නෙකු සඳහන් කරන්නේ;

> *ඉතාමත් සුවිශේෂී බලතල හා වගකීම් සමූහකින් යුක්ත ඇසුරුමක් හිමිබැවින් ශ්‍රී ලංකාවේ කොමිසම ලෝකයේ වඩාත්ම බලගතු ස්ථානයක් හොබවයි. තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ සාර්ථකත්වයට හේතුවන එක් ප්‍රධාන දායකත්වයක් වන්නේ ස්වාධීන ආංශික දේහයක් පැවතීමයි. මේ සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාව ඉහළට හා ඉන් ඉදිරියටද ගොස් තිබේ." (ටෝබි මැන්ඩෙල්, Sri Lanka's Legal Regime for the Right to Information in Comparative Perspective (ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නෛතික තන්ත්‍රය සන්සන්දනාත්මක දෘෂ්ටි කෝණයකින්))*

එසේ වුවද, ස්වාධීන අධීක්ෂණ ආයතනයන්ට ප්‍රමාණවත් මූල්‍යමය හා මානව සම්පත් සහාය එක්සේ වැදගත් බව අවිවාදිත වේ. විශේෂයෙන් ම ස්වාධීන කොමිෂන් සභාවන්ට එහි විධිමත් ක්‍රියාවලිය සඳහා ප්‍රමාණවත් මූල්‍යමය සම්පත් සහතික කිරීමේ ආණ්ඩුවේ අසමර්ථතාවය මත මෙම දේහයන්ට නිතරම පාහේ බාධාකාරී නිලධාරීන් සමඟ අරගලයක නිරතවීමට සිදුවේ. මෙහි ප්‍රතිඵලය වන්නේ වඩාත් හොඳ කොමිෂන් සභාවන්ට වුවද ආණ්ඩුවේ වර්ණනාවන් සිදුකිරීම සඳහා හුදු ප්‍රදර්ශන භාණ්ඩවල ස්වරූපය ගැනීමට සිදුවීමත් නීතිය තුළ න්‍යායෙන් එහා ගිය සුළුයමක් කිරීමට සිදුවීමත්ය.

අප විසින් ප්‍රකාශට පත්කරන ''ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය හා ක්‍රමවේද පිළිබඳ ප්‍රත්‍යාවලෝකනය'' යන මෙම රචනා තුළ රට තුළ පැනනගින තොරතුරු සංස්කෘතියේ සාර්ථකත්වයන් හා අභියෝගයන් මනාව ග්‍රහණය කර තිබේ. ප්‍රශාන්ති මහින්දරත්න විසින් සිය දායකත්වයේදී පෙන්වා දෙන්නේ පසුගිය දෙවර්ෂය තුළ බාධාවන් ගණනාවක් මෙහි ශක්‍යතාවයට පූර්ණ ලෙස අභියෝග සිදුකළද 'දැඩි අවශ්‍යතාවන් පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණය කිරීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියට හැකි වී ඇත...' යන්නයි. ඒවා නම්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ මූලික නියාමයන් සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය අංශය තුළ පූර්ණ අවබෝධයක් හෝ අගය කිරීමක් නොමැති වීම - ''එනම්, රීතිය වනුයේ හෙළිදරව් කිරීමය, හෙළිදරව් කිරීමෙන් බැහැරවීම ව්‍යතිරේකයයි.'' ඇය නිරීක්ෂණය කරන පරිදි තොරතුරු දැනගැනීමේ

අයිතිවාසිකම අලුතින් හඳුන්වා දුන් පරිපාලනමය හිසරදයක් ලෙස නොව උපායශීලි සංචලනයන් හරහා යුක්තිය සැලසීමක් ලෙස රාජ්‍ය නිලධාරීන් විසින් දැකිය යුතු බවයි.

ඇය යෝජනා කරනුයේ, සහයෝගී රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියක් හා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ හොඳින් සිතාබලන ලද උපාය මාර්ගයක් ප්‍රධාන ආයතනය (ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය) විසින් මනාව දියුණු කළ යුතු අතර එය තොරතුරු නිලධාරීන් පමණක් පුහුණු කිරීමක් නොව තොරතුරු ඉල්ලීම් මූලික අවස්ථාවේදී ප්‍රතික්ෂේප කිරීම මෙහෙයවන නම්කළ නිලධාරීන් වන ඔවුන්ගේ ජ්‍යෙෂ්ඨයන් හා ආයතන ප්‍රධානීන්ටද එම පුහුණුව ලබාදිය යුතු බවයි.

මේ අතර, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව හා ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශයට වඩා මෙම ක්‍රියාවලිය තුළ සියලුම පාර්ශ්වයන්ගේ දායකත්වය වැදගත් වෙයි. ඇයගේ තවත් සළකාබැලීමක් වන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ශක්තිසම්පන්න මාධ්‍ය කතිකාවතක් නොමැතිවීම ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ ක්‍රියාවලියේ ප්‍රධාන යෝජකයෙකු හා ප්‍රවීණ සංස්කාරකයෙකු වන සිංහ රත්නතුංගයන් විසින් සිදුකළ අනුනාදය අප විසින් මෙහිදී සළකනු ලබයි. සිවිල් සමාජ පිළිබඳව සළකා බලන විට, ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය දෙයාකාරයකින් සිවිල් සංවිධාන හා බද්ධව ඇත. එනම් එහි පාර්ශ්වකරුවන් ලෙස එය භාවිතය පිළිබඳ උපදේශනයටත්, යමෙක් තොරතුරු දැනගැනීමේ නිතීන් ඔස්සේ සිවිල් සංවිධානවලට හිරිහැරයක් සිදුකළ හැකි බවට බියකින් පෙලුණද, එවැනි පරිචයක් ගෝලීය හෝ කලාපීය වශයෙන් නොමැති අතර මෙම සන්දර්භයන් දෙකෙහිම කැපවීමක් ලෙස ප්‍රතිපක්ෂ ආණ්ඩුවලට ආණ්ඩුවල පීඩාවන්ට විරුද්ධවන වඩාත් ශක්තිමත් සිවිල් සමාජයක් ඇතිකළ හැකිය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව, මහින්දරත්නගේ ස්ථාවරය වන්නේ 'සංවේදී නීතියක් අශෝභන ලෙස භාවිත නොකළ යුතුය' යන්නයි. ඇය අවධාරණ කරන්නේ,

''... මූලෝපායිකව සිය මුල් වසරවලදී, නීතියට ස්වභාවිකව සංවර්ධනයවීමට ඉඩ ලබා දිය යුතු අතර, මහජන සුජාතභාවය හා සහයෝගය වෙනුවෙන් පෙනී සිටිමින් අනෙක් අතට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ සංස්කෘතියට ප්‍රහාර එල්ලකිරීමේ ශක්‍යතාවයෙන් යුක්ත ඉහළ දේශපාලන මතභේදයන් මධ්‍යයට කොමිෂන් සභාව සහ අධිකරණයන් තෙරපුම් නොකල යුතුවේ. ''

තවදුරටත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට බරපතල ප්‍රති විපාකයක් ඇති විය හැකි ලෙස ඇය දක්වන්නේ, තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය පුළුල්ව බැහැර කරන්නා වූ අනාගත නීති පැනවිය හැකි වීමයි. මෙය කොමිෂන් සභාව විසින් දැනටමත් හඳුනාගෙන ඇති අන්තරායකි. (බලන්න 2018 ජූනි 01, ප්‍රසිද්ධ නිවේදනය)

මෙම වෙළුමෙහි දෙවන රචනාවෙහි, නීතියේ මූලික අංගයක් ලෙස දැනගැනීමට ඇති අයිතියේ වැදගත්කම පිළිබඳ ජ්‍යෙෂ්ඨ විද්‍යාර්ථියෙක් හා ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවේ සභාපතිනිය වන දීපිකා උඩගම අවධාරණය කරයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ යටින් දිවෙන සංකල්පය ඉතා පැහැදිලිය; ''මහජන සම්පත් අවභාවිතය හා මහජන බලය අපයෝජනය කිරීම වැළැක්වීමට හා ආණ්ඩුවට අභියෝග කිරීමට තොරතුරු භාවිත කිරීම පුරවැසියන්ට වැදගත්වන අතර තොරතුරු දැනගැනීමේ තන්ත්‍රයට ඔවුන් නිශ්චිත ප්‍රතිඵලයක් ලබා ගන්නේද නැද්ද යන්න සම්බන්ධව තරාතිරම නොබලා ගනු ලබන තීරණ පිළිබඳව 'හුදෙක් දැනගැනීමට' පුරවැසියන්ට නෛසර්ගික මානයක් ලබා දේ. එම දැනුම සිවිල් සමාජයේ සහභාගීත්වයේ සවිබලගැන්වීමේ අංගයකි.''

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව හා පුරවැසියන් පසුගිය දෙවර්ෂය තුළ විශාල අත්දැකීම් රාශියක් ලබා ගත් අතර ඇතැම් ඒවා 'ජීවිත වෙනස්කිරීමක්' දක්වා ධනාත්මකය. පනතේ 5(4) වගන්තිය තුළ මහජන සුභසිද්ධිය ඉක්මවා යන ආකාරයෙන් පූර්ව හෙළිදරව් කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිය එහි විශේෂ බැඳියාවකින් ක්‍රියා කර ඇත. ඇය සඳහන් කරන පරිදි කලාපීය වශයෙන් ව්‍යතිරේකයන් ලෙස සලකන ජාතික ආරක්ෂාව සහ

බුද්ධිමය නියෝජිතායතන (දූෂණය හා මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය පිළිබඳ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම හැර) ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය මගින් අනුගමනය නොකිරීම තෘප්තිමත් කරුණකි.

ඇය නිරීක්ෂණය කරන පරිදි, තොරතුරුවලට ප්‍රවේශ වීම රජයේ දූෂණයන් හා අපචාරයන් මැඩලීමට හා අවම කිරීමට හේතු වන අතර, නිදසුන් ලෙස, යුදමය ප්‍රසම්පාදනය ශ්‍රී ලංකාවේ මහජන ආරක්ෂාව යන විෂය අර්ථය තුළ පැවතිණි. ඇය විසින් දක්වනු ලබන අවවාදය වලංගු වේ; එනම් වරප්‍රසාද ලත් ආයතන වෙනුවට, එක් එක් සිදුවීම එහි කුසලතා මත සළකාබැලීමක් සිදුවිය යුතු අතර සුජාත රාජ්‍ය යහපත හා මහජනයාගේ දැනගැනීමට වන අයිතිය අතර මනා සමතුලිතභාවයක් පවත්වාගැනීම සුරක්ෂිත කළයුතු බවයි. මෙවන් 'දුෂ්කර අවස්ථා' මතුවීමේදී මෙය වැදගත් වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමේ අනාගත අභියෝග ලෙස කලාපීය උපදේශකයන් ඔවුන් පිටුපසට තල්ලුකිරීමක් වන අත්හළ නොහැකි සන්දර්භය තුළ දැනගැනීමට වන අයිතිය වර්ධනය කර ගැනීමට තිරසර ප්‍රජා ව්‍යාපාරයන් ඉන්දියාව තුළ පවා කැපී පෙනෙන ජයග්‍රහණ අත්කරගෙන තිබේ. තවද ප්‍රතිපක්ෂ නිලධාරීවාදයක් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මර්දනය කිරීම වැලැක්වීම සඳහා ක්‍රියාකාරීන් සිය සියලුම බලය භාවිත කරයි. ඇය නිරීක්ෂණය කරන පරිදි, බංගලාදේශය හා නේපාලය තුළ ඇතැම් දිරිගන්වන නිදසුන් කීපයක් පැවතියත්, ජනතාව විසින් තවදුරටත් සම්පූර්ණයෙන්ම භාවිතයට ගතයුතු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතින් ඇත. මෙය ශ්‍රී ලංකාව සඳහා උභතෝකෝටිකයක් ඉදිරිපත් කරන්නේ දේශපාලන ක්‍රියාවලිය වඩාත් නොහික්මීමත් සමඟ ඇතිවන දේශපාලන, සමාජීය හා ආර්ථික අස්ථාවරත්වයත් සමඟය. එවන් අධෛර්යට පත්වූ පසුබිම්වලට එරෙහිව අලුතින් බිහි වූ හා දුර්වල තොරතුරු දැනගැනීමේ තන්ත්‍රයකට ඇති ඉඩකඩ කෙතරම් වේද? මේවා අවිවාදාත්මකව සැලකිලිමත්විය යුතු කරුණු වේ.

මෙම ප්‍රකාශනය සඳහා මීළඟට දායකත්වය ලබා දෙන්නේ විශ්‍රාමික රජයේ සේවක සුසිල් සිරිවර්ධන වන අතර ඔහු විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ප්‍රාථමිකව වගකීම් දරන රාජ්‍ය සේවයේ සමස්ත සන්දර්භය

මත සිට ප්‍රත්‍යක්ෂ වූත් ප්‍රායෝගික වූත් පිළිඹිබුවක් සපයයි. නීතිය එහි විස්තරාත්මකභාවයෙන් හා පරිපාලන කටයුතුවලින් නික්මයාම පිළිබඳව, ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය සේවයේ පරිහානිය හා ආයතනගත වූ 'රහස්‍යතාවය පිළිබඳ සංස්කෘතිය'ට දැඩි ලෙස ඇලී සිටීම පිළිබඳව ඔහු පිළිඹිබු කරයි.

පෞද්ගලික අත්දැකීම් සමග මෙය නිදර්ශනය කරමින්, ඔහු පෙන්වා දෙන්නේ, 'ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරිත්වයට පාරදෘශ්‍යභාවය අත්‍යාවශ්‍ය සාධකයක්' වන මුත් 'රාජ්‍ය සේවයේ එදිරිවාදීත්වය' එම අත්දැකීම් මගින් ප්‍රකාශ කරන බවයි. ඔහු සිහිපත් කරන පරිදි, මෙය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ස්ථාපිත කර ක්‍රියාත්මක කරන්නාවූ රාජ්‍ය සේවා සංස්කෘතිය ලෙස හඳුනාගත යුතු වැදගත් කාරණයක් වන අතර ඒ අනුව ප්‍රයෝජනවත් වෙනසක් නිසැකවම සිදුවිය යුතු බවයි.

මෙම රහසිගතභාවයේ සංස්කෘතියට තුඩුදෙන 'ජානමය හා හේතුකාරක විභේදනයන්' තොරතුරු දැනගැනීමේ තන්ත්‍රය උපද්‍රවයට ලක්වීම වැලැක්වීම සඳහා පරිපූර්ණව හා පැහැදිලිව ලැයිස්තුගත කර ඇත. ප්‍රධානම වැරදි වන්නේ රාජ්‍ය සේවය දැඩිලෙස දේශපාලනීකරණය වීම හා නිළධාරිවාදයට ලක්වීමයි. ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතිය ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාවලියේ අසතුටුදායක තත්වය වන්නේ, ගාන්ධි හා නේරු ඉන්දීය ජාතිය ගොඩනගන කාලයෙහි ජන වාර්ගික කොට්ඨාශ ගොඩනැගීමට මඟපෙන්වන ද්විත්වයම අසම්පූර්ණ හා අවශේෂ වීමයි. මෙම ක්‍රමික පිරිහීමෙහි තවත් අංගයක් වූයේ 'අඩක් මේරූ, දෝෂ සහිත හා හිටිහැටියේ වූ ප්‍රතිපත්ති හා වැඩසටහන් සමග නිසිලෙස සිතාබැලීමකින් තොරව හා ක්‍රමික හිලව් කිරීම් එකට ඈඳා ගැනීමයි. මින් විකල්පයකින් තොරවම ප්‍රතිඵලය වූයේ, ප්‍රජාතන්ත්‍රීය පාලනයේ නියාමයන් කුහකව මුමුණමින් වාචාලත්වයේ අතිරික්තයත් සමඟ දේශපාලනඥයින් හා ඔවුන්ගේ හෙන්චයියන් විසින් අපිළිවෙලව, ආර්ථික පාඩු ඇතිකරමින්, උදුරාගැනීම් හා මංකොල්ලකෑම් කරමින් පාලනය කිරීමයි.

සිරිවර්ධනයන් දකින ලෙසට තොරතුරු අයිතියේ ශක්‍යතාවය මෙම දුෂ්කෘතිය රැඩිකල්ව වෙනස්කිරිමට 'සමාජීය පරිසර පද්ධතියක්'

(ඔහු අර්ථකථනය කරන පරිදි) තුළ සේවයේ යෙදවිය හැකි 'සමාජීය පුනර්ජීවනයක මූලෝපායික ආයුධයක් ලෙස දැනුම පිළිබඳ ප්‍රමුඛත්වයක් ලබාදීම හා තනි පුද්ගලයන් හා ප්‍රජාවන් බලගැන්වීම' සිදුකළ යුතුය. ඔහු සඳහන් කරන්නේ එය පැනවීමේ සිට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතට මහජන ප්‍රතිචාරය වූයේ 'සුවිශේෂී දෙයකට නොදෙවිනි වේ.' ලෙස හා මහජනතාව එය දැනටමත් හඳුනාගෙන ඇත්තේ මෙය ඔවුන්ගේ 'දුර්වල හා කොන්වූ ජීවිත' බලගැන්වීමක් ලෙසයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමෙහි පරිසරය විචාරාත්මකව විමර්ශනය කරමින් හා ප්‍රායෝගිකව අවධානය යොමුකරමින් සන්ඩේ ටයිම්ස් හි ප්‍රධාන සංස්කාරකවරයා වන සිංහ රත්නතුංග තම ආවර්ජනය ආරම්භ කරනුයේ රටෙහි මාධ්‍ය සහෝදරත්වයට යම් දෙයක් මතක් කරමින් වන අතර එය නම් 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සැබෑ මාධ්‍යවේදීන් සඳහා මිස ව්‍යාජ මාධ්‍යවේදීන් සඳහා නොවන බවයි' (උදාඃ හුදු ප්‍රචාරණ කලම්බන හෝ දේශපාලනඥයින් පුම්බා පෙන්වන කොටස්වල අයවලුන්). ඔහු පෙන්වා දෙන්නේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම රටෙහි ව්‍යවස්ථාපිත ග්‍රන්ථ අතරට ගෙන ඒම සඳහා වූ දීර්ඝවූත් වෙහෙසකරවූත් අරගලය බොහෝ දෙනෙකු වටහා නොග න්නා අතර අවසානයේ දී තොරතුරු දැනගැනිමේ අයිතිය දේශපාලන නායකත්වයක් ගත් 'සැබෑ බලාත්මකවීමක්' ලෙස තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පත්ව ඇති බවයි.

කෙසේවෙතත් උපහාසාත්මකව, ඔහු නිරීක්ෂණය කරන පරිදි, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත සම්මතකර ගැනීමට දේශපාලන සංස්ථාවට මාධ්‍ය මඟින් දැඩි බලපෑමක් එල්ල කළද, හොඳ විමර්ශන මාධ්‍යවේදීන් කීපදෙනෙකු හැරෙන්නට මාධ්‍ය විසින් පනතේ ප්‍රතිපාදන සැබවින්ම භාවිත කිරීම එනයින්ම ප්‍රබලවම අඩු වී ඇත. සැබවින්ම, ඔහු සංශිප්තව ප්‍රකාශ කරනුයේ නම් 'මාධ්‍ය කෙතරම් කෙටි වී ඇත්නම්... තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත මඟින් ලබාගත් තොරතුරු මත පදනම්ව කතාන්දර කේන්ද්‍රකරගනිමින් වෙනම තොරතුරු දැනගැනීමේ ස්ථානයක් ලබා දීමට කිසිඳු මාධ්‍යයකට හැකි වී නොමැති බවයි.'

එසේ වුවද, ඔහු රචනා කරන්නේ, 'බලාපොරොත්තු අතහැර ගැනීමට අවශ්‍යතාවක් නොමැති බවත්', ඉන්දියාවේ අලසකම් හා නුරුස්නාකම් අතරින් ජනමාධ්‍යවේදීන් අතර තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය ප්‍රබල වෙමින් කලාපය තුළ සාර්ථක වූ කතාන්දර පවා ඇති බවයි. ඔහු මතුකර දක්වන්නේ, තරුණ මාධ්‍යවේදීන් ශක්තිමත් කිරීමටත් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය භාවිත කිරීම මඟින් ගුණාත්මක ජනමාධ්‍යවේදයේ නියුක්තවීම හා 'අසත්‍ය ප්‍රවෘත්ති'වලට සංවේදීතාවයෙන් වෙනස්වීමක් ලෙස මාධ්‍ය නිවාස හා මාධ්‍ය සංගම් ප්‍රගාමී ආකල්පයකින් ක්‍රියාකළ යුතු බවයි. ඔහුගේ අවසාන නිරීක්ෂණය වන්නේ, පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් බොහෝදෙනෙකුගෙන් එක් අයෙකු තමන්ට අවශ්‍ය තොරතුරක් ලබාගැනීමට පාර්ලිමේන්තුව තුළ සාම්ප්‍රදායානුකූලව ප්‍රශ්න අසා එය ලබා ගන්නවාටත් වඩා ඉක්මණින් තොරතුරු පනත භාවිත කර තොරතුරු ලබාගැනීමට හැකිවීම ඔප්පුකරනුයේ තොරතුරු අයිතිය මඟින් නිලධාරී පාලනය අවදිකර ඇති බවයි.

මේ අතර, අප විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ ආවර්ජනයෙහි පළමු ප්‍රකාශනයේදී, කොමිෂන් සභාව මුලින්ම තොරතුරු නීති කෙටුම්පත ඉදිරිපත් කළ කාලයේ ශ්‍රී ලංකා නීති කොමිෂන් සභාවේ හිටපු සාමාජික හා දැනට ෆීජී ජනරජයේ අභියාචනාධිකරණයේ බාහිර විනිසුරුවරයෙකු ලෙස කටයුතු කරන ජයන්ත ද අල්මේදා ගුණරත්න විසින් තොරතුරු දැන ගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ නියෝග දෙකක් පිළිබඳව විමර්ශනය කරමින් පරිපූර්ණ විශ්ලේෂණයක් ඉදිරිපත් කරනු ලබයි.

මෙම නියෝග දෙකෙන් මතුවෙමින් එන තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතියේ නීතිවිද්‍යාත්මක පොදු මූලධර්ම පිළිඹිබු කරන අතර මෙය කොමිෂන් සභාව විසින් නිකුත් කරන ලද නියෝගයන්හි නැවත නැවතත් අවධාරණය කරන බව ඔහු සඳහන් කර සිටී. ඔහුගේ මූලික අදහස් දැක්වීම වන්නේ, නෛතික සම්මතයන් හා ආරක්ෂණයන් නිරීක්ෂණය කළයුතු අතරම කොමිෂන් සභාව විසින් එහි අනන්‍ය ස්ථානයකට වරප්‍රසාද ලබාදෙමින් පනත විසින් විශාල නම්‍යශීලිත්වයක් ලබාදී ඇති අතර ඉහත නීතිමය තාක්ෂණික කරුණු සැලකිල්ලට ගැනීම වටින බවයි.

අවස්ථා දෙකකදී මහජන සුබසිද්ධිය ඉස්මතුවීම (තොරතුරු පනතේ 5(4) වගන්තිය තුළ) යන මෙම කරුණ තනි වශයෙන් ඔහු නිදර්ශනය කරන අතර අභියචනා දේහයට අභිමතයක් ලබා දී ඇත්තේ අදාළ අභියාචනය ගොනු කිරීම සඳහා අභියාචකගේ පාලනයෙන් තොර වූ හේතුවක් වන විටක ඒ පිළිබඳව කොමිෂන් සභාව සෑහීමකට පත්වන්නේ නම් කාලසීමාව පිළිබඳ දැඩි අර්ථකථනයට භාජනය නොකර කටයුතු කිරීමට හැකියාවක් පැවතීමටයි. (පනතේ 32(2) වගන්තිය). මීට සමානම අභිමතයක් පළමු අභියාචනා අවස්ථාවේදී (නම්කළ නිලධාරියාට සිදුකරන) 'සාධාරණ හේතුවක්' මත අභියාචක ප්‍රමාද වී ඇති විටද ලබා දේ. (පනතේ 31(5) වගන්තිය).

ඔහු සඳහන් කරනුයේ, අධිකරණයට අපහාසයක් වියහැකි තොරතුරු/අධිකරණ බලය අපක්ෂපාතීව පවත්වාගෙන යාමට බාධාවන තොරතුරු හා වෘත්තිමය වරප්‍රසාද ලෙස නීතිඥවරයා හා සේවාදායකයා අතර ඇති විශ්වසනීය සබඳතාවය (පනතේ 5(1) (ඒ), (උ) හා (ඊ)) ආදී කරුණු මත පදනම්ව තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම වැනි ඓතිහාසිකව තරඟකිරීම්වලට ලක්වූ ව්‍යතිරේකයන් අනුගමනය කිරීමේදී කොමිෂන් සභාව විසින් යම් ආකාරයකට මෙම ප්‍රතිපාදනයන්ට එදිරිවාදීව ක්‍රියාකර ඇති බවක් පෙනී යන බවයි. පොදු අධිකාරීන්ගේ 'ආයතනික තීරණ' පිළිබඳ සංකල්පය හා බද්ධවෙමින් මහජන අරමුදල් විවේචනයට තුඩුදෙන ආකාරයට වියදම්කර ඇති අවස්ථාවන්හිදී තොරතුරු පනතේ අදාළත්වය සහතික කර ඇත. සිත්ගන්නා සුළු වෙනස්කමක් නිරූපණය කර තිබෙන්නේ ද්විත්වයේම සමානතාවයන් හඳුනාගනිමින් තොරතුරු දැනගැනීමේ සන්දර්භය තුළ 'වගවීම' හා 'පාරදෘශ්‍යභාවය' පිළිබඳ සංකල්පයන් අතරේය.

එවැනි නෛතික පිළිබිඹු කිරීම්හි දෙවැන්න ලෙස ජ්‍යෙෂ්ඨ නීතිඥ හර්ෂ ප්‍රනාන්දු විසින් සංස්ථාපිත හා බැංකු ක්ෂේත්‍රයන් තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතෙහි මැදිහත්වීම පිළිබඳව තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතට යටත්ව තොරතුරු අයදුම්කළ හැකි ස්ථිතියන්ය යන දෘෂ්ඨී කෝණයෙන් සළකා බලමින් එනම් පොදු අධිකාරීන් යන වර්ගයට යටත් කරමින් තොරතුරු ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කිරීම සංස්ථාපිත ආයතනයන් යනු පනතේ බලතල හා අරමුණ අනුව පොදු අධිකාරීන් ලෙස පෙන්වා දේ (43 වගන්තිය). මේ හා සමාන සාකච්ඡාවක්

බැංකු ආයතන යටතේ එන බලපත්‍රලාභී හා නියාමක ආයතනයන් සම්බන්ධවද සිදුවේ.

එසේම, තොරතුරු සොයන්නන් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත මඟින් සීමාසහිත සළකාබැලීමක් වන 'භාරය, සන්තකය හා පාලනය' යන යෙදුම (3 වගන්තිය) මඟින් තොරතුරු ලබාගත හැකිද යන්න පිළිබඳව ඔහුගේ සාකච්ඡාව ගමන් කරන අතර පෞද්ගලිකත්වය හා ව්‍යාපාරික රහස්/වෙළඳ රහස් (පනතේ 5(1)(අ) හා (ඈ) සළකා බලමින්) වන තොරතුරු ලබාදීමට වන ව්‍යතිරේකයන්හි වපසරිය පුළුල් ලෙස විමර්ශනය කරමින් සහ 'පුළුල් මහජන සුබසිද්ධිය' එම ව්‍යතිරේකයන්හි අදාළත්වයද විමර්ශනය කරයි.

මේ අතර, කොන්වූ හා යුද්ධයෙන් පීඩාවට පත් වූ ප්‍රජාවන් උදෙසා තොරතුරු දැනගැනීමෙහි වැදගත්කම පිළිබඳ අවධාරණය කරන දායකත්වය නීති පර්යේෂකයන් වන අශ්විනි නටේසන් හා ආදිල් නතානි විසින් ලබාදෙන අතර මේ හා සමාන සන්දර්භයන්හි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ගෝලීයව භාවිත කිරීම පිළිබඳ පසුබිමට එරෙහිව උතුරු හා නැගෙනහිර පුරවැසියන් හා මාධ්‍යවේදීන් විසින් ගොනුකරන ලද කොමිෂන් සභාව විසින් ලබාදුන් ඇතැම් තීරණ පිළිබඳව සන්සන්ධනාත්මකව සළකා බලයි.

විශේෂයෙන්ම, ශ්‍රී ලාංකික අත්දැකීම් සම්බන්ධව සළකාබලමින් අභියාචනාවන්ගෙන් මතුවූ නවමු තත්වයන් පරීක්ෂා කරමින් යුදමය පරිසරයක ජීවත්වන තොරතුරු අයිතිය භාවිත කරන්නන් හට දැඩි ආරක්ෂාවක් ලබාදිය යුතු බව අවධාරණය කරයි. තවදුරටත්, කොමිෂන් සභාවේ නිරීක්ෂණයන් උපුටා දක්වමින් 'එවන් වූ අනතුරු ඇඟවීම් සිදුකරන්නන් ආරක්ෂා කරන්නා වූ වෙනම නීතියක නොපැවැත්ම හේතුවෙන් අනතුරු අඟවන්නන් ලෙස ක්‍රියාකර ඇති රාජ්‍ය නිළධාරීන්ගේ සුරක්ෂිතතාවයේ අවදානම එවැනි තොරතුරු නිකුත් කිරීමේ විධානයන් ලබාදීමේදී කොමිෂන් සභාව විසින් ප්‍රවේශම් සහගත යුතුකමක් ඇතිව සළකා බැලිය යුතු බව' පෙන්වාදිය හැක. ඉහත ලේඛකයින් දක්වනුයේ ශ්‍රී ලංකාව විසින් වෙනත් වර්ධනීය නීති පද්ධතීන්හි අනතුරු අඟවන්නන් ආරක්ෂා කරන නීති සම්බන්ධව සළකාබලමින් ඔවුන් සඳහා වෙනම නීතියක් පැනවීමට කටයුතු කළයුතු බවයි.

සන්සන්දනාත්මක විශ්ලේෂණයේදී ඉන්දියාව, මෙක්සිකෝව හා දකුණු අප්‍රිකාව තෝරාගෙන ඇති අතර එහිදී, වෙනත් අවාසි සහගත ප්‍රජාවන් හෝ යුද්ධයට හසු වූ ප්‍රජාවන් තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය භාවිත කිරීම පිළිබඳව කෙටි විස්තර කථනයන් සිදුකර තිබේ. එහිදී, ජනමාධ්‍යවේදීන්, ක්‍රියාකාරීන් හා අයිතිවාසිකම් දිශාභිමුඛ විද්‍යාර්ථීන් විසින් රාජ්‍යයේ වගවීම පිළිබඳ තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් වන අභියෝගකිරීම් සැලකිය යුතු සාර්ථක නිදසුන් දක්වන අතරම පීඩාවට පත් පුරවැසියන් විසින් නීතියට ප්‍රවේශවීමට හා නීතිය භාවිත කිරීමට නොහැකිවීමේ පැතිර පවත්නා ගැටලුවලට අදාළවද අවධානය යොමුකර තිබේ.

වඩාත් වෙනස් කෝණයකින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට ප්‍රවේශවෙමින්, නම් වශයෙන්, තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට පොදු අධිකාරීන්ගෙන් ඉල්ලා සිටීමට පටහැනි (ප්‍රතිචාරාත්මක හෙළිදරව්ව) ප්‍රගාමී (ස්වේච්ඡා) හෙළිදරව්ව පිළිබඳ දෘෂ්ටිකෝණයේ සිට සන්නිවේදන ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයෙකු වන විජයානන්ද ජයවීර විසින් මෙය ලංකාවේ නීතියේ දුර්වල අන්තර්ගතයක් බව දක්වයි. ඔහු වලංගු නිරීක්ෂණයන් ඉදිරිපත් කර පෙන්වන්නේ ප්‍රගාමී හෙළිදරව්ව පිළිබඳ ශක්තිමත් ප්‍රතිපාදන ඇති රටවල පවා (උදා: ඉන්දියාව) ස්වේච්ඡාත්මකව තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට අනුගත වීම ධනාත්මක නොවන තත්වයක් පෙන්නුම් කරන බවයි.

ඔහු රාජ්‍ය ආයතනවලට ඔවුන් විසින්ම උපරිම ලෙස ප්‍රගාමී හෙළිදරව්වකට අදාළ ප්‍රමිතීන් නිරීක්ෂණය කළයුත්තේ ඇයිද යන්නත්, මේ සම්බන්ධයෙන් වන විවිධ හේතු දැක්වීම් ලයිස්තුගත කරමින් මෙලෙස හෙළිදරව් කිරීම මඟින් තනි පුද්ගලයන්ගෙන් යොමුවන තොරතුරු ඉල්ලීම්වල අඩුවීමක් අපේක්ෂා කළ හැකි බවත්, එම කාලය රජයේ සේවකයන්ට ඊට ප්‍රතිචාර දැක්වීමෙන් ඉතිරිකරගත හැකි බවත් පෙන්වා දක්වයි. ආදර්ශ ආකෘති පත්‍රයක් යෝජනා කරමින් ඔහු අවධාරණය කරන්නේ තොරතුරු සැපයීම පරිපාලන ක්‍රියාවලියේ අනිවාර්ය සාධයක් වියයුතු බවයි.

''රාජ්‍යයේ තොරතුරු වඩ වඩාත් යටිතල ව්‍යුහයක් බවට පත් වෙමින් තිබෙන අතර, එය අපගේ සමකාලීන ජීවිතයට

වැදගත්වන අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රය, මහාමාර්ග, විදුලිබල පද්ධති හෝ ජල පද්ධති සේම වැදගත් වේ. තොරතුරු පිළිබඳ ප්‍රගාමී ප්‍රකාශන වැඩිකිරීම හා සැබෑ මහජන උපයෝගීතාවයකට ආණ්ඩුව විසින් තොරතුරු ලබාදීම ඕනෑම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුවක වැදගත් වගකීමක් වන අතර එමඟින් පුරවැසියන්ට තීරණ පිළිබඳව මනා දැනුවත්භාවයකට අවශ්‍ය ආරක්ෂණය සැපයෙනු ඇත''.

අපගේ අවසාන රචනා ද්විත්වය සන්සන්දනාත්මක අත්දැකීම් පිළිබඳව වේ. අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ හා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ජ්‍යෙෂ්ඨ විශ්ලේෂක ටෝබි මැන්ඩෙල් විසින් නීතිය හා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා වන මධ්‍යස්ථානයේ ගෝලීය ශ්‍රේණිගත කිරීම් අතර ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත පිළිබඳව විමර්ශනය කරයි. ඔහු පෙන්වා දෙන්නේ (පනත යටතේ සිදුකරන වැරදි පිළිබඳව) කොමිෂන් සභාවට ඇති නඩු පැවරීමේ බලය හා තොරතුරු මුදාහැරීමට ගාස්තු නියම කිරීමේ බලය තොරතුරු දැනගැනීමේ නෛතික තන්ත්‍රය ''නවෝත්පාදනයක්'' ලෙසයි.

වැඩිදියුණු කළයුතු තොරතුරු දැනගැනීමේ තන්ත්‍රයට අදාළ ප්‍රදේශයන් සළකමින් ඔහු විසින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ වචනවල ඇති ප්‍රතිවිරුද්ධතාවයන් (14 අ ව්‍යවස්ථාව) එනම්, තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය එහි සකස්කර ඇති ආකාරය 'ඕනෑම තොරතුරක් ලබාගැනීමේ අයිතියක් ඇති කිරීම හෝ පුරවැසියන්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම හෝ භාවිත කිරීමට අවශ්‍ය තොරතුරක් ලෙස පමණක් සැලකිය හැකි අතර එය සැලකිය යුතු සීමිත ආරක්ෂාවක් වනු ඇත. තවදුරටත් සළකා බැලිය යුතු කරුණක් ඔහු දක්වනුයේ තොරතුරු පනතට ව්‍යතිරේකවන ආකාරයට විශාල ලෙස හෝ සාමාන්‍ය ලෙස තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට නොහැකිවන අනාගත නීතින් පැනවීම පිළිබඳවයි. ඔහු අවධාරණය කරන අනෙකුත් කාරණා අතර 'පුරවැසියන්ට පමණක් තොරතුරු සැපයීමේ සීමාව' හා පොදු අධිකාරීන් පිළිබඳව විමර්ශන පැවැත්වීම පිළිබඳව කොමිෂන් සභාව වෙත (අවම වශයෙන් නිශ්චිතව වුවද) බලතල නොමැති වීම ඔහු විසින් දක්වයි;

''ශ්‍රී ලංකාව විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව ඇතැම් ශක්තීන් හා දුර්වලතා සමඟින් සාර්ථකත්වයක් අත්කරගෙන ඇති බව මූලික ලක්‍ෂණ මගින් පෙන්නුම් කරයි. මෙය අතිශයින් වැදගත්වන්නේ, මන්දයත්, මෙම පනත ක්‍රියාත්මක වූ මුල්කාලය මධුසමය ගතකරන වාතාවරණයකට උපමා කළහැකි වුවද පසුවන විට එම තත්වය වෙනස්වීමට ඉඩ ඇති බැවිණි. එම මුල් යුගයේදී ශ්‍රී ලංකාව අත්කරගත් ප්‍රගතිය වනුයේ තොරතුරු දැනගැනීම පිළිබඳ යහපත් පරිචයන් ආයතනගත කිරීම වන අතර අවස්ථානුකූලව එය පසුබැසීම අනිවාර්යෙන්ම සිදුවනු ඇත''.

ශ්‍රී ලංකාව කේන්ද්‍රීය ස්ථානයක් ලෙසට ගැනීමෙන් ඔබ්බට ගිය කල දකුණු අප්‍රිකානු විද්‍යාර්ථියෙකු හා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ විශ්ලේශකයෙකු වන රිචඩ් කැලන්ඩ් විසින් දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අත්දැකීම් පිළිබඳව සිත්ගන්නාසුලු ලෙස විභේදනයක් හා සන්සන්දනාත්මක ඉදිරිපත් කිරීමක් සිදුකරයි. තොරතුරු (දැනගැනීමේ) ක්‍රියාවලිය ඔහු උපමා කරනුයේ 'ඉහළ හා පහළ යන රෝලකෝස්ටර් සවාරියක්' ලෙස වන අතර එසේ වුවද, 'දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය වෙහෙසකර වූ පරීක්ෂාවට ලක් වූ හා නොබිඳුණු මතුවීමක් ලෙස රටෙහි නව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රියාවලියේ වැදගත් දැති රෝදයක් බවයි'.

දකුණු අප්‍රිකානු, 2000 තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම පිළිබඳ පනත බලාත්මකවීම, ක්‍රියාත්මක වීම හා එහි වපසරිය පිළිබඳව විශ්ලේෂණය කරමින් ඔහු පිළිගනු ලබන්නේ එය 'ශක්තිමත්, ඇතැම් අවස්ථාවලදී අනවශ්‍ය ලෙස විවාදයට තුඩුදුන් සංචලිත නීතියක්' බවත් එහෙත් එය 'වේගවත්, මිල අධික නොවන හා විශේෂඥතාවයකින් බලාත්මක කරන්නාවූ දේහයක අඩුපාඩුව' මතුකරන බව පෙන්වමින් එම ගැටලුව දීර්ඝ ලෙස සාකච්ඡා කරයි.

තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම පිළිබඳ පනත සම්බන්ධව සළකා බැලීමේදී, ඔහු පදනම් සහගතව පෙන්වා දෙන කරුණක් වන්නේ, 'සුවිශේෂී ජයග්‍රහණ' දිනා ඇතත් මෙම ලාංඡනික

සිදුවීම් නොසළකමින් දකුණු අප්‍රිකානු වර්ණභේදවාදයේ රහස්‍යභාවය ආරක්ෂා කිරීම සැලකිය යුතු ලෙස ප්‍රතිවර්තනය වී නොමැති බවයි. සැබවින්ම, පොදු වාර්තාවලට ප්‍රවේශවීම දැරීමට අපහසු ක්‍රියාවලියක් බව පෙන්වාදෙමින් ඔහු සඳහන් කරන්නේ 'මේ සඳහා විකල්පයකින් තොරවම මැදිහත්කාරක සංවිධානයක සහාය හෝ මැදිහත්වීම අවශ්‍ය බවයි'. පුරුද්දක් ලෙස තොරතුරු ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කිරීම් තොරතුරු ලබාදීම නොසළකා හැරීමේ අඛණ්ඩ සංස්කෘතියක් වී ඇති බවයි.

ඔහු නිරීක්ෂණය කරන්නේ, 2013 පෞද්ගලික තොරතුරු ආරක්ෂා කිරීමේ පනත යටතේ තොරතුරු නියාමකයෙකු බිහි කිරීම හා තොරතුරු ඉල්ලීම් පිළිබඳ අභියාචනා විභාගකිරීමට බලය ලබාදීමෙන් 'මෙම ක්‍රීඩාව වෙනස්කිරීමට' දකුණු අප්‍රිකාව සඳහා මෙය සංවර්ධනාත්මක අංගයක් වනු ඇති බවයි. අවසානයේදී, ඔහු සිය ආරම්භක තේමාවේ විස්තරකිරීම වෙත පැමිණ සඳහන් කරන්නේ; 'ප්‍රධාන ජයග්‍රහණ තිබියදීත්, අශක්නුතාවය පිළිබඳ ප්‍රතිරෝධී සංස්කෘතිය හා ඇතැම් අවස්ථාවලදී රාජ්‍ය සේවයේ රහස් රැකීම විසින් දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පීඩාවට පත්කර ඇති අතර එය විරුද්ධව හමා එන දේශපාලනික සුළඟ මඟින්ද අනතුරට ලක්කර ඇති බවයි'.

දකුණු අප්‍රිකාවට සමාන ආකාරයෙන්, ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය 'තරඟකාරී දේශපාලන අවකාශයකට' ලෙස පත්ව තිබේ. මෙම තහනම නොතකා, පසුගිය දෙවර්ෂය තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත උද්යෝගීමත් ලෙස ඔවුන් විසින් භාවිත කර තිබීම නව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පර්යායේ මූලික සංරචකයක් ලෙස පැන නැගී ඇති අතර තමන්ගේම 'වෙහෙසකර පරීක්ෂණය' ඉදිරියටත් සාර්ථකව සිදුකෙරෙනු ඇතිබව ශ්‍රී ලාංකේය පුරවැසියන්ගේ අභිප්‍රාය ලෙස විවාදයකින් තොරව පිළිගත යුත්තකි.

කිෂාලි පින්ටෝ - ජයවර්ධන
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ කොමසාරිස් හා ජ්‍යෙෂ්ඨ නීතිඥ

ශ්‍රී ලංකාවේ දෙවසරක තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ආවර්ජනයන්

ප්‍රශාන්ති මහින්දරත්න

1. හැඳින්වීම

මෙරට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ රෙජීමය (RTI) එහි දෙවන වාර්ෂික සලකුණ සනිටුහන් කරන බැවින්, මෙම ප්‍රකාශනය කාලෝචිත වේ. මක්නිසාද යත්, විශේෂයෙන්ම, කලාපයේ වඩාත් පරිණත අධිකරණ පද්ධතීන්හි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පසුබසින ආකාරයක් පෙනී යන කල්හි, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ඵලදායී ලෙසට පද්ධතිය තුළ මුල්බැස ගනිමින් වර්ධනය කිරීමට අවශ්‍ය වන්නේ නම්, එමගින් පද්ධතියට පවත්නා සහ ඇති විය හැකි අභියෝගයන් හැකිතාක් ඉක්මනින් හඳුනා ගැනීම සහ ඒවා උපායශීලී ලෙස ආමන්ත්‍රණය කිරීම අවශ්‍ය වන බැවිනි. නිදසුනක් ලෙස, හින්දුස්ථාන් ටයිම්ස් වාර්තා කරනුයේ, ඉන්දියාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ලබා දීමෙන් වසර 13 කට පසුව, තොරතුරු නිලධාරීන් විසින් තොරතුරු ලබා දීම අවහිර කිරීම සහ මන්දගාමී ලෙස අභියාචනා තැන්පත් කිරීම හේතුවෙන්, පුරවැසියන්ගෙන් මධ්‍ය රජයේ 1950 කට අධික පොදු අධිකාරීන් වෙත ලැබෙන තොරතුරු ඉල්ලීම් ගණන 2015 -2016 සිට 2016 -2017 දක්වා 6% කින් අඩු වී ඇති බවයි.[3] තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ඉහළ යන දුෂ්කරතාවයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සිදුවන පද්ධතිය කෙරෙහි වන විශ්වාසය බිඳ වැටීම හා ප්‍රාන්ත සහ මධ්‍යම ආණ්ඩු තලයන් තුළ කොමිෂන් සභා සඳහා වන පත්කිරීම් දේශපාලනීකරණය වීම හේතුවෙන් මෙම පහත වැටීමේ ප්‍රවණතාවය වාර්තා වී තිබේ.[4]

ඉහත සන්දර්භය තුළ, ශ්‍රී ලංකාවේ 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ('පනත') ක්‍රියාත්මක කිරීමේ පළමු වසර දෙක අනපේක්ෂිත ලෙසට සතුටුදායක බව පෙනී යයි.

3 "ඉන්දියාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මන්දගාමීව මරණයට පත් වන්නේ කෙසේද?", හින්දුස්ථාන් ටයිම්ස්, 2018 මැයි 03 [https://www.hindustantimes.com/india-news/how-rti-is-dying-a-slow-death-in-india/storysTpdC63K7s42vxgV1bxwTI.html]

4 එහිම

රටේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ වැඩසටහනේ සමස්ත කාර්යසාධනය පිළිබඳ ආනුභවික අධ්‍යයනයක් නොමැති වීම තුළ, අභියාචන තැන්පත් කිරීමේ ප්‍රමාණය සහ ලබා දුන් තීරණවල ගුණාත්මක ස්වභාවය යන දෙකම අනුව, පසුගිය දෙවසරක කාලය තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ ('RTIC') ක්‍රියාකාරීත්වය මත පදනම් වෙමින් සීමිත තක්සේරුවක් කළ හැකිය.

2018 අගෝස්තු මාසය වන විට, පසුගිය වසර දෙක ඇතුළත කොමිෂන් සභාවට ගොනු කරන ලද පූර්ණ අභියාචන 839 න් තීන්දු 610 ක් (අතුරු හා අවසාන වශයෙන්), එනම් පළමු වසර දෙක ඇතුළත,[5] කොමිෂන් සභාව විසින් අභියාචනා විභාග කර සම්පූර්ණ හෝ කොටස් වශයෙන් තොරතුරු ලබාදුන් ප්‍රමාණය ආසන්න වශයෙන් 73%ක ප්‍රතිශතයක් බව වාර්තා වේ. අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් අනෙකුත් පරිපාලන විනිශ්චක සභාවල කාර්යසාධන මට්ටම් සහ විශේෂයෙන්ම, අධිකරණයන්හි තීන්දු බැහැර කිරීමේ පියවර සමඟ සංසන්දනය කිරීමේදී මෙය ඉහළ අගයක් වනු ඇත. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභා වෙබ් අඩවියෙහි ප්‍රකාශිත[6] තීරණ මගින් පිළිබිඹු වන ආකාරයට, පොදු අධිකාරීන් විසින් තීරණ ගැනීමේදී විවෘතභාවය සඳහා වන අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කරමින්, පනතේ විවිධ පැතිකඩයන් මත ඉහත සඳහන් බැහැරකිරීම් වල සමස්ත අගයෙන්, තීරණ 383 ක්, සම්පූර්ණයෙන්ම අවසන් තීන්දු පිළිබඳව[7] සලකා බලයි.

5. මෙම ලිපිය ලියන විට කතුවරයාට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් 2018 අගෝස්තු මාසය ඇතුළත සංඛ්‍යාලේඛන ලබා දෙන ලදි. 2018 දෙසැම්බර් 31 වන දිනට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට අභියාචන 1030 ක් ලැබී ඇති අතර ඉන් 654 ක් අභියාචනා අවසන් කර ඇත. විසඳීමට තිබෙන අභියාචන වලට අදාළ සිහිකැඳවීම් තුළ, අදියරයන්වලදී තොරතුරු අනාවරණය කරමින් බොහෝමයක් අවස්ථා වලදී කොමිසම විසින් අතුරු ආඥා නිකුත් කර ඇත. (කතුවරයාට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් ජනවාරි මාසයේදී සපයන ලද 2017-2018 අතර කාලය ඇතුළත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ නියෝගවලින් තෝරා ගන්නා ලද කරුණු ඇතුළත්, ඉදිරියට පැමිණීමට ඇති වෙළුමට අදාළ කෙටුම්පතේ හැඳින්වීම බලන්න.)

6 http://www.rticommission.lk/web/index.php?lang=en

7 එහිම

මෙම සංඛ්‍යාලේඛන, කොමිෂන් සභාවේ කාලයෙන් පළමු වසර සඳහා වුවද, විශේෂයෙන්ම පුනරාවර්තන වියදම් සඳහා වෙනම අයවැය වෙන් කිරීමක් සිදු කිරීමට ආණ්ඩුව අසමර්ථ වීම හා ජනාධිපති කාර්යාලයෙන් වෙන් කරන ලද මුදල වන රු. මිලියන තුනක සුළු මුදලකින් වැඩ කිරීමට කොමිෂන් සභාවට සිදු වීම හේතුවෙන් ද්‍රව්‍යමය හා මානව සම්පත් සීමිත වේ[8].

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභා වෙබ් අඩවිය සහ මාධ්‍ය වාර්තා කළ පරිදි, අභියාචනවල විෂය කරුණු, රාජ්‍ය ආයතනවල සේවා සැපයීමේ ගැටලු, පාලන ක්‍රියාවලියේ අක්‍රමිකතා, රාජ්‍ය ආයතනවල වගවීම, විමර්ශන කොමිෂන් සභා වාර්තා සහ නීති කෙටුම්පත් සඳහා වන ඉල්ලීම්වල සිට මහ බැංකුව විසින් බැඳුම්කර නිකුත් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ සිදු වූ අක්‍රමිකතා ඇතුළු ප්‍රමුඛ පෙළේ රාජ්‍ය ආයතනවල ප්‍රධාන දූෂණ අපකීර්තීන් දක්වා පැතිරෙයි.

මෙමගින්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමේ වටිනාකම සහ එම අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමෙහිලා ක්‍රමයෙන් විකාශනය වන ප්‍රායෝගික භාවිතය සම්බන්ධයෙන් පුරවැසියන් අතර වර්ධනය වන දැනුවත්භාවය පෙන්නුම් කරයි. නිසැක වශයෙන්ම, පසුගිය වසර දෙකක කාලය තුළදී තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ සිදු කරන ලද ඉල්ලීම්වල මුළු ගණන පිළිබඳ තක්සේරුවක් ලබා ගැනීම සඳහා අභියාචනා සංඛ්‍යාව සහායක් නොදක්වයි. අතුරුදහන්වීම් පිළිබඳ පොලිස් පරීක්ෂණවල තත්ත්වය පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලා සිටින අතුරුදන්වූවන්ගේ පවුල්වල ඉල්ලීම් ඇතුළු විවිධාකාර තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා, පුරවැසියන් පනත මගින් යාචනය කර ඇති බවට වාර්තා වන හෙයින්, සංඛ්‍යාලේඛන ඉහළ මට්ටමක පවතී. එමනිසා, රාජ්‍ය අංශයේ දූෂණයන්හි සිට අතුරුදහන්වූවන් පිළිබඳ තොරතුරු සොයා ගැනීම දක්වා විවිධ ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා, පුරවැසියන් වැඩි වැඩියෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය භාවිතා කරන බව පෙනෙයි.

8 ''තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවට මුදල් අවුන්සයක්", සන්ඩේ ටයිම්ස්, 2017 පෙබරවාරි 12 [http://www.sundaytimes.lk/170212/news/rti-commission-cash-starved-228323.html]

අපගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය, විශේෂයෙන්ම, මහජන අරමුදල් අවභාවිතය හා සම්බන්ධ, සාමාන්‍ය පුරවැසියන්ට වැඩි වටිනාකමක් සහිත තොරතුරු අනාවරණය කිරීම කෙරෙහි යොමු වී තිබෙන බව සඳහන් කිරීමට වටී. නිදසුනක් වශයෙන්, 2014 වසර වන විට පුද්ගලික කොටස් ආයෝජන සඳහා රුපියල් බිලියන 10.8 ක සේවක අර්ථසාධක අරමුදල් ආයෝජනය කර ඇති අතර, එම මුදලින් රුපියල් බිලියන 9.3 ක් තවමත් අය වී නොමැති බවට මෙරට පාඩම් ඉගෙනගෙන තිබේ.[9] සංක්‍රමණික ශ්‍රමිකයින් සම්බන්ධයෙන් රජය සහ මැදපෙරදිග රාජ්‍යයන් අතර වන ද්විපාර්ශවික ගිවිසුම්වලට අදාළ තොරතුරු, "එම රටවල් වල සේවයේ නිරත වන ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියන්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සම්බන්ධයෙන් මහජන අවධානය ලබා දෙන ලද සැලකිය යුතු මහජන සුබසිද්ධියක් (තොරතුරු) සමඟ බැඳී පවතින බව" දක්වන ලද තොරතුරු දූනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ තීරණයකට අනුව අනාවරණය කරන ලදි.[10]

තවද, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ යාචනයන් සමඟ, නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන බලධාරීන් විසින් සිදු කරන බරපතල මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය කිරීම්[11] සහ අනියම් ඉදිකිරීම් සඳහා පළාත් පාලන ආයතන විසින් ලබා දී ඇති අනුමැතීන්[12] සම්බන්ධ තොරතුරු, මහජන විෂයපථය තුළට පැමිණ තිබේ. තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ යාචනයන් හේතුවෙන් පොදු අධිකාරීන් විසින් සිදුකරනු ලබන අක්‍රමිකතා පමණක් නොව, පොදු අධිකාරීන් විසින් ඵලදායී හා සාර්ථකව ඉටු කරන ලද වගකීම්වලට

9 බහුතර පෞද්ගලික කොටස් හිමිකාරීත්වයන්ගෙන් EPF ලැබෙන්නේ ශුන්‍ය ප්‍රතිලාභය. ඩේලි මිරර් (6 පෙබරවාරි 2018) [http://www.dailymirror.lk/article/EPF-gets-zero-returns-from-majority-of-private-equity-investments-145232.html]

10 ෆයිසාල් සාමත් එ. විදේශ සේවා නියුක්ති කාර්යාංශය RTIC Appeal(In-Person)/201/2017 http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/31032018/feizal--samath-revised-appeal.pdf

11. https://www.colombotelegraph.com/index.php/shocking-discovery-under-rti-act-on-death-of-two-jaffna-students/

12. ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ ප්‍රකාශය http://www.rticommission.lk/web/images/mediareleases/media-statement-Eng-6th-Feb.pdf hk fjí wvúfha mj;S'

අදාළ සාධනීය තොරතුරු ද ඉස්මතු වන බවට වාර්තා කිරීම වැදගත් වේ. නිදසුනක් ලෙස, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙත ඉදිරිපත් වූ අභියාචනයක් හේතුවෙන්, ශ්‍රී ලංකා රජය මගින් සිදු කරන ලද සාර්ථක පුනරුත්ථාපනය කිරීම් සහ ළමා සොල්දාදුවන් 594 ක් ඇතුළුව හිටපු එල්ටීටීඊ සාමාජිකයින් 12,186 ක් සමාජගත කිරීම පිළිබඳ තොරතුරු මහජන විෂයපථය වෙත ළඟා විය.[13] අදාළ පොදු අධිකාරිය ඉල්ලා සිටි තොරතුරක් හෙළිදරව් කිරීම සඳහා යොමු කිරීමේදී, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව සඳහන් කර සිටිනුයේ, "සත්‍ය වශයෙන්ම, මහජන සුබසිද්ධිය යන්න සලකා බලන විට, තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම පොදු අධිකාරියේ සහ රජයේ කාර්යයන්වල සුබසිද්ධිය සඳහා (පාඩුවක් සිදු කිරිමකට වඩා) පවතින බව පෙනී යන බවයි."[14]

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ තීරණවලින් ප්‍රභවය ලබන මූලධර්ම රජය විසින් පිළිපදිනු ලැබුවහොත්, ඒවා යහපාලනය සඳහා දැවැන්ත දායකත්වයක් ලබා දෙනු ඇති බව නිසැක යැයි සඳහන් කිරීම වැදගත්ය. නිදසුනක් ලෙස, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින්, "ව්‍යවස්ථා සම්පාදනය පිළිබඳ පොදු සම්මුතියකට මගපාදන ඵලදායී ක්‍රියාවලියක් වන, නීති කෙටුම්පත්වල අඩංගු අන්තර්ගතය පිළිබඳ මහජන ප්‍රතිචාරයන් ලබා ගැනීම සඳහා මහජනතාව ඉදිරියේ කල් ඇතිව සහ පනත් කෙටුම්පත ගැසට් පත්‍රයේ පළ කිරීමට පෙර"[15] ඉදිරිපත් කිරීමට ඇති අවශ්‍යතාවය පැහැදිලි කර ඇති අතර මෙය සත්‍ය වශයෙන්ම කලාපයේ බොහෝ රටවල් අනුගමනය කරන, ගෝලීය පරිචයක් බව දැක්විය යුතුය.[16]

---

13 ශ්‍රී ලංකා රජය එල්ටීටීඊ සාමාජිකයින් 12,000ට වඩා පුනුරුත්ථාපනය කරයි, ද නිව් ඉන්දියන් එක්ස්ප්‍රස්, (2019 ජනවාරි 22) http://www.newindianexpress.com/world/2018/jul/24/sri-lankan-government-rehabilitates-over-12000-lttes-1847949.html

14 තරිඳු ජයවර්ධන එ. පුනුරුත්ථාපන කොමසාරිස් ජනරාල් කාර්යාලය RTICAppeal/119/2017 http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/comm-order-tharindu-jayawardena-v-rehab-comm.pdf යන වෙබ් අඩවියේ පවතී.

15 මාරියෝ ගෝමස් එ. මහජන සවිබලගැන්වීම, සුභ සාධන සහ කන්ද උඩරට උරුමය පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයල RTICAppeal (In person)/51 /2018 http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/10062018/mario-gomez-v-ministry-social-empowerment.pdf යන වෙබ් අඩවියේ පවතී.

16 එහිම

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ තීරණ තුළින් පනතේ විධිවිධාන සම්බන්ධයෙන් ද පැහැදිලිතාවයක් ඇති කර තිබේ. නිදසුනක් ලෙස, පුද්ගලිකත්වයට එරෙහිව, අභිබවා යන විශාල මහජන යහපත පිළිබඳ මූලිකාංගය යන දුෂ්කර ගැටළුව සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීමේදී, කොමිෂන් සභාව විසින් නිගමනය කරනුයේ, "කුමන තොරතුරු හෙළිදරව් කළ නොහැකිද යන ව්‍යතිරේකය 5(1)(අ) වගන්තිය යටතේ පුද්ගලිකත්වය අනවසරයෙන් ආක්‍රමණය කිරීමක් කෙරෙහි යොමු වන්නේ නම් එය තනි පුද්ගලයින්ට පමණක් අදාළ වන බවයි. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, පොදු අධිකාරියකට තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ පදනමක් වශයෙන් ප්‍රජාවකගේ පුද්ගලිකත්වයට එය බලපාන්නේය යන්න යාචනය කළ නොහැකිය."[17]

2018 අගෝස්තු මාසය වන විට, පොදු අධිකාරියක් හෝ පුරවැසියකු විසින් කොමිෂන් සභාවේ නියෝගයකට එරෙහිව[18] මෙතෙක් අභියාචනාධිකරණයේ ඉල්ලීමක් ඉදිරිපත් කර නොමැති අතර, ඒ අනුව එදින වන විට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ නියෝග වල 100% ක අනුකූලතා අනුපාතයක් පවතින බවට යෝජනා කෙරෙනු ඇත. විශේෂයෙන්ම, වඩාත් පරිණත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ අධිකරණ පද්ධතිවල අනුකූලතා අනුපාතය සම්බන්ධ සංදර්භය සලකන විට, උදාහරණයක් ලෙස, ඉන්දියාව[19] සලකන විට, මෙය නිසැක වශයෙන්ම වාර්තා කිරීමට තරම් වටිනා කරුණකි.

කොමිෂන් සභාව සමඟ කටයුතු කරන මාගේම අත්දැකීම් මත පදනම්ව, මෙම අද්විතීය අනුකූලතා අනුපාතයට එක් ප්‍රධාන හේතුවක් වන්නේ, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන්

---

17 තරිඳු ජයවර්ධන එ. පුනුරුත්ථාපන කොමසාරිස් ජනරාල් කාර්යාලය RTIC/Appeal/119/2017http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/comm-order-tharindu-jayawardena-v-rehab-comm.pdf යන වෙබ් අඩවියේ පවතී.

18 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් පැහැදිලි විමර්ශනයක් සම්බන්ධයෙන් මෙම ලිපිය ලියන ලද කාලයේදී වාර්තා කර ඇති පරිදිය. 2018.08.16 වන දින මහජන බැංකුව විසින් කොමිසමේ තීරණයකට එරෙහිව අභියාචනාධිකරණයට අභියාචනයක් ගොනු කර ඇත. ලංකා බැංකු සේවක සංගමය එ. මහජන බැංකුවල 2018.07.17 දිනැති තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ නියෝගය) පනතේ 34 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව.

19 "ඉන්දියාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මන්දගාමීව මරණයට පත් වන්නේ කෙසේද?", හින්දුස්ථාන් ටයිම්ස්, 2018 මැයි 03

සභාව සිය තීරණ ගැනීමේ ප්‍රවේශය තුළ සාධාරණ සහ බුද්ධිමත් ලෙස කටයුතු කරන බව දකගත හැකි වීම යැයි මම විශ්වාස කරමි. එහි අභියාචනා අධිකරණ බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී, කොමිෂන් සභාව දෙපාර්ශ්වයටම සම්පූර්ණයෙන්ම සවන් දීමට හා නිසි සැලකිල්ලක් දක්වමින්, එහි තීරණ පනතේ හරයට සහ අරමුණුවලට අනුගත වන බව සහතික කිරීමට පමණක් නොව අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් මහජන සුබසිද්ධියට පාදක වූ උපරිම තොරතුරු අනාවරණය කිරීමේ මූලධර්මය සහ විශේෂිත බැඳියාවන් වන ජාතික ආරක්ෂාව, නීතිය හා නියෝග ආදිය අරක්ෂා කිරීම සඳහා වන අවශ්‍යතාවය වැනි මතභේදාත්මක කරුණු මනාව තුලනය කරයි. එබැවින්, එහිදී පොදු අධිකාරීන් සහ පුරවැසියන් යන දෙපාර්ශ්වයම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සම්බන්ධයෙන් අවසාන බේරුම්කරුවා ලෙස කොමිෂන් සභාව පිළිගන්නා බව පෙනී යයි.

එබැවින්, ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ රෙජීමයේ ළදරු අවධිය ඉතා සාධනීය කාල පරිච්ඡේදයක් යැයි විශ්වාස කළ හැකි දෑ වලට හිමිවන කීර්තියෙන් වැඩි කොටසක් කොමිෂන් සභාවේ කාර්යයන්වලට ආරෝපණය කළ හැකිය යන්න සාධාරණ මත දක්වීමක් යැයි මම විශ්වාස කරමි. කෙසේ වෙතත්, ඉතා පහසුවෙන් නීතිය සමඟ අනුගතව ඇති හා කිසිදු පැකිලීමකින් තොරව එකෙනෙහිම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට කටයුතු කළ පොදු අධිකාරීන් ගණනාවක් හේතුවෙන් මෙය කීර්තිය හීන කිරීමට නොපවතී. වාර්තාගත ලෙස, පසුගිය දෙවසර තුළ ඉල්ලීම් ලැබී ඇති පොදු අධිකාරීන්ගෙන් අති බහුතරයක් කඩිනමින් තොරතුරු හෙළිදරව් කර ඇති අතර,[20] එමගින් තොරතුරු දැනගැනීම පිළිබඳ පුරවැසියන්ගේ අයිතිවාසිකම දේශීය මනස තුළට කාවැද්දවීම කෙරෙහි දායක වී තිබේ. මෙය එනයින්ම ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය අංශය, නිල රහස්‍යභාවයේ සංවෘත අස්වැසුම් කලාපයක සිට විනිවිදභාවය

20. ''තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සාර්ථකව ක්‍රියාවට නැංවේ - වඩාත් දැනුම්වත්කිරීම් අවශ්‍යයි : ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා", ඩේලි එෆ්ටී, 2018 අගොස්තු 24[http://www.ft.lk/news/RTI-implemented-successfully--more-awareness-required--TISL/56-648841] 2018 පෙබරවාරි මස 6 වැනි දින නිකුත් කළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ මාධ්‍ය නිවේදනය බලන්න.[http://www.rticommission.lk/web/index.php?option=com_content&view=article&id=316:media-statement-06-02-2018&catid=10:media-releases&lang=en&Itemid=378]

සහ විවෘතභාවය සම්බන්ධයෙන් පුළුල්ව විහිදුණු ක්ෂේත්‍රයක් දක්වා එක් රැයකින් මානසිකත්ව සහ ආකල්පමය වෙනසක් ඇති කිරීමට අවශ්‍ය කරන ප්‍රපංචයක් ලෙස දැක්විය හැකිය. එම සන්දර්භය තුළ, කඩිනමින් නීතියට අනුකූලව කටයුතු කරන පොදු අධිකාරීන්හි ධනාත්මක ප්‍රතිචාරය, සැබැවින්ම ධෛර්යය ඇති කරවන්නක් වන අතර, රටේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ආයතනීකරණය කිරීම තුළ පොදු අධිකාරීන්ට නිරූපණය කල හැකි භූමිකාවේ පැහැදිලි පිළිඹිබුවක් වේ.

කෙසේ වෙතත්, නීතිය නිසි පරිදි ක්‍රියාත්මක වීම තුළ සියලුම දායක පාර්ශවයන් සහයෝගය දක්වන විට පමණක්, සම්පූර්ණයෙන්ම තිරසාර තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ රෙජීමයක් ස්ථාපනය කළ හැකි බව හඳුනා ගැනීම අත්‍යවශ්‍යය. එහිදී, සියලුම පොදු අධිකාරීන්, පුරවැසියන් සහ සිවිල් සමාජ සංවිධාන සහයෝගය දැක්විය යුතු අතර තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ III වන පරිච්ඡේදය යටතේ සහතික කරන ලද අනෙකුත් මූලික අයිතිවාසිකම් ද සමඟ පුරවැසියන්ගේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය අයිතියක් ලෙස හඳුනා ගැනීමට පටන් ගත යුතුය. පොදු අධිකාරියක සන්තකයේ, භාරයේ හෝ පාලනයේ ඇති තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම, පනතේ 5 වන වගන්තිය යටතේ දක්වා ඇති තොරතුරු වර්ගීකරණයන් සම්බන්ධයෙන් පමණක් සැලකිය යුතු අතර, එහිදී පවා හෙළදරව් කිරීම තුළ විශාල මහජන සුබසිද්ධියක් අතික්‍රමණය නොවිය යුතුය. අධිකරණයේ කාර්යභාරයේ වැදගත්කම සහ විශේෂයෙන්ම රාජ්‍ය අංශයේ ප්‍රධාන නීති උපදේශකයා ලෙස නීතිපතිවරයා, රාජ්‍ය අංශය එහි හෙළිදරව් කිරීම සඳහා වන මූලික නෛතික බැඳීම සම්බන්ධයෙන් සංවේදී කිරීම අතිශයෝක්තියෙන් දැක්විය නොහැකිය.

''හෙළිදරව් කිරීමෙන් බැහැර කිරීම'' යන්න ව්‍යතිරේකය වන අතර හෙළිදරව් කිරීම රීතිය යි යන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ මූලික න්‍යාමය සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය අංශය තුළ පූර්ණ අවබෝධයක් සහ අගය කිරීමක් නොමැතිවීම තවමත්

පෙනෙන්නට ඇති බව සටහන් කිරීම උචිත වේ[21]. මෙම අනවබෝධය හේතුවෙන් බොහෝමයක් තොරතුරු නිලධාරීන් නීති උල්ලංඝනය කිරීමට පෙළඹෙන බව පෙනී යයි. 5 වන වගන්තියේ පරාමිතීන් තුළට අදාළ තොරතුරු ඇතුළත් කර ගැනීමට, අනවශ්‍ය දීර්ඝ කිරීම් ඉල්ලා සිටීම මගින්[22] තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හෝ පැහැර හැරීම සාධාරණීකරණය කිරීමට, ඉල්ලා සිටි තොරතුරුවල ස්වභාවය අර්ථ නිරූපණය කිරීමේ හෝ වැරදි ලෙස අර්ථනිරූපණය කිරීමේ ප්‍රවණතාවයක් තොරතුරු නිලධාරීන්ගේ පාර්ශ්වයෙන් පිළිඹිබු කෙරන බොහෝ අවස්ථා පවතී. එසේ වුවද, 5 වන වගන්තියේ විෂයපථය තුළට වැටෙන එම කාණ්ඩවල තොරතුරු සම්බන්ධයෙන්, නීතිය දක්වා සිටිනුයේ, "මහජන සුබසිද්ධිය එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමෙන් වන හානියට වඩා වැඩි නම් එවැනි තොරතුරු සඳහා වන ඉල්ලීමක් ප්‍රතික්ෂේප නොකළ යුතු බවයි"[23]. රාජ්‍ය අංශයේ ඇතැම් අය සම්පූර්ණයෙන්ම අවබෝධ කරගෙන නොමැති හෝ අගය නොකරන නීතියේ නියම හරය මෙයයි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය, රාජ්‍ය සේවයෙන් පිටත සිටින අයගේ අවශ්‍යතාවයන් පමණක් ආමන්ත්‍රණය කරන හුදු පනතක් නොව රාජ්‍ය සේවකයින්ගේ පුද්ගලික අවශ්‍යතාවයන්ට ද සේවය කරන්නක් බව පොදු අධිකාරීන් විසින් හඳුනාගත යුතුය. නිදසුනක් වශයෙන්, රාජ්‍ය සේවයේ උසස්වීම්, මාරුකිරීම්, සේවයෙන් නෙරපා හැරීම් වැනි අවස්ථා සම්බන්ධයෙන් සිදු කරන ලද යැයි සැක කරන වෙනස්කොට සැලකීමක් හෝ අසාධාරණ සැලකීමක් සම්බන්ධයෙන් අගතියට පත් රාජ්‍ය සේවකයෙකුට, සාමාන්‍ය අවස්ථාවලදී ලබා ගත නොහැකි තොරතුරු එවන් තීරණ ගැනීමේදී භාවිත කරන නිර්ණායක වලට අදාළව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය යටතේ ලබාගත හැකිය.

---

21 2018 පෙබරවාරි 6 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභා මාධ්‍ය ප්‍රකාශය බලන්න. [http://www.rticommission.lk/web/index.php?option=com_content&view=article&id=316:media-statement-06-02-2018&catid=10:media-releases&lang=en&Itemid=378]

22 එහිම

23 පනතේ 5(4) වගන්තිය

එමනිසා, එය සියලු පුරවැසියන්ගේ සුබසිද්ධිය වෙනුවෙන් පවතින්නක් වන අතර, ඔවුන් මහජන නිලධාරීන් වුවද පුද්ගලික ආයතන වුවද නීතිය නිසි පරිදි පිළිගෙන ක්‍රියාත්මක කර තිබෙනවාක් මෙන්ම තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ සංකල්පය රාජ්‍ය පරිපාලනයේ මුල්ගල බවට පත් වේ.

2. විසඳුම් - ප්‍රතිපත්ති, උපාය මාර්ග, පුහුණුව, මහජන කතිකාව

දෝෂය පවතින්නේ, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාවේ යෙදවීම පිළිබඳව සහය ලබා දෙන රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියක් නොමැති වීම සහ මනා ලෙස සිතා බලන ලද උපාය මාර්ගයක් නොමැති වීම මත බව මම විශ්වාස කරමි. රජයේ ප්‍රතිපත්ති වලින් සහ නිසි ලෙස සලකා බලන ලද උපාය මාර්ගයකින් සහය නොලැබෙන්නේ නම් හුදෙක් නීතියක් පැනවීම ම පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවේ. ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යංශය තොරතුරු නිලධාරීන් සඳහා පුහුණු සැසි පවත්වන අතරතුර, බොහෝමයක් පරිණත පද්ධතීන් ද ඒවායේ විකාශනයේ ආරම්භක අවධීන්වලදී මෙම ක්‍රමය ක්‍රමයෙන් ඇතුළත් කරගෙන ඇති නිසා, විශේෂයෙන්ම මෙම පද්ධතියේ ළදරු අවධියේදී වැඩි වශයෙන් නිතිපතා පුහුණුවීම් සහ වැඩමුළු පැවැත්විය යුතුය. මෙම පුහුණුව තොරතුරු නිලධාරින්ට පමණක් සීමා නොවිය යුතු අතර, නොවෙනස් ලෙසට ආයතන ප්‍රධානීන් වශයෙන් කටයුතු කරනු ලබන නම්කළ නිලධාරීන් දක්වා දීර්ඝ කළ යුතුය. ඔවුන් තොරතුරු නිලධාරීන් ද නම්කළ නිලධාරීන් ද යන්න නොසලකා, ජ්‍යෙෂ්ඨ මට්ටමේ රාජ්‍ය නිලධාරීන් සඳහා ද කාලීන පුහුණුවක් පැවතිය යුතුය. බොහෝමයක් පොදු අධිකාරීන් වල තොරතුරු නිලධාරීන් වන්නේ, උසස් නිලධාරීන්ගේ නියෝග අභිබවා යාමට ප්‍රමාණවත් අධිකාරියක් හෝ ධාරිතාවයක් නොමැති කණිෂ්ඨ මට්ටමේ නිලධාරීන් ය. එමෙන්ම එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, බොහෝමයක් තොරතුරු නිලධාරීන් අදාළ විෂය කාරණාව සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන අංශ ප්‍රධානීන් වෙත අදාළ ඉල්ලීම් යොමු කර ඔවුන්ගේ තීරණවලට එළඹීම සඳහා යොමු වනු ලැබේ. එසේ හෙයින්, ආයතනික මට්ටමින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය සම්බන්ධයෙන් පුහුණුව සහ අධ්‍යාපනය පවත්වාගෙන යාම ප්‍රමුඛ වැදගත්කමක් උසුලයි.

තවද, පොදු අධිකාරීන් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ අභ්‍යන්තර ආයතනික ප්‍රතිපත්තීන් නීතියට සහ නිකුත් කරන චක්‍රලේඛන හා විධිනියෝගවලට අනුකූලව යොදා ගත යුතුය. එහෙයින්, එම තොරතුරු නිලධාරීන් සිය බැඳියාවන් සම්බන්ධයෙන් උපදෙස් ලබාගනුයේ බාහිර මූලාශ්‍රවලින් පමණක් නොව සිය ආයතන තුළින්ම ය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සහ නීතිය පිළිබඳව ජනමාධ්‍ය තුළ ශක්තිමත් මහජන හෙළිදරව්වක් ද පැවතිය යුතුය. කනගාටුදායක ලෙස, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ මාධ්‍ය වාර්තාකරණය දායක පාර්ශ්වයන් අතර හැඟීමක් ඇති කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් නොවේ. ඉහළ පෙළේ ඉල්ලීම් හෝ කොමිෂන් සභා තීරණ පිළිබඳව අහඹු පුවත්පත් වාර්තා පවතින නමුත්, සියලුම දායක පාර්ශ්වකරුවන් අතර තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමෙහි වටිනාකම පිළිබඳව දැනුවත් කිරීම පිණිස ජනමාධ්‍යයන්හි දැඩි හා එකඟ වූ මැදිහත්වීමක් පැහැදිලි ලෙසම නොපවතී. "බැඳුම්කර කොමිසම"[24] පිළිබඳ නඩු විභාගය, පාසල් සිසුන් පවා "බැඳුම්කර වංචාව" ගැන කතා කිරීමට හේතු වූ දැඩි හා ස්ථාවර මාධ්‍ය වාර්තාකරණයේ බලපෑම පිළිබඳ නිදසුනකි. මෙම අද්දැකීම, මාධ්‍යයට ජන මනස කෙරෙහි දැනුවත්භාවය හා බලපෑම් සිදු කිරීමට ඇති හැකියාව තුළ පවතින ඔවුන්ගේ බලය පෙන්වා දෙන්නක් විය යුතුය. මේ අනුව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමෙහි ඇති වටිනාකම පිළිබඳ සියලු පාර්ශ්වකරුවන් ප්‍රමාණවත් ලෙස දැනුවත් කිරීම සඳහා, විශේෂයෙන් ම ක්‍රමයෙන් වැඩිදියුණු වන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ රෙජීමයකින් ප්‍රතිලාභ ලැබීම සඳහා පෙනී සිටින ප්‍රධාන දායක පාර්ශ්වකරුවෙකු වන මාධ්‍ය, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ක්ෂේත්‍රය තුළ සිය වගකීම සම්පූර්ණයෙන්ම ඉටු කර නොතිබීම කණගාටුවට කරුණකි. එමනිසා, රට තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා මනාව සැලසුම් කරන ලද උපාය මාර්ග මත පදනම් වූ සාමූහික මාධ්‍ය ව්‍යාපාරයක් පැවතිය යුතුය.

24 2017දී ශ්‍රී ලංකා මහා බැංකුව විසින් බැදුම්කර නිකුත් කිරීම ඇතුළත්ව හා එම කාලය තුළ බැදුම්කර නිකුත් කිරීම සම්බන්ධව එහි කළමණාකාරීත්වය, පරිපාලනය හා සබඳතා පැවැත්වීම පිළිබඳව මෙන්ම එක්කෝ එහි අවපරිචය, අක්‍රමිකතාව හෝ අනනුරූපතාව සමඟ හෝ භාවිත කළ යුතු නිසි කාර්යපටිපාටිය නොසළකා කටයුතු කිරීම පිළිබඳ සොයා බැලීමට ජනාධිපති පරීක්ෂණ කොමිෂන් සභාව (COI) පත්කරන ලදි.

මහජන නිලධාරීන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් තුළදී "නිල රහස්‍යභාවය" පිළිබඳ තත්වයක සිට පූර්ණ විනිවිදභාවය පිළිබඳ තත්වයක් දක්වා රටේ සිදුව ඇති නෛතික පරිවර්තනයට අප විසින් පූර්ණ වශයෙන් සංවේදී විය යුතු අතර එය ජාතියක් ලෙස ඉතා වැදගත් ය. මෙය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට සහ ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යංශයට පමණක් තනිව සිදු කළ නොහැකි අතර සියලු දායක පාර්ශ්වයන් මෙම ක්‍රියාදාමයට සම්බන්ධ විය යුතුය. පනත යටතේ ලබා දී ඇති පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය, උපායශීලී පියවරයන් මගින් අත්හැර දැමිය හැකි අලුතින් හඳුන්වා දුන් පරිපාලනමය හිසරදයක් ලෙස නොව, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ සහතික කරන ලද සාධාරණ අයිතියක් ලෙස සැලකීම රාජ්‍ය අංශය විසින් ආරම්භ කළ යුතුය. මෙම සන්දර්භය තුළ, 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතෙහි යෙදීම, "14 අ ව්‍යවස්ථාව තුළ එහි ප්‍රභවයට අනුව *අර්ධ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය ආරක්ෂණයක් හිමිකර ගනී*"[25] යන ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ පිළිගැනීම (අවධාරණය එකතු කිරීම) මෙම තත්ත්වය වැඩිදියුණු කිරීමේදී මහත් නීතිවිද්‍යාත්මක වටිනාකමක් දරයි.

අවසාන වශයෙන්, උද්යෝගිමත් සහ පරිණත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ රෙජීමයක් සම්බන්ධයෙන් වන ලිට්මස් පරීක්ෂණය වනු ඇත්තේ, පුරවැසියන්ගේ තනි පුද්ගල ඉල්ලීම් වල අවශ්‍යතාවය ලිහිල් කරනු ලබන, සිය ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීමේ බැඳියාවන් සම්බන්ධයෙන් පොදු අධිකාරීන්හි අනුගත වීමේ ප්‍රමාණයයි. පනතේ 8 සහ 9 වගන්ති[26] යටතේ, ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීම් සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් දැනටමත් මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කර ඇති අතර එමගින් පොදු අධිකාරීන් විසින් කොතරම් දුරට හා කොතරම් ඉක්මනින් අනුගත වනු ඇද්ද යන්න දැකගත හැකිය.

---

25 'වන්දි ගෙවීම සඳහා වන කාර්යාලය පිළිබඳ කෙටුම්පතේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය පිළිබඳ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීරණයේ 7 වන පිටුව පෙත්සම් අංක S.C.S.D. 19/2018 & S.C.S.D. 20/2018

26. http://www.rticommission.lk/web/index.php?option=com_content&view=article&id=21&Itemid=152&lang=en

3. සිවිල් සංවිධාන සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම

ප්‍රගතිශීලි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ රෙජීමයක් ස්ථාපිත කිරීම සඳහා වගකිව යුත්තේ රාජ්‍ය අංශය පමණක් නොවන අතර පුරවැසියන්, විශේෂයෙන්ම සිවිල් සංවිධාන ද, රට තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීමේදී, සාමාන්‍යයෙන් අවධානය යොමු කෙරෙනුයේ පොදු අධිකාරීන්ගේ බැඳීයාවන් කෙරෙහි ය. එහෙත් පුරවැසියන් විසින් කුමක් කළ යුතුද? පුරවැසියන් සිය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම වගකිවයුතු ආකාරයකට ක්‍රියාත්මක කිරීම අවශ්‍ය වේ. එනම්, අදාළ නීතිය දේශපාලනඥයන්ට හෝ පොදු අධිකාරීන්ට එරෙහිව ආයුධයක් ලෙස එසේත් නැතිනම් පොදු අධිකාරියකට එරෙහිව ඇති බද්ධ වෛරයක් පිරිමැසීමට හෝ සරලවම යම් ආයතනයකට ජනප්‍රියත්වය ලබා ගැනීමට හෝ එවැනි යම් පුද්ගලික හෝ පුද්ගලික අරමුණක් වෙනුවෙන් නොව, වගකීම පිළිබඳ සංවේදීතාවයකින් යුතුව, නීතියේ අරමුණු තවදුරටත් ඉදිරියට ගෙන යාමේ සැබෑ චේතනාවෙන් යුතුව භාවිත කළ යුතුය. පනතේ පූර්විකාවේ දක්වා ඇති ආකාරයට නීතියේ අරමුණ හා පරමාර්ථය වන්නේ, රාජ්‍ය අංශය තුළ දූෂණය පිටුදැකීමට සහ වගවීම හා යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා මහජනතාවට තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය ලබා දීම මගින් විනිවිදභාවය පිළිබඳ සංස්කෘතියක් ඇති කිරීමයි. ඒ අනුව, නීතිය භාවිතා කළ යුත්තේ අදාළ අරමුණ වැඩිදියුණු කිරීමට මිස අනවශ්‍ය පුද්ගලික හෝ පෞද්ගලික න්‍යාය පත්‍රයන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට නොවේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට අභියාචන ලැබීමේදී ඒවා විවිධාකාර පීඩාකාරී ඉල්ලුම්පත්‍ර තුළින් ප්‍රභවය ලබා ඇති බව පෙනී යයි.[27] නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ

27 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ 2018 ක් වූ පෙබරවාරි මස 06 දරණ මාධ්‍ය නිවේදනය බලන්න. [http://www.rticommission.lk/web/images/mediareleases/media-statement-Eng-6th-Feb.pdf]

කඩිනම් ප්‍රතිඵලය තුළ, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ රෙජීමයට ව්‍යුහයක් ඇති කිරීමට හැකියාව ඇති පරිදි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම හා සම්බන්ධ ප්‍රජාව අතර සැලකිල්ලක් ඇති කළ, සිවිල් සමාජ සංවිධානයක ඉල්ලීමක් සම්බන්ධයෙන් වන පුවත්පත් වාර්තා පැවතුණි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ඇතැම් ක්‍රියාකාරීන් ප්‍රකාශ කර සිටියේ, මෙම වටිනා නීතිය පැනවීමත් සමඟම සිදු කරන ලද ඉහත දක්වූ පරිණත නොවූ ඉල්ලීම ඉක්මන් වැඩි බවත් සත්‍ය වශයෙන්ම එය සංවේදී නීතියක අසංවේදී භාවිතයක් වූ බවත්ය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ ප්‍රගතිය කෙරෙහි නිරර්ථක හා පීඩාකාරී ඉල්ලීම් ප්‍රතිවිරෝධී වේ. පැහැදිලිව ප්‍රකාශ කරන්නේ නම්, නීති සම්මත කරන නීති සම්පාදකයන්ට ද ඊට ප්‍රතිගාමී සංශෝධන ගෙන ඒමට හෝ නීතිය අවලංගු කිරීමට පවා හැකියාව තිබේ. එක්සත් ජනපද තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනතට යටත් වන රෙගුලාසි අවලංගු වනු ඇති බවට නිවේදනය කරමින් ධවල මන්දිරය විසින් ට්‍රම්ප් පාලන තන්ත්‍රය යටතේ කරන ලද නිවේදනය මීට නිදසුනක් වේ.[28] අපගේ නීති සම්පාදකයින් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය රාජ්‍ය අධිකාරීන්ට එරෙහි ආයුධයක් ලෙස දැකීමට ආරම්භ කරන්නේ නම් හෝ නිරර්ථක හා පීඩාකාරී ඉල්ලීම් ගණනාවක් යොමු කර ඇති නම්, අපට නිසැකවම දුව සඳහා වනාන්තරය අහිමි වනු ඇත. නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී රාජ්‍ය නිලධාරීන් විසින් මුහුණපාන දුෂ්කරතාවයන් ලෙස ප්‍රකාශ කර ඇති දෑ පිළිබඳ දක්මෙන් යුතුව පනතට අවශ්‍ය කරන යෝග්‍ය සංශෝධන යෝජනා කරමින් සවිස්තර වාර්තාවක් කැබිනට් රැස්වීමකට ඉදිරිපත් කිරීමට ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යවරයා විසින් සකසන ලද ඉල්ලීමක් සම්බන්ධයෙන් දැනගැනීමට මෙම සංදර්භය තුළ එය බාධාවක් විය. පනත සම්මත කිරීමට කිසිදු උත්සාහයක් නැති බවට වන ආණ්ඩුවේ ඒකාන්ත සහතිකය දැකීම යම්තාක් දුරට සැනසිලිදායක වුවද, මෙම ඉල්ලීමේ පදනම නොදන්නා කල්හි එහි

---

28 'ධවල මන්දිරය FOIA නීතිය අවලංගු කිරීම විස්තර කිරීම' (USA Today, 2015 මාර්තු 17) https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2015/03/17/white-house-office-of-administration-freedom-of-information-act-foia/24906463/

සායම් ඒ වන විටත් මැකී ගොස් තිබිය හැකිය.[29] මනා අවබෝධය ඇති උපදේශකයෙකු ජේරාවලියේ අන්තයන් දෙකම ජය ගනු ඇති බව ද දූෂණයෙන් තොර සමාජයක් ළඟා කර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය වන මෙම අතිශයින් වටිනා නීතියට කිසිදු පසුබෑමක් සිදු නොවනු ඇති බවටද කතුවරයා විශ්වාස කරයි. එමනිසා, අප නීතිය පවතින ආකාරයටම වටහා ගත යුතු නම්, පුරවැසියන් විසින් නීතිය වගකීම පිළිබඳ හැඟීමකින් යුතුව භාවිත කිරීමත් එය අවභාවිත නොකිරීමත් අතිශය වැදගත් වේ. අපගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත පීඩාකාරී අයදුම්පත් ඉදිරිපත් කරන්නන්ට එරෙහිව යම් දඩයක් පැනවීම වැනි යම් සහනයක් නොසැපයීම කණගාටුවට කරුණකි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියට ඇති තවත් බාධාවක් වන්නේ එය පසුකාලීන නීති මගින් යටපත් විය හැකි වීමයි. නිදසුනක් වශයෙන්, යම් තොරතුරක් ලබා දෙන අදාළ තැනැත්තාගේ හෝ ආයතනයේ පූර්ව ලිඛිත අනුමැතිය ලබා ගැනීමෙන් තොරව සහ නියම කරනු ලැබිය හැකි පරිදි විගණකාධිපතිවරයා විසින් එම තොරතුරුවලට අදාළව පිළියෙළ කරන ලද වාර්තාවක් හෝ ප්‍රකාශයක් පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කරන තුරු, යම් තොරතුරක් හෙළිදරව් කිරීම බැහැර කරන, මෑතකදී සම්මත වූ 2018 අංක 19 දරණ ජාතික විගණන පනතෙහි 9(1)(ආ) වගන්තිය, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතින් පුළුල් බැහැර කිරීමක් අන්තර්ගත කරනු ලබයි. තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමකදී එය වැරදි අයෙකු වෙත යොමු වුවහොත් එමගින් විමර්ශනයකට බාධා සිදු විය හැකි හෙයින්, දැනට පවත්වාගෙන යනු ලබන විගණන පරීක්ෂණයකට හෝ විමර්ශනයකට අදාළ තොරතුරු වල රහස්‍යභාවය පිළිබඳ අවශ්‍යතාවය අගය කළ හැකි අතර, එවැනි අවස්ථා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5(1)(ඌ) වගන්තියට ගෙන එන ලද සංශෝධනවල මාර්ගයෙන් ආමන්ත්‍රණය කළ හැකි විය. පහසුවෙන් මෙහෙයවිය හැකි පමණට වඩා පුළුල් බැහැර කිරීම් අන්තර්ගත කරන ජාතික විගණන පනත වෙනුවට, ඒ මගින් දැනට පවත්වාගෙන යනු ලබන මූල්‍ය හෝ සිවිල් පරීක්ෂණයන්ට අදාළ තොරතුරු ද පනත යටතේ අනාවරණය

29 'ධවල මන්දිරය FOIA නීතිය අවලංගු කිරීම විස්තර කිරීම' (USA Today" 2015 මාර්තු 17) https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2015/03/17/white-house-office-of-administration-freedom-of-information-act-foia/24906463/

කිරීමෙන් බැහැර කළ හැකිව තිබුණි. (දැනට අපරාධ විමර්ශනයන්ට හෝ අභිචෝදනාවලට සම්බන්ධ තොරතුරු පමණක් නිදහස් කරනු ලැබේ)

4. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම එරෙහිව. පුද්ගලිකත්වය

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියට තවත් අභියෝගයක් වන සංකීර්ණ ගැටලුවක් වන්නේ, ශ්‍රී ලංකාවේ පුද්ගලිකත්වය පිළිබඳ නීතියක් හෝ පුරවැසියන්ගේ පුද්ගලිකත්වයට ඇති ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය අයිතියක් නොපැවතීමයි. රට තුළ දත්ත ආරක්ෂණය පිළිබඳ නීතියක් නොමැති වීමෙන් මෙම තත්ත්වය තවදුරටත් සංකීර්ණ වී තිබේ. බලාපොරොත්තු සහගත ලෙස, පුද්ගලිකත්වය සහ දත්ත ආරක්ෂණය පිළිබඳ අනාගත නීතියක් තුළින් මෙම ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කරනු ඇත. එබැවින්, පාර්ලිමේන්තුවට, අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන්, අනාගතයේදී සම්මත කරනු ලබන ව්‍යවස්ථා වල රහස්‍යභාවය පිළිබඳ ගැටලු සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ගැටලු සම්බන්ධයෙන් මුහුණදීමට සිදු නොවේ. එමෙන්ම, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සියලුම පීඩාවන්ට ප්‍රතිකාරයක් ලෙස නොදැකිය යුතු බවද හඳුනා ගැනීම වැදගත්ය. ඉතා ප්‍රබල ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයකට හුදෙක් යහපත් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියක් පමණක් නොව, මහජන නිලධාරීන් තුළ විනිවිදභාවය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා වන වෙනත් මාර්ග සහ වෙනත් මෙවලම් තිබිය යුතුය. නිදසුනක් ලෙස, වෙනත් කරුණු අතර ජනාධිපතිවරයාගේ, ඇමතිවරුන්ගේ, පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ගේ, තෝරා පත්කරගත් නිලධාරීන්ගේ, අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරුන් සහ ඇතැම් විට ආයතන ප්‍රධානීන් වන ජ්‍යෙෂ්ඨ නිලධාරීන්ගේ ප්‍රකාශනයන් ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රකාශයට පත්කිරීමට අවශ්‍ය විධිවිධාන අන්තර්ගත කිරීම පිණිස යල්පැන ගිය වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතිය ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතුය. එහෙත් සියලුම රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගේ වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම අසාධාරණ වන හෙයින්, එවැනි අවශ්‍යතාවයක් රාජ්‍ය අංශයේ ඉහළම ස්ථරවල සිටින විශේෂිත කාණ්ඩවලට අයත් පුද්ගලයන් සඳහා පමණක් සීමා විය යුතුය. රටේ රාජ්‍ය අංශයේ දූෂණයන්හි වසංගත අනුපාතයන් සැලකිල්ලට ගත

යුතුම නමුත්, සාමාන්‍ය පුරවැසියන් වන නීතියට ගරු කරන දූෂිත නොවන රාජ්‍ය නිලධාරීන් ද දහස් ගණනක් සිටින බව පිළිගැනීම සාධාරණ වේ. එමෙන්ම, දූෂණයක් සම්බන්ධයෙන් සැකයක් ඇතිවූ අවස්ථාවකදී ඔවුන්ගේ හැසිරීම පරීක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් නීති මෙවලම් පවතින හෙයින් නීති ප්‍රකාරව ඔවුන්ගේ පුද්ගලික ජීවිත මහජන පරීක්ෂාවන්ට යටත්ව තැබීම සාධාරණ නොවේ.

තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම පිළිබඳ මහජන සුබසිද්ධිය, තනි පුද්ගලයෙකුගේ පෞද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය සමඟ මනාව සමතුලිත කිරීමට ප්‍රබල ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයකට හැකියාව තිබිය යුතු බව දක්වමින් මම මෙය අවසන් කරමි. එසේ ප්‍රකාශ කරමින්, මා විසින් මෙම අයිතිවාසිකම් දෙකම - එක් අතකින් පුද්ගලයෙකුට තොරතුරු දැනගැනීමට ඇති අයිතිය සහ අනෙක් අතට පුද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය සමාන නොවන බව අවධාරණය කරන්නෙමි. තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමෙන් විශාල වශයෙන් සිදු වන මහජන සුබසිද්ධියට ප්‍රමුඛත්වය ලබා දිය යුතුය. මේ නිසා පුද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය ව්‍යතිරේකය වනු ඇති අතර තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා ඇති අයිතිය නියමය විය යුතුය.

තොරතුරු දැනගැනීම ශ්‍රී ලංකාවේ නීතිය පාලනයේ නිශ්චිත නිගමනයක් ලෙස

ආචාර්ය දීපිකා උඩගම

1. හැඳින්වීම

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යනු බොහෝ විට පාලකයන්ගේ පාලනය පිළිබඳ කඩතුරාව සිදුරුකරගෙන යාමට පුරවැසියන්ට ලබාදෙන්නා වූ අයිතිවාසිකමකි. එබැවින්, නීතියේ අධිපත්‍යයේ සන්දර්භය තුළ මෙම අයිතියට විශේෂ වැදගත්කමක් තිබේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය රජයේ තීරණවලට හේතු වූ කරුණු ගැනත්, කිසියම් තීරණයක් ගැනීමට හේතු වූ හේතුව ගැනත් වැඩි විස්තර දැනගැනීමට ජනයාට ඉඩ සලසයි. තොරතුරු සඳහා ඇති අයිතිය රාජ්‍යයේ විවිධ මට්ටම්වලට අභියෝග කිරීමට මහජන බලය පොදු යහපත උදෙසා උපයෝගී කරගත යුතු අතර තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රය විසින් මහජන බලය හා මහජන සම්පත් පරිහරණය කිරීම අධීක්ෂණය කිරීමේ අයිතිය මහජනයාට ලබා දේ. එපමණක් නොව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට ආවේණික පැතිකඩක් ඇත. එමගින් රජයේ තීරණ ගැන යම් නිශ්චිත ප්‍රතිඵලය සාක්ෂාත් කර ගන්නේද නැද්ද යන්න නොසලකා මහජනතාවට 'සාධාරණ ලෙස දැනගැනීමට' ඉඩ සලසයි.

ජනරජයේ සියලු බලතල මහජනතාවට පවරා ඇති හෙයින්, ඔවුන්ගේ සවිබල ගැන්වීම සඳහා තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය අත්‍යවශ්‍ය වේ. ජාතික, ප්‍රාදේශීය සහ කලාපීය අයවැය පිළිබඳ සංවර්ධන උපාය මාර්ග සහ ජාතික ක්‍රියාකාරී සැළසුම්, බහු පාර්ශ්වීය ආයතන සමඟ ගිවිසුම්, යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය සඳහා සැලසුම්, රජයේ අමාත්‍යවරුන්, දෙපාර්තමේන්තු හා අනෙකුත් ආයතනවල වියදම්, ආරක්ෂක සහ ජාතික ආරක්ෂාව සඳහා ප්‍රසම්පාදනය ඇතුළුව ප්‍රසම්පාදන තීරණ පොදු අර්බුදවලට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා රාජ්‍ය සම්පත් භාවිත කරන්නේ කෙසේද?, සහ මහජන ජීවිතයට බලපාන වෙනත් තීරණ පිළිබද දැනගනීමට මහජනතාවට අයිතියක් තිබේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මගින් රාජ්‍ය පාලනය සංකල්පමය මට්ටමකින් පරිවර්තනය කරයි. රජයේ අභිමතය

හෝ බහුතරය මත යැපෙමින් තොරතුරු නිදහස් කිරීම තවදුරටත් සිදු නොවේ. ඒ වෙනුවට මහජනතාවට තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමට අයිතියක් ඇති අතර, බොහෝ නීතිමය පාලන ක්‍රමවලට රජය වරින් වර තොරතුරු අනාවරණය කර ගැනීමට අවශ්‍ය වේ. තවද සාමාන්‍ය නීතියක් ලෙස පොදු තීරණවලට මහජනතාවට ප්‍රවේශ විය හැකි අතර, විරල අවස්ථාවන්හිදී පමණක් තොරතුරු ලබා ගත යුතුය.

2. ප්‍රායෝගිකත්වය තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත පිළිබඳ ඇතැම් නිරීක්ෂණ

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ ගමන්මග දිගුකාලීන හා අසීරු අරගලයක් විය. 2016 ජූනි මස 23 වන දින, ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව, සුභසාධක පියවරක් වශයෙන්, 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ මූලික අයිතිවාසිකම අර්ථවත් කරන ලදි. තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 19 වැනි සංශෝධනයේ 14 අ වගන්තියේ දක්වා ඇති තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය ලබා ගැනීමේ ව්‍යවස්ථානුකූල අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ක්‍රියාවලියකට විධිවිධාන සලසා ඇත.[30]

පනතේ ප්‍රකාශිත අරමුණ වන්නේ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය ලබා දීම තුළින් රජයේ ආයතනවල විනිවිදභාවය හා වගවීමේ සංස්කෘතිකත්වය තහවුරු කිරීමයි. ඒ තුළින්, දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීම, වගවීම සහ යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකීක සමාජය උනන්දු කළ හැක. 2017 පෙබරවාරි මස 3 වන දින නිල ගැසට් පත්‍රයේ තොරතුරු සඳහා ඇති අයිතිය යටතේ ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් රීති සහ රෙගුලාසි ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ගෝලීය ශ්‍රේණිගත කිරීමේ ආයතනයක් වන කැනේඩියානු නීතිය හා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී කේන්ද්‍රය[31] මගින් පවත්වාගෙන යන තොරතුරු ශ්‍රේණිගත කිරීම යටතේ මේ වන විට ශ්‍රී ලංකාව ලබා ගෙන ඇති ලකුණු

30 http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/regulations-rti2004-66_E_feb.pdf

31 www.RTI-Rating.org.

150 න් ලකුණු 121 කට අමතර ලකුණු 10 ලබා දී ඇත. මේ හේතුවෙන් ලෝකය තුළ ප්‍රබලම නීතිමය රාමුවක් ළඟා කර ගැනීමට ශ්‍රී ලංකාව සමත් විය.

පනතේ දක්වන අරමුණ වන්නේ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය තහවුරු කර ඇති බැවින්, සහ තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිවාසිකම බලාත්මක කිරීම මඟින් පොදු අධිකාරිවල විනිවිදභාවය සහ වගකීම පිළිබඳ සංස්කෘතියක් පෝෂණය කිරීමේ අවශ්‍යතාවයක් පැනනැගී ඇති බැවින්ද, එමඟින් ශ්‍රී ලංකාවේ මහජනතාවට යහපාලනය සඳහා වැඩි වශයෙන් සහභාගී විය හැකි සහ රටේ පොදු ජන ජීවිතයේදී සක්‍රීය ලෙස සහභාගී විය හැකි සමාජයක් ප්‍රවර්ධනය වන බැවින් (පනතේ පූර්විකාව) යනුවෙනි. 2017 පෙබරවාරි 3 වන දින තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත බලගැන්වූ බැවින්, අභියාචනා විභාග යෙන් පසු තොරතුරු නිදහස් කිරීම සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය ආයතන විසින් ධනාත්මක ප්‍රතිචාරයක් සටහන් කර තිබේ.[32] තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාව වෙත ඉදිරිපත් කරන ලද අභියාචන ඉල්ලීම් බහුතරයක් සාමාන්‍ය පුරවැසියන් විසින් සිදු කර ඇත. තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවට අනුව, මේ වන විට මාධ්‍යයට වඩා වැඩි වශයෙන් තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතියේ ඵලදාව ලබා ගන්නේ මහජනතාවයි.

මෑතකදී සිදුකරන ලද විවෘත සම්මුඛ සාකච්ඡාවක දී ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබද කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකා කිෂාලි පින්ටෝ - ජයවර්ධන මහත්මිය පැවසුවේ, පනත ක්‍රියාත්මක වූ දා සිට ශ්‍රී ලංකාව බොහෝ ප්‍රගතියක් ලබා ඇති බවය.[33] තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක වීමෙන් පසු පළමු මාස හය තුළ මහජනතාව තොරතුරු ඉල්ලීම් පොදු අධිකාරිය වෙත යොමු කර ඇති අතර සහ මහජනතාව විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද

32 'ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යනු ජනතාවගේ අයුධයකි, ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමසාරිස්, ජ්‍යෙෂ්ඨ නීතිඥ කිෂාලි පින්ටෝ-ජයවර්ධන සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡාව' (ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම, 2017 සැප්තැම්බර් 05) [https://www.rti.gov.lk/media/news/152-sri-lanka-s-right-to-information-act-is-a-weapon-of-the-people-op-ed-interview-with-commissioner-right-to-information-commission-of-sri-lanka-attorney-at-law-kishali-pinto-jayawardena]

33 එහිම

ඉල්ලීම් විවිධාකාර හා විශාල වේ. ඉල්ලීම් ගණනාවක් හෝ ඉල්ලීම්වල ස්වභාවය හා ගුණාත්මකභාවය තක්සේරු කිරීමේදී තොරතුරු දැනග ැනීමේ අයිතිය පොදු බලපෑමක් නොතිබුනේ නම්, එවැනි ඉල්ලීමක් පැන නැගිය නොහැකි වූ හෝ දිගටම පවත්වා ගත නොහැකි වනු ඇත.

ඇය පවසන පරිදි, එම කාල පරිච්ඡේදය තුළදී වැඩිම ඉල්ලීම් සිදු වූයේ රටේ අගනගරය සහ නාගරික නගර වලින් නොව, මාතර, හම්බන්තොට, යාපනය, අනුරාධපුරය සහ පොළොන්නරුවේ වැනි ඈත ප්‍රදේශවලින්ය.

> *''ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ජනතාව මේ නීතිය ගැන හොඳ දැනුමක් ඇත. පනත සහ එහි රෙගුලාසි පිළිබඳව ද ඔවුන් හොඳින් දනී. එපමණක් නොව, ඔවුන් කොමිසම ඉදිරියේ සිය අදහස් දැක්වීය''*[34]

තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා ඇති අයිතිය සෑම තොරතුරක්ම වෙත ප්‍රවේශවීමට ඉඩ නොතබන බව සටහන් විය යුතුය. ඇත්ත වශයෙන්ම, පනතේ 5 වන වගන්තිය තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට ඇති ව්‍යතිරේක ලැයිස්තුවක් ඉදිරිපත් කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, පෙර නිරීක්ෂණය කළ පරිදි, එම තොරතුරු අනාවරණය කිරීමේ දී මහජන සුභසිද්ධිය එම හෙළිදරව් කිරීමෙන් වන හානියට වඩා වැඩිනම්, එම පනතේ 5(4) වගන්තිය අනුව එවැනි තොරතුරු තවමත් මහජනතාවට හෙළි කළ හැකිය.

තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ වෙනත් කරුණු ද වැදගත් වන අතර තොරතරු ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප වන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ 5 (1) වැනි වගන්තිවල ව්‍යතිරේක ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන් විශේෂයෙන් සැලකිය යුතුය. නිදසුනක් වශයෙන් 5(1)(ඔ) ව්‍යතිරේකයේ සඳහන් වන පාර්ලිමේන්තු බලතල, වරප්‍රසාද හා කටයුතු යටතේ තොරතුරු ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප වුවද, මෙම වරප්‍රසාදය අන්ධ ලෙස උපුටා දැක්විය හැකි බව එයින් අදහස් නොකරන බව කොමිෂන් සභාව පැහැදිලි ස්ථාවරය ගෙන

34 එහිම

තිබේ. 5(4) වගන්තියේ අරමුණු අනුව, තොරතුරු ලබා දීමට හෝ නොකිරීම සඳහා තීරණාත්මකව සාධකය වන්නේ මහජනයාගේ පොදු යහපත අනුව බව සඳහන් කළ යුතුය.[35]

මෙම මූලධර්මය නිදර්ශනය කරමින් පළාත් සභාව වෙත පත්කළ පත්වීම් පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලා සිටි මාධ්‍යවේදියෙකුට තොරතුරු ලබා දීම පළාත් සභා වරප්‍රසාද යටතේ පළාත සභාව ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද අතර ඒ සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු කොමිෂන් සභාව වෙත පැමිණිල්ලක් ඉදිරිපත් කරන ලදී. තවද, පෞද්ගලික තොරතුරු සඳහා කිසිදු ඉල්ලීමක් නොතිබුණ නමුත්, එම පළාත් සභාව විසින් තම පළාත් සභා වරප්‍රසාද යටතේ එම තොරතරු ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කරන බව හේතු ලෙස දක්වා ඇත. කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමෙන් අනතුරුව, අදාල තොරතරු වරප්‍රසාද කඩ වීම යටතේ ප්‍රතික්ෂේප කරනලද තොරතුරු මහජන යහපතට ප්‍රයෝජනවත් තොරතුරු බව අනාවරණය වීම හේතුවෙන් එම තොරතරු හෙළි කිරීමට කොමිෂන් සභාව නියෝග කරන ලදී. එවැනි පත්වීම් සඳහා වැටුප් හා වේතන පොදු අරමුදල් යොදා ගන්නා බැවින් එවැනි තොරතුරු දැනගැනීමට මහජනතාවට අයිතියක් ඇති බව කොමිෂන් සභාව තීරණය කළේය.[36]

වෙනත් අවස්ථාවලදී, වරප්‍රසාද භුක්ති විඳිමින් අමාත්‍යවරුන්ගේ විදේශීය සංචාරයන් පිළිබඳව තොරතුරු ආරක්ෂා කිරීමට උත්සාහයක් ගෙන ඇත. මහජන මුදල් භාවිතාකරන අවස්ථාවන් වලදී තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස ''වරප්‍රසාද'' යන්න භාවිතා කිරීමෙන් තොරව එම තොරතුරු ලබාදිය යුතු බවට කොමිෂන් සභාව තීරණය කරන ලදි. පනතේ 5(1) වගන්තියේ දක්වා ඇති නිශ්චිත සහ පොදු වරප්‍රසාදයක් ලෙස වෙන්කර ඇති විශේෂිත වූ නිදහස් කිරීම් යටතේ තොරතුරු ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම පළාත් සභාව විසින් පැහැදිලි කළ යුතු බව කොමිෂන් සභාව තවදුරටත් ප්‍රකාශ කරන ලදි. අදාළ පොදු අධිකාරිය විසින් පොදු මුදල් භාවිත කිරීම හේතුවෙන් මහජන උනන්දුවක් ඇති වන බව සටහන් විය.[37]

35 එහිම

36 එහිම

37 එහිම

මහජන සුභසිද්ධිය යන සාධකය කොමිෂන් සභාවේ තීරණවල පැහැදිලිව පෙනෙන්නට තිබෙන අතර එම තීරණවලට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ 5(4) වගන්තිය මගින් යහපත් බලපෑමක් සඳහා යොදා ගනු ලැබේ. පෙබරවාරි 2018 දී ශ්‍රී ලංකා රජය සහ සෞදි අරාබිය, කටාර් සහ කුවේටය අතර සංක්‍රමණික සේවකයන්ට අදාළ අවබෝධතා ගිවිසුම් හා / හෝ ද්විපාර්ශවික ගිවිසුම් මුදා හැරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා විදේශ සේවා නියුක්ති කාර්යාංශයට තොරතුරු කොමිෂන් සභාව විසින් නියම කරන ලදී. මෙම නියෝගය සිදු කරන ලද්දේ විදේශ රටවල සේවය කරන ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියන්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම යන මහජන යහපත හේතුවෙන් ය.[38] විදෙස් ශ්‍රමිකයන් තම සේවායෝජකයා විසින් බොහෝ විට අපයෝජනය වන බැවින් ඔවුන් රැක බලා ගැනීමේ වගකීම් ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් ඉටු කරනු ලබන ආකාරය ගැන සොයා බැලීමට සහ ඒවායේ විවේචනය කිරීමට මහජනතාවට මෙම ලේඛන හා තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ හැකියාව තිබිය යුතු බව මාධ්‍යවේදියෙකු වූ අභියාචකයෙකු විසින් තර්ක කරන ලදී.

මෙම උදාහරණවලින්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය භාවිතකිරීම විවිධාකාර වී ඇති බව පැහැදිලිය. පොදුවේ, මහජනතාව තොරතුරු පනත ඵලදායී මෙවලමක් ලෙස භාවිතා කර ඇත. එක් පැතිකඩකින්, පුරවැසියන් (පොදු නිලධාරීන් ඇතුළුව) විසින් පෞද්ගලිකව මට්ටමින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන අයුක්තිය නිවැරදි කිරීම සඳහා එම පනත භාවිත කරයි. අනෙක් අතට තොරතුරු භාවිත කරන්නන් විසින් මෙම පනත පොදු යහපත හා පොදු සුභසාධනය සඳහා යොදා ගෙන තිබේ.[39] එය දිරිමත් ලකුණකි.

---

38 ෆයිසාල් සාමත් එ. විදේශ සේව නියුක්ති කාර්යාංශය (RTIC/201/2017) [http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/31032018/feizal-samath-revised-appeal.pdf]

39 'ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යනු ජනතාවගේ අයුධයකි, ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමසාරිස්, ජ්‍යෙෂ්ඨ නීතිඥ කිෂාලි පින්ටෝ-ජයවර්ධන සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡාව' (ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම, 2017 සැප්තැම්බර් 05) [https://www.rti.gov.lk/media/news/152-sri-lanka-s-right-to-information-act-is-a-weapon-of-the-people-op-ed-interview-with-commissioner-right-to-information-commission-of-sri-lanka-attorney-at-law-kishali-pinto-jayawardena]

3. කලාපයේ තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ නීති භාවිත කිරීම

දකුණු ආසියාවේ රටින් රටට තොරතුරු නීති හා ඒවායේ කාර්යක්ෂමතාවයද වෙනස් වේ. මෙම විශ්ලේෂණයෙන් පසුව සලකනු ලබන ඉන්දියානු පුරවැසියන් විසින් බලගතු භාවිතයක යෙදෙන ඉන්දියානු තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය ද මෑත වසරවල බොහෝ අභියෝගවලට මුහුණ දී තිබේ.[40] ආසියා පදනම විසින් බංගලාදේශය, නේපාලය සහ පකිස්තානය යන රටවල් තුන තුළ වීදි කොන සම්මුඛ සාකච්ඡා, පැවැත්වීම, ඉලක්ක කණ්ඩායම් සාකච්ඡා සහ තොරතුරු ඉල්ලුම්පත්‍රවල සම්බන්ධයෙන් පරීක්ෂණ සිදු කිරීමෙන් 2014 අගෝස්තු මාසයේදී පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු වලට ප්‍රවේශය වීමේ අයිතිය පිළිබඳ පර්යේෂණයක් සිදු කරනු ලැබිය.[41]

එම පර්යේෂණයේ සොයා ගැනීම් වලින් පෙන්නුම් කළේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පොදු දැනුවත් කිරීම සහ පුරවැසියන්ගේ එදිනෙදා ජීවිතයට අදාළ වීම පිළිබඳ පොදු අවබෝධයක් නොමැති බවයි. වීදි කොනක සම්මුඛ පරීක්ෂණ 263 ක් තුළ සිදු කළ පර්යේෂණවලින් පෙන්නුම් කෙරුනේ, ප්‍රතිචාර දැක්වූවන්ගෙන් 52% ක් තොරතුරු ලබාගැනීමට අවශ්‍ය ප්‍රධාන හේතුව තමන්ට හැගෙන පරිදි ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරිත්වය හා වගවීම විදහා දැක්වීම බව ප්‍රකාශ කරන ලදි. තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා දෙවන වැදගත් හේතුව වූයේ පුද්ගලික දුක්ගැනවිලි විසඳීමට (45%). රජයෙන් තොරතුරු ඉල්ලීම් කළ වගඋත්තරකරුවන් අවධාරනය කරන ලද තවත් හේතුවක් වූයේ දූෂණ හෙළිදරව් කිරීම අපේක්ෂා කිරීමයි.[42]

ඉන්දියානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබද 2005 පනත (එහි පූර්විකාව පනතේ අරමුණ වශයෙන් සඳහන් කරන්නේ 'ඉන්දියාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 19 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ

---

40 'ලෝකායන්තවාදය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත මෙන්ම දුර්වල වී ඇත - අරුණා රෝයි පවසයි', ද හින්දු, 2018 මැයි 12 [https://www.thehindu.com/news/cities/Hyderabad/secularism-at-risk-as-rti-act-weakens-says-aruna-roy/article23867597.ece]

41 දකුණු ආසියාවේ තොරතුරු සඳහා වූ පුරවැසි ප්‍රවේශය : කලාපීය සන්දේශ වාර්තාව (ආසියා පදනම, අගෝස්තු 2014) [https://asiafoundation.org/resources/pdfs/CitizensAccesstoInformationinSouthAsia.pdf]

42 එහිම

පිළිගත් තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ඵලදායී රාමුවක් සැපයීම බවය') පුරවැසියන් හා පොදු අධිකාරිය අතර සබඳතා වෙනස් වී ඇති බව ප්‍රකාශ කර ඇත. එමගින් යටත්විජිත යුගයේ නීතීන් වන 1923 රාජ්‍ය රහස් පනත (ආධිපත්‍යය) ආදී තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කර ඇති නීතිවල බලපෑම අඩුකර ඇත. පොදු ජනතාව සඳහා වෙන් කරන ලද පොදු අරමුදල් වියදම් කර ඇත්තේ කෙසේදැයි පොදු නිලධාරීන්ගෙන් ග්‍රාමීය ජනතාව විමසීමෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ නිතිය ග්‍රාමීය ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවන ලදී. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය සම්මත වී වසර දහතුනක් ගත වී ඇති අතර එහි වැදගත්කම හා බලපෑම ඉතා පැහැදිලිය.

මස්දූර් කිසන් ශක්ති සංගතන් විසින් මෙහෙයවන ලද රාජ්‍ය අංශයේ සේවකයින් සඳහා ව්‍යවස්ථාපිත අවම වැටුපක් ගෙවීම සම්බන්ධයෙන් සැලකිය යුතු අරගලයක් සිදු විය. මෙම ප්‍රයත්නයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ක්‍රියාකාරිකයන් විසින් නිල වාර්තා වල බරපතල අක්‍රමිකතා සොයාගෙන ඇත. එනම් ගෙවීම් ඉල්ලා සිටින පුද්ගලයන් ලෙසට මියගිය පුද්ගලයින්ගේ නම් ඇතුලත් කිරීම, ශ්‍රම ලැයිස්තු කිහිපයක එක් පුද්ගලයෙකුගේ නම නැවත නැවත සටහන් වී තිබීම හා රැකියාවේ නිරත නොවූවන් ශ්‍රමික කම්කරුවන් ලෙස ලැයිස්තු ගත කිරීම ආදියයි.[43] 2011 වසරේදී විදුලි සංදේශ අමාත්‍යාංශය විසින් ජංගම දුරකතන සමාගම්වලට වන්දි ගෙවීමට සිදුවූ විශාලතම වංචා දූෂණය වන විදුලි සංදේශ නියාමනයකට සම්බන්ධ තවත් උදාහරණයක් නම්, ජංගම දුරකථන සමාගම් වලට අදාළව සංඛ්‍යාත වෙන්කිරීමේ බලපත්‍ර ලබා ගැනීම සඳහා අල්ලස් ලබා ගැනීමේ චෝදනාවයි.[44]

ඉන්දියානු ක්‍රියාකාරීන් මහජන සුභසිද්ධිය තර්කයක් ලෙස යොදාගෙන ඇති අතර, යහපාලනය සහ ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්ම බොහෝ අවස්ථාවන්හීදී රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියට අනුකූල විය යුතු බව

---

43 ආර්මේනියාවේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ කේන්ද්‍රය, එක්සත් රාජධානියට ඉන්දීය තොරතුරු පනතින් උගත හැකි ආකාරය, [http://www.foi.am/en/articles/item/1237/] 2013 මැයි 28

44 FnF ලිපිලේඛන, 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා නොවේ නම්, 2G පියවර ගැනීම රහසක් වනු ඇත. (Face nFacts, 2011 මැයි 30) [http://www.facenfacts.com/NewsDetails/10204/if-not-for-rti-2g-action-taken-would-be-a-secret.htm]

සටහන් කරන ලදී.[45] තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ක්‍රියාත්මක වී මාස දෙකකට පසුව සිදුවූ සිදුවීමක් ලෙස ඉන්දියානු රතු කුරුස සමාජය විසින් මුදල් නාස්ති කිරීම සම්බන්ධය වාර්තා වී ඇත. ඉන්දියානු රතුකුරුස සමාජයේ පොදු නිලධාරීන් විසින් කාගිල් යුද සහන අරමුදල සඳහා මෙන්ම, ස්වාභාවික විපත් වලින් පීඩාවට පත් වූ ජනතාව පුනරුත්ථාපනය කිරීම සඳහා වෙන් කර ඇති මුදල් නාස්ති කළ ආකාරය ක්‍රියාකාරීන් විසින් සිදුකරන ලද පරීක්ෂණ වලින් අනාවරණය විය.[46] මිල අධික ගෘහස්ත භාණ්ඩ, වාහන මිලදී ගැනීම සහ ගෘහස්ථ බිල්පත් ගෙවීම් සඳහා පොදු නිලධාරීන් විසින් මෙම අරමුදල් භාවිතා කර ඇති ආකාරය තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය මගින් අනාවරණය විය.

උනන්දුව දක්වන පාර්ශ්වයන් විසින් සිදු කරනු ලබන ප්‍රමාදයන් සහ පීඩනය අනිවාර්යය වේ. පසුකාලීන සම්මුඛ සාකච්ඡාවක දී හිටෙන්ඩර් ජේන්, මෙම හෙළිදරව් කිරීම්වලට උපයෝගී කරගත්, තම තොරතුරු දැනගැනීමේ ආකෘති සමඟ දිගටම මුහුණදීමට සිදුවූ විවිධ බාධාවන් සිහිපත් කළේය. එක් මාසයක් තුළ ලබා දෙන තොරතුරු වෙනුවට (නීතියට අවශ්‍ය වන්නේ), තොරතුරු ලබා දීම ආරම්භය සඳහා මාස 19 ක් ගත විය. සපයන ලද දත්ත විශ්ලේෂණය කිරීම සැලකිය යුතු කුසලතාවයක් ගෙන තිබේ.[47]

එවැනි සාර්ථකත්වයට පත් තවත් බොහෝ අවස්ථා තිබේ. එක් සැලකිය යුතු සිද්ධියක් වූයේ නීතිඥයෙකු විසින් සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රසිද්ධ වෙන්දේසිවලින් සහ තරඟකාරී ක්‍රියාවලියක් තුලින් ක්‍රියාත්මක වන සමාගම්වලට ගල් අඟුරු බෙදාහැරීම සම්බන්ධව තොරතුරු ඉල්ලමින් ඉල්ලීම් කිරීම. නිකුත් කරන ලද තොරතුරු වලින් අනාවරණය වූයේ, මූල්‍යමය සහන මත විශාල සමාගම් වලට (ජින්ඩාල් සමූහය, එසාර් සමූහය, ලක්ෂ්මි මිටල්) ගල් අඟුරු විකිණීම සඳහා එම ක්‍රියාවලිය ඉවත් කර ඇති බවත්, එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රාජ්‍ය ආදායමට පාඩු සිදු වන බව අනාවරණය විය. මෙය ජනප්‍රිය කෝල්ගේට් අර්බුදය ලෙස

45 බෙට්වා ෂර්මා, '5Scams The RTI Act Helped Bust In Its First 10 Years' (Huffpost, 2016 ජූලි 15) [https://www.huffingtonpost.in/2015/10/12/5-most-critical-scams-exp_n_8263302.html]

46 එහිම

47 එහිම

හැඳින්වේ.[48] තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත මගින් සිදු වූ නිරාවරණය හේතුකොට ගෙන අදාල කොල් ගේට් වංචාව පිළිබඳ ඉන්දියානු මධ්‍යම විමර්ශන කාර්‍යංශය විසින් විමර්ශනයකට නතු කළ අතර ඒ ඔස්සේ ප්‍රධාන දේශපාලන ක්‍රියාකාරීන් කිහිප දෙනෙකු අත්අඩංගුවට ගැනීමක්ද සිදු විය.

මෑත අභියෝග හමුවේ වුවද ඉන්දියාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ සාර්ථකත්වය පිළිබඳ අත්දැකීම් සැලකිය යුතු ය. දකුණු ආසියාවේ සෙසු රටවල්වල, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ ධනාත්මක අත්දැකීම් අඩුවෙන් දැකිය හැකිය. 2009 දී බංග්ලාදේශයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත නොසලකා හැරියත් සිවිල් සමාජ සංවිධාන, විද්වතුන්, පුද්ගලයන්, විශේෂඥ විද්වතුන් සහ අන්තර්ජාතික සංවර්ධන පාර්ශ්වකරුවන්, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ශක්තිමත් කිරීමට සහ විනිවිද පෙනෙන සහ සහභාගීත්ව පාලන ක්‍රමය ස්ථාපිත කිරීමේ අවස්ථාවක් ලෙස තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිගන්නා ලදී. කැපී පෙනෙන අන්දමින්, කොන් වී ඇති සහ අවාසි සහගත කණ්ඩායම් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත මගින් තමන්ව හා ඔවුන්ගේ ප්‍රජාවන් සවිබල ගැන්වීම සඳහා හොඳ බලපෑමක් ඇති කර තිබේ.

නේපාලයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ප්‍රාථමිකව පාලනය කරනු ලබන්නේ 2007 අතුරු ව්‍යවස්ථාව මගින් බවත් ද, 2007 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත, 2009 තොරතුරු දැනගැනීමේ රෙගුලාසි සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ 27 වන වගන්තිය යටතේ පිහිටුවන ලද වර්ගීකරණ කමිටුව විසින් නිකුත් කරන ලද වර්ගීකරණ නියෝග මඟින්ද පාලනය වේ.

2007 අතුරු ව්‍යවස්ථාවේ 27 වන ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස තොරතුරු දැන ගැනීම සඳහා අයිතිය තහවුරු කර ඇත. පුරවැසියන්ට හෝ මහජනතාවට සැලකිලිමත් වන ඕනෑම කරුණක් පිළිබඳව තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමට හෝ ලබා ගැනීමට අයිතියක් ජනතාවට එමගින් හිමිවේ. කෙසේවෙතත්, නීතිය මගින් ආරක්ෂා කර ගත යුතු තොරතුරු සැපයීමට එය බලකෙරන්නේ නැත.

48 මනාල් බොම්බාල්, 'ඉන්දියාවේ ප්‍රබලම වංචාවන් කීපයක් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියෙන් සොයාගත් ආකාරය', ඩබ්ලිව්ටීඩී ප්‍රවෘත්ති (2018 සැප්තැම්බර් 26) [http://wtdnews.com/how-rti-exposed-indias-greatest-scams/]

2007 අංක 02 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 3 වන සහ 30 වන වගන්ති පිළිවෙලින් මහජන වැදගත්කමකින් යුතු තොරතුරු සහ පුද්ගලික සැලකිල්ලට යටත් වන තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා නේපාලීය පුරවැසියන්ට අයිතිය ලබා දී ඇත. 27 සහ 28 ව්‍යවස්ථාවල තොරතුරු වර්ගීකරණය හා ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වෙනම විධිවිධාන මෙම පනතේ අඩංගු වේ. ක්‍රියාකාරීන් මෙම නීතිය ඵලදායී ලෙස යොදා ඇත.

අන්තර් ජාතික අපරාධ අධිකරණයේ ප්‍රඥප්තිය පිළිගැනීම සදහා නේපාලය අනුමත කිරීමට යන පනතේ තත්ත්වය සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු දැනගැනීම සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාකරන රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් (නිදහස් සමුළුව) අනුමත කිරීම සඳහා පත් කරන ලද කාර්යසාධක බලකාය විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද වාර්තාවේ පිටපතක් සඳහා ඉල්ලීමක් කිරීම නේපාලයේ තොරතුරු දැනග ැනීමේ ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ ආකර්ශනීය සිද්ධියක් ලෙස දැක්විය හැකිය. රාජ්‍ය ආයතන මෙයට ප්‍රතිරෝධය දැක්වීය. එම වාර්තාවේ දී 'සැලකිය යුතු කරුණු ද්විපාර්ශ්වික, කලාපීය සහ බහු පාර්ශ්වික සබඳතා අනුව නේපාලය විසින් ගනු ලබන මතයන් සම්බන්ධ ගැටලු සහ ප්‍රධාන වශයෙන් ලේකම්වරයාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් පැවති තොරතුරු වර්ගීකරණ කමිටුවේ රැස්වීමක් නිසා එවැනි තොරතුරු ලබා නොදිය යුතු බව තීරණය කර ඇත.[49] තොරතුරු ලබා දීම සඳහා ජාතික තොරතුරු කොමිෂන් සභාවේ තීරණයකට එරෙහිව ජාතික තොරතුරු කොමිෂන් සභාවට ඩහල්ගේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය වන නිදහස් තොරතුරු සංසදය විසින් අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළේය.

වෙනත් අවස්ථාවලදී, ව්‍යවස්ථාව සැකසීම සඳහා ජනතාවගේ විනිවිදභාවය පිළිබඳ ජනතාවගේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සාර්ථක ලෙස යොදා ගන්නා ලදී. නේපාලය 2008 අප්‍රියෙල් 10 වන දින එහි ප්‍රථම ව්‍යවස්ථා සභාව සඳහා ඡන්ද පැවැත්විය. නව ව්‍යවස්ථාව වසර දෙකකින් සම්මත කිරීම සඳහා සාමාජිකයින් 601 දෙනෙකුගේ සභය අවශ්‍ය විය. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුවෙන් පසුව 2012 මැයි මස අවසානයේ එය විසුරුවා හරින

49 ''නේපාලයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය භාවිතා කිරීම පිළිබඳ සිද්ධි අධ්‍යනය" (Freedominfo.org, 2015 ජනවාරි 07) [http://www.freedominfo.org/2015/01/case-studies-use-rti-law-nepal/]

තුරු, ව්‍යවස්ථා සභාව කිහිපවරක්ම දීර්ඝ විය.[50] ව්‍යවස්ථා සභාවේ රැස්වීම් පිළිබඳ අදාළ රාජ්‍ය ආයතනවලින් නිදහස පිළිබඳ පෝරමයේ තොරතුරු ඉල්ලීමක් (දින, කාල, පැමිණීම, ව්‍යවස්ථා සභාව සහ ව්‍යවස්ථාදායකය-පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමත කරන ලද බිල්පත් සංඛ්‍යාව මාතෘකා, දිනයන් සහ කාලයන් සමඟ, සියලු සාමාජිකයන්ගේ වැටුප්, වියදම් සහ වරප්‍රසාද) කර ඇති අතර එම තොරතුරු බොහෝ ප්‍රමාණයක් අනාවරණය විය. ලේකම් කාර්යාලයේ දුර්වල වාර්තා තබා ගැනීම නිසා වියදම් සම්බන්ධ තොරතුරු මුදා හැර නැති නමුත් අදාළ තොරතුරු ඉල්ලීම්කරුට පසුව එම තොරතුරු ලබා දෙනු ඇත යන සහතිකයද ලබා දී ඇත.[51]

4. නිගමනය

2016 දී ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම හා 2017 පෙබරවාරි මස 3 වන දින එම පනත බලාත්මකවන පරිදි ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය ප්‍රවර්ධනය කරන අතරම දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීමේ උපකරණයක් ලෙස කටයුතු කරමින් ජනතාවගේ ජීවිතවල වෙනස්වන කාර්යභාරයක් ඉටු කර ඇත. මුද්‍රිත හා විද්‍යුත් මාධ්‍ය, මහජන නියෝජිතයින්, දේශපාලඥයින් සහ පොදු පුරවැසියන් නීතිය පනත ආරක්ෂිතව සහ නිසි ලෙස ක්‍රියාවට නැංවීමට ප්‍රමුඛ කාර්යභාරයක් ඉටු කළ යුතුව ඇත.

කලින් සඳහන් කළ පරිදි, ජාතික ආරක්ෂාව පිළිබඳ ව්‍යතිරේකය, කලාපයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිවල අතිශයින්ම අභියෝගාත්මක ව්‍යතිරේකය විය හැකිය. බොහෝ රාජ්‍යයන් වල පොදු තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය ලබා දෙන පොදු වගන්තියක් ඇතත්, එය රටේ ජාතික ආරක්ෂාවේ අවශ්‍යතාවයන් අනතුරට ලක් වුවහොත් එම තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කළ හැකිය. මෙම ව්‍යතිරේකය ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක වන්නේ කෙසේද යන්න විදහා දැක්වීමට රාජ්‍යයේ නීත්‍යානුකූල අවශ්‍යතාවයන් හා මහජන දැන ගැනීමේ අයිතිය අතර සුදුසු සමබරතාවක් ඇති බව සහතික කිරීම තීරණාත්මක වේ. එක් අතකින්, තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය ලබා

50 එහිම

51 එහිම

දීම තුලින් රජයේ අපයෝජන හා දූෂණය අඩු කළ හැකි වන අතර අනෙක් අතට, රාජ්‍යතාන්ත්‍රික කටයුතු, බුද්ධි තොරතුරු රැස් කිරීම සහ යුදමය කටයුතු සඳහා රහස්‍යතා මට්ටමක් තිබිය යුතුය. මෙම කාරණා දෙක අතර සුදුසු සමතුලිතතාවක් ඇති කිරීම සඳහා රාජ්‍යයක ජාතික ආරක්ෂාව යන තුරුම්පුව රාජ්‍යයක් විසින් ඉදිරිපත් කරන විට එය නොසලකා තොරතුරු ලබා දී ඇති බව ඓතිහාසිකව දක්නට ලැබේ.

දකුණු ආසියාවේ ජාතික ආරක්ෂාව විවිධ මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් හා මූලික අයිතීන් ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සඳහා උපකරණයක් ලෙස භාවිත කර ඇත. පොදු වසමෙහි තිබිය යුතු තොරතුරුවලට ප්‍රවේශ වීම වළක්වා ගැනීම[52] සඳහා ඒ සමාන ආකාරයකින් භාවිත නොකළ යුතුය. එහි නැඟී එන තොරතුරු දැනගැනීමේ නීති සහ රෙගුලාසි සංවර්ධනය කිරීමේදී මෙම මූලික ප්‍රමිතීන්ට අනුකූල විය යුතුය.

52 තරිඳු ජයවර්ධන එ. පුනුරුත්ථාපන කොමසාරිස් ජනරාල් කාර්යාලය, RTIC/Appeal/119/2017http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/comm-order-tharindu-jayawardena-v-rehab-comm.pdf

ලාංකීය රාජ්‍ය සේවයේ ඔඩුදුවා ඇති රහස්‍යතාව

සුසිල් සිරිවර්ධන[53]

1. හැඳින්වීම

සිරිලක රජයේ සේවය තුළ අරක් ගෙන තිබුණු රහසිගතබවේ ලකුණ, යහතින් වැජඹුණු පිළිලයක් වුණි. ඒ තත්වය දෙදරුම් කෑමකට ලක්වුණේ, 2016 දී එළි දුටු තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත මඟිනි. ඉන් අපේ ඉතිහාසයේ මුල් වරට, එය ප්‍රධාන පෙළේ ජාතික ප්‍රශ්නයක් බවට පත්විය. එතෙක් අපේ සමාජයේ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් ඊට ඇස් කන් වසාගෙන සිටියා. සුළුතරයක් ඊට දිගින් දිගටම අභියෝග කළ බව ඇත්ත. මෙතරම් දිගු ආයු කාලයකට එය වැජඹුණේ, රහසිගතබව ආයතනගත ස්වරූපයන් ඉසිලූ නිසයි. මීට හේතු වුණේ ලක් ජනතාව එය සැලකුවේ සමාජ ජීවිතයටම අනන්‍ය කොටසක් ලෙස නිසයි. මීට එරෙහිව සටන් වැදුණු සිවිල් සමාජ කොටස්, අවසානයේදී මේ තත්වය ආපස්සට හැරවීමට තරම් සමත් වූහ. එතෙක් පාලක කොටස් විසින් තො දැ. නීතිය හීන්සීරුවේ යට ගැසූහ. 2016 දී එහි ඉරණම් මොහොත පැමිණුනේය. මෙතෙක් එම උත්සාහය දැඩි ලෙස පිටු දකින ලද පාලිත කොටස්, පුදුමයකට මෙන්, 2016 දී එය ඒකමතිකව පාර්ලිමේන්තුවේදී සම්මත කරන ලදි. රාජ්‍ය සේවය පුරා ඔඩුදුවා ඇති රහසිගතබව පිළිබඳ මෙම කෙටි විමසුම ඒ පිළිබඳව කතාව හෙළිදරව් කර ගැනීමටයි.

2. රාජ්‍ය සේවය තුළ පෞද්ගලික අත්දැකීම් කිහිපයක්

මෙහි තර්කනය ඒත්තු ගැන්වීමට, මා පෞද්ගලික අත්දැකීම් තුනක් ගෙනහැර දක්වනවා. පරිපාලන සේවයේ මගේ සම්පූර්ණ සේවා කාලය වන 1965 සිට 2018 දක්වා වකවානුව, මීට හසුවෙයි. ඔවුන් එසේ තොරතුරු රඳවා ගැනීම සම්බන්ධව කෙළින්ම සම්බන්ධ නොවන අතර, එමගින් රජයේ කාර්යයන්හි විනිවිධභාවය යන ගුණාංග යට විරෝධයක් දක්වයි. රාජ්‍ය සේවා සංස්කෘතිය සමන්විත වන්නේ තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම ක්‍රියාත්මක වන පරිසරය හා කුමන වාසිදායක වෙනසක් සිදුවිය යුතු ද යන්න හඳුනාගත හැක.

53. මෙම ලිපිය සංස්කරණයේදී ජෝෂ්ඨ නීතිඥ එස්.ජී.පුංචිහේවා මහතා දැක්වූ සහයෝගය කතුවරයා අගය කර සිටී.

මගේ මුල්ම සේවාකාරිය වුණේ, තෝරාගත් තරුණ පිරිස් කෘෂිකාර්මික ව්‍යාපෘතිවල පදිංචි කරවීමයි. එහි අරමුණ වූයේ, තරුණ අභිමතාර්ථවලට සරිලන ඉහළ මාසික ආදායමක් නවීන ගොවිතැනින් ලබාදීමයි. එම ව්‍යාපෘති සියලුම දිස්ත්‍රික්ක පාහේ පැතිර පැවතුණා. මගේ කාලයෙන් විශාල කොටසක් ගත වුයේ එම ක්ෂේත්‍රයේය. එම ක්ෂේත්‍ර පරීක්ෂණ නිර්දය වූවා මෙන්ම භූමියේ සෑම අස්සක් මුල්ලක් නෑරම විහිදුණා. ඊළඟට ලොකු පොඩි සියලුම ප්‍රශ්න හසුවනසේ, මුහුණට මුහුණලා දිග හා ගැඹුරු විවෘත සාකච්ඡාවක් පැවැත් වුණා. මෙම හමුවලදී තරුණ පිරිස් විසින් රජයේ සේවකයින් විවේචනයට ලක් කිරීම නිතරම සිදුවුණා. මේ බොහෝ අවස්ථාවලදී රජයේ සේවකයින් කළේ ඒ පැමිණිලි නොපිළිගෙන ඒ පිළිබඳව තමාට කිසිම වගකීමක් නැති බවට පිළිතුරු දීමයි. මෙහිදී අපට වැදගත් වන්නේ දෙගොල්ලගේ ආකල්ප මිස ප්‍රතිවිරෝධී මති මතාන්තර නොවේ. අවස්ථා බොහෝමයකදී දෙපිරිස අතර හැඟීම් ඇවිස්සී දොස් පරොස් හුවමාරු කර ගන්නා විට, ඒවා සමනය කිරීමට මා මැදිහත් වී, වගකීමද භාරගත් වෙලාවල් එමටයි. ඒ මන්ද, විශ්වාසනීයත්වය සහ සමාජ සම්මුතිය තිරණාත්මක වු බැවිනි.

දෙවැනි අත්දැකීම අතිශයින්ම පෞද්ගලික වන අතර බෙහෙවින් වංචනික ස්වරූපයන්ද ඉසිලීය. මා රජයේ ඉදිරි පෙළේ යෝධ ව්‍යාපෘතියක් භාර දෙපාර්තමේන්තුවක ප්‍රධානියා විය. සංවර්ධන පරිපාලනය ගත් කල, මා දැඩිව විශ්වාස කළ ධර්මතා දෙකකි. එකක් නම්, යම් දෙපාර්තමේන්තුවක සේවකයින් ප්‍රමාණිකව වැඩි කරනවා වෙනුවට, කැපවුණු නායකත්වය දිය හැකි හා නිර්මාණාත්මක පරිපාලකයින් ටික දෙනෙක් සිටීම වඩා වැඩදායක බවයි. අනික, මා එක් එක් කාර්ය කොටසට නිලධාරීන් තේරුවේ ඉතා සාවදානවයි. මා නිතරම මුල් තැන දුන්නේ සේවා තෘප්තියෙන් පෝෂණය වී වැඩිපුර වැඩ කරන කුඩා අරටු කණ්ඩායමක් හදා ගැනිමටයි. ප්‍රතිපත්ති කාරණා පිළිබඳ තිරණ ගැනුණේ ගැඹුරින් විවාද කර සම්මුතියකට පැමිණි පසුව පමණයි. ඒ, විශ්වාසනීයත්වය කේන්ද්‍රීය වු නිසයි. එහෙයින් යම් තනතුරකට සුදුස්සකු ලැබෙන තෙක්, ඒ තනතුර පුරප්පාඩුව තැබුවා. ප්‍රධාන කාර්යාලයට මාණ්ඩලික නිලධාරීන් තේරීම පිළිබඳව මා

අනුගමනය කළ පරිපාටිය නම්, දක්ෂම නිලධාරීන් ප්‍රාදේශීයව පරිවාරයේ යෙදවිය යුතු බවයි. ඒ මන්ද කිව්වොත් නියම සංවර්ධන අරගලය අනාවරණය වන්නේ එහි නිසයි. ඊට සාපේක්ෂව, ප්‍රධාන කාර්යාල නිලධාරී අවශ්‍යතා කොහොමත් පිරිමසා ගත හැකි බවයි.

දිනක මා මහත් කම්පනයට සහ කෝපයට පත් කළ එක්තරා සිද්ධියක් සිදු විය. ඒ, මට ලැබුණු මගේ ලේකම්වරයාගේ ලිපියකිනි. මා විශේෂයෙන් තෝරා ගෙන සේවයට ගෙන්වා ගත් හා මගේ අල්ලපු කාමරයේ වැඩ කළ විධායක නිලධාරියෙක්, වහාම ක්‍රියාත්මක වන පරිදි, එවකට පුරප්පාඩුව තිබුණු, මගේ අතිරේක කොමසාරිස් ලෙස පත්කිරීම, ඇමතිතුමා අනුමත කර ඇති බව එහි ලියා තිබුණි. මීට කලින් මා මේ පුරප්පාඩුව ගැන සලකා බලා තිබුණු අතර, මා පැමිණි නිගමනය නම්, එම තනතුරට අවශ්‍යව තිබුණු සුදුසුකම් ඔහුට නොතිබුණු බවයි. එවැනි පත්කිරීමක් කළේ නම්, ඔහුව අමාරුවේ වැටිය හැකි අවස්ථා ගණනාවක් ගැන මට සිහි විය. ඇමතිවරයා සහ ලේකම්වරයා මඟින් මෙම පියවර ගැනුණේ, මට ඒ ගැන කිසිවක් හෙළි නොකර, මුළුමනින්ම රහසිගතවයි. සාමාන්‍ය පරිපාටිය අනුව මෙය යෝජනා වූවා නම්, ඊට විරුද්ධවීමට මට හේතු තිබිය හැකි බව, එම කණ්ඩායමට තේරෙන්නට ඇති. ඒ නිසාය ඔවුන් ලැජ්ජාවකින් තොර වූ උපායක් ක්‍රියාක්තමක කිරීමට පෙළඹුණේය. මා ඇමතිතුමාටත් ලේකම්තුමාටත් තදින්ම මගේ විරෝධය පෑවා. ඒත් තීරණය වෙනස් නොවීය. මෙම නොහොබිනා ක්‍රියාවට එක්තරා නිශ්චිත පසුබිමක් තිබුණි. මෙම ව්‍යාපෘතියට විශේෂ ලෙන්ගතුකමක් දැක්වූ ජනාධිපතිතුමා ඝාතනයවී තිබුණු අලුතය මෙය සිදුවුණේ. ඉන් රටේ ඇති වූ දේශපාලන වික්ෂෝභය උපයෝගී කර ගනිමින්ය, කූට ඉහළ නිලධාරීන් ඇමතිතුමා මීට නම්මවා ගත හැකි තත්වයකට හසුරුවා ගෙන තිබුණේ. ඇමතිතුමා ඊට සමාන කතාවක් මට ඇගෙව්වා. බලන්න, පරිපාලන සේවාවේ මුදුනේ පැවති සංස්කෘතියේ අන්‍යෝන්‍ය විශ්වසනීයත්වයේ රඟ!

මගේ අවසාන අත්දැකීම සිදුවුණේ මෑතකයි. විශ්‍රාම ගොස් අවුරුදු විස්සකට වැඩි කාලයකට පසු, ඇමතිතුමෙක් කළ ආරාධනයට ප්‍රතිචාරය දක්වමින්, මා ජ්‍යෙෂ්ඨ උපදේශක තනතුරක් භාර ගත්තා. ඊට තවද හේතුවක් බලපෑවා. දශක ගණනාවකට පසු පරිපාලන සේවයේ කඩා වැටීමක් සිදු වී තිබුණයි යන සැකය, මට අත්විඳින්නට

ඕනෑ කමකුත් තිබුණා. සරදමකට මෙන් මට වැඩ කරන්න සිදුවුණේ, මා අවුරුදු දශකයකට පමණ පෙර සේවය කර තිබූ සහ සභාපතිකම දරා විශ්‍රාම ගිය ආයතනයේමයි. සිද්ධියට සම්බන්ධ වුණේ ආයතනයේ ජ්‍යෙෂ්ඨතම කළමනාකාරීත්වය හා මා අතර මගේම රාජකාරී කාමරය පිළිබඳ ප්‍රශ්නයකි. මා කැමැත්තෙන්ම රාජකාරි කාමර මාරුකර, අලුත් කාමරයක පැළපැදියම් වුනා පමණයි. දින කිහිපයකට පසුව, මට නැවත කාමර මාරු කරන ලෙස ආයතනය දැනුම් දුන්නා. මෙවර මට යෝජනා කළ කාමරය, මගේ රාජකාරි නිලයට නොගැලපෙන බව මා කරුණු පෙන්වා දී, දිගටම සිටි කාමරයේම වැඩ කරමින් සිටියා. ඉන්පසු මාස ගණනාවකට (මාස 5 කට) කාරණය අවිනිශ්චිතව එහෙ මෙහෙ දෝලනය වුණා. පුදුමයට කාරණය නම් මේ දිග කාල වකවානුව පුරා කිසිම අවස්ථාවක, ප්‍රශ්නයට මැදි වූ කළමනාකාරීත්වය මා සමඟ වචනයක්වත් සාකච්ඡා නොකිරීමයි. ඔවුන් මුනිවත රැක්ක අතර, දැඩි රහසිගතභාවයක යෙදුණා. මෙය ඉතා ලෙහෙසියෙන් බේරා ගත හැකි ප්‍රශ්නයකි. මෙහි පාර්ශව සියලු දෙනාම එකිනෙකා හොඳින් අඳුරන අය වූ අතර ඔවුන් මා යටතේ සේවය කරද තිබුණා. අවසානයේ මට කාමරය මාරු කිරීමට ඉහළින් නියෝගයක් ලැබුණා. ඉන්පසු, එය ක්‍රියාත්මක කර ඒකපාක්ෂිකව මා ඉල්ලා අස්වුණා.

මෙම අත්දැකීමට උපන පූර්ණයන්ද තිබේ. මා 2015 දී අවුරුදු 20කට පමණ කාල පරතරයකට පසුව නැවත රජයේ සේවයට ආ විට විමතියට පත් කළ කරුණක් නම්, සමස්ත ආයතනික සහ නිලධාරි සංස්කෘතියම මහා උඩියටිකුරුවීමකට පත් වී තිබුණු බවයි. විවාදාත්මක කරුණු හමුවේ, සංවාදය හා සාකච්ඡාව බොහෝ දුරට අවම කර තිබුණා. ඒ වෙනුවට පැවති අලුත් සංස්කෘතිය වුණේ, කිසිම කතාබහක් නැතුව, තම "කුඩා පෙට්ටි කූඩුවේ'' සිට, රහසිගතව ක්‍රියා කිරීමයි. රහසිගත බවට වරප්‍රසාදිත ජේත්තුකාර තැනක් හිමිව තිබුණු අතර, එය නව නිර්වෘත්තීකත්වයක ආවේනික ලකුණක් ද වී තිබුණා. මීටත් වඩා කණගාටුවට හේතු වුණේ, මෙවැනි නොහොබිනා සිරිත් විරිත් නිශේධ කිරීමට මැදිහත් විය යුතුව තිබුණු ජ්‍යෙෂ්ඨයින්, අනිත් පැත්ත බලා ගැනීමයි. ඔන්න විපරිනාමයක තරම. තවද, මේ කාල වකවානුවට "යහපාලන'' සරදමක්ද පටබැඳී තිබුණා.

ඉහත දක්වා ඇති උදාහරණ, මට්ටම නොතකා, සමස්ත රාජ්‍ය සේවය පුරාම ඔඩු දුවා ඇති බව කරුණාවෙන් සලකන්න.

3. ශ්‍රී ලාංකේය සමාජයේ උපන් ගෙයි දෝෂ

රජයේ සේවයේ මෙම අවජාතක රහසිගතබවේ සංස්කෘතියට පාදක වන ප්‍රධාන උපන් ගෙයි දෝෂ මොනවාදැයි මදක් විමසා බැලීම වටී. එවැනි කරුණු කාරණා අඳුනාගැනීම තොරතුරු දැනගැනීමේ ව්‍යාපාර ක්‍රියාදාමයේ අනාගත ගමනට සහාය වනු ඇත. තො. දැ. ව්‍යා. ක්‍රියාදාමයේ සැබෑ හිමිකරුවන් වන පොදු ජනතාවටත් එම කොමිසමටත් මෙම අතිශය ජනතා-කේන්ද්‍රීය ක්‍රියාවලියට වඩාත් ඵලදායීව දායක වීමට ඉන් මග පැදෙනු ඇත. සීමාන්තික දේශපාලනයකරණයකින් හා නිලධාරිවාදයකින් (රාජ්‍යකරණයකින්), පුරවැසියාගේ කාර්යභාරය මිරිකා දැමීම සහ අවප්‍රමාණය කිරීම, ඉන් පළමුවැන්නයි. පුරවැසියාගේ ස්වෛරීත්වයට බර තබන අපේ ව්‍යවස්ථාවේ වගන්ති සියල්ලම නිශේධ කරමින්, බලයට සහ ධනයට අන්‍යෝන්‍යව ගැටගැසුණු බලව්‍යූහය, පුරවැසියා බෙලහීන කරයි. සිවිල් සමාජය-රාජ්‍යය-වෙළඳපොළ/පෞද්ගලික අංශය යන සුපුරුදු ත්‍රිකෝණයේ, සිවිල් සමාජයේ කාර්යභාරය සොචනීයව බාල්දු කර තිබේ. රාජ්‍ය අංශ අධිපතිකමත්, එහි කුලුපග මිතුරන් වන දේශපාලන සහ නිලධාරී පද්ධතීනුත්, මෙම බෙලහීන කිරීම ආයතනගත තත්වයකට පත්කිරීම දැනටමත් සිදුකර හමාරය.

දෙවෙනි උපන්ගෙයි දෝෂය සම්බන්ධ වෙන්නේ ජාතිය ගොඩනැගීමේ ප්‍රමුඛ පෙළේ සමස්ත - සාර්ව ක්‍රියාදාමයටයි. අපේ එම කාර්යාවලියේ අඩු පාඩු සහ හිදැස් බොහෝය. ජාතික විමුක්ති සහ නිදහස් අරගල අවදියේදී, අප ගොඩනැගූ අඩිතාලම ගත්තේ, වර්ගවාදයට බර ක්‍රියාවලියක් මිස විමුක්තිකාමී ක්‍රියාවලියක් නොවේ. ඉන්දියාවේ ගාන්ධිතුමා සහ නේරුතුමා ඉන්දීය ජාතිය පියවරෙන් පියවර ගොඩනගමින් සිටි විට, අප ගොඩනැගුවේ ප්‍රතිවාදී වර්ගවාදී බල කණ්ඩායම්ය. මින් හෙළිවුන ප්‍රතිඵලය, අන්ත දෙකකට ද්‍රවීකරණය වුන, මූලෝපායික ජාතික නිදහස සඳහා කරට කර සටන් වැදුණු, දේශපාලන ව්‍යූහයන් දෙකක් විකාශනය වීමයි. ඒ මාර්ගයෙන් අපේ රාජ්‍ය ව්‍යූහය අනිවාර්යයෙන් බෙදුණු ජාතියක ස්වරූපයක් ගැනීම, පුදුමයට කරුණක් නොවේ.

එහි සෘජු ප්‍රතිඵලය වුණේ, අපේ මුළු මහත් සමාජ දේහයම අසාමාන්‍ය වන්දියක් ගෙවීමයි. අවුරුදු 28ක වර්ගවාදී යුද්ධයක පැටලීමයි. මෙම බින්නවීම අපේ ප්‍රධාන සමාජ ප්‍රවාහය දක්වා වර්ධනය වීමෙන් සිදු වුණේ, අපේ පාසැල් පද්ධතීයේ දී මෙන්ම, අපත් එම බිඳීම කැමැත්තෙන්ම පිළිගත් බවයි. ඉන්පසු මුළු සමාජයම අනිකා දෙස බැලුවේ, "උන් සහ අප" යන දෙබිඩි ප්‍රතිවිරුද්ධ ස්වරූපයකිනි. අපේ වර්ගවාදී ''අනිකා'', අපේ සතුරා බවට නිරායාසයෙන්ම පත් විය. මෙසේ අනිකා වපරයකට දැකීම යනු, ප්‍රතිවිරෝධතා ගහණ විකෘති ජාතිය ගොඩනැගීමකි. වර්ගවාදී යුද්ධයට පසු, අප නාමමාත්‍රිකව තම මෝඩකම වටහා ගෙන සිටියද, මේ වර්ග-කේන්ද්‍රීය සිතුවිලි වෛරසය අප සමාජයේ අස්සක් මුල්ලක් නැරව පැතිරී අවසානයි. මෙම උපන් ගෙයි දෝෂයේ සුලමුල, තරුණ කැරලි දෙකටත් වර්ගවාදී වෛරසයෙන් බිහි වුණ බේරුවල (2014) සහ මහනුවර (2018) කෝලහල දක්වාද විහිදී තිබේ.

තුන්වෙනි උපන් ගෙයි දෝෂය මීට සම්බන්ධ තව කරුණක් හා බැඳේ. එනම් සමාජවිද්‍යාත්මක දෘෂ්ටියකින් බලන විට පෙනෙන, සවිමත් කුසලතා තන්ත්‍රික සමාජයත් සහ අධිදේශපාලනීකරණය වූ මැදිකුල සමාජයත් අතර පවතින සමස්ත - සාර්ව වෙනසයි. අපේ හෙළිදරව් කරගැනීම වන්නේ, 1920 ගණන් පමණ වකවානුවයි අද වකවානුවයි අතර කාලය, මෙසේ ප්‍රතිපක්ෂ දෙකකට විෂයමූලව බෙදෙන බවයි. දෙකේ වෙනස වඩාත් පැහැදිලිව තේරුම්ගත හැක්කේ, ඒවාට අනන්‍ය හරයාත්මක කරුණු කාරණා ඇසුරෙනි. 1920 ගණන්වල සිට 1950 ගණන් දක්වා අප සමාජය ගොඩනැගී කළමණාකරණය වී තිබුණේ, කුසලතා තන්ත්‍රික ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී මූලධර්ම මතයි. එහි ප්‍රධාන අංග ලක්ෂණය වුනෙත්, දේශපාලනික- සමාජයීයව - ආර්ථිකව සමාජය ව්‍යුහගත වී තිබුණෙත් ප්‍රජාතාන්ත්‍රික කුසලතා තාන්ත්‍රික ප්‍රමිති අනුවයි. විසම්මුතියට උසස්ම මට්ටම්වල පවා (බලන්න බ්‍රෙස්ගර්ඩල් සිද්ධිය සහ යාපනේ තරුණ කොන්ග්‍රසයේ අත්දැකීම) ඉඩකඩ තිබුණා. අදාළ සංවර්ධන අවදියට සාපේක්ෂව, රාජ්‍ය පරිපාලනය සිදු වුණේ අපෞද්ගලික නිර්ණායක උපයෝගී වූ විවෘත පාලන පිළිවෙතක් අනුවයි. සර්වබල ඡන්දයෙනුත් රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ

සභාවෙනුත්[54] ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදීවීම හා විවෘතවීම පිළිබඳ ප්‍රායෝගික සහ වාස්තවික පාඩම් ඉගෙන ගැනුණා. ඉඩම් සහ ගොවිජනපද ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ, පළාත් පාලනය පිළිබඳව, රජයේ වැඩ දෙපාර්තමේන්තුව හා ප්‍රවාහනය, කෘෂිකර්මය හා ආහාර සුරක්ෂිතභාවය පිළිබඳ සම්මත වූ ප්‍රජාතන්ත්‍රීකරණය හා ජනතාවාදී අණපනත් සමූහය, යටත්විජිතවාදී සමාජයක එවක ජීවත් වුණු ජනතාවට විශාල උත්තතේජනයක් විය. ඉන් සියල්ලටම වඩා දේශීය ජනතාව විසින් තම ඉතිහාසය ගොඩනැගීමේ අයිතිය අහිමි කර තිබූ තත්වයක් තුළ, යටත් සමාජයක සීමාවලින් පීඩනයට පත්වී සිටියා වුවද, එවක පාලන පද්ධතිය පිළිබඳ විශ්වාසයක් තබන්නට ජනතාවට පුළුවන් විය.

සිංහලය රාජ්‍ය භාෂාව කිරීම, 1950 ගණන්වල වර්ගවාදී කෝලහල, 1972 ජනරජ ව්‍යවස්ථාවෙන් උපන් අධිදේශපාලනීකරණයේ යෝධ බල ප්‍රහාරය යනාදිය මීට හාත්පසින්ම වෙනස් දේශපාලන ව්‍යුහයක් සහ සමාජයක් බිහිකිරීමෙන් ඊට ඉඳුරාම වෙනස් සමාජ අඩිතාලමක් එවක පිහිටෙව්වේය. කඩිනම් සමාජ ප්‍රතිසංස්කරණයේ (යටත් විජිතහරණය සහ ජාතික පෞරුෂය) නාමයෙන්, අවියත්, එවෙලට පිරිමසන, සාවද්‍ය ප්‍රතිපත්ති හා වැඩසටහන් මාලාවන් ක්‍රියාත්මක කරන ලදි. ඒවායේ ප්‍රතිඵලය වුණේ අපරිණත දේශපාලනඥයින් සහ ඔවුන්ගේ නිලධාරී ගැත්තන්ගේ දූෂණ කොල්ලකෑම්වලින් රට පිරිහීමට පත් වූ අතර, කුහක වාග්ලංකාරයකින් මනා පාලන ධර්මතා දෙසාබෑමය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් රට සිවිල් යුද්ධයක නොදැනීම වාගේ පැටලී තිබුණු අතර, පසෙකින් එය පාලනය නොකළ හැකි තත්වයකට පත් වූ අතර, අනිත් පසින් කුසලතා තන්ත්‍රීය සාරධර්ම හා ප්‍රමිතීන් දැඩිව බාදනය කිරීමකට පත්වුණා. ඇත්ත, මේ වකවානුව පුරාම කැපවුණු සුළුතර කොටස් මීට එරෙහිව සටන් වැදුණු අතර, ඒ උත්සාහයන් ප්‍රමාණ හා වාර ගණනින් විරල විය. තම ආත්ම හරය දුර්වල කිරිමේ මෙම පිළිවෙතින් සිදුවුණ සමස්ත හානියෙන් වූයේ, මැදිකුලය රජ කරවීමය. රජයේ සේවය වසා ඔඩු දිවූ රහසිගතබවේ සංස්කෘතියට විශේෂයෙන් වගකිව යුත්තේ, මේ මැදිකුල ව්‍යසනයයි.

54 ලංකා රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව, 1931 දී ස්ථාපනය කරන ලද ඩොනමෝර් ව්‍යවස්ථාව විසින් ස්ථාපනය කරන ලද ඒකීය ව්‍යවස්ථාදායකය වූ අතර, පළමු වතාවට යටත් විජිත වැඩිහිටි ජනතාව සඳහා සර්වජන ඡන්ද බලය ලබා දෙන ලදී.

පසුගිය වසර 50 - 60ක් පුරා අපේ රාජ්‍යය හා සමාජය අරක් ගෙන තිබුණ මෙම මැදිකුල ව්‍යසනය හේතුවෙන් තවත් අතුරු ඵලයක් ද ඇති වුණා. එනම් පෞද්ගලික හා මනෝවිද්‍යාත්මක තලයේ, තමා හෙවත් ස්වාර්ථ පැවැත්ම තුළය. මෙයින් අදහස් කරන්නේ මනුෂ්‍ය අභ්‍යන්තරයේ පිහිටා ඇති බුද්ධිමය මෙන්ම භාවමය චරිත වස්තුවයි. මින් සිදුවුණ බලගතු සාර්ව දෝෂය නම්, ප්‍රායෝගික සාරධර්ම මාලාවකින් මෙහෙයැවෙන අතර විශිෂ්ටත්වයට සහ උසස් ප්‍රමිතීන් පිළිගත් මීට හාස්පසින් වෙනස් වුණ සවිශක්ති සමාජ අවදියේ දී, කුසලතා තන්ත්‍රීය සමාජයට ආදර්ශවත් පරමාදර්ශී චරිත අපට සිටියා. එක සරල නිදර්ශනයක් ගන්නවා නම්, අපේ මධ්‍ය මහා විද්‍යාලවලත් පැරණි පෞද්ගලික පාසල්වලත් සේවය කළ පුරෝගාමී විදුහල්පතිවරුන් දිහා බලන්න. ඔවුන් සෑම කෙනෙක්ම, කුසලතා පිරි අතිශය වටිනා ගැහැණු පිරිමි බිහිකළ පරමාදර්ශී චරිත විය. සංවේදී මනුෂ්‍ය ජීවිත වෙනුවට, මැදිකුල අවස්ථාවාදී පිළිවෙතින් බිහිවුණේ, වන්දිභට්ට නව කුහකකමට, අසීමිත තණ්හාවට යොමු වුන රහසිගත සංස්කෘතියෙන් ඔද්දල් වූ, සුවච කීකරු පුද්ගලයින් පිරිසකි. එක්තරා වකවානුවකදි ශ්‍රී ලංකාවට හිමිව තිබුණු වාසනාවන්ත සදාචාර පරිචය, දැන් අපට අහිමි වී ඇත.

අප ''උපන් ගෙයි දෝෂ'' නමින් ඇමතූ තතු පිළිබඳ මෙම කෙටි විශ්ලේෂණයට පසු, අප කළ යුත්තේ කුමක්ද? අප පතන හා සිහින දකින විවෘත, සාරධර්ම- මූලික වගකීමෙන් බැඳුණු ශ්‍රී ලංකාවක් පුනර්ජීවනයට සහ ප්‍රකෘති තත්වයට පත් කිරීමට තොරතුරු දැන ගැනීමේ ව්‍යාපාර ක්‍රියාදාමය හා එකතු විය හැක්කේ කොහොමද ?

4. ජීවපූර්ණ තෝතැනි ගොඩනගා විපරිනාමය කිරීම

මෙම සමස්ත-සාර්ව ප්‍රභේදයෙන් ලිපිය නිම කිරීමේදී අප ප්‍රධාන වශයෙන් අදහස් කරන්නේ, සිතුවිලි සාරධර්ම හා පෞද්ගලික- පොදු ගුණාංගවලට අදාළ ජීවපූර්ණ තෝතැනි ගොඩනැගීමට සේවය කරන නොඉඳුල් දැක්මක් ගොඩනගා ගැනීමයි. ජීවපූර්ණ තෝතැනි නිර්මාණය කර විපරිණාමය කිරීම සරළ කටයුත්තක් යයි අපි කිසිසේත්ම නොසිතමු. ඒනමුත් එයයි අප මුහුණ දෙන දැවැන්ත අභියෝගය.

ඉන් මෙහා අපට වෙන විකල්පයක් නැත. මෙය තවදුර නිශ්චිත කර දක්වනවා නම්, පවතින වත්මන් සංවර්ධන අවදියේදී අපට කරන්නට තිබෙන්නේ මෙම සංකීර්ණතා ගහණ මෙහෙය නිවැරදිව අඳුනාග නිමින්, එය පූනර්ජීවනය කිරිමට අවශ්‍ය ප්‍රමුඛතාවයට මුල පිරීමයි.

අපේ කල්පනාවේ හැටියට, මෙම කාර්යභාරය - අනාගතවාදි දැක්මක් සහ මෙහෙයක් වශයෙන් - තොරතුරු දැනගැනීමේ ව්‍යාපාරයට ඇමතිය හැකි අපූරු අපේක්ෂාවක් තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිසම මීට සරිලන නිසි ප්‍රමුඛතාවය දිය හැකි මූලෝපායික අවිය නොවේද ?

මෙම ව්‍යාපාරයේ ළමාවිය පසු කරන කෙටි අවුරුදු දෙකක කාලයේ ආරම්භක ජයග්‍රහණ සමරන මෙම අවස්ථාවේදී, ඊට පිදුණු ජනතා ප්‍රතිචාරය විශිෂ්ට මට්ටමක පැවතීම, අපේ සිවිල් සමාජය තවදුරටත් සජීවීකරණය කර බලගන්වා, අවශ්‍ය සදාචාරාත්මක සහ ක්‍රියාකාරී පන්නරය ලබා දීමට මනා ඉඩකඩක් තිබෙනවා. ඉන් සැලෙමින් පවතින සිවිල් සමාජ කතිකාවේ ඡායා මාත්‍රය තව තවක් හරවත් කිරීමට ක්‍රියා කළ යුතුය. එවිට එය පාලන පද්ධතියට ධනාත්මකව බලපෑ හැකි පාර්ශ්වකරුවකු බවට පත් කළ හැකියි. හීන දීන වී ඇති පොදු ජන සාධකය වෙනුවට වඩා ඉදිරිගාමීව හා වගකීමකින් පෙනී සිටීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ ව්‍යාපාරය දැනටමත් ඔවුන්ගේ විශ්වාසය දිනාගෙන සිටී. සජීවීකරණ අවකාශයේ මෙතෙක් නොසිටි ප්‍රධාන නළුවකු වී, ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධ බලයක් සේ කටයුතු කළ හැකි බව දැනටම මෙම ව්‍යාපාරය ඔප්පු කර ඇත. මෙම නව මුලපිරුමට අවශ්‍ය ද්‍රව්‍යමය තත්වයන් මෝරා තිබෙනවා නේද? 2015 යහපාලන කඩඉමට හා අතිගරු සෝභිත හිමියන්ගේ ව්‍යාපාරය මෙහි පුරෝගාමී නියෝජිතයා විය. තොරතුරු දැනගැනීමේ ව්‍යාපාරයට දැන් මෙම ඓතිහාසික ඉරණම් කාර්යයේ කොටස්කරුවකු වීමට කාලය පැමිණ තිබේ.

සටහන

පාඨකයාගේ පහසුවට යම් යම් වදන්/ සංකල්ප සිංහලයට නඟා තිබෙන ආකාරය පැහැදිලි කරමු.

1. සමාජ ජීවිතයට අනන්‍ය කොටසක් ලෙස - Mainstream
2. ඉදිරිගාමී - Proactive
3. කුඩා පෙට්ටි කුඩුවේ සිට - Within one's "box"
4. උපන් ගෙයි දෝෂ - Generic faultlines
5. ප්‍රතිවිරුද්ධවීම - Countervail
6. සීමාන්තික/අධිදේශපාලනීකරණය - Overpoliticization
7. සමස්ත-සාර්ව - Holistic and macro
8. අනිකා - The Other
9. සවිමත් කුසලතා තන්ත්‍රය - Robust Meritocratic
10. මැදිකුළ සමාජයක් - Mediocratic society
11. වාග්ලංකාරය - Rhetoric
12. ආත්ම හරය දුර්වල කිරීම - Self-subverting
13. තමා හෙවත් ස්වාර්ත - The Self
14. පරමාදර්ශී චරිත - Role models
15. සංවේදී මනුෂ්‍ය ජීවිත - Sensitive Human Beings
16. ජීවපූර්ණ තෝතැනි ගොඩනගා විපරිනාමය කිරීම - Transforming ecosystems

සැබෑ මාධ්‍යවේදීන් සඳහා නීතියක්

සිංහ රත්නතුංග

1. හඳුන්වාදීමේ චින්තන

ඔවුන්ගේ කාලයේදී රාජ්‍ය නිලධාරීන් වෙතින් තොරතුරු රහසේ පන්නාගෙන අනෙක් පුවත්පත්වලට කලින් ඒවා තමන් පළකරගත් ආකාරය ගැන සිය වැඩිහිටියන් කයිවාරු ගසන්නට පටන් ගැනීම අසා සිටීම තරම් ගැහැටක් ලාබාල පුවත්පත් කලාවේදීන්ට තවත් නම් නොතිබෙන්නට පුළුවන.

මෙම ලාබාල නවකයන්ට නම් ඒවා ශතක එකහමාරකට පෙර තේ යුගයටත් පෙර කල තිබූ "කෝපි කාලේ" කතාය. ඉහළ පහළ කුමන හෝ තරාතිරමක සිටි රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගෙන්, නීතියෙන් රහස්‍යභාවය සුරකින්නට දිවුරුම් දුන් සහ නිසි ක්‍රියාමාර්ග ගන්නට රජයේ නිලධාරීන්ට යොමු කළ ''අතිරහස්‍ය" යනුවෙන් වර්ගීකරණය කළ තොරතුරු වාර්තා සියලු උප්පරවැට්ටි සහ වෘත්තීය දහම්ගැට යොදාගනිමින්, තම අතීත සගයන් සහ වාර්තාකරුවන් පන්නාගත් ආකාරය ගැන තවමත් අතීතාවර්ජනය කරමින්, රස කතා කියන්නට මෙම ජ්‍යෙෂ්ඨයන්ට හැකිය.

එවැනි සමහර කතා බොහෝදෙනාගේ ප්‍රශංසාවට ලක්වූ පුරාවෘත්ත බවට පත්ව තිබේ. එක්තරා වාර්තාකරුවෙකු ලිපිගොනු රැගෙන, මේසය මත තමාගේ ලිපිගොනු ගොඩගසාගෙන ඉන්නා රජයේ ඉහළ පෙළේ නිලධාරියකුගේ මේසය වෙත ගොස් ඒ මත ඔහුගේ ලිපිගොනු මිටිය තබයි. ඔහු ආපසු යද්දී, මේසය මත තිබූ රජයේ නිලධාරියාගේ ගොනු දෙක තුනක් ද ඒවා සමඟ එක මිටියට ගෙන නොදන්නාක් මෙන් රැගෙන එයි. ඒවා වැරදීමකින් ගෙන ගොස් ඇතැයි කියමින් ඔහු පසුදා ඒවා ආපසු යට කී රාජ්‍ය නිලධාරියා භට භාරදෙයි. ඒ රාජ්‍ය තොරතුරු ලබාගැනීමේදී ඔහු අනුගමනය කළ කාර්ය පටිපාටියයි.

හැමදෙනාටම තමාට ආවේණික වූ තමාගේම විධියක් තිබිණි. මුදල් අමාත්‍යවරයකු විසින් තම ජනාධිපතිවරයාට යැවූ අතිරහස්‍ය ලිපියක් අමාත්‍යාංශයේ ලිපිකරුවකුගෙන් වාර්තාකරුට හීන් සීරුවේ කාන්දු වූ අවස්ථාවක්ද තිබේ. තමන්ට නුහුරු භාෂාවකින් ලියා තිබුණු

නිසා ලිපිකරුවාත්, වාර්තාකරුවාත් එහි වැදගත්කම දැන සිටියේ නැත. එහි "අතිරහස්‍ය" (Over confidintial) රබර් මුද්‍රාව වැදී තිබුණු නිසා ඒ ගණයේ ලිපියක් වග දෙදෙනාම හඳුනාගත්හ. රබර් මුද්‍රාව වදින්නේ එය වැදගත් නිසාත්, රහස්‍ය නිසාත් බව දෙදෙනාම දැන සිටියහ. කොළඹ කොටුවේ පිහිටි බාර් එකකදී දෙදෙනා මුණගැසීමෙන් පසු එම ලිපියේ ෆොටෝ කොපියක් (ක්ෂණික ඡායා පිටපතක්) වාර්තාකරුට භාරදෙන ලදී. වාර්තාකරුවා එය තම පුවත්පතේ කතුවරයා වෙත ගෙන ගියේය. කතුවරයා එසැණින් එහි වැදගත්කම වටහා ගත්තේය.

මෙම ලිපියේ තිබූ පුවත හෙළිවූ විට එහි කරුණු ලීක් කිරීම ගැන අමාත්‍යවරයා ස්වාභාවික ලෙසම ජනාධිපතිවරයා වෙත සැක පහළ කළේය.

ඉහත සඳහන් දෑ වෙනත් යුගයක කතාවන් බව සත්‍ය කරුණකි. අද ඉන්නා වාර්තාකරුවන් හට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත තිබේ.

රජයට හෝ ඕනෑම රාජ්‍ය අධිකාරියකට සඟවන්නට ඕනෑ වූ රහස්‍ය තොරතුරක් වෙත ප්‍රවේශවීමට පුවත්පත් කලාවේදීන්ට අවස්ථාව සලසා දීම නිසා ඒ මගින් ඔවුන්ගේ වෘත්තීය ජීවිතය පහසුකර දී තිබේ. එම නීතිය බල පවත්වන්නට යෙදී අවුරුද්දක් ගතවුණු විටදී පවා එම නෛතික මෙවලමේ වාසිය ගෙන එතෙක් තහනම් කළ අනාවරණය නොවූ කලාපයට පිවිසෙන්නට සමත් වූයේ පුවත්පත් කලාවේදීන් කිහිපදෙනෙකු පමණකි.

බොහෝ ලාබාල වාර්තාකරුවන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත නීතිගත කරගන්නට කළ සටනේ වටිනාකම අවබෝධ කරගන්නේ හෝ එය අගය කරන්නේ නැති තරම්ය. ඇතැමුන් සිතන විදියට එය ස්වාභාවිකව සිදුවූ දෙයක් නොවේ. එය ඉබේ සිදුවූයේ නැත.

2. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත සඳහා වූ ව්‍යාපාරය

දශක දෙකකට පෙර එවකට පැවති ආණ්ඩුව සාපරාධී ලෙස අපහාස කිරීම යන චෝදනාව යටතේ ප්‍රකාශකයන්ටත්, පුවත්පත්

කතුවරුන්ටත් එරෙහිව නඩු පෙළක් පවරන්නට සංවිධානාත්මක ලෙස සැරසුණු වේලේ, ඊට අභියෝග කරන්නට එක්රැස්වුණු පුවත්පත් ප්‍රකාශකයන්ගේ එකමුතුව, කතුවරුන්, වෘත්තීය ජනමාධ්‍යවේදීන්, ප්‍රකාශන නිදහස උදෙසා ක්‍රියාකාරීවූවන්ගෙන් සමන්විත මාධ්‍ය විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ නීතිය යෝජනා කරන ලද්දේය. මේ සඳහා නිල වශයෙන් වූ ඉල්ලීම එළිදුටුවේ මාධ්‍ය නිදහස හා සමාජමය වගකීම පිළිබඳව 1998 කරන ලද කොළඹ ප්‍රකාශනය හරහාය.

අවසානයේ සෙසු ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ලෝකයා අතර ඉමහත් ආන්දෝලනයක් ඇති කළ එවැනි ප්‍රගතිශීලී නීතියක් මුලින්ම පනවාගත් රට ශ්‍රී ලංකාව විය හැකිව තිබිණි. 2004 දී මාධ්‍ය හිතැති රජය විසින් ජනමාධ්‍ය ප්‍රජාවගේ ක්‍රියාකාරී දායකත්වය ඇතිව එවැනි නීතියක් කෙටුම්පත් කරන ලද්දේය. එවකට පැවති කැබිනට් මණ්ඩලය විසින් එම නීතිය අනුමත කළ මුත්, එය නීතියක් ලෙස සම්මත කරගන්නට පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන්නට සූදානම් ව තිබියදී නියමිත කාලයට පෙර රජය විසුරුවා හැරීම නිසා සමස්ත ක්‍රියාදාමයම අතහැර දැමුණේය.

කෙටුම්පත් කළ නීතිය එළිදැක්වුනේ නැත. ඒ සඳහා උනන්දු වූ පාර්ශවවලටද එය සම්මත කරගැනීමට වුවමනාවක් නොවීය. ජනාධිපති විමර්ශන කොමිසම ඉදිරියේත් අධිකරණය ඉදිරියේත් අද දින දිගහැරෙන බොහෝ දූෂිත ගනුදෙනු ඒ වන විට අනාවරණය කර ගත හැකිව තිබිණි. දශකයකට වඩා මදක් වැඩි කාලයක් දේශපාලන නායකත්වය ඉදිරියේ පැවති මහජන විරෝධය නිසා තොරතුරු දැනග ැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතා ගෙන ඒමට බල කෙරුණේ, අසාර්ථක වන මට්ටමට කටයුතු යොදනු ලැබූ තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස පිළිබඳව කෙටුම්පත් කරන ලද නීතියට අනුප්‍රාප්තිකයක් ලෙසය. ඒ අතරතුර කාලයේදී තොරතුරු දැන ගැනීමේ නිදහස පුරවැසි අයිතියක් ලෙස වර්ධනය වී එය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත බවට පත්වූයේය.

කෙසේ වුවද ඊට 19 වැනි සංශෝධනය යටතේ ව්‍යවස්ථාමය තත්ත්වයක් ඇති කරලන්නට දැරූ සැබෑ ප්‍රයත්නය ව්‍යර්ථ වී ගියේය. එය වෙනම කිව යුතු කතන්දරයකි.

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත ගෙන ඒමට අදාළ උද්ඝෝෂණ ව්‍යාපාරයට නායකත්වය දුන්නේ මාධ්‍ය යයි කියන කල එය ඉන්දියාවට වඩා තනිකර වෙනස් තත්ත්වයකි. ඉන්දියාවේ රාජස්ථානයේ පිටිසර ගම්මානවල බිම්මට්ටමෙන් ආරම්භ වූ එම ව්‍යාපාරය අනෙකුත් ප්‍රාන්තවලට විහිදී ගොස් නවදිල්ලි අගනුවර මධ්‍යයටත් ඒ සමගම පාර්ලිමේන්තුවටත් යන්නට මඟ පාදා ගත්තේය.

ස්වේච්ඡා සංවිධාන විසින් මෙහෙයවන ලදුව මෙම නීතිය ගෙන ඒම උදෙසා ග්‍රාමීය ගොවි ජනයා (කෘෂි කම්කරුජනයා) ආහාර වර්ජනය කරමින් උපවාසවල නිරත වූහ. වීදිවල විරෝධතා හා මහජන රැස්වීම් පවත්වනු ලැබීය. ශ්‍රී ලංකාවට හුරු පුරුදු විලාසයෙන්ම ඉන්දියානු දේශපාලකයෝද පසුගාමී ලෙස ක්‍රියාකරමින් මැතිවරණ ප්‍රකාශනවල එවැනි නීති ගෙන එන බවට පොරොන්දු වෙමින් ඒ වෙනුවට නීතියකට වඩා පරිපාලන නියෝගයක් ගෙන ඒමට උත්සාහ කළෝය. එසේ වුවද ඉන්දියානු ක්‍රියාකාරීහු ඒවා කිසිවකට කැමති නොවූහ.

"ඉන්දියානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ මාතාව" ලෙස සැලකෙන අරුණා රෝයි ඇගේ "තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ කතාව - ජනතාව වෙත බලය"[55] නම් පොතේ මෙසේ කියන්නීය. "තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ කතාව, වනාහි පොදු ජනයාගේත් නවීන ඉන්දියාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රීය යුක්තිය රඳා ඇති කුලුනු ශක්තිමත් කරන්නට ඔවුන්ගෙන් ලැබුණු දැවැන්ත දායකත්වය පැවරීමේත් කතාවය."

ශ්‍රී ලංකාවේ මෙම නීතිය ගෙන ඒම සඳහා වූ උද්ඝෝෂණ ව්‍යාපාරය, බිම් මට්ටමේ සිට වර්ධනය වූවාට වඩා කොළඹ කේන්ද්‍ර කොට ඇතිවූවක් නිසා ඇතැම් විට එහි අගය අඩුවෙන් දැනී අවම ලෙස පැතිරුණා විය හැකිය.

සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරී සමූහයන් මෙම නීතිය ගම්මට්ටමට ගෙන යන්නට උත්සාහ කළ මුත්, අලුත්පිට පැමිණි අවස්ථාව ප්‍රයෝජනයට ගෙන රජයේ නිල තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය ඉක්මනින් ග්‍රහණය

---

55 අරුණා රෝයි හා එම්කේඑස් එස් සාමුහිකය, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ කතාව : ජනතාව වෙත බලය, රෝලි පොත්, 2018

කරගත් අය ලෙස පෙනෙන්නට තිබුණේ මහා පරිමාණ සමාගම්වල නඩු වෙනුවෙන් පෙනී සිටි නීතිඥවරුන්ය.

ඒ හා සමානවම තමන්ට සඟවා පරිස්සම් කරගන්නට ඕනෑවූ තොරතුරු දෙස බලා සිටින ආයාචනාත්මක දෑස් ඉන් ඉවත් කරනු පිණිස, රාජ්‍ය අධිකාරීන් විසින් සේවය ලබාගත් නීතිඥවරුද ඒ මත රැඳුණෝය. බලාපොරොත්තු වූ ලෙසම මෙම නීතිඥවරු මෙකී නීතියට පින්සිදුවෙන්නට තම පාන් පෙත්තේ දෙපැත්තේම බටර් ගාගත්තෝය.

3. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත සම්බන්ධව මාධ්‍යය භාවිතය

මේ අතින් බලාපොරොත්තු වූ මට්ටමට ළඟා වන්නට මාධ්‍යයට නොහැකි වී තිබේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත තවමත් තිබෙන්නේ එහි ප්‍රාථමික අවධීන්වලය. එහෙත් ජනමාධ්‍යවල උනන්දුවද තවමත් ඇත්තේ ඒ මට්ටමේය.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත භාවිතයට පැමිණ පළමු වසර සැමරීම වෙනුවෙන් ශ්‍රී ලංකා පුවත්පත් ආයතනය මැතකදී පළ කළ ප්‍රකාශනය උදෙසා තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත හරහා කරන ලද ඉල්ලීම් මගින් ලබාගත් තොරතුරුවල ප්‍රතිඵල සහිත ප්‍රමාණවත් පුවත් ලිපි ලබාගන්නට ඉමහත් පරිශ්‍රමයක් දරන්නට සිදුවූ බව පෙනේ.

තම පාඨකයන්වූ ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියන්ගේ හිත සුව පිණිස අනෙක් අයට වඩා ඉදිරියෙන් මෙම නීතිය ප්‍රයෝජනයට ගෙන තිබුණේ ජනමාධ්‍යවේදීන් ස්වල්ප දෙනෙකු පමණි.

එසේ වුවද ඔවුන් හා සමානයන් (සමාන වෘත්තීයවේදීන්) දිරිමත් කොට ඔවුන් අනුගමනය කරවන්නට තරම් එම පුවත් රසවත්ය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත භාවිතයට ගනු ලැබූ ගවේෂණාත්මක පුවත් රැගත් විශේෂාංග කිහිපයක් "RTI - Making the News" පොත් පිංචේ ඇත. "සන්ඩේ ටයිම්ස්" පුවත්පත පළ කළ වාර්තාවක මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය පරිසර බලපෑම් පිළිබඳ අත්‍යවශ්‍ය ඇගයුම් වාර්තා සහ අවසාන ආර්ථික ශක්‍යතා අධ්‍යයනය ද නොමැතිව රුවන්පුර අධිවේගී මාර්ගයේ වැඩ පටන්ගත් අයුරු නාමිනි

විජේදාස හුවා දැක්වූවාය. තවත් වාර්තාවක ඬේලි මිරර් පුවත්පත විසින් පළ කළ චන්දීපා වෙත්තසිංහගේ EPF get zero returns from majority of private equity investments" යන ලිපියේ, වෙන කිසි අයුරකින් මහජනයාට විවෘත නොවන තොරතුරු, තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත භාවිත කොට ලබාගෙන තිබුණි.

පළමු වසර තුළදී තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය (RTI) පිළිබඳ පනත භාවිත කොට තිබුණු අනෙකුත් ජනමාධ්‍යවේදීන් නම් ප්‍රසන්න අබේවික්‍රම (ලක්බිම), අජන්ත බණ්ඩාර රත්නායක (වයඹ TODAY, කුරුණෑගල වෙබ් මාධ්‍යවේදියෙකි), රාහුල් සමන්ත හෙට්ටිආරච්චි (ලංකා නිව්ස් වෙබ්), චාන්දනී කිරින්ද සහ සඳුන් ජයවර්ධන (The Sunday Times), සරත් මනුල වික්‍රම (ශ්‍රී ලංකා පුවත්පත් ආයතනය), උදයන්ති මුණසිංහ (මව්බිම), බිඟුන් මේනක, තරිඳු ජයවර්ධන (ලංකාදීප), හරිඳු උඩුවරගෙදර (අනිද්දා), අශික බ්‍රාහ්මණ, තේජ් චේරපිටිය (ඉරිදා) සහ උදයන් පුවත් පතේ කාර්ය මණ්ඩලයේ මාධ්‍යවේදීන් කිහිපදෙනෙකි.

පළමු වසරේදී සිය පුවත්පත් සඳහා RTI පනත භාවිතයට ගත් පුරෝගාමීන් ලෙස මේ අය සැලකිය හැකිවේ. ඉදිරි වර්ෂවල හිදී ඒ අයගේ සංඛ්‍යාව දෙගුණයකටත් වඩා වැඩි විය යුතුය.

මේ දක්වා කිසිම මාධ්‍ය ආයතනයක RTI පනත හරහා තොරතුරු ලබා ඒවා පදනම් කොට පුවත් හෙළිකිරීම උදෙසා වූ වෙනම RTI අංශයක් නැති බව පෙනේ. දැන් ගවේෂණශීලී පුවත්පත් කලාව පසෙකට දමා නිතරම පාහේ දකින්නට ලැබෙන වගකීමෙන් තොර පුවත්පත් කලාවේ අවශ්‍යතාව මත, ජනමාධ්‍යවේදීන්ට, වසර පුරාත්, සතිය පුරාත්, පැය විසිහතර පුරාත්, ඉස්සර වන්නට වෙහෙසෙමින් සංකීර්ණ, නොගැඹුරු පුවත් චක්‍රයේ වෙලී වෙබ් අඩවි උදෙසා පුවත් සකස් කරන්නට සිදුවන කාලයක RTI අංශයකට ප්‍රමුඛතාව දෙන්නට කෙතරම් කැපවිය හැකිද යන්න වෙනත් ගැටලුවකි.

එහෙත් බලාපොරොත්තු අතහැර දමන්නට වුවමනාවක් නැත. ඉන්දියාවේ පවා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත භාවිතයට ආ මුල් වසරවල තොරතුරු නීතිය මගින් ක්‍රියාකාරීව පුවත් ලබාගන්නට මාධ්‍යවේදීන් අතර පැවතියේ නරුමවාදී හැඟීමක් සහ අලස බවකි. ශ්‍රී ලංකාවේ මෙන්ම බොහෝ අය සිතුවේ ඔවුනට නිල

තොරතුරු ලබාගන්නට සාම්ප්‍රදායිකව පැවති ක්‍රමය හොඳටම සෑහෙන බවයි.

මෙම නීතියේ වාසිය සලසාගෙන ගවේෂණශීලී විස්තරාත්මක පුවත් ලියන්නට පුරෝගාමීවූ අයෙකු වන Shyamel Yadew "-Journalism through RTI - Information Investigation Impact" නම් පොතේ තමනට ලැබුණු මෙම අලුත් මෙවලමෙන් බලගැන්වෙන්නට ඉන්දියානු මාධ්‍යයටද යම් කාලයක් ගතවූ බව කියයි.

"යම් අයෙකුට තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත කියවීමෙන් හෝ අවබෝධ කර ගැනීමෙන් තොරව පවා එයින් වැඩගත හැකි බව මම ඉක්මනින් තේරුම් ගතිමි. ඓතිහාසික නීති සම්පාදනයේ සුන්දරත්වය එයයි."

ඔහු කටයුතු කළ එක් පුවත්පතක, යාදෙව් තොරතුරු ඉල්ලුම් පත්‍ර 700ක් පුරවා අවුරුදු හතරක දත්ත ඒකරාශී කළේය. එය ආයුධ බලපත්‍ර නිකුත් කළ පුද්ගලයන් පිළිබඳ දීපව්‍යාප්ත සමීක්ෂණයකි. බැරෑරුම් පුවත් හඹායන, තම කාර්ය බැරෑරුම්ව සලකන ජනමාධ්‍යවේදීන් තුළ තිබිය යුතු දරාගැනීමේ බලයත්, නොපසුබස්නා උත්සාහයත් එබඳු විය යුතුය. "එහෙත් ඔහු කියන අයුරු" අනෙක් රටවල මාධ්‍ය සමඟ ඉන්දියානු මාධ්‍ය සසඳා බැලීමේදී ඉන්දියානු මාධ්‍ය තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ ඇති විභවතාවේ තරමට අනාවරණය වීම් සිදුකොට නැත. සෑම ඉන්දියානු පුරවැසියෙකුටම තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත පිළිබඳ ඉගැන්විය යුතුය යන මතයේ ඔහු සිටී.

4. ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත බලගැන්වීම

2018 සැප්තැම්බර් මාසයේදී ජනමාධ්‍ය අමාත්‍ය මංගල සමරවීර විසින් ඉදිරිපත් කළ "ගමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය" නැමති යෝජනාව ක්‍රියාත්මක කිරීමට කැබිනට් අමාත්‍යවරුන් විසින් අනුමැතිය දුන් වග දැනගන්නට ලැබීම සතුටට කරුණකි. "ගමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය" යනු රටපුරා පාසැල්වල එම මාතෘකාව යටතේ තරග පැවැත්වීම සංවිධානය කිරීම උදෙසාත් දැනුවත් භාවය වර්ධනය කිරීම උදෙසාත් පැවැත්වීමට නියමිත ජංගම සේවාවකි.

කෙසේ වුවද මෙහිදී "නැවතී කල්බලා හිඳීමේ" ප්‍රතිපත්තියකින් තොරව මාධ්‍ය ආයතන, මාධ්‍ය වෘත්තීය සමිති, කතුවර සංසදයේ සිට වෘත්තීය ජනමාධ්‍යවේදීන්ගේ සංගමය සහ නිදහස් මාධ්‍ය ව්‍යාපාරය, ශ්‍රී ලංකා මාධ්‍ය ආයතනය හා සිවිල් සමාජ සමූහයන් විසින් නවක මාධ්‍යවේදීන් ශක්තිමත් කිරීම උදෙසා එක්ව කටයුතු කළ යුතුවේ.

මෙහිදී තම වෘත්තීය ජීවිතයට RTI නීතියෙන් එක්කාසු වී ඇති ප්‍රයෝජන / යහපත් කාරණා පිළිබඳ ඔවුන් දැනුවත් කළ යුතුය. පුළුල් ලෙස මහජන සුබසිද්ධිය තකා නිල තොරතුරු ඒකරාශී කරගැනීම සඳහා ඇති ක්‍රියාපටිපාටි ගැන ඔවුනට අධ්‍යාපනයක් දීමටද ක්‍රියා කළ යුතුවේ.

ආටෝපකාරීවූ ආකර්ෂණීය වෙබ් දොරටුවලින් එළිදක්වයි. ව්‍යාජ පුවත්වලින් ගහණ ලෝකයක නොව, යහපාලනය අර්ථවත් කරලනු සඳහාත්, ජාතියේ රුචිය උදෙසාත් පොදුවේ මාධ්‍ය මගින් තවමත් ශේෂව පවතින උසස් තත්ත්වයේ ජන සන්නිවේදනයක් කෙරෙහි වඩාත් අර්ථවත් ලෙස දායකවිය හැක්කේ එවිටය.

රාජ්‍ය තොරතුරු ලබාගැනීමට මෑතකදී පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයකු පවා තොරතුරු දැනගැනීමේ ඉල්ලුම් පත්‍රයක් පිරවීමට මුලදැරීම යන කාරණය මගින් සනාථ වන්නේ ව්‍යවස්ථානුකූලව ඔහු කරනු ලබන සම්ප්‍රදායික ප්‍රශ්න කිරීම් මාර්ගයෙන් ඔහුට ලබාගැනීමට නොහැකිදේ වඩාත් ඉක්මනින් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත මගින් ලබාගත හැකි බවයි.

රාජ්‍ය නිලධාරීන් මහජන මුදල් වියදම් කරද්දීත්, නිදහසේ දූෂණ ක්‍රියාවල නිරතවන්නට මාන බලද්දීත්, පෙරට වඩා තමන් කුමන දේ කළත් ඒවා නීතියෙන් සියුම් මහජන පරීක්ෂාවට යම් දිනක හසුවනවා යන්න මනසේ කොනක රඳවාගෙන දැනුමෙන් යුක්තව, ප්‍රවේශමෙන් ක්‍රියාකිරීමට පෙළඹීම වඩා වැදගත් වේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ පිහිටුවනු ලැබූ තොරතුරු කොමිසමේ දෙවර්ෂ පූර්ණය සැමරීම සඳහා කතුවරුන්ගේ, ජනමාධ්‍යවේදීන්ගේ, නීතිඥවරුන්ගේ හා විද්‍යාර්ථයන්ගේ දායකත්වය සමග ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසමෙන් ඉදිරි කාලයේදී නිකුත් කරනු ලබන ප්‍රකාශනයක මෙම ලිපිය ඇතුළත් කිරීමට නියමිතය.

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් ලබාදුන් තෝරාගත් තීරණ දෙකක් පිළිබඳ විචාරාත්මක ඇගයුම

ආචාර්ය ජයන්ත ද අල්මේදා ගුණරත්න

1. හැඳින්වීම

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස පිළිගනු ලැබුවේ 2015 වර්ෂයේදීය. එය සිදු කරන ලද්දේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට එක්කරන ලද 14(අ) යන නව ව්‍යවස්ථාවක් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කරමින් ඉදිරිපත් කිරීමත් සමඟය.[56] මීට පෙර ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳව සිය අධිකරණ බලය යටතේ 14 හා 12[57] යන ව්‍යවස්ථා දෙක එකට කියවීම මඟින් සීමා සහිත අවස්ථාවන්වලදී පමණක් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ව්‍යංග ලෙස මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස පිළිගනු ලැබූවද එය ඍජුව පවතින මූලික අයිතියක් ලෙස හඳුනා නොගත්තේය.[58]

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව අනෙක් මූලික අයිතීන්වලට වඩා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම වෙනස් වන අතර[59], එය සිදුකළ යුත්තේ නීතිය මඟින් ප්‍රදානය කර තිබෙන ආකාරයටය.[60] එමනිසා 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත සම්මත කර ඇති අතර ඒ සඳහා බලපා ඇති වෙනත් කරුණු කාරණාද පවතින්නේය.

පළමුව, මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝණය වීම විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවකින් සිදුවිය යුතුය.[61] නමුත් තොරතුරු පනත එයින් ඔබ්බට ගොස් ඇත. දෙවනුව, මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳව අධිකරණ

---

56. 14 (අ) ව්‍යවස්ථාව, 19 වන සංශෝධනය
57. සමානාත්මතාවයට ඇති ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය අයිතිය
58. බලන්න : සටන්වැදුණු මාධ්‍ය සම්බන්ධයෙන්; ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, පාලනය හා ප්‍රතිසංස්කරණය (සංස්: ක්‍රෝලි, පේජ් සහ පින්ටෝ-ජයවර්ධන), සේජ් (ඉන්දියාව) 2015, විශේෂයෙන් 9 වන පරිච්ඡේදය.
59. 4 වන පරිච්ඡේදය, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මඟින් ලබාදී ඇති අයිතිවාසිකම්
60. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14 (අ) ව්‍යවස්ථාව
61. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 වන ව්‍යවස්ථාව

බලය ක්‍රියාත්මක කරන ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට බැලූ බැල්මටම සහන ලබා දීමේදී හෝ නියෝග ලබා දීමේදී ඊට උචිත යුක්ති සහගත හා සාධාරණ යැයි හැඟෙන ආකාරයට එය කළ හැකිය.[62] 1978 දෙවන ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අදාළව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් පසුගිය දශක හතරක කාලයක් තුළ වර්ධනය කරන ලද නීති දේහය තුළ පෙනීයන්නේ, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ඉහත දැක්වූ යුක්ති සහගත හා සාධාරණත්වය මත පදනම් වූ මූලධර්මය මත පදනම් වී මූලික අයිතිවාසිකම් කඩ කළ පාර්ශ්වයන්ට වන්දි ගෙවීමට මෙන්ම සිය නියෝග ලබා දීමේ බලය හරහා විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රිය ආපසසට හැරවීමද සිදුකර ඇත.[63] මීට සාපේක්ෂව පනත මඟින් ස්ථාපිත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය උල්ලංඝණය කර ඇතැයි කොමිෂන් සභාවට පෙනී ගිය විට, අදාල පොදු අධිකාරියට එරෙහිව අපරාධමය නඩු පැවරීමට බලය ලැබී ඇත. ඒ අනුව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය උල්ලංඝණය කරන පොදු අධිකාරීන් මූලික අයිතිවාසිකමක් කඩවීමකදී මෙන් වන්දි ගෙවා බේරීමට නොහැකි වන අතර අපරාධමය වගකීමකට ලක්වීමට සිදුවනු ඇත.

තෙවනුව, අප විසින් අවධානයට යොමුවිය යුතු තවත් විශේෂ වෙනස්කමක් පවතී. දශක ගණනාවක් පුරා පනත මඟින් සඳහන් කරන මහජන නිළධාරීන් (තොරතුරු නිළධාරීන් හා නම්කළ නිළධාරීන්) කටයුතු කර ඇත්තේ නිළධාරීවාදයට මැදි වූ සෑම විටම යමක් ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරන්නා වූ සංස්කෘතියක් තුළය. මෑත කාලීනව ශ්‍රී ලාංකේය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින්ද විධායක ක්‍රියාවන්ට අදාළව අත පෙවීමක් නොකොට ජාතික උන්නතිය හා/හෝ ආරක්ෂා යන කරුණු ගෙන හැර දක්වමින් විධායකයේ සියලු ක්‍රියා අනුමත කිරීමක් දක්නට ඇත. කෙසේ නමුත්, තොරතුරු පනත මඟින් පොදු යහපත යන සංකල්පය යටතේ මහජනයාට හා රටට බලපාන කරුණු සම්බන්ධයෙන් පවතින තොරතුරු මහජනයාට මුදාහැරීමට අදාළව නව මාවතක් විවෘත කර ඇත.

62. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126(4) වන ව්‍යවස්ථාව
63. ඉහත පරිදි

තවද, තොරතුරු නිළධාරියා වෙත ඉල්ලීමක් කිරීම, එයින් අභියාචනයක් නම්කළ නිළධාරියා වෙත යොමු කිරීම හා එයින් ද අභියාචනයන් කොමිෂන් සභාව වෙත යොමු කිරීමට අදාළව පවතින කාල සීමාවද, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 4 වන පරිච්ඡේදය මඟින් දක්වා ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් පවතින කාල සීමාවන්, අදාළ දෙය සිදු කිරීම කිසිසේත්ම නොහැකි විට හැරුණු කොට එම කාල සීමාවන් එලෙසින්ම අදාළ වීම යන්නට වඩා ලිහිල් ස්වරූපයක් ගනී.[64] තොරතුරු පනත ගත් කළ නියමිත කාල සීමාව ඉක්මවා ඉදිරිපත් කරන තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයදුමක් හෝ අභියාචනයක් සලකා බැලීමට පවතින අභිමතය තොරතුරු පනතේ වචන හා ජීවය තුළ අත්‍යන්තයෙන්ම දක්නට ලබේ. ඒ අනුව අභියාචනයක් නියමිත කාල සීමාව තුළ ඉදිරිපත් නොකිරීම යන තාක්ෂණික කරුණ මතම බැහැර කිරීම කළ නොහැකි කරුණක් වේ. ඒ අනුව ගත්කළ මෙවැනි පුළුල් වූ විනිශ්චිත බලයක් සමඟ කොමිසම විසින් කවර ආකාරයකට ක්‍රියා කරයිද යන්න සලකා බැලිය යුතුය. ඒ අනුව විමර්ශනය කළ යුත්තේ කොමිෂන් සභාවද, අභියාචනාධිකරණයද හෝ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙහි පූර්වාදර්ශ අනුගමනය කරයිද, නැතිනම් තමාටම ආවේණික වූ ක්‍රියා පටිපාටියක් අනුගමනය කරයිද යන්න වේ.

පනත මඟින් නියෝජනය සඳහා ඉඩ දී ඇති බැවින්ද, අදාළ ක්‍රියාදාමය එදිරිවාදී ක්‍රමයක් යටතේ[65] සිදු වීමත් මත, කොමිෂන් සභාවද අධිකරණ පූර්ව නිදර්ශන භාවිත කරනු ඇති බව නොඅනුමානය. ඒ අනුව නීතිඥයින්ද, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා අර්ථ නිරූපණයට අදාළ බොහෝ මූලධර්ම තමාට හුරුපුරුදු බැවින් එයට අදාළ අධිකරණ පූර්ව නිදර්ශනයන් ඉදිරිපත් කරනු ඇත.

මෙකී කොමිෂන් සභාව ආරම්භ කරන විට පැවති පසුබිම ඉහත අයුරුය.[66] ඒ අනුව කොමිෂන් සභාවට පැවරෙන අභියෝගය නම්, අධිකරණ පූර්ව නිදර්ශන න්‍යාය ලෙස ගැනීමේ මූලධර්මයත්, පනතේ ප්‍රකාශිත ප්‍රතිපාදන, විෂයභාර අමාත්‍යවරයා විසින් සාදන රීති හා රෙගුලාසිවලට අදාළ මූලධර්මයත් යන මූලධර්ම ද්විත්වයෙන් මධ්‍යස්ථ වූ මාර්ගයක් තෝරාගෙන කොමිෂන් සභාවටම ආවේණික

64 ගමඇතිගේ එ. සිරිවර්ධන හා තවත් අය [1988 1 SLR 384]

65 එක් අතකින් පොදු අධිකාරිය හා අනෙක් අතින් තොරතුරු ඉල්ලුම්කරු අතර

66 2017 පෙබරවාරි 03

වූ නීති දේහයක් නිර්මාණය කිරීමය. ඒ අනුව කොමිෂන් සභාවට ඇති ගැටලුව නම් පනතේ වචන හා ජීවයට විවිධ තාක්ෂණික කරුණුවලින් අයුතු බලපෑමකින් තොරව අර්ථයක් ලබා දෙන්නේ කෙසේද යන්න වේ.

ඉහත සඳහන් පසුබිමද මතකයේ තබාගනිමින් මාගේ අරමුණ වන්නේ ආරම්භක වසර තුළ කොමිෂන් සභාව විසින් අභියාචනා පර්ෂදයක් ලෙස ලබා දෙනු ලැබූ නියෝග/තීරණවලින් තෝරාගත් ඇතැම් නියෝග/තීරණ සම්බන්ධයෙන් විචාරාත්මක ඇගයීමක නිරතවීමය. මෙහිදී දැක්විය යුතු කරුණක් නම් කොමිෂන් සභාව ක්‍රියාත්මක වී වසරක් පමණ සුළු කාල සීමාවකදී අප සැලකිල්ලට ගනු ලබන නියෝග/තීන්දු ඇසුරින් කොමිෂන් සභාවට ආවේණික වූ නීති විද්‍යාවක් නිර්මාණය වීමේ චරිත ලක්ෂණ දැකගැනීමට අවස්ථාව උදා වීමයි. එහිදී විශේෂයෙන්ම ඉහතින් සාකච්ඡා කරන ලද නෛතික මූලධර්ම වන, තොරතුරු අයදුම්කරන්නා සතුව තොරතුරු ලැබීමට ඇති අයිතිය, පොදු අධිකාරිය සතුව එවැනි තොරතුරු ලබා දීමට ඇති වගකීම, එය ඉදිරියේ ඇති කරුණු සම්බන්ධයෙන් පවතින කාර්යපටිපාටික හා ඔප්පුකිරීමේ භාරය සම්බන්ධ කරුණු (අභියාචක පර්ෂදයක් ලෙස පර්ෂදයේ අධිකරණමය බලය ක්‍රියාත්මක කරන විට භාවිතයට ගනු ලබන අර්ථ නිරූපණ ප්‍රවේශය), අධිකරණයේ විභාග වෙමින් පවතින කටයුත්තක් බවින් එය මහජනයා වෙත සන්නිවේදනය කිරීම වැලැක්වීම යන මූලධර්මයේ අන්තර්ගතය හා වපසරිය, අධිකාරිය සම්බන්ධයෙන් පවතින සලකාබැලීම් හා අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය මෙයට අදාළ වේ. තවද, දැකගත හැකි කරුණක් නම් ඉහත කරුණු සම්බන්ධයෙන් අවධානය යොමු කිරීමේදී කොමිෂන් සභාව වෙනත් රටවල පරිචයන්ද අධ්‍යනය කර තිබීමය.

2. ලංකා බැංකු සේවක සංගමය එදිරිව. මහජන බැංකුව යන තීරණය සම්බන්ධයෙන් වන සළකාබැලීම[67]

2.1. විමසා සිටින ලද තොරතුරු

වගඋත්තරකරු විසින් තම පාර්ශ්වයේ නීතිඥ මතය සැලකිල්ලට නොගනිමින්, විනය කටයුත්තක් පිළිබඳව පැවැති නඩු කෘත්‍යකදී

67 RTIC Appeal / 58 /2018 ; පූර්ණ කොමිෂන් සභාව ඉදිරියේදී; විභාග වූ දිනයන් : 2018.01.30, 2018.03.27 හා 2018.05.22; තීරණය : 2018.07.17

පෞද්ගලික නීතිඥවරුන්ගේ සේවාවන් ලබාගෙන ඇත. මෙම නඩු සඳහා රාජ්‍ය නීති නිලධාරීන් රඳවා තබා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් නීතිපති උපදෙස් ලබාගෙන නොමැත. එයට අදාළව පහත සඳහන් ගැටලු මතු වී ඇත. එනම්, මෙකී පෞද්ගලික නීතිඥවරුන් තෝරා ගැනීමට යොදාගත් නිර්ණායකයන් කවරේද? ඔවුන්ගේ නම්? ඔවුන්ට ගෙවූ මුදල් ප්‍රමාණය? එය අධික මුදල් ගෙවීමක්ද යනවග? මෙයට විගණකාධිපතිවරයා විසින් අනුමැතිය/තාවකාලික අනුමැතිය ලබා දී තිබේද? මහ බැංකුවේ අධීක්ෂණ කටයුතුවල නිරත අධිපති හෝ අධ්‍යක්ෂවරයා මේ සම්බන්ධයෙන් දැනුවත් කර තිබේද?

2.1.1. පොදු අධිකාරිය විසින් දරන ලද මතය

අදාළ තොරතුරු නිළධාරියා ප්‍රශ්නගත තොරතුරු, පනතේ 5 වන වගන්තියේ සඳහන් ව්‍යතිරේකවලට අයත්වන බව දක්වමින් එය ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදි. පනත මඟින් පළමු අභියාචනය නම්කළ නිළධාරියාට කළයුතු බව දක්වා තිබුණ අතර, ඔහු/ඇය ප්‍රතිචාර ලබා නොදුන් විට කොමිෂන් සභාවට අභියාචනය කරන ලදි.

2.1.2. ප්‍රශ්නගත අනුකූල කරුණු පිළිබඳ විමර්ශනයක්

කොමිෂන් සභාවට මුහුණදීමට වූ ප්‍රධාන ගැටලුව නම් තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හා බැඳී ඇති කරුණු එකිනෙක ක්‍රමානුකූලව පෙන්වා දීමයි.

A. **අභියාචක සංගමයේ සාමාජික සේවක සේවිකාවන් තිදෙනෙකුට එරෙහිව විනය ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීම හෝ අඛණ්ඩව විනය ක්‍රියාමාර්ග නොගැනීම සඳහා බැංකු නීති උපදේශක විසින් ලබා දී ඇති නීතිමය මතය නොසලකා හැරීම හා අභිභවා දැමීම සඳහා මහජන බැංකුව විසින් ගන්නා ලද තීරණයක සහතික පිටපතක් සහ / හෝ සාරාංශ පිටපත් සහ / හෝ වෙනත් ලේඛනගත ලිපි නිකුත් කිරීම**

අදාළ තොරතුරු ලබා නොදීමට පොදු අධිකාරිය කටයුතු කිරීම ඔසවා තැබීමට කොමිෂන් සභාව කටයුතු කරන ලද්දේ එය පොදු අධිකාරිය හා ඍජුවම සම්බන්ධිත ගැටලුව සම්බන්ධයෙන් නඩු

කෘත්‍යයක් පවත්නා බවට වන සාධාරණීකරණය මතය. එය සැබවින්ම එම නඩු කෘත්‍යයේ පළමු සිදුවීම ආරම්භ වී ඇතිබවට පෙනී යන පදනම වේ.[68]

පනතේ 5(1) (ඒ) යටතේ වන පදනම මත තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම අනුමත කරන ලද්දේ ය. (එය නිදහස් කිරීම අධිකරණයේ අධිකාරය හා අපක්ෂපාතීත්වය පවත්වාගෙන යාමට හානිකර වනු ඇත.)

පොදු අධිකාරියේ තීරණය අනුමත කිරීමෙන් පෙනීයන්නේ කොමිෂන් සභාව විසින් එහි ව්‍යවස්ථාපිත අධිකාරිය අතික්‍රමණය නොකිරීමට ප්‍රවේශම් වූ බවත් අධිකරණයේ විභාගවෙමින් පවත්නා පාර්ශ්වයන් අතර වන ගැටලුවක් සම්බන්ධයෙන් මැදිහත්වීම සිදුනොකළ යුතු බවත්ය.

කොමිෂන් සභාවේ තීරණය පිළිබඳව විමර්ශනයක්

රජයේ අධිකාරියේ තීරණය අනුමත කිරීමෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ ගැටලුව පිළිබඳව, ව්‍යවස්ථාපිත බලතල පැවරීමේ සීමාව ඉක්මවා නොයන ලෙස කොමිසම සැලකිලිමත් වී ඇති බවය.

B. අදාළ තොරතුරු දීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම එමගින් අධිකරණයට අපහාසයක් වන බවට හෝ එය අධිකාරී බලය හෝ අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය පවත්වාගෙන යනවිට බාධාවක් වේද? එය දැනට අධිකරණයේ පැවැත්වෙන නඩු කෘත්‍යකට බාධාවක් පමුණුවන්නේද?

මෙහිදී පොදු අධිකාරිය අවිවාදිතව සඳහන් කළ යුතුව තිබුණේ අදාළ වග උත්තරකරුවන් සම්බන්ධයෙන් වූ විනය කටයුත්තට අදාළව පෞද්ගලික නීතිඥවරුන් රඳවා ගැනීමට අදාළව නීතිපති විමසීමට ඔවුන්ට වගකීමක් නැතිබව දැන්වීමය. ඉහත සඳහන් කරුණු ද්විත්වයම කොමිෂන් සභාවේ අධිකාරී බලය ඉවත් නොකරන අතර මෙහිදී වියදම් කරනු ලබනුයේ මහජන මුදල් බැවින් කොමිෂන් සභාවට විනිවිදභාවය, වගවීම හා යහපාලනය යන සංකල්ප ප්‍රවර්ධනය කරන්නෙකු බැවින් අදාළ කරුණු විමසීමට අධිකාරිය ඇත.[69]

68 එහිම, 9 පිටුව

69. 2018.07.17 දිනැති කොමිෂන් සභා නියෝගයේ 9 - 10 පිටුව බලන්න.

ඉහත තර්කය කොමිෂන් සභාව විසින් ප්‍රතික්ෂේප කළ අතර එය මූලිකවම වැරදි සහගත බව පෙන්වීය. මෙහි ඇති ප්‍රශ්නය නම් (අදාළ තීරණය) මූලිකවම මහජන සුභසිද්ධිය යන සංකල්පය මත රැඳී තිබෙන අතර එය තුළ විනිවිදභාවය හා වගවීම යන සංකල්ප ද්විත්වයට ඉහළින් පිළිඹිඹු වේ.[70]

කොමිසමේ මේ සම්බන්ධයෙන් වූ තීරණය;

ඉහත තර්කය පනතේ එන 5(1)(ඒ) යටතේ දක්වා ඇති "විශේෂ හේතුවක් මත" තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හා අදාළ වන අතර එයට හේතුව ලෙස වග උත්තරකරු දැක්වූයේ අධිකරණ කෘත්‍යයක් මේ සම්බන්ධයෙන් පැවතීමයි. එම තර්ක ප්‍රතික්ෂේප කරමින් කොමිෂන් සභාව කරුණු පැහැදිලි කළේඃ

"මෙමඟින් අදාළ අධිකාරියට හෝ අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වයට හානියක් වන බවට හෝ අගතියක් වන බවට සත්‍ය අනතුරක් නොපැවතීමය..."[71]

එයට අදාළ විමර්ශනයන්

මෙහිදී කොමිෂන් සභාවේ තීරණය කීප අංශයකින් අගය කළ හැකිය. අදාළ ව්‍යතිරේකයට මෙම තොරතුරු ඉල්ලීම වැටෙන බවට පොදු අධිකාරිය තර්ක කළ බැවින් කොමිෂන් සභාව ප්‍රකාශ කළේ එය ඔප්පු කිරීමේ භාරය ඔවුන් සතුව පවතින බවයි. පනතේ ප්‍රතිපාදන බැහැර කිරීමට මෙලෙස අධිකරණයේ නඩුවක් පවතින බව පෙන්වීම ප්‍රමාණවත් නැත.

අධිකරණයේ පවතින නඩු කෘත්‍යක් සඳහා අත පෙවීම හා ඒ මඟින් අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය හා අධිකාරීමය බලයට වන බලපෑම පිළිබඳ වූ තත්ත්වය.

විභාග වෙමින් පවතින නඩුවක් සම්බන්ධයෙන් පවතින රීතිය කුමක්ද? එකී රීතිය නම්, "ඒ සම්බන්ධයෙන් අදහස් දැක්වීම හෝ

70. 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ පූර්විකාව
71. නියෝගයේ 10 පිටුව

තොරතුරු හෙළි කිරීම සීමා සහිත විය යුතු බවය."[72] විභාග වෙමින් පැවති නඩුව වග උත්තරකරු හා එහි සේවකයින් පිළිබඳ ගැටලුවකි. ඒ හා සම්බන්ධ කරුණක් අනුකූල නොවන බව දක්වා බැහැර කිරීම අධිකරණයේ කාර්යයකි. නමුත්, මහජන මුදල් යොදා ගනිමින් පෞද්ගලික නීතිඥ සේවාව ලබා ගැනීමට අදාළ තොරතුරු හෙළි කිරීම යන්න අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වයට හෝ අධිකරණයේ විභාග වෙමින් පවතින නඩු සම්බන්ධයෙන් පවතින රීතිය යටතේ බාධාවක් වනුයේ කෙසේද යන්න ප්‍රශ්න සහගතය.

ඒ යටතේ කොමිෂන් සභාව සතු අධිකාරී බලය යටතේ අදාළ තොරතුරු ලබාදෙන ලෙසට නියෝග කිරීම හා අධිකරණය ඉදිරියේ පැවති නඩුව විමසන අධිකරණය විසින් තීරණයක් ලබාදීම යනු වෙනස් වූ කරුණු දෙකකි. ඒ අනුව පොදු අධිකාරියා මේ හරහා අධිකරණයට අපහාස වීමක් වන බවට තර්ක කළ හැක්කේ කෙසේද?[73]

වෙනත් අධිකරණ මඟින් ලබාදුන් තීන්දු මඟින් ලබාගත් මඟ පෙන්වීම්

කොමිෂන් සභාව තවමත් ළදරු අවධියක පසුවන බවත් එහි මාර්ගෝපදේශ ඉන්දියාවෙන් ලබාගත් අතර එයට හේතුව නම් ඉන්දියානු පනතේ 8(1)(1) වගන්තිය හා ශ්‍රී ලාංකේය පනතේ 5(1)(ඒ)යන ප්‍රතිපාදන සමාන ස්වරූපයක් ගැනීමයි. Sh.PD. බන්සාල් එ. ඉන්දීය ආහාර සංස්ථාව (නඩු අංක. *CIC/LS/A/2009/000937*) යන ඉන්දීය නඩුවේදී 8(1)(බී) වගන්තිය ප්‍රශ්නගත වූ අතර ඒ හරහා අධිකරණයකට හෝ පර්ශදයකට ප්‍රකාශිතවම බැහැර කිරීම තහනම් කර ඇති තොරතුරු පිළිබඳව දක්වා තිබේ.[74]

කොමිෂන් සභාව සතු අධිකාරී බලය පෙන්වීමට පනතේ 4 වන වගන්තිය පෙන්වා දීම අත්‍යාවශ්‍ය නොවන අතර පනතේ ප්‍රතිපාදන කීපයක මේ සම්බන්ධයෙන් දක්වා ඇත. පනතේ 4 වගන්තිය පහත පරිදි වේ.

---

72 නීතිය පිළිබඳ ඔක්ස්ෆර්ඩ් ශබ්දකෝෂය, (8වන සංස්කරණය), ජොනතන් නීතිය විසින් සංස්කරණය කරන ලදි (2015) 601 පිටුව

73 එම සංකල්පයේ සාරය "අධිකරණය හෙළාදැකීමට ගෙන එන ක්‍රියාවක්"

74 2018.07.17 කොමිෂන් සභාවේ නියෝගයෙහි 10 පිටුව

''වෙනත් යම් ලිඛිත නීතියක විධිවිධානවලට පටහැනිව කුමක් සඳහන්ව ඇත්ද, මෙම පනතේ විධිවිධාන බලාත්මක විය යුතු අතර, ඒ අනුව මෙම පනතේ විධිවිධාන හා වෙනත් යම් ලිඛිත නීතියක විධිවිධාන අතර අනනුකූලතාවයක් හෝ ගැටීමක් ඇති අවස්ථාවක, මේ පනතේ විධිවිධාන බලාත්මක විය යුත්තේය.''

කෙසේ නමුත්, ''වෙනත් නීතියක කවරක් සඳහන් වූවද'' යන ප්‍රතිපාදනය අදාළ කර ගනිමින් කොමිෂන් සභාවේ තීරණය ප්‍රබල කිරීම නිසි අවධානය සහිතව සිදුකළ යුතු අතර, එහිදී කොමිෂන් සභාවේ අධිකාරී බලය ''මහජන යහපත'' යන සංකල්පය මත රැඳී තිබුණද එය ප්‍රශ්න කිරීමට කිසිඳු ඉඩක් නොතැබිය යුතු වේ.

C. අදාළ ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද තොරතුරු පනතේ 5(1)(උ) යටතේ එන, නීතිඥසේවාදායක සබඳතාවය මත ඇතිවන විශ්වසනීයත්වයේ සබඳතාව මත, හෙළි කිරීමෙන් වැලකී සිටීමට හැකියාවක් හිමිවේද නැතිනම් වෘත්තිමය වරප්‍රසාද යටතේ එවැනි අයිතියක් හිමිවේද?

මීට අදාළ කොමිෂන් සභාවේ තීරණය

කොමිෂන් සභාව, විශ්වසනීයත්වයේ සබඳතාවය මත හටගන්නා වූ සම්බන්ධතාවයක අන්තර්ගතය සැලකිල්ලට ගනිමින් කොමිෂන් සභාව හේතු දැක්වූයේ මෙය පොදු අධිකාරිය රැගත් ''ආයතනික තීරණයක් වශයෙනි''. ඒ අනුව කොමිෂන් සභාව තීරණය කළේ, ඉහත තර්කය වලංගු නොවන බවය.[75] මෙකී තර්කයම කොමිෂන් සභාව අදාල තොරතුරු වෘත්තිමය සන්නිවේදනය යටතේ වැටෙන බව ප්‍රතික්ෂේප කිරීමටද භාවිත කරන ලදි.

එයට අදාළ කරුණු දැක්වීම

නීතිඥ-සේවාදායක බැඳීම පාරම්පරිකව එන ගිවිසුම්ක බැඳීමක් මත ඇතිවන්නේය යන පොදු අධිකාරියක් විසින් ගනු ලබන ආයතනික තීරණයකට අදාළ නොවන්නේය. ප්‍රශ්නගත නඩු දෙස විමසන විට ඉහත තර්කය සනාථ වනුයේ, එකී කටයුතු සඳහා මහජන මුදල් භාවිත කර තිබීමය. පනත සංස්ථාපනය කර තිබෙන්නේම පොදු මහජන

75. 2018.07.17 කොමිෂන් සභාවේ නියෝගයෙහි 11 පිටුව

සුභසිද්ධිය අරමුණු කරගෙන වන බැවින් මහජන මුදල් වියදම් කල ආකාරය ගැන තොරතුරු ලබා ගැනීමට හැකියාව පැවතිය යුතුය.

වෙනත් ආකාරයකට විමසන විට පෞද්ගලික පාර්ශ්වයක් ටෙන්ඩර් කැඳවා තවත් පෞද්ගලික පාර්ශවයක් කැඳවා, තමා කැමති පාර්ශ්වයකට ටෙන්ඩරය ලබා දෙයි නම් එවැනි යමක් පෞද්ගලික ස්වාමීත්වය මතම පවතිනු ඇත. නමුත් මෙවැනි හේතු දැක්වීමක් රජයේ ටෙන්ඩර් සඳහා අදාළ වේද? එයට පිළිතුරු වනුයේ එලෙස නොවන බවයි. එයට හේතුව නම් මෙහිදී ගනුදෙනු කරනුයේ පෞද්ගලික අරමුදල් නොව රාජ්‍ය අරමුදල් වීමයි. මෙකී තර්කයම වෘත්තිමය සන්නිවේදනය හා කරුණටද අදාළ වේ. එහිදී පෞද්ගලික නීතිඥයින් විසින් පොදු අධිකාරියෙන් සිය ගාස්තු නම් කොට සිටින විට එයද අවසාන එකඟතාවයකින් ඉහත අයුරින්ම අවසන් වේ.

එනම්, පොදු අධිකාරියේ තර්කනය කොමිෂන් සභාව විසින් සිදුකළ දීර්ඝ අධ්‍යනයට අනුව වලංගු නොවන්නකි. එය තවත් සනාථ වනුයේ සාක්ෂි ආඥා පනතේ 126 වගන්තිය හා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ රීති එකට ගෙන කියවන විට වසර එකහමාරක් පමණ වූ සුළු කාලයක කොමිෂන් සභාවේ පරිචයද ඉහත කරුණ සනාථ කරයි.

D. පොදු අධිකාරිය විසින් රඳවාගත් පෞද්ගලික නීතිඥයින්ගේ නම් හෙළි කිරීමට අදාළව කවර තත්වයක් පවතීද? එම නම් හෙළිකිරීමට වගකීමක් තිබේද? ඔවුන් තෝරාගැනීමේදී භාවිත කළ නිර්ණායකයන් හෙළි කිරීමට වගකීමක් තිබේද? කොමිෂන් සභාවේ අදහස නම් පොදු අධිකාරිය විසින් මෙකී කරුණු හෙළි නොකර කටයුතු කිරීම පිළිගත හැකිබවට අදහස් දැක්වීය.

1. රඳවාගත් නීතිඥයින්ගේ නම් පිළිබඳව සළකන විට ඒවා පෞද්ගලික තොරතුරු වේ.

2. නීතිඥයින් තෝරාගත් නිර්ණායක යන කරුණු කොමිෂන් සභාවේ අධිකාර ක්ෂේත්‍රය යටතට නොවැටේ.

ඊට අදාළ විමර්ශනයන් නම් කරුණට අදාළව විමසා සිටි තොරතුරු වනුයේ සේවය ලබාගත් නීතිඥයින්ගේ නම් පිළිබඳව වේ. කොමිෂන් සභාවේ තීරණය අදාළ දෙපාර්ශ්වය අතර ඇති විශ්වසනීයත්වය හෝ ගිවිසුම්ක සබැදියාව මත ඇතිකරගත් සම්බන්ධතාවය මත සාධාරණීකරණය වේ.

E. **කොමිෂන් සභාව විසින් තුලනයාවයක් ඇති කළේ කෙසේද?**

මාගේ මතයට අනුව, අයදුම්කරන ලද තොරතුරු එක්තරා ඉඟියක් අතහැර ඇත. ගෙවූ මුදල මහජනයාට දැන්විය යුත්තේ එය පොදු යහපත උදෙසා වන බැවිණි. එකී මුදල් ගෙවන ලද්දේ කුමන නීතිඥයිනටද යන්න වෙනමම ආකාරයේ වූ කරුනකි. එය යම් හෙයකින් හෙළි කළේ නම් එය පෞද්ගලිකත්වයට බාධා කිරීමක් කරනු ඇති අතර එයට හේතුව නම් එම කරුණ ගිවිසුම්ක හෝ විශ්වසනීයත්වය මත ඇති බැඳියාවට සම්බන්ධ වීමයි.

F. IV **වන කරුණට අදාළව,**

අ. විගණකාධිපතිවරයා හා

ආ. මහ බැංකුවේ අධ්‍යක්ෂවරයා හා/හෝ අධිපතිවරයාට අදාළ කරුණ පිළිබඳව දැනුම්දීමක් සිදු කළේද යනවග.

1. **එයට අදාළව කොමිෂන් සභාවේ තීරණය**

ඉහත සඳහන් අ. හා ආ. යන කරුණු දෙකට අදාළව තොරතුරු ලබාදිය යුතුද යන්න කොමිෂන් සභාවේ අදහස වේ.

2. **තීරණය සම්බන්ධයෙන් වූ පොදු අධිකාරියේ අදහස් දක්වීම**

A. **කොමිෂන් සභාවේ අධිකාරීත්වය පිළිබඳ වපසරිය විනිවිදභාවය සහ නිර්ණායකවලට එදිරිව වගවීම**

තොරතුරු පනත යටතේ විනිවිදභාවය හා වගවීම යන නිර්ණායක දක්වා ඇතත්, ඒම මූලධර්ම එකිනෙකට සමපාතව ගමන් කරන අතර ඒ හරහා වගවීම යන්න පොදු මහජන වගවීමක් ලෙස සළකයිද, එසේත් නැතිනම් එයට අදාළව වෙනත් ප්‍රවේශයක් පවතීද යන්න විමසිය යුතුය.

විනිවිදභාවය යන කරුණ මතුවනුයේ අදාළ රඳවාගත් නීතිඥයින්ට ගෙවූ ගාස්තුව හෙළි කිරීම සාධාරණීකරණය වීම තුළය. පොදු අධිකාරියේ නීතිඥ උපදෙස් පිටතලමින් කටයුතු කිරීමට අදාලව එය වගවීම සම්බන්ධයෙන් සැලකෙන කරුණක් බව දක්වමින් නඩු කටයුතු කරගෙන යාම විමර්ශනය කොමිෂන් සභාවේ අධිකාර බලයෙන් පිටතට වැටේ.

මාගේ දැක්මට අනුව, වෙනත් ආකාරයට තර්ක කිරීම, කොමිෂන් සභාව කළින් ලබාදුන් පෞද්ගලිකත්වය මත පදනම්ව බැහැර කිරීම හා ප්‍රතිවිරුද්ධවේ. විගණකාධිපතිවරයා හා මහ බැංකුවේ අධිපතිවරයා හා/හෝ අධ්‍යක්ෂවරයාට අදාළ කරුණු දැනුම් දීම තුළින් පෞද්ගලිකව රඳවාගත් නීතිඥයින්ට ගෙවූ මුදලට අතිරේකව ඔවුන්ගේ නම් දැන ගැනීම හරහා ප්‍රයෝජනයක් පවතීද? නීතිය යටතේ ඉහත නම්කළ පාර්ශ්වයන්ට ඒ පිළිබඳව කිසිඳු අදහසක් ප්‍රකාශ කිරීමට හැකියාවක් තිබේද? මාගේ අදහස නම් නැත යන්නයි. එය වෙනත් අයුරකින් වූයේ නම් මෙයට අදාළව අධිකරණයේ විනිශ්චිතව පවතින නඩුවලට අදාළ මූලධර්මය මෙයට අදාළ වනු ඇති අතර තවද අධිකරණයේ අධිකාරීත්වයට හා ස්වාධීනත්වයට මෙකී කරුණ බලපාන බවට වූ තර්කනයද ගෙන ඒමට තිබූ අතර කොමිෂන් සභාව විසින් ඒවා පෙර අවස්ථාවකදී බැහැර කර ඇත.

එබැවින්, විනිවිදභාවය හා වගවීම පිළිබඳ සංකල්ප අන්තර් සම්බන්ධකම් ඇති නමුත් තොරතුරු සඳහා ඇති අයිතිය ක්‍රියාවට නැංවීමෙහි විශේෂ අර්ථයන් ඇත. එබැවින් එහි බලතල ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී කොමිසම සිය සීමිත බලතල පිළිබඳ සැලකිල්ල දැක්විය යුතු අතර මහජන අරමුදල් වියදම් කළ ආකාරය පිළිබඳ තොරතුරු ඍජුවම පොදු යහපත හා බැඳී පවතින්නකි. මෙම සීමාවලින් ඔබ්බට යාම මත කොමිෂන් සභාව අවධානමකට මුහුණ දෙනු ඇති අතර එහි නෛතික බල සීමාවෙන් ඔබ්බට යාම පිළිබඳව පරීක්ෂාවට ලක්කෙරෙනු ඇත. උදාඃ වැරදි ප්‍රශ්නයක් අසා ඊට පිළිතුරු ලබාදීමට ක්‍රියා කිරීම.[76]

76 එංගලන්ත ඇනිස්මිනික් නඩුවේදී [1983] 2 AC 237 (පොදු මහජන නීති සන්දර්භයේ අභිමානවත් නඩු තීන්දුවේ ස්ථාපිත මූලධර්මයෙහි මූසියාස්හි ශ්‍රී ලංකා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් නැවත සකස් කරන ලද සහ අනුමත කරන ලදී මුසාජි සමාගම එ. ආතර් (2004) 2 SLR 1

B. පොදු යහපත නම් වූ වැදගත් නිර්ණායක

නිවැරදි ආකාරයෙන් අර්ථකථනය කළහොත්, මහජන මුදල් වියදම් කර ඇති විටක විනිවිදභාවය මඟින් බලාපොරොත්තු වනුයේ එකී වියදම් කළ මුදල පොදු මහජන සුභසිද්ධිය උදෙසා හෙළිකළ යුතු බවයි. එවැනි තොරතුරු විශ්වසනීයත්වයේ වගකීම, අධිකරණයේ අධිකාරීත්වය හා ස්වාධීනත්වය, විභාගවන නඩුවලට අදාළ වන රීතිය හා වෘත්තිමය වරප්‍රසාද යන කරුණුවලට හානිකරය යන්න අප මෙහි දැක්වූ පොදු මහජන සුබසෙත යන්නට ද්විතීකව පවතී.

"මහජන සුභසාධන" මූලධර්මයට අදාළව එය හා සම්බන්ධිත තවත් මූලධර්ම තුනක් දැකගත හැකිය - එයින් මූලධර්ම 02ක් හරයාත්මක වන අතර එකක් කාර්යපටිපාටිමය වේ.

C. හරයාත්මක මූලධර්මයන් විශ්වසනීයත්වය මත වූ සබඳතා යන්න ''ආයතනික තීරණයක්ය යන සංකල්පයෙන්" සීමා සහිත වීම.

පහත සඳහන් විශ්ලේෂණයේ දැක්වෙන ආකාරයට පෞද්ගලික නඩුකීම්වලදී නීතිඥවරයා හා සේවාදායකයා අතර පොදු විශ්වසනීයතවය මත වූ සබඳතාවයක් හටගනී. මෙයම "වෘත්තිමය වරප්‍රසාදවලටද" අදාළ වේ. නමුත් මහජන මුදල් මහජන අධිකාරියක් විසින් වියදම් කර ඇති විටක ගැටලුව වෙනත් ස්වරූපයක් ගන්නා අතර එය නෛතික ගාස්තු වශයෙන් පෞද්ගලික නීතිඥවරුන්ට ගෙවූ මුදල් සම්බන්ධයෙන් වූ තොරතුරු ඉල්ලීමට අදාළව, පොදු අධිකාරිය විසින් එකී තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමකට අදාළ වේද යන්න විමසිය යුතුය.

කොමිෂන් සභාවට පැවරුණ කාර්ය නම් "විශ්වසනීයත්වය මත පදනම් වූ සබඳතාවයක" ඇති වපසරිය හා සීමාවන් මහජන මුදල් පිළිබඳව වූ ආයතනික තීරණයකට අදාළව හැඩගස්වා ගැනීමයි.

නෛතික ගාස්තු ලෙස මහජන මුදල් ගෙවා තිබීම පොදු මහජන සුභසිද්ධිය යටතේ එන ගැටලුවකි. පොදු අධිකාරිය විසින් රඳවාගත් පෞද්ගලික නීතිඥයින්ගේ නම් පිළිබඳ තොරතුරු පෞද්ගලික ආධිපත්‍යට යටත්ය. අදාළ පෞද්ගලික නීතිඥයින් ඔවුන්ගේ නම් හෙළි

කිරීමට එකඟ නම් තත්වය වෙනස් විය හැකිය. එවැනි යමක් සිදු නොවීම තුළ පොදු අධිකාරිය විසින් අදාළ පෞද්ගලික නීතිඥයින්ගේ නම් හෙළි කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කර ඇත.

පොදු අධිකාරියේ තීරණය වූ එකී නීතිඥයින්ගේ නම් හෙළි නොකිරීම අනුමත කරමින් කොමිෂන් සභාව පොදු අධිකාරිය සතුව මහජන සුභසිද්ධිය උදෙසා අදාළ පෞද්ගලික නීතිඥයින්ට ගෙවූ වියදම් හෙළි කිරීම් හා "විශ්වසනීයත්වය මත පදනම් වූ සංකල්පය" යටතේ එන මෙකී සබඳතාවය මඟින් එම නීතිඥයින්ගේ නම් හෙළිකිරීම සඳහා වූ වගකීම් අතර තුල්‍යතාවයක් ඇතිකරන ලදි.

D. කාර්යපටිපාටික මූලධර්ම ඔප්පුකිරීමේ භාරය

පොදු අධිකාරිය විසින් අදාළ තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේදී පෙන්වා දී ඇත්තේ එලෙස කිරීම "අධිකරණයේ අධිකාරීත්වයට හා ස්වාධීනත්වය" මෙන්ම විනිශ්චය වෙමින් පවත්නා නඩුවකට අදාළ රීතියට මෙය හානිකර බවය. එසේ වේ නම්, එය ඔප්පුකිරීමේ භාරය (කොමිෂන් සභාව විසින්ද සඳහන් කළ ආකාරයට) පොදු අධිකාරිය සතුවන අතර වාර්තා මඟින් පෙනෙන්නේ පොදු අධිකාරිය එවැන්නක් කිරීමට අපොහොසත් වූ බවයි. ඒ යටතේ මහජන සුබසිද්ධිය යන හුය බිඳීමකින් තොරව එකට තබන ලදි.

E. තීරණයේ ඇති සිත්ගන්නාසුලු කරුණු

විගණකාධිපතිවරයා හා මහ බැංකුවේ අධ්‍යක්ෂවරයා හා/හෝ අධිපතිවරයා සතුව පවතින කාර්යය හා මහජන අධිකාරිය සතුව වගකීම අතර ඇති සම්බන්ධතාවයෙන් ගැටලුවක් පැන නගී. (මෙයට බලපාන හෙතුන් මේ විශ්ලේෂණයේ ඉහතින් දක්වා ඇත.) කෙසේනමුත් එය කොමිෂන් සභාවේ අවසාන තීරණය වූ මහජන මුදල් කොපමණ ප්‍රමාණයක් පෞද්ගලික නීතිඥයින් රඳවා ගැනීම සඳහා වැය කළේද යන්න හෙළිකිරීමට කිසිඳු බලපෑමක් නොකළේය. විනිවිදභාවය හා වගවීම යන පනත මඟින් ඉල්ලාසිටින මූලධර්මයන් දෙක කොමිෂන් සභාව විසින් පොදු අධිකාරිය අදාළ තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම කරුණු කීපයක් මත සිදුකරනු ලැබූවද කොමිෂන් සභාව විසින් පෙන්වා දුන් කරුණු අනුව ඒවා ඉවත්ව ගියේය.

ඒ අනුව, කොමිෂන් සභාව විසින් සිය අධිකාර බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමට යොදාගත් විගණකාධිපතිවරයා හා මහ බැංකුවේ අධිපතිවරයා හා/හෝ අධ්‍යක්ෂවරයා පිළිබඳව පැවති ගැටලුව සැබවින්ම අධිකාරීබලය ක්‍රියාත්මක කිරීමට අත්‍යාවශ්‍ය වූ කරුණක් නොවිණි.[77]

විශේෂයෙන්ම සැළකිය යුතුවන්නේ කොමිෂන් සභාව සිය තීරණයට එළඹීමේදී යොදාගත් නෛතික තර්කනයන් වේ. කොමිෂන් සභාව විසින් (අ) වෙනත් අධිකරණ බල ප්‍රදේශයන්ගෙන් තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශවීම සඳහා ඇති අයිතියට අදාළ අර්ථනිරූපණයන්වලින් ප්‍රබෝධයක් ලබාගන්නා ලදි. (ආ) ඇතැම් අවස්ථාවන්වලදී තමා විසින් පෙර අවස්ථාවල මේ හා සමානව ලබා දී තිබුණු නියෝග පිළිබඳව විමර්ශනයක් කරන ලදි. (ඇ) කොමිෂන් සභාව විසින් විනිශ්චිත නඩු තීන්දු කෙරෙහිද අවධාන යොමුකරන ලදි.[78]

3. ශ්‍රී ලංකා ගුවන් නියමුවන්ගේ සංසදය එ. ශ්‍රී ලංකා ගුවන් සේවය පිළිබඳ තීරණය සළකාබැලීම[79]

3.1. පසුබිම් වූ සිද්ධිමය කරුණු සැකෙවින්

අභියාචක විසින් පුළුල් පරාසයක වූ තොරතුරු අයැද සිටින ලදි. විමර්ශනය ආරම්භයේදී වගඋත්තරකරු විසින් අදාළ අභියාචනය විමර්ශනය සඳහා කොමිෂන් සභාව සතුව පවතින අධිකාරී බලය ප්‍රශ්නගත කරන ලදි. එකී කරුණ කොමිෂන් සභාව විසින් මූලික ප්‍රශ්නයක් ලෙස විමර්ශනය කළ අතර පාර්ශ්වයන් වෙත මෙකී කරුණ සම්බන්ධයෙන් තම අදහස් (ලිඛිතව හා වාචිකව යන දෙයාකාරයටම) ඉදිරිපත් කිරීම්ට අවස්ථාව සලසා දුණි.

---

77 ඇනිස්මිනික් නඩුවේදී බ්‍රිතාන්‍ය ඉහළ අධිකරණයේ උත්තරීතර තීරණයේ ස්ථාපිත මූලධර්මයක් ලෙස (මහජන නීති සන්දර්භය තුළ) [1983] 2 AC 237, මෙය මුසාජී එ. ආතර් [2004] 2 ALR 1 නඩුවේදී ශ්‍රී ලංකා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් සළකාබලා අන්තර්ග්‍රහණය කර අදාළ කරගන්නා ලදි.

78 දීර්ඝව සළකා බැලීමට ඉඩ නොදෙන සීමාවන්ට අදාළව කොමිෂන් සභාව නියෝගය නිකුත් කිරීමේදී පෙනීයයි.

79 RTIC Appeal (පුද්ගලික වශයෙන් විභාග කිරීම)/ 99 /2017(2018.03.23 දින පැවති විධිමත් කොමිෂන් සභා රැස්වීමේදී).

3.2. අධිකරණ බලය පිළිබඳ වන විරෝධයට අදාළ මූලික හරය

3.2.1. විරෝධතා ඉදිරිපත් කරන ලද පදනම

ශ්‍රී ලංකන් එයාර් ලයින්ස් (වගඋත්තරකරු), කොමිෂන් සභාවේ අධිකාරී බලය ප්‍රතික්ෂේප කරමින් දක්වා සිටියේ, මූලිකවම මෙහි වූයේ එයාර් ලංකා ලිමිටඩ් නමින් වූ පොදු සමාගමක් වන බවත් එය 1979 දී සමාගම් ආඥා පනත යටතේ ලියාපදිංචි කළ බවත්ය. 1982 අංක 17 දරණ සමාගම් පනත පැමිණීමත් සමඟ එයාර් ලංකා ලිමිටඩ් යන නාමය ශ්‍රී ලංකන් එයාර් ලයින්ස් ලිමිටඩ් ලෙස 1999 දී වෙනස් කරමින් (පොදු) සමාගමක් ලෙස ලියාපදිංචි කළේය. 2007 අංක 07 දරණ නව සමාගම් පනත පැමිණීමත් සමඟ එය යළි ලියාපදිංචි කරන ලදි. (වගඋත්තරකරු ප්‍රකාශ කළේ එය දනට පවත්නා (පොදු) සමාගමක් වන බවයි.)

කෙසේවෙතත්, ව්‍යවස්ථාදායක ප්‍රතිපාදනවල වූ වෙනස්කම් පිළිගනු ලැබූවද වග උත්තරකරු තර්ක කර සිටියේ තොරතුරු පනතේ 43 වගන්තිය මඟින් පොදු අධිකාරියක් යන්න සමාගම් පනත යටතේ සංස්ථාපනය කරන ලද සමාගමක් ලෙස දක්වන බවයි. එය 2007 සමාගම් පනත යටතේ යළි ලියාපදිංචි කළද එකී සමාගම නව පනත යටතේ සංස්ථාපනය කළ එකක් නොවන බැවින් එය තොරතුරු පනතට අන්තර්ග්‍රහණය නොවන බවත් එමනිසා කොමිෂන් සභාවට මෙකී අභියාචනය විමසීමට අධිකරණ බලයක් නොමැති බවය.

වග උත්තරකරුගේ මෙම තීරණයට අදාළව අභියාචකයින් ප්‍රකාශ කළේ යම් සමාගමක් සංස්ථාපනය කරන ලද ව්‍යවස්ථාවක් අහෝසි කිරීම තුළ නව සංස්ථාපිතවීමක් සිදු නොවන බවත් සිදු වනුයේ දනට පවත්නා සංස්ථාගත කිරීම ඉදිරියට ගමන් කිරීමක් වන බවය.

3.2.2. කොමිෂන් සභාවේ තීරණය

සමාගම් පනතේ 17 වන පරිච්ඡේදයට අවධානය යොමුකරන විට එහි දක්වනුයේ දැනට පවත්නා සමාගම්වලට අදාළව පනත බලපාන ආකාරය පිළිබඳවය. විශේෂයෙන්ම පනතේ 485(6) වගන්තිය

අදාළ කරනා විට කොමිෂන් සභාව ප්‍රකාශ කර සිටියේ පනතේ 485(6) වගන්තිය යටතේ සීමා සහිත සමාගමක් ලෙස දක්වා තිබීම විස්තර කරනුයේ එය දැනට පවත්නා සමාගමක් මෙකී පනත යටතේ සංස්ථාපිත කළාක් මෙන් සලකන බවය.

තවද, කොමිෂන් සභාව විසින් සමාගම් පනතේ 529 වගන්තිය යටතේ සමාගමක් යන්නෙහි අර්ථ නිරූපණය සළකා බැලූ අතර එකී අර්ථකථනය හා තොරතුරු පනතේ 43(ඉ) වගන්තියේ දැක්වෙන පොදු අධිකාරිය යන්නට ඇති සබඳතාවයද සළකා බලන ලදි.

3.2.3. කොමිෂන් සභාවේ තීරණය සම්බන්ධයෙන් වූ වැදගත් අංග

කොමිෂන් සභාවේ තීරණයට අදාළව බලපෑ ප්‍රධානම මූලධර්මය නම් යම් හෙයකින් වග උත්තරකරුවන්ගේ තර්කය පිළිගනු ලැබුවේ නම් 2007 සමාගම් පනත යටතේ යළි ලියාපදිංචි කරන ලද සමාගම් රාශියක් තොරතුරු පනතේ වපසරියෙන් බැහැරට යාමයි.

ව්‍යවස්ථාදායකයේ චේතනාව වූයේ 2007 සමාගම් පනත තොරතුරු පනතත් සමඟ එකට කියවිය යුතු බවද? 2007 දී එවක පැවති සමාගම් හා එම සමාගම් යළි ලියාපදිංචි කිරීම තුළින් 2007 පනත යටතේ සංස්ථාපනය කළබවට සැලකීම හා යන කරුණු දෙක අතර ඇති වෙනස්කමට පවතින්නා වූ පදනම කවරේද? එලෙස සිදු කිරීම මඟින් තොරතුරු පනතට හසුවන වපසරිය අවම කිරීමක් එමඟින් සිදු නොවන්නේද? ඒ අනුව වගත්තරකරුගේ තර්කය මඟින් කිසිඳු වෙනස්කමක් නොදක්වා වෙන්කිරීමක් සිදු කරනු ලබයිද?

2007 සමාගම් පනතේ 485-487 දක්වා ප්‍රතිපාදන කෙරෙහි අවධානය යොමුකරන විට යළි ලියාපදිංචි කරවීමක් සලකනුයේ පනත ප්‍රකාරව සංස්ථාපනය කිරීමක් ලෙසය. ඒ යටතේ එකී ප්‍රතිපාදන අනුව ක්‍රියාකර ඇති විටක (වගඋත්තරකරුට) (ජාතික ගුවන් සේවා ප්‍රවාහක) නෛතික පුද්ගලතාවයක් සහ නෛතික පුද්ගලයෙකු ලෙස සැලකීමට හැකියාවක් තිබේද?

මෙකී ගැටලුවලට අදාළව කොමිෂන් සභාව විසින් පිළිතුරු සැපයුවේ මැනවින් ස්ථාපිතව පවතින හා කාලයක් තිස්සේ පැවතගෙන එන අර්ථනිරූපණ රීතින් භාවිත කරමින්ය.

කොමිෂන් සභාව විසින් සිය අදහස් දැක්වීමට හා එළඹීමේදී භාවිත කරනු ලැබූ ව්‍යවස්ථා අර්ථ නිරූපණ රීතීන්.

අදාළ ව්‍යවස්ථා අර්ථනිරූපණ රීතීන් කොමිෂන් සභාවේ නියෝගයේ 5 හා 6 වන පිටුවල දැකගත හැකිය.

I. සෑම ව්‍යවස්ථාවක්ම අර්ථානුකූල අර්ථනිරූපණයකට ලක්කළ යුතු අතර ව්‍යවස්ථාපිත චේතනාවට ඉඩලබා දෙමින් විකාරරූපී හා අයුක්ති සහගත නිගමනයන්ගෙන් බැහැර විය යුතුය.

II. සෑම විටකම ව්‍යවස්ථාව අර්ථනිරූපණය කළ යුත්තේ අනර්ථය පිටුදකිමින් යම් ප්‍රතිකර්මයක් ලබාදීම ඉස්මතු කරන ආකාරයටය.

III. ව්‍යවස්ථාවක් අර්ථනිරූපණය කළ යුත්තේ එහි මූලධර්මයන්ට ක්‍රියාකාරීවීමට හා බලගැන්වීමට හැකියාවක් ලැබෙන පරිද්දෙන්ය. මෙයට අදාළව (*ut res magis valeat quam pereat*) යන ලතින් ආප්තයට අනුගතය. එනම්, යම්විටක අර්ථනිරූපණයන් දෙකක් පවතින විටක පටු අර්ථනිරූපණයෙන් අදාළ ව්‍යවස්ථාවේ මුඛ්‍ය අරමුණු ඉටුකරගත නොහැකි වේ නම් පුළුල් අර්ථ නිරූපණයක් මඟින් අදාළ ව්‍යවස්ථවේ අරමුණු ව්‍යර්ථ නොවන ලෙස ක්‍රියාකළ හැකි අයුරින් එය අර්ථනිරූපණය කළ යුතුය.

අවසාන වශයෙන් මා ප්‍රකාශ කර සිටින්නේ, මූලික විරෝධතා ඉවතලමින් කොමිෂන් සභාව විසින් සිය අධිකාරී බලය තමා වෙත ඈදා ගැනීම තොරතුරු පනතේ පූර්විකාවේ ඇති කරුණු මත රඳා පවතිමින් සිදුකළ එකක් බවය. (පොදු අධිකාරියට අදාළ විනිවිදභාවය හා වගවීමට අදාළ සංස්කෘතියක් නිර්මාණය) කෙසේනමුත්, මෙවැනි

යමක් සිදුකිරීම අවශ්‍ය නොවීමටද ඉඩ තිබුණි. මක්නිසාදයත් එහිදී සැබවින්ම තීරණය කළ යුතුව තිබුණේ ශක්‍යතා මත පදනම් වූ හරයාත්මක කරුණු මිස මූලික ලෙස දැක්වූ අධිකරණ බලය හා බැඳී කරුණු නොවන බැවිණි.

3.3. තීරණයේ කුසලතා මත විශ්ලේෂණය කිරීම.[80]

අභියාචක විසින් පොදු අධිකාරියෙන් පුළුල් පරාසයක වූ තොරතුරු ඉල්ලා සිටි අතර පොදු අධිකාරිය ඒවා ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කළේය. අදාළ නියෝගයේ එක් එක් තොරතුරුවල සඳහන් කරුණු පිළිබඳව මා විසින් වෙන වෙනම සළකා බලනු ලැබේ.

අයැද සිටි තොරතුරුවල ස්වභාවය (I) ප්‍රශ්නගත නිළධාරීන්ට ගෙවූ ගාස්තු, වේතන හා දීමනා.

පොදු අධිකාරිය විසින් තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද්දේ තොරතුරු පනතේ ඇති 5 වන වගන්තියේ සඳහන් පෞද්ගලිකත්වයේ හා විශ්වසනීයත්වයේ බැඳියාව යන කරුණු දෙක උපයෝගී කරගෙනය. ඉහත සඳහන් කරුණු ද්විත්වය සාධාරණීකරණය කිරීම සඳහා ඉන්දියාවේ පෞද්ගලික සේවා ගිවිසුම්වලට අදාළ නඩු තීරණ යොදාගන්නා ලදි.[81]

කෙසේ හෝ කොමිෂන් සභාවට පෙනී ගියේ 20(1)(ii)(2)[82] රෙගුලාසිය පනතේ පූර්විකාව හා එක්ව කියවූ කළ එමඟින් යහපාලනය සඳහා මහජන සහභාගීත්වය අරමුණු කරගත් විනිවිදභාවය හා වගවීම යන මූලධර්ම ඇසුරෙන් එවැනි සංස්කෘතියක් දියුණුකිරීමේ අවශ්‍යතාවය හඳුන ගනී. ඒ අනුව කොමිෂන් සභාවට නම්කළ නිළධාරීගේ තීරණය වෙනස් කිරීමට කිසිඳු පැකිලීමක් ඇති නොවීය. අදාළ නම් කළ නිළධාරීන්ට ගෙවූ වේතන හා අනෙකුත් ගෙවීම් ගෙවන ලද්දේ මහජනයාගේ පසුම්බිවලින් හා බදු ගෙවන්නන්ගේ මුදල්වලිනි. එමනිසා අදාළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියක් මහජනයා වෙත හිමි වේ. මහජන සුභසිද්ධිය නම් පරම සංකල්පය යටතේ පෞද්ගලිකත්වය හා විශ්වසනීයත්වයේ බැඳියාව යන ව්‍යතිරේකයන් අදාළ කරගත නොහැකි බවට කොමිෂන් සභාව තීරණය කළේය.

80. 2018 ජූනි 18 දින කොමිෂන් සභාවේ නියෝගය

81. ඉහත පරිදි, 7 - 8 පිටු

82. ඉහත පරිදි, 6 පිටුව

ආරම්භයක් ලෙස, කොමිෂන් සභාවේ තීරණය මගින් පොදු අධිකාරීන්ට දැක්වූයේ මහජනයාගේ මුදල් සම්බන්ධිත අවස්ථාවක යම් සංවිධානයක තොරතුරු හෙළි කිරීමට අදාළව වඩා ක්‍රියාශීලි පිළිවෙතක් අනුගමනය කරන ලෙසය. මෙම අවස්ථවට අදාළව එවැන්නක් සිදු නොවූ බැවින් කොමිෂන් සභාව විසින් සිය අභියාචන බලය යටතේ අදාළ තොරතුරු හෙළිදරව් කරන ලෙසට නියෝග කරන ලදි.

එවැනි තොරතුරු හෙළි කිරීමට ඇති වැදගත්කම කුමක්ද? අවිවාදාත්මකව, මහජනයා හට පොදු අධිකාරීන්හි නිලධාරීන් වෙත ගෙවූ වේතන හා වෙනත් ගෙවීම් අභියෝගයට ලක් කිරීමට බලයක් නොමැත. එකී කරුණ රාජ්‍යයේ මූලය ප්‍රතිපත්තිය හා තීරණයකි. කෙසේවෙතත්, තමාට ලැබෙන සේවාවන්හි ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳව තක්සේරුවක් කිරීම සඳහා එකී තොරතුරු වැදගත් වනු ඇත. (මෙකී අවස්ථාවේ ජාතික ගුවන් සේවය පිළිබඳව) වෙනත් ආකාරයකට දක්වන්නේ නම් තමා විසින් අදාළ නිලධාරීන්ගේ මුදල් ගෙවීම සඳහා දායකත්වයක් ලබාදී ඇති විට එයට සරිලන පරිදි ඔවුන් ලබාදෙන සේවයේ ගුණාත්මකභාවයක් පවතීද යන්න සන්සන්දනය කිරීමටද මෙකී තොරතුරු වැදගත් වේ. කොමිෂන් සභාව විසින් බොහෝ වචන යොදාගනිමින් ප්‍රකාශ නොකළද, එය මට සිතෙන ආකාරයට තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට ඇති අරමුණයි.

එක් කරුණක් පිළිබඳව විශේෂ අවධානය යොමු කළ යුතුය. පනතක පූර්විකාව ව්‍යවස්ථා අර්ථනිරූපණයට යොදාගැනීම සඳහා ඇත්තේ ඓතිහාසික පසුබිමකි. මෙය පුරුද්දක් ලෙස ව්‍යවස්ථාදායකයේ පරිචයක් වූ අතර ව්‍යවස්ථාවක කොටස් අර්ථනිරූපණයේදී පූර්විකාව යොදා ගැනීම නීත්‍යානුකුල කරුණක් බවට පිළිගන්නා ලදි.[83] කෙසේ හෝ කාලයාගේ ඇවෑමත් සමඟ මෙකී පරිචය අභාවයට ගොස් ඇති අතර ඒ සම්බන්ධයෙන් (එවකට පැවති) සාමි මන්ත්‍රී මණ්ඩලය විසින් සිය කණගාටුව ප්‍රකාශ කර ඇත.[84]

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු පනත පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ පවතින පනතක් ලෙස කොමිෂන් සභාව විසින් එය අර්ථනිරූපණය සඳහා පනතේ පූර්විකාව යොදාගැනීම සාදරයෙන් පිළිගතයුතු කරුණකි.

83. සසෙක්ස් පිරේජ් අයැදුම (1844) 11 CI & f 85.

84. එල්.සී.සී. එ.බී.බී. සමාගම (1911) 1 L.B. 455 හි ඇල්වස්ටෝන් සාමිවරයාට අනුව

මෙකී අර්ථනිරූපණය හරහා අර්ථ නිරූපන මෙවලමක් ලෙස පූර්විකාව යොදාගැනීම සම්බන්ධයෙන් නව ජවයක් ලබාදී ඇති අතර එය ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු පනත පිළිබඳව අධ්‍යනය කරන පුද්ගලයින්ට වාසිදායක තත්වයකි.

කොමිෂන් සභාව සිය තීරණයට එළඹීමේදී ඉන්දීය නඩු තීරණ කෙරෙහි අවධානය යොමුකරන ලදි.

I. පෞද්ගලික සේවා ගිවිසුම් (වැරදි සහගත ලෙස දක්වන ලද) සම්බන්ධයෙන් (වගඋත්තරකරුගේ තර්කය පිළිගනිමින්)

II. ඉන්දීය අධිකරණ තීරණ යටතේ පොදු නිළධාරීන්ට වේතන ගෙවීම යන කරුණ පොදු මහජනයා සතුව පවතින තොරතුරක් බවට පැවති මතය පිළිගැනීම.[85]

ඉල්ලා සිටි තොරතුරුවල ස්වභාවය (II) ''එයාර්බස් ගුවන් යානා මිලට ගැනීම සම්බන්ධයෙන් වූ ගිවිසුම''

කොමිෂන් සභාව ඉදිරියේ තිබුණු විමර්ශන වාර්තාව අනුව අයැද සිටි තොරතුරු පහත සඳහන් කරුණුවලට අදාළව පැවතියේය.

අ. අවබෝධතා ගිවිසුම (ශ්‍රී ලංකන් ගුවන් සමාගම හා PIA අතර පැවති)

ආ. කල්බදු ගිවිසුම (ශ්‍රී ලංකන් ගුවන් සමාගම හා PIA අතර පැවති)

ඇ. කල්බදු ගිවිසුම දීර්ඝ කිරීමේ ගිවිසුම (ශ්‍රී ලංකන් ගුවන් සමාගම හා PIA අතර පැවති)

පොදු අධිකාරිය විසින් මූලිකවම අදාළ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සඳහා පහත කරුණු පෙන්වා දුන්නේය.

1) අදාළ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම මඟින් ශ්‍රී ලංකාව හා තවත් රාජ්‍යන් අතර ඇති සබඳතා/එකඟතා/වගකීම්වලට එය අහිතකර ලෙසට බලපාන බව.[86]

85. 2018 ජූනි 18 දින කොමිෂන් සභාවේ නියෝගය,6-9 පිටු
86 පනතේ 5(1)(ආ)(ii) වගන්තිය මත පදනම්ව

2) පොදු අධිකාරිය විසින් මෙකී තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම, අදාළ තොරතුරු බුද්ධිමය දේපළ පනත යටතේ එන වාණිජ්‍ය රහස්වලට අදාළවන බැවින් එසේ කිරීමට නම් තොරතුරු හෙළිකිරීමෙන් වන යහපත හා මෙකී සමාගමට තෙවන පාර්ශ්වයන් සමඟ තරඟකාරීව ක්‍රියා කිරීමට නොලැබීමෙන් හිමිවන පාඩුව අවම වන්නේ නම් පමණක් එකී තොරතුරු හෙළිකළ හැකිය.[87]

3) ඉහත සඳහන් කළ කල්බදු ගිවිසුමේ රහස්‍යභාවයට අදාළ වගන්තියක් පැවතීම.[88]

අභියාචක විසින් අදාළ තොරතුරු ඉල්ලීමට පදනම් කර ගත්තේ PIA සමඟ වගඋත්තරකරුගේ ගනුදෙනුව මහජනයා අතර ප්‍රශ්නසහගත එකක් වූ අතර එයතුළ දෙපාර්ශවයම නියමිත කාර්යපටිපාටීන් අනුගමනය නොකිරීම හා දූෂණ සහිතව ක්‍රියා කළ නිසා දෙපාර්ශවයටම පාඩු වූ බවත් අභියාචකයින්ගේ තර්කය වේ.

මූලිකවම, කොමිෂන් සභාව විසින් අදාළ වග උත්තරකරුගේ ක්‍රියාවන්ට අදාළව අයැද සිටි තොරතුරු මූලික කාණ්ඩ දෙකකට අයත්වන බව ප්‍රකාශකරන ලදි.

1. මූල්‍යමය හෝ නෛතික බැඳියාවන් ජනිත නොවුණු අවබෝධතා ගිවිසුමක් හා කාලය නිසා ඉකුත් වී ගිය ගිවිසුම්.
2. PIA සමඟ දැනට පවත්නා ගිවිසුම්.

3.4 "ඉකුත් වූ ගිවිසුම්වලට" අදාළව පවතින මූලධර්ම හා නියාමන

ට්‍රාන්සෙන්ට් ලිමිටඩ් හා තවත් අය එ. එස් ඒ ලෝහ යන්ත්‍රෝපකරණ (නඩු අංක 147/05, 2005 නොවැම්බර් 29, දකුණු අප්‍රිකානු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය)[89] හා ***පොදු හා පෞද්ගලික සංවර්ධන මධ්‍යස්ථානය එ. නයිජීරියානු පවර් හෝල්ඩින් සමාගම හා සන්ධීය රාජ්‍යයේ***

87 පනතේ 5(1)(ඇ) වගන්තිය මත පදනම්ව

88 24(3) වගන්තිය (කොමිෂන් සභා නියෝගයෙහි 10 වන පිටුවට අදාළව)

89 ට්‍රාන්සෙන්ට් ලිමිටඩ් හා තවත් අය එ. එස් ඒ ලෝහ යන්ත්‍රෝපකරණ (පෞද්ගලික සමාගම) (නඩු අංකය 147/05, 2005 නොවැම්බර් 29)

ගරු නීතිපති (FHC/ABJ/CS/582/2012,) නයිජීරියානු සන්ධීය මහාධිකරණය)[90] යන නඩු තීන්දුවලින් නව ජවයක් ලබාගෙන හා ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු පනත හා අනෙකුත් අධිකරණවල ව්‍යවස්ථා අතර ඇති වෙනස්කම්ද හඳුනාගෙන කොමිෂන් සභාව විසින් පහත සඳහන් මූලධර්ම හා/හෝ නියාමන ඉදිරිපත් කරන ලදි.

1) පොදු අධිකාරියක් විසින් සිය කටයුතු විනිවිදභාවයකින් හා වගවීමකින් යුක්තව සිදුකළ යුතුය.[91]

2) ගිවිසුමක් එක් පාර්ශ්වයකට ලබාදුන් පසුව එකී ගිවිසුමේ සඳහන් කරුණු රහස්‍යභාවයේ නියමයක් හරහා හෙළිදරව් නොකර සිටිය නොහැකිය.[92]

3) යම් ගිවිසුමක් සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ලබා නොදී සිටීමට නම් එකී ගිවිසුම තවමත් සාකච්ඡා මට්ටමේ පැවතී තිබිය යුතුය.[93]

4) අදාළ තොරතුරු හෙළි කිරීම, යම් තෙවන පාර්ශ්වයක ගිවිසුම්ක හෝ වෙනත් සාකච්ඡාමය සම්බන්ධතාවයකට අදාළව යම් බාධා කිරීමක් කරන බවට සාධාරණව සැළකිය යුතුය.[94]

5) නයිජීරියානු තොරතුරු දැනගැනීමේ රෙජීමයට සාපේක්ෂව ශ්‍රී ලංකා පනත තුළ සාකච්ඡා මට්ටමේ පවත්නා ගිවිසුම්වලට අදාළව තොරතුරු හා කටයුතු කිරීම පිළිබඳව ප්‍රතිපාදන දක්වා නොතිබුණද,''වාණිජ්‍ය රහස්‍යභාවය" හා "තරඟකාරීත්ව අයිතිය"[95] යන පදනම් යටතේ තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම ඉහතින් දැක්වූ හානි සිදුවීමට

---

90 පොදු හා පෞද්ගලික සංවර්ධන මධ්‍යස්ථානය එ. නයිජීරියානු පවර් හෝල්ඩින් සමාගම හා සන්ධීය රාජ්‍යයේ ගරු නීතිපති (FHC/ABJ/CS/582/2012).

91 ට්‍රාන්සෙන්ට් ලිමිටඩ් හා තවත් අය එ. එස් ඒ ලෝහ යන්ත්‍රෝපකරණ (පෞද්ගලික සමාගම) (නඩු අංකය 147/05, 2005 නොවැම්බර් 29)

92 ඉහත පරිදි

93 පොදු හා පෞද්ගලික සංවර්ධන මධ්‍යස්ථානය එ. නයිජීරියානු පවර් හෝල්ඩින් සමාගම හා සන්ධීය රාජ්‍යයේ ගරු නීතිපති (FHC/ABJ/CS/582/2012).

94 ඉහත පරිදි

95 වග උත්තරකරු යාචනය කළ පරිදි පනතේ 5(1)(ඇ) වගන්තිය මත පදනම්ව

"හැකියාවක් ඇතිබව නොව සම්භාවිතාවක් ඇති බවට"[96] පෙන්වමින් ඔප්පුකළ යුතුය. එසේ නොමැති තැනක දැනට බලනොපැවැත්වෙන ගිවිසුමක් හෝ කරුණකට අදාළව තොරතුරු හෙළි නොකිරීම පිළිගත නොහැකි අතර මෙවැනි කරුණක ඔප්පුකිරීමේ භාරයද මහජන අධිකරිය වෙත පැවරෙන අතර මහජන අභිවෘද්ධිය නම් මූලික හරය ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් ප්‍රකාශකර ඇති විටක (පනතේ 5(1)(ඈ) හා 5(4) වගන්ති එක්ව ගෙන කියවූ විට) එය සිද්ධියට අදාළව පවත්නා මූලිකම පදනම වන විටක එකී තොරතුරු හෙළි කිරීම හානිදායක බව වග උත්තරකරු විසින් ඔප්පුකර නොමැත.

3.5. ''ඉකුත් වූ" හා ''දැනට බලපවත්නා" ගිවිසුම් අතර ඇති වෙනස

මෙහිදී ඉකුත් වූ ගිවිසුම්වලට අදාළව තොරතුරු හෙළිකිරීම ගැටලුසහගත බවත් ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවත්නා ගිවිසුම්වල තොරතුරු හෙළි නොකළ යුතුය යන්නත් තීරණය විය. එයට හේතුව නම් දැනට ක්‍රියාත්මකවන ගිවිසුම්වලට අදාළව යම් තොරතුරක් හෙළිකරයි නම් එය අදාළ ගිවිසුමට අහිතකර ලෙසට බලපෑමය.

කෙසේවෙතත්, මෙය පොදු මූලධර්මයක් ලෙස නොසැළකිය යුතු අතර එය අවස්ථානුකූලව එක් එක් අවස්ථාව වෙන වෙනම සළකමින් ''මහජන සුභසිද්ධිය" යන නිර්ණායක යටතේ සළකා බැලිය යුතුය. ඒ අනුව යම් උචිත අවස්ථාවක දැනට බලපැවැත්වෙන ගිවිසුමකට අදාළව වුවද තොරතුරු අයැද සිටින්නාට පොදු අධිකාරීන්හි විනිවිදභාවයට, වගවීමට හා යහපාලනයට අදාළ වගකීම හා බැඳි තොරතුරු අයැද සිටීමේ හැකියාව පැවතිය යුතුය.

4. තොරතුරු පනත යටතේ ජනිතවෙමින් පවතින නීති විද්‍යාව.

කොමිෂන් සභාව ක්‍රියාත්මක වූ ඉතා කෙටිකාලයකදී පවා එය හුදෙක් ''කඩදාසි ව්‍යාඝ්‍රයෙකු" නොවන බව පෙන්වා දී ඇත. තවද,

96 දකුණු අප්‍රිකානු තීරණයෙන් ඉස්මතු වූ යෝජනාවක්

එය හට තොරතුරු පනතේ අභියාචනා දේහයක් ලෙස සිය තීන්දු තීරණ ලබාදීමටත්, අපරාධමය නඩු කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ බලයත් ලැබී ඇත. තවද, කොමිෂන් සභාව මඟින් ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් පෙන්නුම්කළ අවශ්‍යතාවලට ගැළපෙන ආකාරයට කටයුතු කිරීමට ඇති උනන්දුවද පෙන්වා ඇත. තවද, එමඟින් තොරතුරු අයැදුම්කරන්නාට මිත්‍රශීලී හා පොදු අධිකාරියට ඇහුම්කන් දෙමින් දෙපාර්ශ්වය අතර මනා තුලනයක් ඇති කරන්නා වූ අධ්‍යාපනික භූමිකාවක් නියෝජනය කර ඇති අතර ''පොදු මහජන සුභසිද්ධිය" යන නිර්ණායකය හරහා රටේ පැවැති නිළධාරීවාදී සංස්කෘතියද වෙනසකට ලක්කර ඇත.

ඉහත සංකල්පවල අතීතයේ සිට එන වර්ධනය සළකා බලන විට[97] කොමිෂන් සභාව විසින් සාක්ෂි ආඥා පනතේ 123 හා 124 වගන්තිවල දක්වා ඇති (විටින් විට සංශෝධනය වූ නමුත් තවදුරටත් ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන්) ප්‍රතිපාදන දෙස අවධානය යොමුකර ඇත.[98] මෙහිදී විධායකය විසින් රාජ්‍ය වරප්‍රසාදය යටතේ තොරතුරු රඳවා ගැනීම සිදුකළ විට අධිකරණයද එය වළක්වාලීමට යමක් නොකරන ලදි. මේවා නවීන සමාජයේ දියුණුවත් සමඟම වෙනස් කළ යුතු අධිකරණ ආකල්පයන්ය.

මට සිතෙන ආකාරයට ඉහත තීරණ දෙක තෝරාගැනීම උචිත වනුයේ එකී තීරණ සම්බන්ධයෙන් කොමිෂන් සභාව විසින් ඉතාමත් පුළුල් ලෙස හා වඩාත් විස්තීර්ණ වූ වපසරියක අදාළ කරුණු සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීමට උත්සාහ ගෙන තිබීමය. තවද, මෙකී අභියාචනයන්වල දැක්වූ කරුණු කොමිෂන් සභාවට පැමිණි බොහෝමයක් අභියාචනවලද දක්නට ලැබිණි.

අවසාන අර්ථවිග්‍රහයේදී මෙකී විමර්ශනයේදී සාකච්ඡා කළ කරුණු අනුව කොමිෂන් සභාව විසින් නව්‍ය මුහුණුවරකින් පැන නගින හා යම් ප්‍රමිතීන් හා සම්බන්ධ නීති විද්‍යාවක් අවිවාදාත්මකවම තොරතුරු පනත හරහා බිහිකර ඇත. එය ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ සංස්කෘතිය දියුණු කිරීමට, එහි ව්‍යවස්ථාපිත භූමිකාව ඉටුකිරීමක් වැනිය.

---

97 පොදු යහපත සඳහා වූ වරප්‍රසාද බලන්න - සන්සන්දනාත්මක අධ්‍යනයක්, ද අල්මේදා ගුණරත්න, පශ්චාත් උපාධි නිබන්ධනය (කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලය) 1984

98 ශ්‍රී ලංකා ව්‍යවස්ථාදාකයේ පනවීම් 01 වෙළුම, (*LESL*) 1980 (සංශෝධිත 21 පරිච්ඡේදය)

සංස්ථාගත හා බැංකු ක්ෂේත්‍රයන් තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම

හර්ෂ ප්‍රනාන්දු*

1. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම තුළින් පුරවැසියන්ට සිය රජයන් පිළිබඳ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට ඇති අයිතිය අනිවාර්යයෙන්ම ප්‍රදානය කෙරේ. දූෂණය පිටුදැකීම සහ වගවීම හා යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම ඔස්සේ ශ්‍රී ලංකාවේ ජනතාවට ජන ජීවිතය තුළ වඩාත් සහභාගී විය හැකි සමාජයක් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා අයිතිය ප්‍රදානය කර ඇති, 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ පූර්විකාවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ චේතනාව පැහැදිලිය. මෙය, "තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම" යන්න, පාලනය යන විෂය ක්ෂේත්‍රය ඇතුළත වර්ගීකරණය කරයි.

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ඇති අයිතිය (14අ ව්‍යවස්ථාව), ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදය වන III වැනි පරිච්ඡේදයට ඇතුළත් කිරීම නිසා එය මූලික අයිතිවාසිකමකි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදය සඳහා පදනම සපයන මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයේ 19 වන වගන්තිය ද, අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය සහ "...තොරතුරු සෙවීමට, ලැබීමට හා ලබා දීමට..." ඇති අයිතිය ඇතුළත් කිරීම සඳහා අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ සහ මතයක් දැක්වීමේ නිදහසට ඇති අයිතිය පිළිගනු ලබයි.

III වන පරිච්ඡේදය යටතේ ඇති ඇතැම් මූලික අයිතිවාසිකම් සීමාරහිත හෝ පරම අයිතිවාසිකම් (නිද. 10 සහ 11 ව්‍යවස්ථා යටතේ ඇති අයිතිවාසිකම්) වන අතරතුර අනෙකුත් අයිතිවාසිකම් 15 වැනි ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇති ප්‍රමාණයට සීමා විය හැකිය. 14අ ව්‍යවස්ථාව හඳුන්වාදෙන ලද 19 වැනි සංශෝධනය, 14අ ව්‍යවස්ථාව ඇතුළත් කිරීම සඳහා 15 වැනි ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය නොකරන ලදි. 14අ ව්‍යවස්ථාව තුළම සීමාවන් අන්තර්ගත කර තිබේ. 14අ හි ඇති පැහැදිලි සීමාවන් දෙකකි; එනම් (1) තොරතුරු වලට ප්‍රවේශ වීමට අයිතිය ලබා දෙන්නේ පුරවැසියන්ට පමණි. (2) "නීතිය මගින් සම්පාදනය කරන ලද ප්‍රමාණයට" පමණි. මෙම අවස්ථාවේදී මූලික

"නීතිය" තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත වන අතර, තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම විශේෂයෙන්ම සීමා කරන අනෙකුත් නීති මෙම වර්ගීකරණයට වැටෙන බවට අර්ථනිරූපණය කළ හැකිය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත මගින් ප්‍රදානය කර ඇති තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය තුළින් පොදු අධිකාරීන්ට සිය සන්තකයේ, භාරයේ හෝ පාලනය යටතේ පවතින තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය ලබා දීමට අනුරූපී නීතිමය බැඳීමක් පනවනු ලබයි. මෙහිදී ප්‍රතික්ෂේප කිරීම යනු ව්‍යතිරේකයයි. මෙය, පොදු අධිකාරීන් විසින් දරනු ලබන තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා වන ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රවේශය කෙරෙහි සිදු වූ මූලික වෙනස්කමකි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතට පෙර, පොදු අධිකාරීන් විසින් දරනු ලබන බොහෝමයක් තොරතුරු අනාවරණය කිරීම බොහෝ නීති හා ආයතන සංග්‍රහය[99] මගින් අධෛර්යමත් කරන ලදි.[100] පනත මගින් නියම කර ඇති පරිදි තොරතුරු හෙළිදරව් කරනු ලබන නිලධාරීන්ට, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම තුළින් නීතිමය ආරක්ෂාව ලබා දෙනු ලබයි.[101]

2. දූෂණය පිටුදැකීම, වගවීම සහ යහපාලනය

දූෂණය පිටුදැකීම, වගවීම හා යහපාලනය අතර අන්තර් සම්බන්ධයක් ඇති නමුත් ඒවා සංකල්පයන් ලෙස වෙන් කල හැකිය. දූෂණය යනු පෞද්ගලික ලාභය තකා බලය අයුතු ලෙස භාවිතා කිරීමයි. අල්ලස හා දූෂණය ශ්‍රී ලංකාව තුළ අපරාධමය දඬුවම් හිමි වන වැරදි වේ.[102] මේ පිළිබඳව ආමන්ත්‍රණය නොකළේ නම්, රටට සහ එහි ජනතාවට බරපතල සහ දුරදිග යන ආර්ථික,

99. ආයතන සංග්‍රහයේ XLVII වන පරිච්ඡේදයේ 6 වන ඡේදය සමඟ සංසන්දනය කරන්න.

100 දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ 19 වන වගන්තිය තුළ "මහජන සේවකයින්ට" "අපරාධමය වැරදි පිළිබඳ තොරතුරු ලබා දීමට" බැඳීමක් පවති.

101 පනතේ 30 සහ 40 වගන්ති

102 සංශෝධිත 1973 අංක 8 දරන අල්ලස් පනතේ 70 වන වගන්තිය

* මෙහි ප්‍රකාශ කර ඇති අදහස්, කතුවරයාගේ පෞද්ගලික අදහස් වන අතර ඔහු විසින් උපදෙස් ලබා දෙන හෝ නියෝජනය කරන කිසිදු ආයතනයක හෝ පුද්ගලයෙකුගේ අදහස් පිළිඹිබු කිරීමක් නොවේ. කතුවරයා තමන් විසින් මීට පෙර තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙනුවෙන් සකස් කරන ලද ඇතැම් වාක්‍යාත්මක සටහන් වලින් ලබා ගත් කරුණු මෙහි අන්තර්ගත කර ඇත. (harshafnd@gmail.com තුළින් කතුවරයා සම්බන්ධ කර ගත හැකිය.)

සාමාජික සහ දේශපාලනික ප්‍රතිවිපාක මෙහි පවතී. වගවීම යනු කිසියම් ආයතනයකට හෝ තනි පුද්ගලයෙකුට, එහි හෝ ඔහුගේ ක්‍රියාකාරිත්වයන් සඳහා වගකීමට, තමන් වෙත වගකීම භාර ගැනීමට සහ තීරණ ලබා දී ඇති ආකාරය හෙළිදරව් කිරීමට (විනිවිදභාවය) පැවරෙන බැඳියාවයි. වගවීම මගින්, තීරණ ගන්නා ආයතනයන්ගේ හා පොදු අධිකාරීන්හි ක්‍රියාකාරිත්වයන් සහ හැසිරීම් පොදු යහපතට අදාල වන බවට, අවසන් ප්‍රතිඵල තිරසාර මෙන්ම කාර්යක්ෂම හා ඵලදායී ආකාරයකින් පවත්වාගෙන ගොස් ඇති බවට සහතික කරනු ඇත. පාලනය යනු බලධාරීන් විසින් බලය පවරන ලද රටාවකි. පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය සහ එකඟතාවයන් ඇතිව, තිරසාර මානව සංවර්ධනය සඳහා දීර්ඝ කාලීන උපායමාර්ගික දැක්මක් මත පදනම් වෙමින්, නීති රාමුව තුළ වගවීම හා සාධාරණත්වය සහිතව සුජාත ආකාරයකින් බලය භාවිතා කරන විට යහපාලනය ඇති වේ.

ඉහත සඳහන් කරන ලද කරුණු සම්බන්ධයෙන්, තොරතුරු වල පැවැත්ම ඉතා තීරණාත්මක වේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම, තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය සැපයීම සහ නියාමනය සිදු කරයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතින් ලබා දී ඇති "අයිතියේ" ස්වභාවය කෙටියෙන් සලකා බැලීම සුදුසුය.

3. "තොරතුරු"; නිර්වචනය හා යෙදුම

දැනුම් ආර්ථිකයක් තුළ[103] "තොරතුරු" සඳහා ඉතා ඉහළ උපයෝගිතා වටිනාකමක් ඇත. එම සන්දර්භය තුළදී ද, තොරතුරු දැනගැනීමේ පරිචය වෙත සැලකිය යුතු මට්ටමක විභවයක් පවතී.[104]

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ අර්ථ නිරූපණ වගන්තිය,[105] "තොරතුරු" යන්නට පරිපූර්ණ (දීර්ඝ විස්තර කිරීම් රහිත) නිර්වචනයක් සපයන අතර "ඒවායේ භෞතික ස්වරූපය හෝ ස්වභාවය නොසලකා, සටහන්, ලේඛන, සංදේශ, විද්‍යුත් තැපැල්,

---

103 " දැනුම් ආර්ථිකය" තුල, දැනුම යනු වටිනාකම් ගෙන යන ප්‍රධාන ධාවකයා වන අතර දැනුම යන්න අමු දත්තයන් වන තොරතුරු වලට එරෙහිව අර්ථ නිරූපණය කරන ලද දත්ත ලෙස හඳුනාගැනෙයි.

104 නිදසුනක් වශයෙන් 7 (3) වගන්තිය අනුව, පනතේ දක්වා ඇති පරිදි, පනත ක්‍රියාත්මක වීමේ දිනයේදී එවකටත් පවතින තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් වන විට වසර 10 ක් සඳහා සහ පනත ක්‍රියාත්මක වීමෙන් පසුව සකසනු ලබන තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් වන විට වසර 12 ක් සඳහා ආරක්ෂා කරනු ලැබිය යුතුය.

105 43 වන වගන්තිය

මත උපදේශ, මාධ්‍ය නිවේදන, චක්‍රලේඛන, නියම, ලොග් පොත්, ගිවිසුම්, වාර්තා, ප්‍රවෘත්ති පත්‍ර, සාම්පල්, ආදර්ශක, හුවමාරු වන ලිපි, සංදේශ, නීති කෙටුම්පත්, පොත්, පිඹුරු, සිතියම්, චිත්‍ර, රූපසටහන්, රූපමය හෝ ප්‍රස්ථාරමය වැඩ හෝ ඡායාරූප, සේයාපට, ක්ෂුද්‍ර සේයාපට, ශබ්ද පටිගත කිරීම්, වීඩියෝ පට, යන්ත්‍රානුසාරයෙන් කියවිය හැකි වාර්තා, පරිගණක වාර්තා සහ වෙනත් ලේඛනගත ද්‍රව්‍ය ඇතුළු යම් ආකාරයකින් ලේඛනගත කරන ද්‍රව්‍ය සහ ඒවායේ යම් පිටපතක්" ඊට ඇතුළත් වේ."

මෙම නිර්වචනය, ඉහත දක්වන ලද පූර්විකාවේ සඳහන් කර ඇති ප්‍රමාණයට පුරවැසියෙකුට සිය අයිතිවාසිකම් තහවුරු කර ගැනීමට හා ඔහුගේ පරමාධිපත්‍ය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වැදගත් ය. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14(අ) වගන්තිය සමඟ එක්ව කියවන විට, පොදු අධිකාරීන් විසින් දරනු ලබන සියලුම තොරතුරු, පරමාධිකාරීන් වන පුරවැසියන් විසින් හිමිකර ගනියි යන මූලධර්මය මත පදනම් වේ.

> *ඉන්දියානු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සඳහන් කර ඇත්තේ, "ව්‍යවස්ථාදායකයේ අභිප්‍රාය වනාහි පොදු අධිකාරීන් විසින් පුද්ගලික ආයතනයන්ගෙන් ලබාගෙන ඇති එවැනි තොරතුරු සමාන්‍ය ජනතාව වෙත ලබා දීමයි. පොදු අධිකාරීන්ට සම්බන්ධ තොරතුරු පමණක් සැපයීමට නියමිත වූයේ නම්, ව්‍යස්ථාදායකය"පුද්ගලික ආයතන" යන වදන ඇතුළත් නොකරනු ඇත. මෙරට ජනතාවට, සෑම මහජන ක්‍රියාවක් පිළිබඳවම, සිය නිලධාරීන් විසින් මහජන ස්වරූපයකින් සිදු කළ සෑම දෙයක් පිළිබඳවම දැනගැනීමට අයිතිය ඇත. භාෂණයේ නිදහස යන සංකලපය තුළින් ප්‍රභවය ලැබූ දැනගැනීමට ඇති අයිතිය යන්න, මහජන ආරක්ෂාව කෙරෙහි කවර ආකාරයකටවත් ප්‍රතිවිපාක ඇති කළ නොහැකි ගනුදෙනු සඳහා රහස්‍යභාවය ඉල්ලා සිටින විට අයෙකු පරික්ෂාකාරී විය යුතු පරම අයිතියක් නොවන සාධකයකි".[106]*

106 ඉන්දියානු රක්ෂිත බැංකුව හා තවත් අය එ. ජයන්තිලාල් එන්. මිස්ට්‍රි හා තවත් අය A.I.R 1982 SC149; http://judis.nic.in/supremecourt/imgs1.aspx?filename=43192; (2017 සැප්තැම්බර් 30 ප්‍රවේශවන ලදි.)

කලාපීය හා අන්තර් ජාතික තොරතුරු දැනගැනීමේ පරිචයන් තුළින් නැණස ලබාගෙන ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ රෙජීමයට ඉහත සඳහන් අදාල වේ.

4. මූල්‍ය සහ බැංකු සංස්ථාපිත ආයතන

රටේ ආර්ථිකය සහ පුරවැසියන්ගේ යහපැවැත්ම උදෙසා සංස්ථාපිත සහ බැංකු අංශයන් ඉතා වැදගත් වේ. සංස්ථාපිත හා බැංකු ආයතන වලට ද ජන ජීවිතය තුළ සම්පූර්ණයෙන්ම සහභාගීවීමට, දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීමට සහ වගවීම හා යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සුජාත අයිතියක් (මෙන්ම යුතුකමක්) ඇත. මූල්‍ය හා බැංකු ආයතන සම්බන්ධයෙන්, ගැටලු දෙකක් පැන නැගෙයි. (1) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ, මෙම ආයතන වලට තොරතුරු වලට ප්‍රවේශ වීම සඳහා අයිතිවාසිකමක් පවතී ද?; (2) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ තොරතුරු සැපයීම සඳහා වන බැඳීමකට මෙම ආයතන යටත් වේද?

4.1.සංස්ථාපිත ආයතන සහ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය

සංස්ථාපිත සහ බැංකු ආයතන හා තොරතුරු දැනගැනීමේ පරිචය අතර ඇති සම්බන්ධතාවය සලකා බැලීමේදී, පළමු හා ප්‍රධාන සලකාබැලීම වන්නේ, මෙම වගන්තිය මගින් මෙකී අයිතිය සෑම පුරවැසියෙකුටම ලබා දෙන නිසා, පනතේ 3 (1) වගන්තිය ප්‍රකාරව තොරතුරු වලට ප්‍රවේශ වීමට ඇති අයිතිය සංස්ථාපිත ආයතන වලට පවතීද යන්නයි. "පුරවැසියා" යන්න තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 43 වන වගන්තිය තුළ අර්ථ දක්වා ඇත්තේ සංස්ථාපිත (උදා. සමාගමක්) සහ සංස්ථාපිත නොවන (උදා. සමිතියක්) යන ආයතන දෙවර්ගයම ඇතුළත් කිරීමටය. සංස්ථාපිත හෝ සංස්ථාපිත නොවන ආයතන සම්බන්ධයෙන් වනවිට, 14අ ව්‍යවස්ථාව යටතේ ලබා දී ඇති අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා එම ආයතන වල සාමාජිකයින්ගෙන් 75% ක් "පුරවැසියන්" වීම අවශ්‍ය වේ. තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිවාසිකම ලබා දීමට

පෙර සංස්ථාපිත හෝ සංස්ථාපිත නොවන ආයතනයක් විසින් 75% සාමාජිකත්ව අවශ්‍යතාවය සපුරා ඇති බවට තෘප්තිමත් වීමේ අයිතිය පොදු අධිකාරීන් සතුය.

පුරවැසියන් වන අයගේ සංඛ්‍යාව තක්සේරු කිරීම, ප්‍රවේශය ඉල්ලා සිටින ආස්ථිත්වයේ (ආයතනයේ) ස්වභාවය මත රඳා පවතී. 2007 අංක 07 දරන සමාගම් පනත යටතේ සමාගමක් ලෙස සංස්ථාපිත ආයතනයක් සඳහා, එහි කොටස් හිමියන්ගේ ලැයිස්තු[107] දෙස බැලීමෙන් සාමාජිකයින් සංඛ්‍යාව සොයාගත හැකිය. මෙහිදී නිර්නායකය වන්නේ සාමාජිකයින්ගේ සංඛ්‍යාව මිස කොටස් හිමිකාරිත්ව ප්‍රතිශතය[108] නොවේ. ඒ හා සමානව, සංස්ථාපිත නොවන ආයතනයක[109] සාමාජිකයන්, එහි සාමාජික ලැයිස්තුව දෙස බැලීමෙන් සොයාගත හැකිය. කෙසේනමුත්, 3 වන වගන්තිය යටතේ වන අයිතිවාසිකම "පුරවැසියන්ට" පමණක් සීමා කර තිබේ. මෙයින් අදහස් වන්නේ, විදේශීය ජාතිකයින්ට සහ ආයතනවලට තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිවාසිකම නොමැති බවයි. පුරවැසියෙකු නොවන අයෙකුට තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට "අයිතියක්" නොමැති වුවද, පොදු අධිකාරියක් තොරතුරු ලබා දීමට කැමැති නම්, පුරවැසියකු නොවන පුද්ගලයෙකුට තොරතුරු ලබා ගැනීමට, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත තුළ තහනමක් නොමැත.

4.2. සංස්ථාපිත ආයතන සහ තොරතුරු සැපයීමට ඇති යුතුකම

2007 අංක 07 දරණ සමාගම් පනත, වාර්ෂික වාර්තා, විගණන වාර්තා, මූල්‍ය ප්‍රකාශ යනාදී ආකාරයන්ගෙන් තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම අවශ්‍ය කරන ප්‍රතිපාදන දැනටමත් අන්තර්ගත කර ඇත.[110] එබැවින්, ඕනෑම අවස්ථාවකදී පුද්ගලික අංශය තොරතුරු අනාවරණය කිරීම පිළිබඳ පරිචයකට දැනටමත් යටත් කර තිබේ. බැංකු ආයතන

107 සමාගම් ලේකම්වරයා හෝ සමාගම් ලියාපදිංචි කිරීමේ කාර්යාලය හරහා.

108 පුරවැසියකු නොවන තැනැත්තෙකු කොටස් වලින් 80% ක් දරනු ලබන සහ ඉතිරි 20%ක කොටස් "පුරවැසියන්" තිදෙනෙකු විසින් දරනු ලබන සමාගමක් වන්නේ නම් එවිට, කොටස් වලින් 20%ක් පමණක් දැරුවද එහි සමාජිකයින්ගෙන් 75% ක් පුරවැසියන් වන නිසා එම සමාගම "පුරවැසියකු" ලෙස සුදුසුකම් ලබයි.

109 නිද. සමිති

110 2007 අංක 07 දරණ සමාගම් පනත(VII) කොටස - කළමණාකරණය සහ පරිපාලනය

වලට, 1988 දරන බැංකු පනත යටතේ සහ අදාළ අංශයේ නියාමකයා වන ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව (CBSL) විසින් නිකුත් කරන ලද මාර්ගෝපදේශ යටතේ පනවනු ලැබූ අතිරේක නියමයන් පවතී.

4.3. සංස්ථාපිත ආයතනයක් යනු "පොදු අධිකාරියකි"

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පරිචය විසින් ලබා දෙන ලද, තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය, පොදු අධිකාරීන් විසින් දරනු ලබන තොරතුරුවලට සීමා වේ. බැංකු හා සංස්ථාපිත ආයතන, "පොදු අධිකාරිය" යන අර්ථනිරූපණය තුළට වැටේ නම් එවිට, ඒවාද තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය ලබා දීමට බැඳී සිටියි. රජය හෝ පොදු අධිකාරියක් විසින් සමාගමක 25%ක් හෝ ඊට වැඩි කොටස් හිමිකාරිත්වයක් හෝ පාලනයක් ඇති කළ හැකි නම්, එවිට එම සමාගම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ කාර්යය සඳහා "පොදු අධිකාරියක්" බවට පත්වනු ඇත.

වත්මන් ප්‍රවණතාවය වන්නේ, සාම්ප්‍රදායිකව රාජ්‍ය ආයතන විසින් සිදු කරනු ලබන පොදු කාර්යයන් සහ සේවාවන්, පුද්ගලිකරණය, බාහිරකරණය හා රාජ්‍ය/පුද්ගලික ව්‍යාපෘති හරහා වඩ වඩාත් පුද්ගලික අංශය වෙත පවරනු ලැබීමයි. පුද්ගලික අංශයේ ආයතන විවිධ ආකාරයේ "පොදු කාර්යයන්" සිදු කරන නමුත් ඒවා සාමාන්‍යයෙන් ලක්ෂණ තුනක් දරනු ලබයි. එනම් ඒ හා බැඳුණු භාරදීමේ අවදානම සහිතව පොදු කාර්යයන් පුද්ගලික ආයතන වෙත පැවරීම; සැපයුම්කරු තෝරා ගැනීම සඳහා වෙළෙඳපොළ ශෛලියේ තරගය භාවිතා කිරීම; සහ නිමැවුම් ළඟා කර ගැනීම සඳහා වන ක්‍රියාවලිය කෙරෙහි සැලකිල්ලකින් ක්‍රියාකාරිත්වය මැන බැලීමෙහි වෙනස් කිරීමක් සඳහා යොමු වීම. සෞඛ්‍යය හා අධ්‍යාපනය වැනි මූලික මහජන සේවාවන් සැපයීම සඳහා, "ගැනුම්කරුවන්" සහ "සපයන්නන්" අතර විභේදනයක් සකස් කර ඇති අතර අති නවීන වාණිජ ගිවිසුම් මගින් පාලනය කරනු ලබන අභ්‍යන්තර වෙළඳපොළවල් හඳුන්වා දී තිබේ.[111] පොදුවේ, ආණ්ඩුවේ භූමිකාවෙහි වෙනස්වනසුලු ස්වභාවය පිළිබඳ මතය අනුව, එවන් කටයුතුවල යෙදෙන බොහෝ සංස්ථාපිත ආයතනද තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ විෂය ක්ෂේත්‍රය

111. මරේ හන්ට්, "පරිපාලන නීති ප්‍රදේශය තුළ එක්සත් රාජධානියේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථානුකූලවාදය හා ගිවිසුම්ගතකරණය"; (Michael Taggart ed., Hart 1997)

තුළට ගෙන එමින් "පොදු කාර්යය" යන්නට පුළුල් අර්ථනිරූපණයක් ලබා දෙනු ඇත.[112] පහත දැක්වෙන විශ්ලේෂණය මඟින් පෙන්වා දෙන ආකාරයට, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත, සම්ප්‍රදායිකව වටහාගෙන ඇති ආකාරයට, පුද්ගලික හා පොදු ආයතන අතර නිශ්චිත සීමා දැක්වීමක් සිදු නොකරයි. ***සර්බජිට් රෝයි එ. දිල්ලි විදුලිබල නියාමන කොමිෂන් සභාව***[113] යන ඉන්දීය නඩු තීරණයේදී, ඉන්දීය මධ්‍යම තොරතුරු කේන්ද්‍රය, පුද්ගලීකරණය කරන ලද පොදු උපයෝගීතා සමාගම්, ඒවායේ පුද්ගලිකකරණය නොතකා, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත (ඉන්දීය) තුළට ඇතුළත්ව පවතින බව නැවත තහවුරු කරනු ලැබීය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත, පොදු අධිකාරිය යන්න නිරූපණය කිරීම සඳහා නෛතික ප්‍රවේශයකට වඩා කාර්යාත්මක ප්‍රවේශයක්[114] ගනු ලබයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත තුළ එන "පොදු අධිකාරිය" යන සංකල්පය, අදාළ ආයතනයේ අයිතිය හෝ පාලනය හෝ පොදු ස්වභාවය මත පදනම් වේ. "පොදු අධිකාරියක්" යන්න පනතේ 43 වන වගන්තිය (අර්ථනිරූපණ වගන්තිය) තුළ අර්ථනිරූපණය කර ඇති අතර ඊට දොළොස් ආකාරයක ආයතන අන්තර්ගත වේ. කාණ්ඩ 12 න් ඕනෑම එකකට වැටෙන ආයතනයක් "පොදු අධිකාරියක්" බවට පත් වනු ඇත. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ පිහිටුවා ඇති ආයතන ද (ස්වාධීන කොමිෂන් සභා වැනි) "පොදු අධිකාරීන්" වේ.[115]

---

112. බලන්න; YL එ. බර්මින්හැම් නගර සභාව; [2007] UKHL 27, [2008] 1 A.C. 95, [86].

113. ඉල්ලුම්පත්‍ර අංක CIC/WB/A/2006/00011 (තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත - 19 වන වගන්තිය). 2006.

114. මෙම කාර්යාත්මක ප්‍රවේශය යන්න ආර් එ. අත්පත්කරගැනීම් හා ඒකාබද්ධකිරීම් පිළිබඳ මණ්ඩලය, ඒකපාර්ශ්වික ඩේටා ෆිනෑන්ස් සමාගම (1987) Q.B. 815 නඩු තීරණයේදී සලකා බලන ලදි. එම ප්‍රවේශයේදී එම කරුණ, අදාළ නිලධාරීන් විසින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන කාර්යන්හි "සැබෑ ස්වරූපය" මත පදනම් විය.

115 බිහාර් රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාව එ. සෙයිස් හුසේන් අබ්බාස් රිස්වි හා තවත් අය (2012)13 SCC 61 යන ඉන්දීය නඩු තීරණයේදී, මහජන සේවා කොමිෂම පිළිබඳව දක්වමින්, ප්‍රකාශ කරනු ලැබුවේ, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් හෝ ඒ යටතේ ස්ථාපනය කර ඇති ව්‍යුහයක් හෝ ආයතනයක් පොදු අධිකාරියක් විය හැකි බවයි. (http://www.supremecourtcases.com/index2.php?option=com_content&itemid=99999999&do_pdf=1&id=45279 යන වෙබ් අඩවියේ පවතී.)

මෙම නිර්වචනය, රජයට කොටස් හිමිකාරීත්වය ඇති හෝ ආණ්ඩුවේ හෝ එහි ඕනෑම නියෝජිත ආයතනයකින් හෝ ප්‍රාදේශීය ආයතනයකින් ලබා දී ඇති ගිවිසුමක්, හවුල් ව්‍යාපාරයක්, එකඟතාවයක් හෝ බලපත්‍රයක් යටතේ ව්‍යවස්ථාපිත හෝ මහජන කාර්යයක් සිදු කරගෙන යනු ලබන සංස්ථාපිත සහ බැංකු ආයතන ආවරණය කරයි.[116]

පනතේ 43 වැනි වගන්තියේ "පොදු අධිකාරීන්" යන ශීර්ෂය යටතේ දක්වා ඇති ආයතන වර්ග 12 හි 2007 අංක 07 දරන සමාගම් පනත යටතේ සංස්ථාගත කර ඇති සංස්ථාපිත ආයතන, කාණ්ඩ කිහිපයක් යටතට වැටේ. ඒවා නම්; (1) සිය කොටස්වලින් සියයට විසි පහක් හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් හෝ අන්‍යාකාරයකින් පාලන අයිතියක් ඇති රජය හෝ රාජ්‍ය සංස්ථාවක් හෝ රජය සහ රාජ්‍ය සංස්ථාවක් එකතුව දරනු ලබන 2007 අංක 07 දරන සමාගම් පනත යටතේ සංස්ථාගත කරන ලද සමාගමක්; (2) ආණ්ඩුව හෝ එහි නියෝජ්‍ය ආයතනයක හෝ පළාත් පාලන ආයතනයක කොන්ත්‍රාත්තුවක්, හවුල් ව්‍යාපාරයක්, ගිවිසුමක් හෝ බලපත්‍රයක් යටතේ ව්‍යවස්ථාපිත හෝ පොදු කර්තව්‍යයක් ඉටු කරන එහෙත් ඒ ව්‍යවස්ථාපිත හෝ පොදු කර්තව්‍යයන්ගෙන් හෝ පොදු සේවාවන්ගෙන් ආවරණය වූ ක්‍රියාකාරකම් ප්‍රමාණයකට පමණක් සීමා වූ පෞද්ගලික හිමිකාරිත්වයක් හෝ සංවිධානයක්; (3) යම් ලිඛිත නීතියක් යටතේ පිහිටුවනු ලබන, පිළිගනු ලබන හෝ බලපත්‍රයක් ලබා දෙනු ලබන හෝ රජය මගින් හෝ රාජ්‍ය සංස්ථාවක් මගින් හෝ පළාත් සභා ප්‍රඥප්තියක් මගින් පිහිටුවනු ලබන හා ඇති කරනු ලබන යම් ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලයක මගින් පූර්ණ හෝ අර්ධ වශයෙන් මූල්‍යාධාර සපයන පෞද්ගලික විශ්ව විද්‍යාල සහ වෘත්තීය ආයතන සහ (4) යම් ලිඛිත නීතියක් යටතේ පිහිටුවනු ලබන, පිළිගනු ලබන හෝ බලපත්‍රයක් ලබා දෙනු ලබන හෝ රජය මගින් හෝ රාජ්‍ය සංස්ථාවක් මගින් හෝ පළාත් සභා ප්‍රඥප්තියක් මගින් පිහිටුවනු ලබන හා ඇති කරනු ලබන යම් ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලයක් මගින් පූර්ණ හෝ අර්ධ වශයෙන් මූල්‍යාධාර සපයන වෘත්තීය හෝ කාර්මික අධ්‍යාපනය ලබා දෙන ආයතන ඇතුළු පුද්ගලික අධ්‍යාපන ආයතන.

---

116. 43 වන වගන්තිය ඃඅර්ථනිරූපණ)

4. 4. "බැඳියාවන් පාලනය"

ඉහත දක්වා ඇති, සිය කොටස්වලින් සියයට විසි පහක් හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් හෝ අන්‍යාකාරයකින් පාලන අයිතියක් ඇති රජය හෝ රාජ්‍ය සංස්ථාවක් හෝ රජය සහ රාජ්‍ය සංස්ථාවක් එකතුව දරනු ලබන 2007 අංක 07 දරන සමාගම් පනත යටතේ සංස්ථාගත කරන ලද සමාගමකට අදාළ නිර්වචනය එහි විෂයපථය අතින් පුළුල් වේ. පසුව සඳහන් කර ඇති කරුණ, (නිද. බැඳියාවන් පාලනය) සමාගමේ සම්බන්ධතා පාලනය කිරීම සඳහා පාර්ශ්වයකට ප්‍රමාණවත් ඡන්ද හිමි කොටස් ඇති අවස්ථාවන් කෙරෙහි යොමු වීමට අදහස් කර ඇත.[117] සාමාන්‍ය රීතිය වන්නේ, යම් පක්ෂයක් 50% ක් සහ කොටස් 1 ක් හිමිකර ගන්නේ නම් එම පක්ෂයට "බැඳියාවන් පාලනයක්" ඇත යන්නයි. කෙසේ නමුත්, 50%+1 ක ප්‍රමාණවත් ඡන්ද හිමි කොටස් කෙරෙහි ඍජු අයිතියක් නොමැති අවස්ථාවන් වලදී පවා පාලනය යන්න නීතිය මගින් හඳුනාගනු ලබයි. සමාගම් පනත විවිධ වර්ගයේ කොටස්[118] නිකුත් කිරීම සඳහා ඉඩ ලබාදෙන අතර "අදාළ අයිතිවාසිකම්"[119] පිළිබඳව සඳහන් කරයි.

සමාගමේ ව්‍යවස්ථාවලිය තුළ විස්තර කර ඇත්නම්, භාණ්ඩාගාර ලේකම්වරයාට "ස්වර්ණමය කොටස්" ලෙස හඳුන්වනු ලබන විශේෂ ගණයේ කොටස් දැරීමට ඉඩ දීම තුළින් ඔහුට විශේෂ සැලකීමක් දැක්වීම කෙරෙහි සමාගම් පනතද එකඟ වන හෙයින් "බැඳියාවන් පාලනය" පිළිබඳ පරීක්ෂණය අදාළ වේ. ස්වර්ණමය කොටස් හිමිකම පිළිබඳ සංකල්පය වන්නේ, කොටස් හිමියන්ගේ රැස්වීමක දී අනෙකුත් සියලුම කොටස් වලට එරෙහිව තීරක ඡන්දයක අයිතිය (නිශේධ බලයක ස්වරූපයේ) අයිතිකරුට ලබා දීමයි. සමාගම් පනතේ 139 (2) වගන්තිය ප්‍රකාරව, භාණ්ඩාගාර ලේකම්වරයා සමාගමක ස්වර්ණමය කොටසක් දරන්නේ නම් ඔහු විශේෂ ඡන්ද වරප්‍රසාද භුක්ති විඳිනු

---

117 ශ්‍රී ලංකන් එයාර්ලයින්ස්හි ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමණාකාරිත්වයේ දීමනා පිළිබඳව වන තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම පිළිබඳව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ තීන්දුව බලන්න. (http://www.sundaytimes.lk/180617/news/rti-commission-orders-srilankan-to-disclose-vip-salaries-298673.html යන වෙබ් අඩවියේ පවතී.) වෙබ් අඩවියට පිවිසි දිනය 2018 ඔක්තෝබර් මස 14 වැනිදා.

118 2007 අංක 07 දරණ සමාගම් පනතේ 49 (2) වන වගන්තිය

119 2007 අංක 07 දරණ සමාගම් පනතේ 198 වන වගන්තිය

ලබයි.[120] මෙය පමණක් සමාගම්වල කටයුතු සම්බන්ධයෙන් ප්‍රමාණවත් පාලනයක් සංස්ථාපනය කරන්නේද යන්න, එක් එක් සිදුවීමේ සිද්ධිමය සාධක මත රඳා පවතී. සමාගමේ ව්‍යවස්ථාවලිය, කොටස් හිමියන්ගේ ව්‍යූහය, රජයේ (ශ්‍රී ලංකා රජය) කොටස් හිමිකාරත්වය අනුව පත් කරන ලද අධ්‍යක්ෂවරුන් සංඛ්‍යාව සහ ඡන්ද භාවිත කිරීමේ රටාවන්, "බැඳියාවත් පාලනය" නිශ්චය කිරීමේදී තහවුරු කිරීමේදී සලකා බැලිය යුතු ප්‍රධාන සාධක වේ. මෙහිදී පැන නැගිය හැකි එක් ගැටලුවක් වන්නේ, රජය විසින් ප්‍රමාණවත් කොටස් හිමිකාරිත්වයක් ලබාගෙන ඇති හෝ පාලනයක් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන සහ/හෝ සේවක අර්ථසාධක අරමුදල (ETF) භාවිතා කිරීම තුළින් රජය විසින් මිලදී ගෙන ඇති ලැයිස්තුගත සමාගම්, "මහජන අධිකාරියක්" ලෙස සැලකිය හැකිද යන්නයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ අරමුණ රජයේ ක්‍රියාකාරිත්වයට අදාලව තොරතුරු ලබා දීම ඔස්සේ රජයේ ක්‍රියාකාරිත්වයන් මත ආලෝකය දැල්වීම බව පෙනී යන හෙයින්, ආණ්ඩුව විසින් 25%ක ව්‍යවස්ථාපිත සීමාව ඉක්මවා යන හෝ පාලනය ක්‍රියාත්මක කරන අවස්ථාවේදී තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත අදාළ වනු ඇත. සේවක අර්ථසාධක අරමුදල (ETF), ව්‍යවස්ථාපිත විශ්‍රාමික අරමුදලක් ලෙසත්, ව්‍යවස්ථාපිතව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට (CBSL) පවරා ඇති තවත් ව්‍යවස්ථාපිත ආයතනයක් ලෙසත් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ආකර්ෂණය කරගනු ලබයි.

4.5. රජය සමඟ ගිවිසුම්ගත වන සංස්ථාපිත ආයතන

එසේම, (උ) අනුඡේදය අනුව ආණ්ඩුව හෝ එහි නියෝජ්‍ය ආයතනයක හෝ පළාත් පාලන ආයතනයක කොන්ත්‍රාත්තුවක්, පොදු හා පෞද්ගලික හවුල් ව්‍යාපාර (PPP) ඇතුළත් වන හවුල් ව්‍යාපාරයක්, ගිවිසුමක් හෝ බලපත්‍රයක් යටතේ ව්‍යවස්ථාපිත හෝ පොදු කර්තව්‍යයක් ඉටු කරන එහෙත් ඒ ව්‍යවස්ථාපිත හෝ පොදු කර්තව්‍යයන්ගෙන් හෝ පොදු සේවාවන්ගෙන් ආවරණය වූ ක්‍රියාකාරකම් ප්‍රමාණයකට පමණක් සීමා වූ පෞද්ගලික හිමිකාරිත්වයක් හෝ සංවිධානයක් අන්තර්ගත කර ගනී. මෙය, පොදු සේවාවන් පුද්ගලික ආයතන විසින් ලබා දීමට

120 භාණ්ඩාගාරයේ ලේකම්වරයා සමාගමක ස්වර්ණමය කොටස් දරන්නෙකු වූ විට, සමාගම් පනතේ කුමක් සඳහන් වුවද, එකම අවස්ථාවේ සහභාගී වීම සඳහා ස්වර්ණමය කොටස්කරුවෙකු වශයෙන් භාණ්ඩාගාරයේ ලේකම්වරයාට ප්‍රතියුක්තයන් තිදෙනෙකුට වඩා වැඩි නොවන වෙනත් තැනැත්තන් පත් කිරීමට හිමිකම ඇත්තේය.

ගිවිසුම්ගත කර ඇති අවස්ථාවන් ඇතුළත් කිරීමට අදහස් කරයි. නිදසුනක් ලෙස, 1947 අංක 29 දරණ මහ නගර සභා ආඥා පනතේ 4 වන වගන්තිය, පොදුවේ ජනතාවගේ පහසුව සහ සුභසාධනය මෙන්ම මහ නගරසභාවේ පහසුකම් ජනතාවගේ සැපපහසුකම්, පහසුව හා සුභසාධනය ආරක්ෂා කිරීම හා ප්‍රවර්ධනය කිරීම, සමඟ මහජන සෞඛ්‍ය, පොදු උපයෝගීතා සේවා හා පොදු මාර්ග පිළිබඳ කටයුතු නියාමනය කිරීම, පාලනය කිරීම සහ පරිපාලනය කිරීම සඳහා මහ නගර සභාවට පවරනු ලබයි. වැඩි වශයෙන්, පුද්ගලික ආයතන මෙම සේවාවන් සැපයීම සඳහා ගිවිසුම්ගත වේ. (උදාඃ වීදි පිරිසිදු කිරීම සහ කසළ එකතු කිරීම). නිදසුනක් වශයෙන් 2008 අංක 40 දරණ ජාතික පොදු මං මාවත් පිළිබඳ පනත මගින් මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරියට, භාවිත කරන්නන්ට නිදහස සහිත මහාමාර්ග සැලසුම් කිරීම, ඉදිකිරීම, මෙහෙයුම් සිදු කිරීම, නඩත්තු කිරීම, සංවර්ධනය කිරීම හෝ සමස්ත කළමනාකරණය සඳහා පෞද්ගලික ආයතන සමඟ ගිවිසුම්ගත වීමට ඉඩ ලබා දෙයි. මෙම ගිවිසුම්ගත වීම් වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, මෙම පුද්ගලික ආයතන, අදාළ තොරතුරු වලට ප්‍රවේශය ලබා දීමට බැඳීමක් සහිත, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ ආවරණය වන ආයතන ලෙස සැලකිය හැකිය. පොදු අධිකාරියක් විසින් බද්ධ ව්‍යාපාරයක හෝ පොදු හා පෞද්ගලික හවුල් ව්‍යාපාරයක (PPP) ස්වරූපයෙන් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන සෑම ව්‍යාපෘතියක්ම, ඒ ආකාරයටම, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ විධිවිධාන කෙරෙහි යොමු වනු ඇත.

4.6. බලපත්‍ර යටතේ පවතින බැංකු ආයතන

පෞද්ගලික බැංකු, (නිදඃ රජයේ 25% ක කොටස් හිමිකාරිත්වයක් හෝ පාලන බැඳියාවකින් තොරව) මහ බැංකුව විසින්, බැංකු පනත[121] ප්‍රකාරව ලබා දුන් බලපත්‍ර යටතේ ක්‍රියාත්මක වන විට පොදු අධිකාරීන් යටතට ගැනේද යන්න මීලඟ ගැටලුව වේ. බැංකු, ගනුදෙනුකරුවන්ගේ රහස්‍ය හා සංවේදී තොරතුරු ගණනාවක් දරන අතර වාණිජ හා විශේෂිත බැංකුවලට අදාළ නීති හා රෙගුලාසි වල බොහෝ ස්ථාන වලින් හමුවන රහස්‍ය විධිවිධාන මඟින් ඒවා හෙළිදරව් කිරීම තහනම්

121. සංශෝධිත 1988 අංක 30 දරන බැංකු පනත

කර ඇත.[122] තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය සැපයීමේ බැඳීමෙන් වාණිජ බැංකු ඉවත් කිරීම සඳහා ඉදිරිපත් කළ හැකි තර්ක දෙකක් තිබේ; (1) බලපත්‍රයක් යටතේ ක්‍රියාත්මක වුවද, බැංකුකරණය ව්‍යවස්ථාපිත හෝ පොදු කාර්යයක් නොවේ. ආර්ථිකය කෙරෙහි සැලකිය යුතු බලපෑම් ඇති කරමින් රජය විසින් පාලනය කරන කාලය තුළ බැංකු කටයුතු පුද්ගලික ව්‍යවසායක් බවට පත්විය; සහ (2) බැංකුව විසින් දරනු ලබන විවේචනාත්මක තොරතුරු, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5 වැනි වගන්තියෙහි දක්වා ඇති පරිදි, ප්‍රවේශයට ඇති අයිතියට පවතින ව්‍යතිරේකයක් යටතේ ආවරණය වනු ඇත. තනි පුද්ගලයෙකුගේ බැංකු තොරතුරු පිළිබඳ ඉල්ලීමක් සලකා බැලූ ඉන්දීය මධ්‍යම තොරතුරු කොමිසම ("CIC"),[123] බැංකුවක් විසින් තෙවන පාර්ශවයන් ද වන එහි ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ගිණුම්වල රහස්‍යභාවය පවත්වාගෙන යාමේ වගකීම දරන්නේය යන පදනම මත එම ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී. ඉන්දීය මධ්‍යම තොරතුරු කොමිසම වැඩිදුරටත් කියා සිටියේ, ඉල්ලා සිටි තොරතුරු වලට ප්‍රවේශවීමට අයදුම්කරුට කිසිදු සද්භාවී මහජන බැඳියාවක් හෝ සමාගම සමඟ කිසිදු සමාගමික හෝ ව්‍යාපාරික සම්බන්ධතාවයක් නොපැවති බවයි.

පාර්ලිමේන්තු පනත් යටතේ සංස්ථාපනය කර ඇති සහ පිහිටුවන ලද රාජ්‍ය බැංකු[124] "පොදු අධිකාරීන්" ලෙස සැලකිය හැකිද යන්න ඉතිරි වන ගැටළුවයි. මෙම බැංකු, රජය විසින්ම, රජය සතු ව්‍යාපාර කටයුතු (GOBUs) ලෙස වර්ගීකරණය කර ඇති නිසා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ පොදු අධිකාරිය යන අර්ථ නිරූපණය කෙරෙහි යොමු වනු ඇත.[125] මීට අමතරව, මෙම බැංකුවල අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය අමාත්‍යවරයාගේ ක්‍රියාවක් මගින් පත්

122. නිදසුන් ලෙස, අංකිත ගිණුමේ හිමිකරුගේ අනන්‍යතාවය සැබවින්ම අනුලංඝනීය යැයි සලකනු ලබන බැංකු පනතේ IV කොටස බලන්න.

123. ඒ.පී. සිං එ. පන්ජාබ් ජාතික බැංකුව :අභියාචන අංක 12/IC(A)/2006, දිනය 14.3.2006 http://www.excisesurat1.nic.in/Trade%20Notice/RTI/Rajan_Madhav_v._SBI.pdf යන වෙබ් අඩවියේ පවතීත වෙබ් අඩවියට පිවිසි දිනය 2017 ඔක්තෝබර් මස 24 වැනිදා

124. නිදඃ ලංකා බැංකුව, මහජන බැංකුව, ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව, ලංකාපුත්‍ර සංවර්ධන බැංකුව

125. මුදල් අමාත්‍යාංශයේ වාර්ෂික වාර්තාව (2017), ලංකා බැංකුව, මහජන බැංකුව, ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව මහජන උපයෝගිතා දෙපාර්තමේන්තුව යටතේ ලැයිස්තුගත කරයි.

කරනු ලැබේ.[126] මෙයින් අදහස් වන්නේ, රජය විසින් මෙම බැංකු අයත් කරගන්නවා පමණක් නොව පාලනය කරමින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 43 වන වගන්තිය යටතේ "පොදු අධිකාරිය" යන අර්ථ නිරූපණය යටතට ගෙන එන බවයි. තවමත්, බැංකුවක පුද්ගලික ගිණුමක් පවත්වා ගෙන යනු ලබන මහජන සේවකයකුගේ (උදා. ඇමතිවරයෙකු) තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා වන ඉල්ලීමක්, රාජ්‍ය බැංකුවක් විසින්, එය නිකුත් කිරීම "බහුතර මහජන සුබසාධනයක්" ඇති නොකරන බව දක්වන තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5 (1) (අ) වගන්තිය යටතේ ප්‍රතික්ෂේප කළ හැකිය.

5. උසස් අධ්‍යාපන ආයතන

අධ්‍යාපනය සැපයීම රජයට පමණක් අයත් විය යුතු වගකීමක් ද යන ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දී ඇත්තේ සෘණාත්මක ලෙසිනි. SAITAM ප්‍රශ්නය පිළිබඳව මෑතකදී ලබා දුන් අභියාචනාධිකරණ තීරණයේ (ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් තහවුරු කරන ලද) පදනම තුළින්, අධ්‍යාපනයට ඇති අයිතිය යන්නෙන් නිදහස් අධ්‍යාපනයට ඇති අයිතිය අදහස් නොකෙරේ යන ප්‍රතිපත්තිමය මූලධර්මය ඉදිරිපත් වේ.[127]

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ, 43 වන වගන්තිය යටතේ පොදු අධිකාරිය යන්නට ඇති අර්ථ නිරූපණය තුළට උසස් අධ්‍යාපන ආයතන ද ඇතුළත් වන නමුත් එහි උසස් අධ්‍යාපන ආයතන (යම් ලිඛිත නීතියක් යටතේ ස්ථාපිත, පිළිග නු ලැබූ හෝ බලපත්‍ර ලබා ඇති හෝ පූර්ණ වශයෙන් හෝ අර්ධ වශයෙන් හෝ රජයෙන් හෝ මහජන අධිකාරියකින් අරමුදල් සපයනු ලබන, පෞද්ගලික විශ්වවිද්‍යාල සහ වෘත්තීය ආයතන ඇතුළුව) සහ පුද්ගලික අධ්‍යාපන ආයතන (යම් ලිඛිත නීතියක් යටතේ පිහිටුවනු ලබන, පිළිගනු ලබන හෝ බලපත්‍රයක් ලබා දෙනු ලබන හෝ රජය මගින් හෝ රාජ්‍ය සංස්ථාවක් මගින් හෝ පළාත් සභා ප්‍රඥප්තියක් මගින් පිහිටුවනු ලබන හා ඇති කරනු ලබන යම් ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලයක් මගින් පූර්ණ හෝ අර්ධ වශයෙන් මූල්‍යාධාර සපයන

126. නිදසුනක් ලෙස ලංකා බැංකු ආඥා පනතේ (302 පරිච්ඡේදය) 6 (1) වගන්තිය බලන්න.
127 https://www.colombotelegraph.com/wp-content/uploads/2017/05/SAITM-Intervention-v2-FINAL-.pdf

වෘත්තීය හෝ කාර්මික අධ්‍යාපනය ලබා දෙන ආයතන ඇතුළුව) අතර වෙනසක් දක්වා ඇත. මෙය පරිපූර්ණ අර්ථ නිරූපණයක් වන බැවින්, පුද්ගලික අංශයේ අධ්‍යාපන ආයතන ද මෙමගින් ආවරණය කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත අදාළ වනුයේ, අදාළ ආයතනය "ඕනෑම ලිඛිත නීතියක් යටතේ ස්ථාපිත, පිළිගනු ලැබූ හෝ බලපත්‍ර ලබා තිබේ නම් පමණි." එහිදී "කිසියම් ලිඛිත නීතියක්" යන්නට සමාගම් පනත ඇතුළත් වන්නේද යන සැකය පැන නැගෙයි. සමාගම් පනත යටතේ සංස්ථාගත කරන ලද ආයතන පිළිබඳව වෙනම උප වගන්තියක, (ඉ) හි සඳහන් වන නිසාවෙන්, විශ්වවිද්‍යාල පනත වැනි අධ්‍යාපන/උසස් අධ්‍යයාපන ක්ෂේත්‍රයට විශේෂයෙන්ම අදාළ වන නීති මෙම උප වගන්තියෙහි "ඕනෑම ලිඛිත නීතියක්" යන්නට ඇතුළත් කිරීමට අදහස් කර ඇති බවට තර්ක කළ හැකිය. මෙහිදී ව්‍යවස්ථාවක්[128] හෝ ව්‍යවස්ථාවක අධිකාරිය යටතේ ස්ථාපනය කරන ලද වෘත්තීය ආයතන ගණනාවක් පවතී. මේවා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ ආවරණය වනු ඇත.

6. නියාමකයන්; තොරතුරු දරන්නන්

පොදු හා පුද්ගලික අංශ අතර ස්ථානගත කර ඇති තවත් වර්ගයක ආයතන තිබේ. ඒවා නම් ස්වාධීන ආයතන හෝ අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් ස්වභාවයේ වෙළඳපොළ නියාමනය කරන ආයතනයන් ය. මෙහිලා සුප්‍රසිද්ධ නියාමකයින් වනුයේ, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, සුරැකුම්පත් හා විනිමය කොමිසම (SEC), ශ්‍රී ලංකා විදුලි සංදේශ නියාමන කොමිසම (TRC), ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලය (IBSL), සමාගම් රෙජිස්ට්‍රාර් සහ පෞද්ගලික සෞඛ්‍ය සේවා නියාමන කවුන්සිලයයි. මෙම ආයතන නිසැකවම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතෙහි අර්ථය තුළ "පොදු අධිකාරීන්" වන අතර, ඒවායේ ව්‍යවස්ථාදායක විධිනියෝගයන් අනුව ඔවුන් විසින් නියාමනය කරනු ලබන ආයතනවල අතිවිශාල තොරතුරු ප්‍රමාණයක් දරනු ලැබේ. විශේෂයෙන්ම මෙම ආයතනවල සන්දර්භය තුළ, නියාමකයා විසින් දරනු ලබන නියාමනයට යටත් වන්නාගේ තොරතුරු, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත තුළට වැටේ දැයි සලකා

128. නිද. 1974 අංක 34 දරණ පනතින් පිහිටුවන ලද වරලත් ගණකාධිකාරී ආයතනය

බැලිය යුතුය. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5 වන වගන්තිය යටතේ ආවරණය වන තොරතුරු සඳහා හැර එහි පිළිතුරු ප්‍රතිජානනීය වේ.

7. "සන්තකය, භාරකාරීත්වය හෝ පාලනය"

3 වන වගන්තිය යටතේ, පොදු අධිකාරියක "සන්තකයේ, භාරයේ හෝ පාලනයේ" ඇති තොරතුරු වලට පමණක් තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය හිමි කර දෙයි. සන්තකය, භාරකාරිත්වය හෝ පාලනය හිමිකාරත්වයේ ගුණාංගයන් වුවද, අධිකාරියට තොරතුරු වල අයිතිය තිබීම අවශ්‍ය නොවේ. සන්තකය යනු පුද්ගලයෙකු විසින් එය අත්පත් කර ගැනීමේ අභිප්‍රාය සහිතව යමක් සම්බන්ධයෙන් චේතනාන්විතව පාලනයක් ගෙනයාමයි. පාලනය යනු යම් දෙයක් කෙරෙහි බලයක් ඇති කිරීමයි. භාරකාරිත්වය යනු භාරකාරත්වය පිළිබඳ ආරක්ෂණ රැකවරණයක් පවත්වා ගැනීමයි.

අදාළ තොරතුරු දැනටමත් පොදු විෂය පථය තුළ පවතී නම් එවිට එම තොරතුරු, අදාළ පොදු අධිකාරිය "සන්තකයේ, භාරයේ හෝ පාලනයේ" ඇති තොරතුරු ලෙස සැලකිය නොහැකිය. පොදු අධිකාරීන් අනෙකුත් අයට බැහැර කිරීම සඳහා තොරතුරු දැරිය යුතුය.

> *දිල්ලි මහාධිකරණය ප්‍රකාශ කරනු ලැබුවේ; "තොරතුරු" යන්නට අදාළව "දරනු ලබන" හෝ "ඕනෑම පොදු අධිකාරියක පාලනය යටතේ පවතින" ප්‍රකාශනය යන්නෙන් අදහස් කරනුයේ, පොදු අධිකාරියක් අනෙක් අය වෙත බැහැර කිරීම සඳහා සිය පාලනය යටතේ පවත්වාගෙන යනු ලබන තොරතුරු යන්නයි. පොදු අධිකාරියක් යටතේ දැනටමත් පවතින තොරතුරු කිසිදු තැකීමකින් තොරව "බැහැර කිරීමට ඉඩ දීමක්" මින් අදහස් නොවේ. නිදසුන් ලෙස; පොදුවේ මහජනතාව වෙත බෙදාහරින ලද තොරතුරු, නියමිත කාර්යපටිපාටියක් අනුගමනය කිරීම මගින් සහ නියමිත කොන්දේසි සම්පූර්ණ කිරීම මත, මහජනතාව සමග තොරතුරු බෙදා ගැනීමට පොදු අධිකාරියට බැඳීමක්*

ඇති කරන ව්‍යවස්ථාපිත යාන්ත්‍රණයක් පවතින අවස්ථාවක් දැක්විය හැකිය. මෙය එසේ වන්නේ, එවැනි තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් පොදු අධිකාරිය බෙදාහැරීමට ව්‍යවස්ථාපිතව බැඳී ඇති විට, එවැනි තොරතුරු පොදු අධිකාරිය විසින් "රඳවා තබා ගැනීම" හෝ "පාලනය" කරන බව පැවසිය නොහැකි වීම නිසාය. එවැනි රඳවා ගැනීමක් හෝ පාලනයක් සිදු කිරීමේ පරම අයිතියක් නොමැත. සත්‍ය වශයෙන්ම, තොරතුරු ඉල්ලා සිටින්නා කෙරෙහි ඇති පාලනයේදී තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා කළ යුත්තේ ව්‍යවස්ථාපිතව නියම කර ඇති යාන්ත්‍රණය ක්‍රියාත්මක පමණකි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමට සම්බන්ධ තොරතුරු, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත මගින් විශේෂයෙන්ම පවරා ඇති බැවින් "යම් පොදු අධිකාරියක් විසින් දරනු ලබන හෝ එහි පාලනය යටතේ පවතින" එම තොරතුරු, "තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය" යන ප්‍රකාශනයේ අර්ථය තුළට වැටෙන බව පෙනෙන මේ ආකාරයේ තොරතුරු නොවේ.[129]

8. ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය මුක්ත කිරීම: 5 වන වගන්තිය

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ I කොටස තුළ අන්තර්ගත සාමාන්‍ය රීතියට ව්‍යතිරේකය වන්නේ එම පනතේ II වන කොටසයි; එනම් තොරතුරු ප්‍රතික්ෂේප කළ හැකි පදනම්. අදාළ තොරතුර, 5(1) වැනි උපවගන්තියේ (අ) - (ග) දක්වා වන ඕනෑ අයිතමයකට වැටේ නම් තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා සිදු කර ඇති ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට 5 වන වගන්තිය යටතේ පොදු අධිකාරියට අනිවාර්ය කෙරේ.[130] මෙයින් අදහස් වන්නේ 5(1) උප වගන්තියේ අර්ථ නිරූපණය කර ඇති තොරතුරු ආරක්ෂා කිරීමට තොරතුරු

129 සමාගම් රෙජිස්ට්‍රාර් හා තවත් අය එ. ධර්මේන්ද්‍ර කුමාර් ගාර්ජ් හා තවත් අය. (W.P.(C) 11271/2009)http://www.supremecourtcases.com/index2.php?option=com_content&itemid=99999999&do_pdf=1&id=45279 යන වෙබ් අඩවියේ පවතීත වෙබ් අඩවියට පිවිසි දිනය 2017 සැප්තැම්බර් 30 වැනිදා

130 5 (1) වගන්තිය "...ප්‍රතික්ෂේප කළ හැකිය..." යන වචන භාවිතා කරයි. (අවධාරණය කර ඇත)

දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ඉතා කල්පනාකාරී බවයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5(2) - 5(4) දක්වා වගන්ති වල තවදුරටත් සුදුසුකම් අන්තර්ගතව තිබේ. 5(2) වගන්තිය අනුව, 5(1) වගන්තියේ (අ), (ආ), (ඇ), (ඉ), (ඊ), (උ), (ඌ) උප වගන්ති වලට වැටෙන තොරතුරු හැර, වසර 10 ට වඩා පැරණි තොරතුරු හෙළි කළ යුතුය. මහජන සුබසිද්ධිය එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමෙන් වන හානියට වඩා වැඩි නම් 5(4) වගන්තිය එවැනි තොරතුරු අනාවරණය කිරීම අවශ්‍ය කර දක්වයි.

5 වන වගන්තිය, සංස්ථාගත හා බැංකු ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාල වන තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය සැපයීමට අදාළව වැදගත් වන ප්‍රතිපාදන රාශියක් සපයයි. පුළුල් ලෙස, පහත පදනම් මත තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය ප්‍රතික්ෂේප කළ හැකිය. (1) පුද්ගලිකත්වය අනවසරයෙන් ආක්‍රමණය කිරීම; (2) රාජ්‍ය ආරක්ෂාවට බරපතල ලෙස අගතිදායක වන හෝ ජාත්‍යන්තර සබඳතා වලට අගතිගාමී වන ලෙස කටයුතු කිරීම; (3) විනිමය පාලනය සහ බදුකරණය වැනි විශේෂිත ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ ප්‍රතිපත්ති නිසි කලට පෙර හෙළිදරව් වීම මගින් රටේ ආර්ථිකයට බරපතල අගතියක් ඇති කිරීම; (4) වාණිජ රහස්, වෙළඳ රහස් හෝ බුද්ධිමය දේපල වැනි හෙළිදරව් කිරීම මගින් යම් තුන් වන පාර්ශවයක තරඟකාරී තත්වයට අහිතකර ලෙස බලපාන තොරතුරු; (5) තනි පුද්ගලයින්ගේ වෛද්‍ය තොරතුරු අනාවරණය කිරීමට හේතුවන තොරතුරු; (6) වෘත්තිකයකු සමඟ හෝ භාරකාර සම්බන්ධතාවයක් යටතේ සන්නිවේදනය කිරීම්; (7) අපරාධයක් වැළැක්වීම හා හඳුනා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් අගතියක් වන තොරතුරු; සහ (8) තෙවන පාර්ශ්වයක් විසින් පොදු අධිකාරියට සපයා ඇති රහසිගත තොරතුරු.

මෙම ලිපියේ අරමුණ සඳහා ව්‍යතිරේක දෙකක් විස්තරාත්මකව සලකා බලනු ලැබේ; පුද්ගලිකත්වය සහ වෙළඳ රහස්.

8.1. පුද්ගලිකත්වය

පුද්ගලික ජීවිතයට ඇති අයිතිය ජාත්‍යන්තර නීතියේ මනාව පිළිගත් සංකල්පයකි. පුද්ගලික ස්වායත්තතාව, පුද්ගල සංවර්ධනය සහ අනෙකුත් මනුෂ්‍යයින් හා බාහිර සමාජය සමඟ සබඳතා ස්ථාපිත කරගැනීම හා සංවර්ධනය කරගැනීමට ඇති අයිතිය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය

පූර්ව අවශ්‍යතාවයක් ලෙස මෙය පුළුල් ලෙස අර්ථ නිරූපණය කර ඇත. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5 (1) (අ) වගන්තියට අනුව, විශාල වශයෙන් මහජන සුබසිද්ධියක් සිදු වීම මගින් හෙළිදරව් කිරීම සාධාරණීකරණය කෙරේ නම් හෝ සලකා බැලෙන පුද්ගලයා කැමැත්ත ලබා දී ඇත්නම් මිස, කිසිදු මහජන ක්‍රියාකාරකමක් හෝ බැඳියාවක් හෝ සමග සම්බන්ධතාවයක් නොමැති හෝ අයුතු ලෙස පුද්ගලයෙකුගේ පෞද්ගලිකත්වය ආක්‍රමණය කිරීමක් සිදු විය හැකි පුද්ගලික තොරතුරුවලට සම්බන්ධ තොරතුරු ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කිරීම අවශ්‍ය කෙරෙයි.

මෙම කොටසෙහි, පෙනෙන පරිදි, එක් එක් ඉල්ලීමෙහි ඇති සිද්ධිමය සාධක මත සිය තීරණය පදනම් කර ගැනීමට, තීරණ ගනු ලබන්නාට අභිමතයක් ලබා දෙන පුද්ගලානුබද්ධ භාෂා විලාසයක් අන්තර්ගත වේ. 14අ (2) ව්‍යවස්ථාව, පුද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය අභිබවා යන්නක් ලෙස හඳුනා ගනියි. සත්‍ය වශයෙන්ම, මෙම ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් වන පද මාලාව වන්නේ, "...පෞද්ගලිකත්වය ආරක්ෂා කිරීම පිණිස ද..., ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයකට අවශ්‍ය වන්නා වූ නීතියෙන් නියම කරනු ලැබිය හැකි සීමා කිරීම් හැර වෙනත් කවර හෝ සීමා කිරීමක්...''යන්නයි. පුද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය යන්න ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තුළ අත්‍යවශ්‍ය හා තීරණාත්මක මූලිකාංගයක් ය යන අන්තර්ජාතික වශයෙන් පිළිගත් මූලධර්මය මෙමගින් පිළිගනු ලබයි.

"පුද්ගලිකත්වය" යනු මානව ගරුත්වය සහතික කිරීමේ පදනමක් වන අතර එමගින් තනි පුද්ගලයින්ට අදහස් සංවර්ධනය කරගැනීමට සහ සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගැනීමේ හැකියාව ඇති කරවයි.[131] "තනිව සිටීමට ඇති අයිතිය" යන්න මිනිසෙකුට තමන් පිළිබඳ අයුතු මැදිහත්වීම් වලින් නිදහස් විය යුතු නිදහසේ සහ ස්වාධීනතාවයේ ප්‍රධාන හරයක් වන "නොබිඳුණු පෞරුෂත්වයක්" පිළිබඳ ප්‍රකාශනයක් නියෝජනය කළ බව දක්වමින් මෑතකාලීන ඉන්දියානු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ

131 ජෝන් ස්ටුවර්ට් මිල් විසින් සිය "On Liberty" (1859) හිදී "... ඕනෑම අයෙකුගේ හැසිරීමේ අනෙකුත් අය සලකා බලන එකම කොටස වන්නේ ඔහු සමාජයට උචිත අයෙක්ද යන්න පමණි. හුදෙක් තමන් පිළිබඳවම සලකා බැලෙන කොටසෙහිදී, ඔහුගේ අයිතීන් පිළිබඳ ස්වාධීනත්වය පරම වේ. තමන් පිළිබඳව, තමාගේම ශරීරය හා මනස පිළිබඳව තනි පුද්ගලයකු පරමාධිකාරී වේ... " යන්න දක්වමින් පුද්ගලිකත්වය අර්ථ නිරූපණය කරයි.

තීරණයකදී, පුද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය පිළිබඳව පුළුල් ලෙස සලකා බැලීමට යෙදුණි.[132]

වෙනත් රටවල් කීපයක් හා සමානව ශ්‍රී ලංකාව තුළද ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් පිළිගෙන ඇති නමුත්, පුද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා නිශ්චිත ව්‍යවස්ථාවක් නැත.[133] 1910 තරම් ඈත අතීතයේ සිට, අධිකරණය මගින් පුද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය පිළිගෙන තිබේ.[134] "පෞද්ගලිකත්වය" යනු කුමක්ද යන්න පිළිබඳව නිශ්චිත නීතිමය අර්ථ නිරූපණයක් නොමැත. පුළුල් ලෙස සලකන විට, පුද්ගලිකත්වය යනු තනිව සිටීමට හෝ මැදිහත් වීම් හෝ බාධා කිරීම් වලින් අත්මිදීමට ඇති නිදහසයි. තොරතුරු පිළිබඳ පෞද්ගලිකත්වය යනු ඔබගේ පෞද්ගලික තොරතුරු රැස්කරනු ලබන ආකාරය සහ භාවිතා කිරීම පිළිබඳ යම් පාලනයක් ඇති කිරීමට ඇති අයිතියයි. වෙනත් තැනැත්තෙකු දැනගැනිමට අවශ්‍ය නොවන තොරතුරු ලෙස එවැනි තොරතුරු සැලකිය හැකිය.

5 (1) (අ) වගන්තියේ වචන යොදා ඇති ආකාරය තුළින්ම තොරතුරු ඉල්ලා සිටීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේදී අදාළ විය හැකි පරීක්ෂණ කිහිපයක්ම දක්වනු ලබයි.

පළමුව; එය "පෞද්ගලික තොරතුරක් ද"? විශ්වීය වශයෙන් පිළිගත් කිසිදු නිර්වචනයක් නොමැති වුවද, "පෞද්ගලික තොරතුරු" යන්න, හඳුනාගනු ලැබූ පුද්ගලයෙකු පිළිබඳ හෝ සාධාරණ ලෙස හඳුනාගත හැකි පුද්ගලයෙකු පිළිබඳ තොරතුරක් හෝ මතයක් ලෙස සැලකිය හැකිය.[135] මෙමගින් අදහස් වන්නේ තනි පුද්ගලයකුට සහ ඔහුගේ පවුල සහ රැකියාව ඇතුළු සමාජ සම්බන්ධතා වලට

---

132. විනිසුරු කේ.එස්. පුත්තස්වාමි (විශ්‍රාමික) හා තවත් අය එ. ඉන්දියානු සංගමය හා තවත් අයතය ttp://supremecourtofindia.nic.in/pdf/LU/ALL%20WP(C)%20 No.494%20of%202012%20Right%20to%20Privacy.pdf යන වෙබ් අඩවියේ පවතීත වෙබ් අඩවියට පිවිසි දිනය 2017 ඔක්තෝබර් 24 වැනිදා

133. ප්‍රනාන්දු එ. ශ්‍රී ලංකා ගුවන්විදුලි සංස්ථාව හා තවත් අය ත 1996 1 SLR 157 පිටුව 176 / රත්නායක හා තවත් අය එ. මැදිවක හා තවත් අය 2005 1 SLR 323 පිටුව 335 /

134. චින්නප්පා හා තවත් අය එ. කනකර් හා තවත් අයත 13 NLR 157 වැටක් ඉදිකිරීම පුද්ගලිකත්වය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වන මෙවලමක් ලෙස හඳුනා ගනු ලැබීය.

135. ඕස්ට්‍රේලියාවේ 1988 අංක 119 දරණ පුද්ගලිකත්ව පනත; II වන කොටස 1 වන අංශය - පොදු අර්ථ නිරූපණ

පුද්ගලික වන තොරතුරු ය. ඊට දේශපාලන මතය, ලිංගික හැඩ ගැස්ම, පෞද්ගලික සබඳතා, පවුලේ විස්තර වැනි සංවේදී තොරතුරු ඇතුළත් වනු ඇත. තවද ඊට, සෞඛ්‍යට අදාළ තොරතුරු, වියදම් කිරීමේ රටාවන් පිළිබඳ තොරතුරු, ණය තොරතුරු, බැංකු වාර්තා, සේවක වාර්තා ආදී තොරතුරු ද ඇතුළත් විය හැකිය. "පුද්ගලික තොරතුරු" යන්නට ගැනෙන සියලුම තොරතුරු ලැයිස්තුගත කළ නොහැකි අතර ඒවා එක් එක් සිද්ධිමය සාධක මත රඳා පවතී. මෙහිදී යෙදිය හැකි සාමාන්‍ය රීතියක් වන්නේ; අදාළ තොරතුරු හඳුනාගත් තනි පුද්ගලයෙකු පිළිබඳ තොරතුරු නම් හෝ ඒවාට පුද්ගලයෙකුව හඳුනා ගත හැකි නම් ඒවා පුද්ගලික තොරතුරු යන්න ස්ථාපනය කරන බවයි.[136]

සංශෝධිත 1975 අංක 1 දරණ වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතිය යටතේ කරන ලද ප්‍රකාශයන්හි ඇතුළත් තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් ගැටළුවක් මතු වේ. 5 (3) වගන්තිය මගින් "ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට", 8 වන වගන්තියේ ඇති රහස්‍යභාවය සම්බන්ධයෙන් වන අභිබවා යන විධිවිධානවලට යටත්ව, ඕනෑම ප්‍රකාශනයක් කැඳවීමට සහ යොමු කිරීමට මෙන්ම නියමිත ගාස්තුව ගෙවීම මත එම ප්‍රකාශය ලබා ගැනීමට අයිතිය ලබා දෙයි. 8 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව, වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ 5 වන වගන්තිය යටතේ ප්‍රකාශයක් ලබා ගන්නා ඕනෑම පුද්ගලයෙකු ඒවා රහසිගත ලෙස සැලකිය යුතු අතර රහස්‍යභාවය පිළිබඳ දිවුරුමක් ද ලබා ගනියි. අල්ලස්, සුරාබදු, විනිමය පාලන හා දේශීය ආදායම් සම්බන්ධ නීතින්වල ස්ථාපනය කර ඇති ක්‍රියාපටිපාටීන් සම්බන්ධයෙන් හැර ප්‍රකාශයන්හි තොරතුරු හෙළිදරව් නොකිරීමට එවැනි පුද්ගලයෙකු බැඳී සිටී. මෙම රහස්‍ය බැඳියාවන් උල්ලංඝනය කිරීම සාපරාධී දඬුවම් පැමිණවීමට හේතු වේ.[137] මෙම සන්දර්භය තුළ, වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතිය මගින්, ප්‍රකාශනයක් තුළ පවතින තොරතුරු "පුද්ගලික තොරතුරු" ලෙස සැලකීමට උත්සාහ දරන බව උපකල්පනය කිරීම සාධාරණ වේ. සියලු වත්කම් ප්‍රකාශයට පත් කිරීමෙන් පසු ප්‍රකාශකයින්ගේ, ඔවුන්ගේ භාර්යාවන් සහ ඔවුන්ගේ දරුවන්ගේ තොරතුරු ඇතුළත් වේ.

136. එහිම

137. වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ 8 (4) වගන්තිය

දෙවනුව; එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම කිසියම් පොදු කටයුත්තකට හෝ බැඳියාවකට සම්බන්ධතාවයක් තිබේද? එම තොරතුර, පොදු කටයුත්තකට හෝ බැඳියාවකට කිසියම් සම්බන්ධතාවයක් තිබේ නම් මෙම පාදය ප්‍රශ්න කරයි. "පොදු කටයුත්ත හෝ බැඳියාව" යන වාක්‍ය ඛණ්ඩයේ පරාසය පුළුල් ය. පොදු කටයුත්ත යන වචන වලින්ම දැක්වෙන ආකාරයට, මහජනතාව කෙරෙහි සම්බන්ධයක් ඇති ඕනෑම ක්‍රියාකාරකමක් ලෙස සැලකිය හැකිය. [138]

"මහජන සුබසිද්ධිය" යන්න පුරවැසියන් අතර පොදු ගැටලුවක් හෝ පොදුවේ මහජනතාවට හෝ කිසියම් පුද්ගල පන්තියකට හෝ කණ්ඩායමකට බලපාන්නක් ලෙස සැලකිය හැකිය. රාජ්‍ය ආයතනවල කටයුතුවලට එය සම්බන්ධ විය හැකිය. එය හුදෙක් කුතුහලයෙන් නොසැලකිය යුතු අතර දේශපාලනික හා මහජන යහපැවැත්ම හා සම්බන්ධ විය යුතුය.[139] "පොදු කර්තව්‍යකට හෝ සුබසිද්ධියට" අදාළ වන තොරතුරුවල උපයෝගිතා වටිනාකම සඳහා සීමාවක් පැනවිය යුතුය. එනම් හුදු කුතුහලය සඳහා හෝ පුද්ගලික හේතු මත කරනු ලබන තොරතුරු ඉල්ලීම්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ අදාළ කර නොගත යුතුය.

මෙම සන්දර්භය තුළ, "... සෑම පුරවැසියෙකුට ම පුරවැසියෙකුගේ අයිතියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා හෝ ආරක්ෂා කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වූ යම් තොරතුරක් වෙත නීතියෙන් සලසා ඇති පරිදි ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිවාසිකම ඇත්තේය..."යනුවෙන් දක්වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14 (අ) වගන්තියට අවධානය යොමු කළ යුතුය. මෙම ලිපියෙහි සරල කියවීමට අනුව, පුරවැසියන්ගේ අයිතිවාසිකම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා හෝ ආරක්ෂා කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වූ යම් තොරතුරක් සම්බන්ධයෙන් පමණක් මෙම අයිතිය යෙදෙන බව ප්‍රකාශ වේ. මෙයින් අදහස් වන්නේ හුදු කුතුහලය මත පදනම් වූ ඉල්ලුම්පත්‍ර ආරක්ෂිත නොවන බවයි. පුරවැසි අයිතීන් ඍජු, වක්‍ර මෙන්ම ව්‍යුත්පන්න අයිතීන් විය හැකිය.[140] මෙම අයිතීන් පිළිබඳ විෂය පරාසය 14(අ) වගන්තිය යටතේ

---

138 පුණ්‍ය ආයතනයක භාරකරුගේ අපරාධමය වාර්තාවක් පැවතීම; මහජනතාවට විශාල වශයෙන් සේවාවක් සපයන උපකාරක පන්ති ගුරුවරියකගේ අධ්‍යාපනික සුදුසුකම් යනාදිය

139 නිදහස් ශබ්දකෝෂයෙන් ඇඳාගන්නා ලදි https://legal-dictionary. thefreedictionary. com/ Public+Interest යන වෙබ් අඩවියේ පවතීත වෙබ් අඩවියට පිවිසි දිනය 2017 ඔක්තෝබර් 24 වැනිදා

140. අනෙක් අයගේ අයිතිවාසිකම් සම්පූර්ණ කිරීමට අවශ්‍ය අයිතිවාසිකම්.

වන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ඉල්ලුම්පත්‍ර ද ඉබේම වැඩිදියුණු කරනු ලැබේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය එනයින් ම අයිතිවාසිකමක් වන අතර, එබැවින් 14 (අ) ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් "...පුරවැසියෙකුගේ අයිතියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා හෝ ආරක්ෂා කිරීම සඳහා අවශ්‍ය කරන තොරතුරු..." යන වාක්‍ය ඛණ්ඩයට පටු අර්ථ දැක්වීමක් වෙනුවට පුළුල් අර්ථ නිරූපණයක් ලබාදිය යුතුය.

මහජන සුබසාධනය යන්න ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ නඩු තීන්දු ගණනාවකම අර්ථ නිරූපණය කර ඇති ආකාරයට එකී නිර්වචනය ආරම්භ වන්නා වූ ආවේණික පරාමිතීන් මනාව සිත්හි තබා ගනිමින් මගපෙන්වීමක් ලෙස භාවිතා කළ හැකිය. එනම් දරිද්‍රතාවය, අසරණභාවය හෝ ආබාධ සහිත වීම හෝ සමාජමය හෝ ආර්ථික වශයෙන් අවාසිදායක තත්ත්වයක සිටීම යන හේතු මත බලපෑමට ලක් වූ පුද්ගලයා හෝ පුද්ගල කණ්ඩායමට අධිකරණය වෙත ප්‍රවේශ වීමට නොහැකි විට, මහජන සුබසිද්ධියට එය පටහැනි වීම හේතුවෙන්, රජයේ ආයතන නීති උල්ලංඝනය කිරීම වැළැක්වීම පිණිස අධිකරණය මහජන සුබසාධක නඩුකර ධෛර්යමත් කරනු ලබයි.[141]

තෙවනුව, එවැනි තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම විශාල වශයෙන් මහජන සුබසිද්ධියක් සිදු වීම මගින් සාධාරණීකරණය කෙරේ නම් මිස, එම හෙළිදරව් කිරීම පුද්ගලයෙකුගේ පුද්ගලිකත්වය අනවසරයෙන් ආක්‍රමණය කිරීමක් සිදු වන්නේ ද?

මෙම පදය මගින් "පුද්ගලිකත්වය ආක්‍රමණය කිරීම" කෙරෙහි අතිරේක ආරක්ෂාවක් ගෙන එනු ලබයි. මෙයින් අදහස් කරනුයේ "අනවසරයෙන් පුද්ගලයෙකුගේ පුද්ගලිකත්වය ආක්‍රමණය කිරීමක් සිදු වන" ඕනෑම පුද්ගලික තොරතුරක්, බහුතර මහජන සුබසාධනයක් සිදු වීම මගින් සාධාරණීකරණය කෙරේ නම් මිස, හෙළි නොකළ යුතු බවයි. පුද්ගලිකත්වය, සංකල්පයක් ලෙස, බොහෝ වාද විවාදයන් කෙරෙහි යොමුව තිබේ. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව, පුද්ගලිකත්වයට ඇති මූලික අයිතිය ආරක්ෂා නොකරයි. "පුද්ගලිකත්වය" යනු කුමක්ද යන්න පිළිබඳව විශ්වීය වශයෙන් පිළිගත් පොදු අර්ථ නිරූපණයක් නොපවතී.

---

141. වනසිංහ හා තවත් අය එ. කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලය හා තවත් අය 2006; 3 SLR 322

කෙසේ වෙතත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත "පුද්ගලිකත්වය ආක්‍රමණය කිරීමට" එරෙහිව ආරක්ෂාවක් සපයන බැවින්, මේ වන විට මෙම සංකල්පය නෛතික රෙජීමයේ කොටසක් බවට පත්ව ඇත. කිසියම් තොරතුරක් හෙළිදරව් කිරීම මගින් පුද්ගලිකත්වය ආක්‍රමණය කිරීමක් ස්ථාපනය වන්නේ ද යන්න එක් එක් තොරතුරු ඉල්ලීමේ කරුණු සහ සිද්ධිමය සාධක මත පදනම්ව තීරණය කළ යුත්තකි.

ඉන්දීය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ 2017 වසරේ තීන්දු වූ නඩු තීන්දුවක,[142] සවිස්තරාත්මකව පුද්ගලිකත්වය පිළිබඳව දක්වා ඇති අතර පුද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය පිළිගෙන තිබේ. මෙම නඩු තීරණය, අනෙකුත් කරුණු අතර, පුද්ගලිකත්වය පිලිබඳ මූලික ස්වභාවයන් හතරක් පිළිබඳව සඳහන් කරයි;[143] (i) හුදෙකලාව - පුද්ගලයකු මනස හා හෘදයසාක්ෂිය සමඟ අභ්‍යන්තර සංවාදයක යෙදෙන වඩාත් සම්පූර්ණ පුද්ගලිකත්වයේ ස්වභාවය; (ii) ඉතාමත් සමීප සම්බන්ධතාවයන්හි ස්වභාවය - මෙහිදී හුදෙක් කලත්‍රයන් හෝ සහකරුවන් අතර සමීප සබඳතා පමණක් නොව පවුල, මිතුරන් හා හවුල්කරුවන් අතර සම්බන්ධකම් ද අදහස් කෙරේ. (iii) නිර්නාමිකත්වය - පුද්ගලයෙකු පොදු අවකාශයක් තුළ සිටියදීත් තමන්ව හඳුනාගැනීමෙන් නිදහස සෙවීම සහ (iv) වෙන් කර තැබීමේ ස්වභාවය - එක්කෝ අතිශයින් පෞද්ගලික සහ පාරිශුද්ධ හෝ ප්‍රකාශ කිරීමට තරම් අතිශය ලැජ්ජා සහගත හා ආගම් විරෝධී වීම නිසා අපගේ සමහරක් පැතිකඩයන් අන් අයගෙන් පෙරළා දැනගැනීමට ලැබීම නවත්වා දැමීමේ අවශ්‍යතාවය දක්වයි. මෙම අවස්ථා හතරට අදාළ පොදු පදනම වන්නේ, පොදුවේ ජනතාවට අයත් නොවී දැඩි ලෙසම තනි පුද්ගලයින්ට අයත් විය යුතු කරුණු කාරණා පැවතිය යුතු බවයි. පුද්ගලිකව තබා ගත යුතු දේවල් මොනවාදැයි තීරණය කිරීමට තනි පුද්ගලයින්ට හැකියාව තිබිය යුතුය. මීට කිසිසේත්ම ටෙන්ඩර්, කොන්ත්‍රාත් වැනි පොදු ස්වභාවයේ කරුණු වලට අදාළව පොදු අධිකාරීන් සමඟ වන තනි පුද්ගල ගනුදෙනු පිලිබඳ තොරතුරු ඇතුළත් නොවේ.

---

142 විනිසුරු කේ.එස්. පුත්තස්වාමි (විශ්‍රාමික) හා තවත් අය එ. ඉන්දියානු සංගමය හා තවත් අය http://supremecourtofindia.nic.in/pdf/LU/ALL%20WP(C)%20No.494%20of%202012%20Right%20to%20Privacy.pdf යන වෙබ් අඩවියේ පවතීන වෙබ් අඩවියට පිවිසි දිනය 2017 ඔක්තෝබර් 24 වැනිදා

143. මහාචර්ය ඇලන්, ෆර්මන් වෙස්ටින් විසින් පැහදිලි කර ඇති පරිදි (1929 -2013)

8.2. වාණිජ රහස් සහ වෙළඳ රහස්

එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම විශාල වශයෙන් මහජන සුභසිද්ධිය සඳහා හේතු වන බවට පොදු අධිකාරිය විසින් සෑහිමට පත් වේ නම් මිස, 2003 අංක 36 දරණ බුද්ධිමය දේපල පනත යටතේ ආරක්ෂා කර ඇති වාණිජ රහස්, වෙළඳ රහස් හෝ බුද්ධිමය දේපල ඇතුළු හෙළිදරව් කිරීම මගින් යම් තුන්වන පාර්ශ්වයක තරඟකාරී තත්වයට අහිතකර ලෙස බලපානු ලබන තොරතුරු, 5 (1) (ඈ) වගන්තිය යටතේ, හෙළිදරව් කිරීමෙන් නිදහස් කරනු ලබයි.

වාණිජ රහස් යනු, එය ලබා දෙන අරමුණු සඳහා හුවමාරු කරගත හැකි නමුත් තුන්වන පාර්ශ්වයන් සමඟ බෙදා ගත නොහැකි තොරතුරුය. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ වාණිජ රහස් පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක මගපෙන්වීමක් නොමැති විට, තොරතුරු නිලධාරින්ට ඒ පිළිබඳව එක් එක් සිද්ධිය මත පදනම්ව තීරණය කිරීමට ඉඩ ලබා දෙයි. කෙසේ නමුත්, හෙළිදරව් කිරීම විශාල වශයෙන් මහජන සුභසිද්ධිය සඳහා හේතු වන විට වාණිජ රහස් පවා හෙළිදරව් කිරීමට අවශ්‍ය වන ප්‍රතිපාදනයක් 5 (1) (ඈ) වගන්තිය තුළ අන්තර්ගත බැවින්, පොදු අධිකාරිය විසින් වාණිජ රහස් මහජන සුබසිද්ධිය සමඟ තුලනය කළ යුතුය.

ක්වීන්ස්ලන්තයේ තොරතුරු කොමිෂන් කාර්යාලය, ''වාණිජ රහස්" යන්න තුළට වැටෙනුයේ කුමන තොරතුරුදැයි තීරණය කිරීමට නිර්ණායක පහක ආදර්ශයක් ඉදිරිපත් කරයි.[144] ඒ අනුව, ක්වීන්ස්ලන්ත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ රෙජීමය යටතේ, නිර්ණායක පහ සමත් වුවහොත් රහසිගත තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමෙන් නිදහස් කරනු ලැබේ. එකක් හෝ අසමත් වුවහොත් එය මුදා හැරීමෙන් නිදහස් නොවේ. එම නිර්ණායක පහ වන්නේ;

1. තොරතුරු රහසක් විය යුතුය - දැනටමත් පුළුල් ලෙස ඒ පිළිබඳව දන්නේ නම් හෝ පහසුවෙන් ලබා ගත හැකි නම්, එවිට එය රහසක් නොවේ.

144 https://www.oic.qld.gov.au/guidelines/for-community-members/information-sheets-access-and-amendment/what-is-confidentiality වෙබ් අඩවියේ පවතී (වෙබ් අඩවියට පිවිසි දිනය 2018 ඔක්තෝබර් මස 15 වැනිදා)

2. තොරතුරු වල 'විශ්වාසනීයත්වයේ ගුණය' තිබිය යුතුය - එය නොවැදගත් හෝ නිෂ්ඵල විය නොහැක, එය පොදු විෂයපථය තුළ හෝ පොදු දැනුම තුළ පවතින්නක් හෝ අයදුම්කරු දැනටමත් දැන සිටින්නක් නොවිය යුතු අතර එය අපරාධයක සාක්ෂියක් විය නොහැක. .
3. නියෝජිත ආයතනයකට තොරතුරු ලබා දුන් විට, එය ලබා දුන් පුද්ගලයා එය රහසිගතව තබා ගැනීමට අදහස් කර තිබිය යුතුය; නියෝජිත ආයතනයකට එම තොරතුරු ලැබුණු විට එයද රහසිගතව තබා ගැනීමට අදහස් කර තිබිය යුතුය. එම දෙපාර්ශ්වයම එය රහසිගතව තබා ගැනීමට යන්නේ යැයි විශ්වාස කර තිබිය යුතුය. දෙපාර්ශ්වයෙන් එක් පාර්ශවයක් පමණක් රහසිගතව තබා ගැනීමට අදහස් කර තිබුණහොත්, එම තොරතුරු මෙම නිර්ණායකය අසමත් කරනු ඇත.
4. අයදුම්කරු වෙත තොරතුරු ලබා දීම, තොරතුරු අනවසරයෙන් භාවිත කිරීමක් වනු ඇත - එම තොරතුරු නියෝජිත ආයතනය වෙත ලබා දුන් පුද්ගලයාගෙන් අයදුම්කරු අවසර නොලද්දේ නම් එම තොරතුරු මෙම නිර්ණායකය සමත් වනු ඇත.
5. අයදුම්කරුට තොරතුරු ලබා දීම, නියෝජිත ආයතනයට තොරතුරු ලබා දුන් පුද්ගලයාට හානියක් සිදුවීමට හේතු වනු ඇත. නිදසුනක් වශයෙන්, මූල්‍යමය පාඩු, අපහසුතාවය හෝ පුද්ගලිකත්වය අහිමි වීම.

රජයේ ගිවිසුම් හා වාණිජ විශ්වාසය

තොරතුරුවලට මෙම සියලුම නිර්ණායකයන් සමත් විය නොහැකි වුවද, ඒවා හෙළිදරව් කිරීමට එරෙහිව මහජන සුබසිද්ධිය හා සම්බන්ධ සාධක මතු කර දැක්විය හැකිය. ඒවා, හෙළිදරව් කිරීම සඳහා හිතකර වන මහජන සුබසිද්ධිය පිළිබඳ සාධකවලට වඩා වැඩි වැදගත්කමක් දරයි නම්, හෙළිදරව් කිරීම සඳහා වන මහජන සුබසිද්ධියට එම තොරතුරු පටහැනි වනු ඇත. රජය විසින් පුද්ගලික ආයතන සමඟ ගිවිසුම්ගතව සිටින විට රහස්‍යභාවය රඳවා ගැනීමේ වගන්තියක් ඇති නමුත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ

නීතිය ඒවා අතික්‍රමණය කරන තත්වයකට ගෙන යන බව ක්වීන්ස්ලන්ඩ් හි තොරතුරු කොමිසම හඳුනා ගනු ලබයි. මේ හා සමාන මතයක් විද්‍යුත් තැපැල් වියාචනයන් සම්බන්ධයෙන් ද ප්‍රකාශයට පත් කර ඇති නමුත්, ඒ හා සමගම පිළිගනු ලබන්නේ තරඟය හා වාණිජමය පැවැත්ම වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා තොරතුරුවල රහස්‍යභාවයට ගරු කිරීම ද මහජන සුබසිද්ධිය ලෙස සැලකිය හැකි බවයි.

රජයේ ගිවිසුම් වල මහජන සුබසිද්ධිය පිළිබඳ මූලිකාංගය, විශේෂයෙන්ම, බාහිරින් ලබා ගන්නා සේවා සඳහා විනිවිදභාවය, දූෂණය පිටුදැකීම, වගවීම සහ යහපාලනය යන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පරිචයෙහි පදනම සමඟ අනිවාර්යයෙන්ම බැඳී පවතී. එක්සත් රාජධානියේ ජාතික විගණන කාර්යාලය[145] මෙසේ පැහැදිලි කරයි. "...ගිවිසුම්කරු ද ඇතුළුව කිසිවෙකුටත් කිසිවක් සැඟවිය නොහැකි අතර ඔවුන්ගේ සේවාදායකයාගේ (රජයේ) අවශ්‍යතා කෙරෙහි යොමු වීම ගිවිසුම්කරුගේ වාණිජ බැඳියාවන් තුළ පවතින බව සහතික කිරීම සඳහා විනිවිදභාවය අවශ්‍ය වේ. මෙය සේවාදායකයාට වාර්තා කළ ප්‍රධාන කාර්යසාධන දර්ශකයන්ටත් වඩා අවශ්‍ය වේ. නිදසුනක් වශයෙන්, එහිදී මහජන විගණනය පිණිස මහජන වාර්තාකරණය හා විවෘතභාවය; සැපයුම් දාමය දක්වා වන ගැටළු වාර්තා කිරීම සඳහා සේවකයින් දිරිමත් කරන අනතුරු ඇඟවීමේ ප්‍රතිපත්තිඃ ප්‍රතිචාර පත්‍රිකා අවශ්‍ය වේ." එමගින් "වාණිජ විශ්වාසයට" වඩා "බහුතර මහජන සුබසාධනය" කෙරෙහි හිතකර වන පසුබිමක් සඳහා අවස්ථාව සලස්වයි.

බුද්ධිමය දේපල පිළිබඳ සලකා බැලීම්

වෙළඳාමක හෝ කර්මාන්තයක නිරතව සිටින්නෙකුට සිය වාසිය සඳහා තොරතුරු ප්‍රයෝජනයට ගත හැකි බැවින්, වෙළඳ රහසක් රහසිගත තොරතුරකින් වෙනස් වේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත (ස්කොට්ලන්ත) පාර්ලිමේන්තුව විසින් සලකා බැලූ අවස්ථාවේදී, පනත් කෙටුම්පත ඉදිරිපත් කරන අමාත්‍යවරයා ප්‍රකාශ කර සිටියේ, "... වෙළඳ රහසක් වත්කමක් ලෙස

145. එක්සත් රාජධානියඃ ජාතික විගණන කාර්යාලය; "රාජ්‍ය සේවා සැපයීමේදී ප්‍රධාන කොන්ත්‍රාත්කරුවන්ගේ කාර්යභාරය"; 2013 නොවැම්බර්; https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2013/11/10296-001-BOOK-ES.pdf යන වෙබ් අඩවියේ පවතී (වෙබ් අඩවියට පිවිසි දිනය 2018 ඔක්තෝබර් මස 15 වැනිදා)

''ඇතැම් විට ව්‍යාපාරයේ වටිනාම වත්කම ලෙස සැලකිය හැකිය. Drambuie iy IrnBru සඳහා වන වට්ටෝරු, වාණිජ බැඳියාවන්ගෙන් වෙනස් ගුණාත්මක බවක් ඇති බවට ජනතාව පහසුවෙන් හඳුනා ගන්නා වෙළඳ රහස් වලට උදාහරණ වේ. වෙළඳ රහස්, ඇතැම් විට පේටන්ට් හෝ ප්‍රකාශන අයිතිය වැනි නීතිමය ආරක්ෂණයක් ලබා ගන්නා නමුත්, බොහෝ විට ඊට ලැබෙන ආරක්ෂණය නම් ඒවායේ රහස්‍යභාවය පවත්වාගෙන යාම පමණි..."[146]

ශ්‍රී ලංකාව තුළ, 2003 අංක 36 දරණ බුද්ධිමය දේපළ පිළිබඳ පනතේ VIII වන කොටස අසාධාරණ තරගය සහ හෙළිදරව් නොකළ තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් යෙදේ. මෙම කොටස තුළ, "අසාධාරණ තරගය" යන සංකල්පය පිළිගන්නා අතර කැමැත්තකින් තොරව තොරතුරු අනාවරණය කිරීම, අත්පත් කර ගැනීම හෝ භාවිතා කිරීම වරදක් බවට පත් කරයි. 160 (ඇ) වගන්තිය, මූලිකාංග යන් තුනක් මත පදනම්ව "හෙළිදරව් නොකළ තොරතුරු" යන්න නිර්වචනය කරයි. (1) එම තොරතුරු සමස්තයක් වශයෙන් නිශ්චිත වින්‍යාසය අනුව සහ එහි සංස්ථාපන එකලස්වීම අනුව, ප්‍රශ්නයට අදාළ ආකාරයේ තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් සාමාන්‍යයෙන් කටයුතු කරන පිරිස් අතර පොදුවේ දැනුවත්ව නොපවතින හෝ පහසුවෙන් ලබාගත නොහැකි නම්; (2) එම තොරතුරු රහසිගත නිසා තත්‍ය හෝ විභව්‍ය වාණිජ අගයක් තිබේ නම්; සහ (3) ඒවා අවස්ථානුගත තත්වය යටතේ රහසිගතව තබා ගැනීම සඳහා එහි අයිතිවාසිකම් දරන්නා විසින් සාධාරණ පියවර ගනු ලැබීමට යටත්ව තිබීම.

තොරතුරු පිළිබඳ ඉල්ලීමකට මුහුණ දුන් පොදු අධිකාරිය, තෙවන පාර්ශ්වයන්ගේ (පුද්ගලික ආයතන) තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමේදී, බුද්ධිමය දේපළ පිළිබඳ පනතේ ප්‍රතිපාදන සහ හෙළිදරව් නොකළ යුතු ගිවිසුම් ඇතුළුව ඕනෑම ගිවිසුම්ක බැඳීමක් පිළිබඳව ඉතා ප්‍රවේශමෙන් සැලකිලිමත් විය යුතු ය. නිදසුනක් වශයෙන්, ප්‍රසම්පාදන මාර්ගෝපදේශයන්, තොරතුරු වල සම්පූර්ණ බව හා කාර්යපටිපාටීන් නඩත්තු කළ යුතුය.

146 ලිපිනයන් රහිත ලිපි බෙදාහැරීම සඳහා එහි දැනට පවතින සියලුම ගිවිසුම් හෙළිදරව් කිරීමට රාජකීය තැපැල් කණ්ඩායමට කරන ලද ඉල්ලීම පිළිබඳව එක්සත් රාජධානියේ තොරතුරු කොමිෂමේ තීන්දු සටහනෙහි ගෙනහැර දක්වා ඇති ආකාරයටත https://ico.org.uk/media/action-weve-taken/decision-notices/2011/600180/fs_50313967.pdf යන වෙබ් අඩවියේ පවතී (වෙබ් අඩවියට පිවිසි දිනය 2018 ඔක්තෝබර් මස 15 වැනිදා)

9. "විශාල වශයෙන් සිදු වන මහජන සුබසිද්ධිය"; අතුරු විධානය සම්බන්ධයෙන් වන අතුරු විධානය

මහජන සුබසිද්ධිය අතික්‍රමණය කිරීම, මහජනතාවට තොරතුරු සඳහා වන අයිතිය යළි ස්ථාපිත කරනු ඇත. 2016 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත එහි 4 වන වගන්තිය තුල දක්වන ආකාරයට, එහි විධිවිධාන "...වෙනත් යම්කිසි ලිඛිත නීතියක විධිවිධානවලට පටහැනිව කුමක් සඳහන්ව ඇතද මේ පනතේ විධිවිධාන බලාත්මක විය යුතු අතර, ඒ අනුව මේ පනතෙහි විධිවිධාන සහ වෙනත් යම් ලිඛිත නීතියක විධිවිධාන අතර අනනුකූලතාවයක් හෝ ගැටීමක් ඇති අවස්ථාවක, මේ පනතේ විධිවිධාන බලාත්මක විය යුතුය..." මෙය බැලූබැල්මට පෙනී යන්නේ 5 වන වගන්තියට යටත්ව ව්‍යවස්ථාදායකයේ චේතනාව වන්නේ, "විශාල වශයෙන් මහජන සුබසිද්ධිය සඳහා හේතු විම" සැලකිල්ලට ගනිමින් හෙළිදරව් කිරීම කෙරෙහි වැඩි ඉඩක් ලබා දීමයි. "විශාල වශයෙන් සිදු වන මහජන සුබසිද්ධිය" සම්බන්ධයෙන් ව්‍යවස්ථාපිත අර්ථ නිරූපණයක් නොමැති බැවින්, එවැනි අවස්ථා නැවත වරක් ඒ ඒ සිදුවීමේ සිද්ධිමය සාධක මත රඳා පවතිනු ඇත. "විශාල වශයෙන් සිදු වන මහජන සුබසිද්ධිය" යන වාක්‍ය ඛණ්ඩය, "හුදු මහජන සුබසිද්ධිය" යන්න සමඟ සංසන්දනය කරන විට, විශාල වශයෙන් සිදු වන මහජන සුබසිද්ධිය යන්න ඉහළ සීමාවක් ආවරණය කරයි. "විශාල වශයෙන් සිදු වන මහජන සුබසිද්ධිය" යන්න සාධාරණීකරණය කිරීමේ වගකීම, තොරතුරු ඉල්ලුම් කරන්නා සහ තොරතුරු නිලධාරියා යන දෙදෙනාටම පැවරේ. 5 (1) (අ) වගන්තිය අනුව, තොරතුරු නිලධාරියාට ඉල්ලීම මත පදනම්ව, අදාළ තොරතුරු ව්‍යතිරේකයන් යටතට වැටේ නම් නිගමනයකට පැමිණීම අවශ්‍ය කෙරෙයි. 5 (1) (අ) වගන්තියේ ව්‍යතිරේකයට වැටෙන තොරතුරු ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කිරීම අනිවාර්යය වීම නිසා,[147] මෙවැනි අවස්ථාවක් නොවන විට එම තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් පුද්ගලිකත්වයේ අයිතිය තිබීමට ඉඩ ඇත්තාවූ ද පුද්ගලයෙකු කෙරෙහි එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම සඳහා වන සාධාරණීකරණය පැහැදිලි විය යුතුය.

147. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5 (1) (අ) වගන්තිය යටතේ

10. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පරිචය සහ සංස්ථාපිත අංශය

යහපාලනය සහතික කිරීම පිණිස රජයේ සමස්ත ක්‍රියාකාරීත්වය තුළ පුරවැසි සහභාගිත්වය තහවුරු කිරීම සඳහා, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පරිචය හඳුන්වා දෙන ලදි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පරිචය, පොදු අධිකාරීන්ගෙන් තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය සහ පොදු අධිකාරීන් හරහා පුද්ගලික අංශයේ තොරතුරු වලට ප්‍රවේශය ලබා ගැනීම පැහැදිලි හා ප්‍රබල ලෙස ස්ථාපනය කරයි. ගෝලීයකරණය, පුද්ගලීකරණය, නිර්නියාමනය හා පොදු යටිතල පහසුකම් හා සේවා සඳහා සම්ප්‍රදායික නොවන මූල්‍යමය ආකෘතීන් භාවිතය තුළින්, පුද්ගලික ආයතන පොදු කාර්යයන් ඉටු කිරීම දක්වා සිය විෂය පථය දිගින් දිගටම පුළුල් කරනු ඇත. විනිවිදභාවය යනු දූෂිත බවින් තොර පාලනයක් සහතික කිරීමෙහිලා වැදගත් සාධකයකි. එමනිසා, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පරිචය සහ පුද්ගලික අංශය, මහජන සේවා විධිවිධාන සහ පාලනය, පොදු හෝ පුද්ගලික ආයතනකින් සිදුවන්නේද යන්න නොතකා, දූෂණය පිටු දැකීම සහ විනිවිදභාවය හා යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම ඔස්සේ මහජන ජීවිතය තුළ පුරවැසියන්ගේ සහභාගීත්වය සහතික කිරීම සහ වගකීම හා යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම කෙරෙහි වන ක්‍රමානුකූල පියවරන් ලෙස, අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් සැලකිය යුතු මෙන්ම ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය .

ආන්තික හා ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් වූ ජනතාව විසින් අත්කරගත් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම; රාජ්‍ය වගවීම සෙවීමට දැනගැනීමේ අයිතිය යොදාගැනීමේ ඇසිඩ් පරීක්ෂණය

අශ්විනි නටේසන් හා ආදිල් නතානි[148]

1. හැඳින්වීම

1966 සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතියේ 19 වන වගන්තියෙන් කියවෙන්නේ (1980 දී ශ්‍රී ලංකාව විසින් අපරානුමත කළ) දක්වන්නේ -

> *"සෑම අයෙකුටම තම මතය හා අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස ඇත; මෙම අයිතියට මැදිහත්වීමකින් තොරව අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස සහ ඕනෑම මාධ්‍යයකින් හා සීමාවක් හරහා වුවද තොරතුරු හා **අදහස් ලබා ගැනීමට**, බෙදා හැරීමට අයිතියක් ඇත". (අවධාරණයන් එක්කර ඇත)*

14 (අ) වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සුරක්ෂිත කර තිබේ.[149] 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත (තොරතුරු පනත) රටේ ඉතිහාසයේ දැවැන්ත වැදගත්කමක් සහිත නීතියකි. උපරිම ලෙස අනාවරණය කිරීම සඳහා එහි ඇති දැඩි විධිවිධාන වෙනුවෙන් තොරතුරු

---

148. මෙම ලිපිය රචනා කිරීමෙහි ලා තොරතුරු දැනගැනිමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ කොමසාරිස් කිෂාලි පින්ටෝ-ජයවර්ධන විසින් ලබාදුන් වටිනා සහාය හා දායකත්වය ලේඛකයින් විසින් අගය කර සිටී. ආදිල් නතානි හට ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව සමඟ කටයුතු කිරීමට අවස්ථාව ලබාදුන් හා උපකාර කළ ආචාර්ය සුජිත් එක්සැවියර් (වින්ස්ඩර් නීතිය, කැනඩාව) හට සිය ස්තුතිය පුදකර සිටී. ජම්මු හා කාශ්මීරයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ව්‍යාපාරයේ ආචාර්ය රාජා මුසාෆර් බාට් විසින් ඉන්දියාවේ ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් වූ ප්‍රදේශ පිළිබඳ සිය ආයතනය විසින් සිදුකළ තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ වැඩසටහන් පිළිබඳ ලබාදුන් තොරතුරු සඳහා ස්තුතිය පුදකර සිටී.

149. 2015 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය හරහා හඳුන්වා දෙන ලදි.

දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ප්‍රශංසාවට ලක්ව ඇති අතර එය දකුණු ආසියාවේ ඉහළම ස්ථානයට ශ්‍රේණිගතකර තිබේ.[150]

දැනගැනීමට ඇති අයිතිය හා විවෘත රජයේ දත්ත ලබා ගැනීමේ වාසි පුළුල් ලෙස පිළිගනු ලැබ[151] ඇති අතර එය විස්තර කිරීම අවශ්‍ය වන්නකි. ශ්‍රී ලංකාව අර්බුදකාරී හා දිගුකාලීන ව පැවති සිවිල් ගැටුම්වලින් මිදෙමින් සිටින බැවින් ආන්තික/අවාසිසහගත තත්වයට පත් කළ හා ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් වූ ප්‍රජාවන්හි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කාර්යක්ෂමතාවය පරීක්ෂා කිරීම වැදගත් වේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත බලාත්මක වී වසර දෙකක කාලය තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය භාවිත කිරීම උතුරු, නැගෙනහිර හා දකුණු පළාත්වල පුරවැසියන් විසින් විශේෂයෙන් විනිවිදභාවය තහවුරු කිරීම සඳහා ඵලදායී මෙවලමක් ලෙස සැලකිය යුතු හරයාත්මක ප්‍රගතියක් අත්කරගෙන ඇත. මෙම ලිපියෙහි පළමුවන කොටස ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු ප්‍රදේශයන්හි තොරතුරු ඉල්ලීම්වලින් පැනනගින වැදගත් ගැටලු සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ ("කොමිෂන් සභාව") නිශ්චිත තෝරාගත් නියෝග පිළිබඳව අවධානය යොමු කරයි. මෙහි දෙවන කොටස, අනෙකුත් නීති බලප්‍රදේශයන්හි සන්සන්දනාත්මක ස්ථාවරය සළකා බලන අතර අවසානයේදී, අවසන් විශ්ලේෂණය සාකච්ඡාවට අදාළ ප්‍රධාන තේමාවන් පිළිඹිබු කරයි.

2. උතුරු හා නැගෙනහිරින් ඉදිරිපත් වූ අභියාචනා පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ ඇතැම් නියෝග

ජාතික ආරක්ෂාව, දූෂණය, පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද ඇතුළු විශේෂිත ගැටලු සම්බන්ධව සාකච්ඡා කර ඇති නියෝග අටක් පහතින් දැක්වේ. ලේඛකයන් විසින් මෙම නියෝග තෝරාගැනීම

150. 'ගෝලීය තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ ශ්‍රේණිගත කිරීම: රටවල් ලෙස' <https://www.rti-rating.org/country-data/> 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය

151. ඉන්දීය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය එම්. නාගරාජ් එ. ඉන්දීය සංගමය (2006) 8 SCC 212 හිදී අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය හා භාෂණයේ නිදහස සමන්විත වන දැනගැනීමට වන අයිතියෙන් සෘජු ප්‍රතිඵල වන විවෘත ආණ්ඩුව යන සංකල්පය මත තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතියට ලඟා වී ඇත. ඉන්දිය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් රිලයන්ස් පෙට්‍රෝ කෙමිකල් ලිමිටඩ් එ. ඉන්දීය අධිවේගී පුවත්පත් බොම්බේ සමාගම (1988) 4 SCC 592 හිදී නිරීක්ෂණය කළේ කාර්මික ජීවිතය හා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තුල සක්‍රීය සහභාගීත්වයක් ඇති කිරීමට හැකිවන පරිදි පුද්ගලයන් හට දැනගැනීමේ පුළුල් අයිතියක් ඇති බවයි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය අනාගතයේදී භාවිත කරන්නන් හා තොරතුරු ඉල්ලීම් සමග ක්‍රියාකරන පොදු අධිකාරීන් සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් නිකුත් කරනු ලබන ප්‍රමිති සැකසීමේ මාර්ගෝපදේශවලට හේතු වූ කරුණු පැහැදිලි කිරීම සඳහා වේ.

තවද, මෙහිදී විශ්ලේෂණය කළ විශේෂිත අංශ හැරුණු විට, විශේෂයෙන්ම නැගෙනහිර පළාත්වල ඉඩම් අයිතීන්, වාර්ගික බෙදීම් පිළිබඳ විවාදශීලී ගැටලු සම්බන්ධව තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා කොමිෂන් සභාව වෙත බොහෝ අභියාචනා යොමුකර ඇත.[152] මෙම අවස්ථාවලදී, සිංහල, දමිළ හා මුස්ලිම් ජනගහණයක් එකිනෙකාට සමීපව ජීවත්වන පළාත්වල එම ප්‍රජාවන් අතර ආතතීන් වැඩි වෙමින් පවතී. එම අභියාචනාවල සන්දර්භය නැගෙනහිර පළාතේ පූර්ව යුදගැටුම්වලට ලක්ව අවතැන් වූ බොහෝ ජනතාවගේ ඉඩම් සීමාවන් පිළිබඳ ගැටලු ඉලක්කගත කරමින් ප්‍රජාවන් ගොඩනැගීම සම්බන්ධයෙන් වැඩකරන සමාජ ක්‍රියාකාරීන්ට මගපෙන්වීමක් වනු ඇත.

තවදුරටත්, විවාදයට භාජනය වූ ඉඩම් සම්බන්ධයෙන් ඉඩම් අයිතිය පැහැදිලි කිරීම සඳහා අවතැන් වූ පුද්ගලයින් හා ප්‍රජා ක්‍රියාකාරීන් විසින් බිම් මට්ටමේදී කටයුතු කර ඇති නමුත් හැඳුනුම් ලියකියවිලි ලබාගැනීම හා ඒ සම්බන්ධයෙන්[153] කොමිෂන් සභාව වෙත

152. බලන්න උදාහරණ ලෙස කේ. පර්තිබන් එ. වව්නියාව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලය RTIC Appeal(In-Person) /286/2018 <http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/rticappeal-286-2018/rtic-286-2018-en-14102018.pdf> 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය හෝ ඒ.එස්.එම්. සදාගත් එ. සයින්තමරුතු ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලය RTIC Appeal (In-person)/71/2017 <http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/120502018/sadaaqath.pdf> 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය

153. මනෝරි විජේසේකර, 'උතුරු යුද්ධයෙන් පසු ඉඩම් තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම සඳහා ශ්‍රී ලාංකිකයින් විසින් නව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය භාවිත කිරීම' (ගෝබල් ප්‍රෙස් ජර්නලය, 2017 මාර්තු 05) https://globalpressjournal.com/asia/sri_lanka/sri-lankans-use-new-rti-law-access-land-information-following-war-north/ 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය; ශිරාන් ඉලන්පෙරුම, 'ශ්‍රී ලාංකේය තරුණයින් විසින් යුද්ධයෙන් පීඩාවට පත් වූ පවුල්වලට සහාය වීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම භාවිත කිරීම' (රෝ මීඩියා, 2017 පෙබරවාරි 23) https://roar.media/english/life/reports/sri-lankan-youth-are-using-rti-to-help-war-affected-families/ 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය; 'ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම - පෞද්ගලික නිදහස් නොමැති පාලන කාලය' (ද සෝෂල් ආකිටෙක්ට්ස්) http://www.thesocialarchitects.org/ 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය

අභියාචනා වාර්තා වී නොමැති අතර මෙම ඉල්ලීම්වලට තෘප්තිමත් ආකාරයේ ප්‍රතිචාර[154] දැක්වීමට අදාළ රාජ්‍ය නිළධාරීන් කටයුතු කර ඇති බව හෝ අභියාචනා ක්‍රියාවලියට තොරතුරු ඉල්ලුම්කරුවන් යොමු නොවීම නිසාද විය හැකිය.

ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුම්වලින් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයින් පිළිබඳව තොරතුරු ලබා දීමට රාජ්‍ය ආයතනවලට බලහත්කාරීව බලපෑම් කළද අතුරුදහන් වූවන්ගේ පවුල්වල සාමාජිකයින් ''අතුරුදහන්වීම් පිළිබඳ" හමුදාව, බුද්ධි අංශය, පොලිසිය හා නීතිය බලාත්මක කරන ආයතන ප්‍රශ්නගත කිරීමට ඇති බිය නිසා මේවා නොනැසී පවතිනු නොලැබේ. සැබවින්ම, මෙම ලිපියේ ඇති එක් අභියාචනා තීරණයක් අනුව ඔහුට එරෙහිව හමුදා බුද්ධි අංශ වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම පිළිබඳව තොරතුරු ඉල්ලීමක් යොමුකළ ජනමාධ්‍යවේදියෙක් (ජී. දිලීප් අමුතන් එ. ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශය RTIC 70/2018), මෙම භීති සියල්ලම පැතිර පවතී. මේ අතර, එක් සිත්ගන්නාසුලු සිදුවීමක් වූයේ, 2018 දී, ශ්‍රී ලංකාවේ මන්නාරම් ප්‍රදේශයේ කාන්තා කණ්ඩායමක් නැගෙනහිර පළාතේදී තොරතුරු පනත යටතේ, අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලයට පෙත්සමක් යොමුකරන ලද්දේ එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් කවුන්සිලයේ 30/1(UN HRC 30/1) ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද කැපවීම්වලට අදාළ යෝජනා හා/හෝ පනත් කෙටුම්පත් හා/හෝ සංකල්ප සටහන් හා/හෝ ලේඛන ලෙස පහත සඳහන්;

අ. අතුරුදහන් වූවන් පිළිබඳ කාර්යාලයක් පිහිටුවීම

ආ. සත්‍ය සෙවීමේ යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කිරීම

ඇ. විශේෂ උපදේශකයෙකු සමඟ අධිකරණ යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කිරීම

ඈ. සත්‍ය, යුක්තිය, වන්දි ගෙවීම හෝ යළි ඇතිනොවීම පිළිබඳ සහතික කිරීම සඳහා වන වෙනත් ඕනෑම යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කිරීම

ජාතික හා/හෝ අන්තර්ජාතික උපදේශකවරුන් හා/හෝ විශේෂඥයින් විසින් ඉහත සඳහන් කළ දෑවලට අදාළ මාර්ග සිතියමට

154. උතුරු හා නැගෙනහිර පළාත්වල ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලවල නිළධාරීන් සමග පැවැත්වූ ද්විපාර්ශ්වික සාකච්ඡා 2018 දෙසැම්බර්

අදාළ විමර්ශනය කළ පිටපත් හා/හෝ ලිපිලේඛන හා/හෝ යෝජනා පත්‍රිකා හා/හෝ පනත් කෙටුම්පත් හා/හෝ සංකල්ප සටහන් හා/හෝ ලේඛන පිළිබඳවද විමසන ලදි.[155] පොදු අධිකාරිය විසින් තාක්ෂණික කරුණු කීපයක් මත තොරතුරු ඉල්ලීම මුලින් ප්‍රතික්ෂේප කළ නමුත් කොමිෂන් සභාව ඉදිරියේ පැවති අභියාචනා විභාගයේ ප්‍රතිඵල ලෙස නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ඊට ලබාදුන් මගපෙන්වීම් මත වන්දිගෙවීම පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත නිකුත් කරනු ලැබීය. කොමිෂන් සභාව විසින් පහත පරිදි අවධාරණය කරන ලදි;

> *''මෙම තොරතුරු ඉල්ලීම ශ්‍රී ලංකාවේ සංක්‍රාන්තික යුක්ති ක්‍රියාදාමයට අදාළ වන කරුණු සම්බන්ධයෙන් වන අතර ඒ අනුව එය මහජන යහපත සඳහා වැදගත්වන තොරතුරක් ලෙස සැලකිල්ලට ගනු ලැබේ. විශේෂයෙන්, පනත් කෙටුම්පත් පිළිබඳ සලකා බැලීමේදී, මෙම කොමිෂන් සභාව නැවත නැවතත් කියා සිටින්නේ* ***ගෝමස් එ. සමාජ සවිබල ගැන්වීම, සුභසාධනය හා කන්ද උඩරට උරුමය පිළිබඳ*** *අමාත්‍යාංශය යන අභියාචනයේදී නිරීක්ෂණය කළ පරිදි, 'බොහෝ රටවල කලාපය මෙන්ම ගෝලීය වශයෙන්, නීති කෙටුම්පත් ගැසට් පත්‍රයේ පළ කිරීමට පෙර මහජනතාව ඉදිරියේ ගෙනහැර දැක්වේය යුත්තේ එකී සකස් කරන ලද කෙටුම්පත සඳහා මහජනතාවගේ අදහස් එහි ප්‍රතිලාභීන් ලෙස එම ක්‍රියාවලිය පිළිබඳව ප්‍රතිපෝෂණයක් ලබා ගැනීම සඳහාය... මෙම නිරීක්ෂණය ලබා දුන්නේ තොරතුරු පනතේ විෂය තුළට එහි 43 වගන්තියේ දැක්වෙන පරිදි "පනත් කෙටුම්පත්" ද අයත්වන බැවිණි".*[156]

ඉහත සඳහන් මූලික පිළිඹිබුකිරීම් මනාව මනසින් සළකා බලන විට, උතුරු පළාතේ පුරවැසියන් විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද තොරතුරු ඉල්ලීම් පිළිබඳ තෝරාගත් අභියාචනා විමර්ශනය කිරීමට තොරතුරු අනාවරණය කිරීමේ පොදු මූලධර්මවලට අදාළව රාජ්‍යයේ

155. ශ්‍රීන් සරූර් එ. අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලය RTICAppeal/01/2018 http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/rticappeal-001-2018/rtic-01-2018-en-08092018.pdf2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය

156. 2018.05.15 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වාර්තාව

විනිවිදභාවය, රාජ්‍ය වගවීම පිළිබඳ වැදගත්කම විමර්ශනය කරමින් ඉදිරියට සාකච්ඡා කරනු ලැබේ.

2.1. *ජී. දිලීප් අමුතන් එ. ලේකම් කාර්යාලය, උතුරු පළාත් සභාව*[157]

උතුරු පළාත් සභාවේ පළාත් සභා මන්ත්‍රීන් 33 දෙනාට (අමාත්‍යවරයා හැර) එක් එක් වශයෙන් පත්කර ඇති පරිපාලන සහකාරවරුන් දෙදෙනාගේ හා කාර්යාල සහායකයින්ගේ නම් හා ලිපිනයන් අභියාචක විසින් ඉල්ලා සිටින ලද අතර එය පනතේ 5(1)(ඔ) මත පදනම්ව පොදු අධිකාරිය විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී.[158]

ජී. දිලීප් අමුතන් එ. ලේකම් කාර්යාලය, උතුරු පළාත් සභාව පිළිබඳ විශ්ලේෂණය :

පොදු අධිකාරිය විසින් පනතේ 5(1)(ඔ) ව්‍යතිරේකය නිදහසට කාරණාවක් ලෙස දැක්වූවද එය සාධාරණීකරණය නොකරන ලදී. කොමිෂන් සභාව විසින් පනතේ 32(4) වගන්තිය පොදු අධිකාරියේ අවධානයට භාජනය කරමින් එහි ඔප්පුකිරීමේ භාරය පොදු අධිකාරිය වෙත පවතින බවත් හුදෙක් පනතේ 5 වන වගන්තියේ ව්‍යතිරේක සරලවම දක්වමින් හා ප්‍රමාණවත් හේතු දැක්වීමකින් තොරව තොරතුරු ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කළ නොහැකි බව අවධාරණය කරන ලදී. සිදුකරන ලද පත්කිරීම්/පුරප්පාඩු සම්බන්ධයෙන් වන තොරතුරු අදාළ තනතුරු ස්ථිර හෝ තාවකාලික ඒවාද යන්න නොසලකා අනාවරණය කිරීම කළ යුතු බව දෙවනුව දක්වන ලදී. අවසාන වශයෙන්, කොමිෂන් සභාවේ නිරීක්ෂණය, එනම්, ''මෙම තනතුරු සඳහා මහජන මුදල් මගින් ගෙවා ඇති බැවින් මෙම තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමට පුරවැසියන්ට අයිතියක් ඇති බවයි'' යනුවෙන් සඳහන් කරමින්

157. RTICAppeal/17/2017,<http://www.rticommission.lk/web/images/recent_orders_in_appeal/dileep-amuthan-rti-assembly.pdf> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

158 එම වගන්තිය ප්‍රකාශ කරන්නේ මෙසේය: ''එවැනි තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම මගින් නීතිය මගින් සපයනු ලබන පරිදි පාර්ලිමේන්තු හෝ පළාත් සභා වරප්‍රසාද කඩ කිරීමක් වනු ඇත.''

තොරතුරු ලබාගැනීමට පුරවැසියන් උනන්දු කරවමින්, මහජන මුදල් භාවිතය සැමවිටම අධීක්ෂණයට ලක්වන්නක් බව අවධාරණය කර ඇත.

2.2. *දිලීප් අමුතන් එ. ආණ්ඩුකාර ලේකම් කාර්යාලය, උතුරු පළාත*[159]

ආණ්ඩුකාරවරයාගේ අනුමැතිය හා අවසරය මත උතුරු පළාත් සභාවේ අමාත්‍යවරු 5 දෙනා හා මන්ත්‍රීවරුන් 33 දෙනාගේ විදේශ සංචාර පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලා සිටින ලදි. නිලධාරීන් විසින් සිදුකර ඇති විදේශ සංචාර සංඛ්‍යාව පිළිබඳ විස්තර මහජන යහපත හා රාජ්‍ය අරමුදල් හා සම්බන්ධිත බව දක්වමින් එම තොරතුරු අනාවරණයට කොමිෂන් සභාව නියෝග කරන ලදි.[160]

2.3. *ජී. දිලීප් අමුතන් එ. කෘෂිකර්ම අමාත්‍යාංශය, උතුරු පළාත් සභාව*[161]

මෙම අභියාචනය ''වඩමාරච්චි නැගෙනහිර මානට්කාඩු කලාපයේ කැසු(ව)රිනා නම් පයින් ගස් පිළිබඳ ආරක්ෂාව" සඳහා වන අරමුදලට අදාළ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම පිළිබඳව වේ. තොරතුරු නිලධාරියා ප්‍රතිචාර දක්වමින් සඳහන් කර ඇත්තේ එකී ව්‍යාපෘතිය සඳහා එම පොදු අධිකාරියේ සබඳතාවක් නොමැති බවයි. නම්කළ නිලධාරියාට සිදුකරන ලද අභියාචනයේදී අභියාචනයට අදාළ කාලය දීර්ඝ කර ඇත්තේ අදාළ අමාත්‍යාංශය ප්‍රධාන අමාත්‍යවරයාගේ අමාත්‍යාංශය විසින් පවරාගෙන ඇත යන පදනම මතය. අනතුරුව

159 ජී. දිලීප් අමුතන් එ. ආණ්ඩුකාර ලේකම් කාර්යාලය, උතුරු පළාත RTIC Appeal/35/2017 <http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/dileep-amuthan-governors-secy.pdf> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

160. වෙරිටේ රිසර්ච් පෞද්ගලික සමාගම එ. ශ්‍රී ලංකා මහා බැංකුව RTIC Appeal (In person) /25/2018http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/rticappeal-026-2018/verite-research-v-central-bank-sri-lanka-si-21072018.pdf) 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය, ශ්‍රීන් සරූර් එ. අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලය RTIC Appeal (In-person)/01/2018 http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/18052018/shreen-saroor-appeal.pdf) 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය, දුෂ්‍යන්ති සූරියප්පෙරුම එ. ශ්‍රී ලංකා වෛද්‍ය සභාව RTIC/36/2017 <http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/16062018/suriyapperuma-v-slmc.pdf> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

161. ජී. දිලීප් අමුතන් එ. කෘෂිකර්ම අමාත්‍යාංශය, උතුරු පළාත් සභාව RTIC Appeal/140/2017 http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/dileep-amuthan-v-min-of-agri.pdf (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

අභියාචක විසින් කොමිෂන් සභාව වෙත ප්‍රවේශ වූයේ අදාළ අමාත්‍යාංශය වත්මන්ව ඔවුන් යටතේම ක්‍රියාත්මක වන බව දක්වමිණි. ඒ අනුව කොමිෂන් සභාවේ නියෝගය මත පොදු අධිකාරිය විසින් ඉල්ලා සිටි තොරතුරු ලබාදෙන ලදි.

2.4. *ජී. දිලීප් අමුතන් එ. උතුරු පළාත් සභාව*[162]

මෙම අභියාචනයේදී, වල්වැටිතුරෙ‍රේ නගර සභාවේ විමර්ශන වාර්තාව අභියාචක විසින් ඉල්ලා සිටින ලදි. එම සභාව විසුරුවා හරින ලදි. පොදු අධිකාරිය විසින් අදාළ වාර්තාවේ පිටුවක පමණ සාරාංශයක් අභියාචකට ලබාදෙන ලදි. නම්කළ නිළධාරියා වෙත සිදුකළ අභියාචනයේදී අභියාචක විසින් දැනගනු ලැබුවේ පොදු අධිකාරිය විසින් අදාළ වාර්තාව හෙළි කිරීම පනතේ 5(1)(ඔ) යටතේ පළාත් සභා සාමාජිකයින්ගේ වරප්‍රසාදවලට බලපෑමක් විය හැකි බවයි.[163] කොමිෂන් සභාව විසින් නියෝග කර සිටියේ 5(1)(ඔ) වගන්තිය ''පොදු වගන්තියක්'' ලෙස භාවිත කරමින් පළාත් සභා තනිපුද්ගල සාමාජිකයන්ගේ තොරතුරු විමසීම් සම්බන්ධව එකී තොරතුරු ලබා දීම වැළැක්වීමට භාවිතා කළ නොහැකි බවයි. කෙසේවෙතත්, අදාළ දූෂණ විමර්ශනය සඳහා තුන්වන පාර්ශවයන් ලෙස නිළධාරීන් 10 දෙනෙකු සහ සාක්ෂිකරුවන් සම්බන්ධ වී ඇති බැවින් තුන්වන පාර්ශ්වයන්ට අදාළ වන ව්‍යතිරේකය වන පනතේ 29 වගන්තිය සමඟ කියවිය යුතු 5(1)(එ) වගන්තිය[164] සළකා බැලිය යුතු බවයි. ඒ අනුව කොමිෂන් සභාව නියෝග කර සිටියේ 29 වන වගන්තියේ විධානාත්මක පටිපාටිය සමඟ ඔවුන්ගේ සාක්ෂි ප්‍රසිද්ධ කිරීමට අදාළ තුන්වන පාර්ශ්වයන් එකඟ වේ නම් අදාළ තොරතුරු අනාවරණය කළ හැකි බවයි.

---

162. ජී. දිලීප් අමුතන් එ. උතුරු පළාත් සභාව RTIC Appeal (In-Person)/21/2017 <http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/rticappeal-021-2017/rtic-021-2017-en-06122018-2.pdf> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

163. 5(1)(ඔ) වගන්තිය : එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද හෝ නීතිය මඟින් විධිවිධාන සලස්වා ඇති ආකාරයට පළාත් සභා වරප්‍රසාද උල්ලංඝණය කිරීමක් වන අවස්ථාවකදී

164 5(1)(එ) වගන්තිය : 29(2)(ඇ) වගන්තියේ විධිවිධානවලට යටත්ව, එම තොරතුරු තෙවන පාර්ශ්වයක් විසින් අදාළ පොදු අධිකාරිය වෙත රහසිගතව සපයා ඇති අවස්ථාවකදී එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම සඳහා එම පාර්ශ්වය විසින් අනුමැතිය ලබා දී නොමැති අවස්ථාවක

කොමිෂන් සභාවේ මග පෙන්වීම අනුව පොදු අධිකාරිය විසින් විමර්ශන වාර්තාව නිකුත් කරන ලදි. කෙසේ වෙතත් වාර්තාවේ එක් කොටසකට අදාල වන නගර සභාවේ නිලධාරියෙකු විසින් විශ්වාසය මත ලබාදෙන ලද සාක්ෂියකට අදාල පැමිණිල්ල පොදු අධිකාරිය විසින් පලමුව පවත්වන්නට වූ විමර්ශනයක් වූ බැවින් එකී කොටස ලබාදීම අත්හිටුවන ලදි. කොමිෂන් සභාව විසින් පනතේ 5(1)(අ) වගන්තියට අනුව තනි පුද්ගලයකුගේ පුද්ගලිකත්වය අනවසරයෙන් ආක්‍රමණය කිරීමක් සිදුවන බැවින් එකී සාක්ෂි අනාවරණය කිරීම අවශ්‍ය නොවන බව නියෝග කරන ලදි.[165] එසේම, අදාළ සාක්ෂි අනාවරණය කිරීම දැඩි මහජන සුභසිද්ධිය සඳහා හේතු නොවන බවත් නගර සභාව තුළ සිදුවන දූෂණ පිළිබඳව වාර්තාවේ ඉතිරි කොටස් මුදාහැරීම නිසා විනිවිදභාවය හා යහපාලනය බලගැන්වීම සඳහා තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමේ අරමුණ සපුරා ඇති බවයි.

ජී. දිලීප් අමුතන් එ. උතුරු පළාත් සභාව පිළිබඳ විශ්ලේෂණය

නියෝගයේදී, කොමිෂන් සභාව තීරණය කළේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය හා සමානව පූර්ව අනතුරු දැනුම්දීම් කරන ආරක්ෂණයේද සමාන වටිනාකම් හා ඉලක්ක පවතින බවයි;

> *"වගවීම හා විනිවිදභාවය සඳහා වන උත්සාහය පූර්ව අනතුරු දැනුම්දීමේ ක්‍රියාවන් හා තොරතුරු දනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රය අතර පොදු පදනම් ඇති බව සාක්ෂි සපයයි. එලෙස පූර්ව අනතුරු අගවන්නන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වෙනම නීතියක් නොමැති නිසා පූර්ව අනතුරු අගවන්නන් ලෙස ක්‍රියාකර ඇති රාජ්‍ය නිළධාරීන්ගේ ආරක්ෂාව අවධානමකට ලක්වන තොරතුරු නිකුත් කිරීමේදී කොමිෂන් සභාව ඉතාමත් ප්‍රවේශම් විය යුතු බවයි".[166]*

ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකා රජයට කොමිෂන් සභාව නිර්දේශ කර සිටින්නේ පූර්ව අනතුරු අගවන්නන් හා ඔවුන්ගේ පවුල් ආරක්ෂා

165. 5(1)(ඔ) වගන්තිය : එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද හෝ නීතිය මගින් විධිවිධාන සලස්වා ඇති ආකාරයට පළාත් සභා වරප්‍රසාද උල්ලංඝණය කිරීමක් වන අවස්ථාවකදී

166 RTIC Appeal (In-Person)/21/2017 , 4 පිටුව

කිරීමට අදාළ නීති ක්‍රියාත්මක කළයුතු බවයි. මන්ද යත් එමගින් දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීම සහ පාලනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය රජයේ අභිප්‍රාය දක්වයි.

2.5. *ජී. දිලීප් අමුතන් එ. ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශය*[167]

උතුරු නැගෙනහිර පළාත්වල ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශය හා ශ්‍රී ලංකා යුද හමුදාව විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන සාප්පු, ආපනශාලා, වෙළඳසැල් හා/හෝ භෝජනාගාරවල තොරතුරු සමඟ 2007 වර්ෂයේදී හයිටි රාජ්‍යයේ සේවයේ යොදවා ඇති ශ්‍රී ලංකා සාම සාධක භටයින් විසින් කළ බව කියන ලිංගික අපයෝජන සම්බන්ධයෙන් අපරාධකරුවන් යැයි නැගෙන චෝදනා සම්බන්ධයෙන් වන අදාළ රීති, කාර්ය පටිපාටී, මාර්ගෝපදේශ හා/හෝ ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලා සිටින ලදි. ශ්‍රී ලංකා නාවික හමුදාව හා ගුවන් හමුදාව ඔවුන් විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන ආගන්තුක සත්කාර පිළිබඳ තොරතුරු නිකුත් කළ අතර ශ්‍රී ලංකා යුද හමුදාව මුලින්ම ප්‍රතිචාර දක්වන ලද්දේ තොරතුරු සැපයීම සම්බන්ධයෙන් නොව ඉල්ලුම්කරුගේ පුරවැසිභාවයට අදාළ අනන්‍යතාව ඉදිරිපත් කරන ලෙසයි. කොමිෂන් සභාව ඉදිරියේ අභියාචනය විභාගයට ගත් විට, අභියාචකගේ පුරවැසිභාවය පිළිබඳව සැකකිරීමට හේතු සාධක තිබේ නම් පමණක් පොදු අධිකාරිය විසින් අභියාචකගේ හැඳුනුම්පත ඉල්ලා සිටීම වැනි වෙනත් තොරතුරු ඉල්ලා සිටිය හැකි බව අවධාරණය කරන ලදි.[168] විශේෂයෙන්ම, ***ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා එ. අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලය/ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය***[169] පිළිබඳ අභියාචනයේදී පෙන්වා දුන්නේ, පුරවැසිභාවය පිළිබඳ සාක්ෂි ලබා ගැනීම සඳහා ''දුර්ලභ අවස්ථාවලදී''[170] පමණක් ඉල්ලුම්කරුවන් ගෙන් අනන්‍යතාවය පිළිබඳව විමසනු ලැබිය යුතු බවත් හා ඉල්ලුම්කරුගේ අනන්‍යතාව පිළිබඳව සද්භාවීමය සැකයක් පොදු අධිකාරියට පවතින අවස්ථාවලදී පමණක් බවත්ය.

167. RTIC Appeal (In-Person)/70/2018<http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/rticappeal-70-2018/rtic-70-2018-en-25082018-2.pdf> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

168. එහිම, 2018 මාර්තු 23 දින මෙම තීරණය ලබාදෙන ලදි

169. RTIC Appeal/05/2017 yd RTIC Appeal/06/201" 2018.03.23 තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වාර්තාව

170. ශ්‍රී කේ බාලක්‍රිෂ්ණා පිල්ලේ එ. ජාතික මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව, අංක; CIC/OK/C/2008/00016, 2008 මැයි 26 ඉන්දීය මධ්‍යම තොරතුරු කොමිසමේ වාර්තාව

පොදු අධිකාරිය විසින් අභියාචකගේ පසුබිම පිළිබඳව පරීක්ෂා කරමින්, සොයාගත් කරුණු අනුව අභියාචක ජනමාධ්‍යවේදියෙකු වීම මත අදාළ තොරතුරු භාවිත කරමින් පොදු අධිකාරියේ නාමයට විදේශයන්හි සෘණාත්මක බලපෑමක් එල්ල කළහැකි බව සළකා බලන ලදි. පොදු අධිකාරිය තර්ක කර සිටියේ අභියාචක විසින් ගැටුමක් ඇති කිරීමක් හෝ රාජ්‍යයේ හෝ ජාතික ආරක්ෂාවට සෘණාත්මක බලපෑමක් සිදු කළ හැකි බවයි. කෙසේවෙතත්, අභියාචකගේ පසුබිම හා ඔහුගේ තොරතුරු ඉල්ලීම සඳහා වන පරමාර්ථය තොරතුරු දැනග ැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 24(5)(ඇ) වගන්තිය යටතේ දක්වනු ලබන තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ පදනමක් ලෙස සැළකිය නොහැකි බවයි.[171] තවද, කොමිෂන් සභාව විසින් තරයේ අවධාරණය කර සිටියේ යම් පුද්ගලයෙකුගේ පසුබිම් වාර්තා (හමුදා බුද්ධි අංශ වාර්තා) පොදු අධිකාරියක් විසින් සරලවම එම පුද්ගලයා තොරතුරු ඉල්ලීමක් ගොනු කිරීම නිසා ලබාගන්නේ නම් එමගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ මූලික අරමුණු නිශේධනය කරනු ලබන බවයි. යුද හමුදා සුභසාධක සමිතිය විසින් පවත්වා ගෙන යනු ලබන ආගන්තුක සත්කාරයන් පිළිබඳ තොරතුරු ''මහජන අරමුදල්'' හා සම්බන්ධ නොවේය යන විරෝධතාවය මත කොමිෂන් සභාව විසින් නියෝග කරන ලද්දේ ''මහජන අරමුදල්'' යන වචනය වඩා පුළුල්ව අර්ථනිරූපණය කළයුතු බවයි.[172] ශ්‍රී ලංකා සාම සාධක හමුදාව විසින් හයිටිහි සිදුකරන ලද ලිංගික අපයෝජන සම්බන්ධයෙන් වන චෝදනා පිළිබඳව කොමිෂන් සභාවේ තීරණය වූයේ ඉල්ලා සිටින ලද තොරතුරුවල සාරාංශයක් ලබා දියයුතු බවයි.

ජී. දිලීප් අමුතන් එ. ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශය පිළිබඳ විශ්ලේෂණය[173]

හැඳුනුම්පත ඉදිරිපත් කිරීමට තොරතුරු අයදුම්කරුවන්ගෙන් ඉල්ලා සිටීම පොදු අධිකාරිය විසින් අයදුම්කරුවන් බිය වැද්දවීමේ උපක්‍රමයක් ලෙස දැකගත හැකිය. කොමිෂන් සභාව විසින් තරයේ <u>තීන්දු කර සිටින</u> ලද්දේ ''අභියාචකයා පුරවැසියෙකු නොවන බව

171 RTIC Appeal (In-Person)/70/2018, පිටු 14-15

172 එහිම, 15 පිටුව

173 මෙම අංශයෙහි සන්සන්ධනාත්මක නීති අනුගම්‍යන් ස්ථානගත කිරීම සඳහා නීතිඥ සුෂ්මිතා තයනන්දන්ට අපගේ ස්තුතිය පුදකර සිටිමු.

විශ්වාස කිරීමට හරයාත්මක හේතුවකින් තොරව නොකඩවා ප්‍රශ්න කිරීමට නොහැකි බවයි. පුරවැසිභාවය ඔප්පුකිරීම සඳහා ලියවිලි ඉල්ලා සිටීම පමණක් විෂයමූලික පදනමක් වන බවයි".[174] තවද, පොදු අධිකාරියට අයදුම්කරු ජනමාධ්‍යවේදියෙකු ලෙස පෙනෙන්නට තිබුණු හෙයින් අනන්‍යතාව පෙන්වීමට ඉල්ලා සිටීම හා පුරවැසිභාවය දැක්වීමට ඉල්ලා සිටීම විෂය මූලික පදනමක් මත සිදුවූවක් නොවන බව පෙනේ. තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශයට වන ඕනෑම බාධකයක් තොරතුරු දැනගැනීමේ තන්ත්‍රය මඟින් මුළුමනින්ම යටපත් කර ඇති බැවින් තොරතුරු සොයන පුරවැසියන් පීඩාවට පත් නොකිරීම හා වෙනත් ආකාරයකින් පීඩාවට පත් නොකිරීමේ වැදගත්කම කොමිෂන් සභාව විසින් අවධාරණය කරනු ලබයි. පොදු අධිකාරිය විසින් අභියාචක පිළිබඳ පසුබිම් විමර්ශනයක් සිදු කර ඇත. මෙම මගින් පොදු අධිකාරිය විසින් සිය බලය දැඩිලෙස ඉක්මවා යන පියවරක් වන අතර රාජ්‍ය රහස්‍යභාවයේ අඛණ්ඩ සංස්කෘතිය හා තොරතුරු අනාවරණය කිරීමේ අවශ්‍යතාව මඟ හරවා ගැනීම සඳහා මාර්ගයන් පිළිඹිබු කරයි. නැවතත්, කොමිෂන් සභාව විසින් එය දැඩිලෙස හෙළා දකිමින් සඳහන් කරනුයේ;

> *"යම් පුද්ගලයෙකුගේ පසුබිම් වාර්තා (හමුදා බුද්ධි අංශ වාර්තා) පොදු අධිකාරියක් විසින් සරලවම එම පුද්ගලයා තොරතුරු ඉල්ලීමක් ගොනු කිරීම නිසා ලබාගන්නේ නම් එමඟින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ මූලික අරමුණු නිශේධනය කරනු ලබන බවයි."*[175]

ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන්, මෙය වැදගත් සිහිපත් කිරීමක් වන්නේ, කොමිෂන් සභාව විසින් මේ සම්බන්ධව අර්ථ නිරූපණය සඳහා කිසිඳු ඉඩකඩක් ලබා නොදෙන අතර තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත දක්වන ආකාරය අනුව පොදු අධිකාරිය සිය වපසරිය තුළ කටයුතු කළ යුතු බවයි.

තොරතුරු ඉල්ලුම්කරුවන්ට තර්ජනය කිරීම හා හිරිහැර කිරීමේ අර්බුදය ශ්‍රී ලංකාවට පමණක් අනන්‍ය වූවක් නොවේ. වෙනත් නෛතික බල ප්‍රදේශවලද මේ හා සමාන තත්වයන් විමසා බැලීම

174 RTIC Appeal (In-Person)/70/2018, 06 පිටුව

175. එහිම, 14 පිටුව

සිදුකළ යුතුය. ඉන්දියාවේ, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ඇරඹුමේදී, 2005ත් 2016ත් අතර කාලයේදී තොරතුරු ඉල්ලුම්කරුවන් 56 දෙනෙකුගේ සැකසහිත මරණ වාර්තා විය.[176] එම කාලය තුළදීම තවත් 130 ක පමණ සිදුවීම් තොරතුරු ඉල්ලුම්කරුවන්ට පහරදීම් හා තර්ජනය කිරීම් පිළිබඳව වාර්තා වේ. ඉන්දියාවේ මධ්‍යම තොරතුරු කොමිසම මේ ගැටලුව සම්බන්ධව ප්‍රතිචාර දක්වමින් සඳහන් කර සිටියේ ***ජොහින්දර් දහියා එ. රාජේෂ් කන්නා, නාගරික සංස්ථාව, දිල්ලි***[177] යන නඩුවේදී ''තොරතුරු අයිතිය භාවිත කරන්නන්ට සිදුකරන්නා වූ තර්ජන සම්බන්ධ ගැටලු කොමිෂන් සභාව විසින් දැඩිව සළකා බලන බවයි". ඉහත සඳහන් නඩුවේදී ඉන්දීය මධ්‍යම තොරතුරු කොමිසම තීරණය කර සිටියේ තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රමාද කිරීම පවා හිරිහැර කිරීමක් සංස්ථාපනය කරන බවයි.

ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව මෙම තීරණයේදී, ''පොදු අරමුදල්" යන විෂය විශ්ලේෂණය කරන ලදි. මූලික මට්ටමකදී, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ක්‍රියාත්මක වීමේදී, විනිවිදභාවය පිළිබඳ පරිචය ආණ්ඩුවේ සියලුම ආයතනවල සහතික කළ යුතු අතර විශේෂයෙන්ම බදු ගෙවන්නන්ගේ මුදල් භාවිත කිරීමේදී ඒවා ''පොදු අරමුදල්" ලෙස සැලකිය යුතු බවයි. අවම වශයෙන්, පුරවැසියන්ට ඔවුන්ගේ මුදල් භාවිත කරන්නේ කොතැනක? කෙසේද? යන්න දැන ගැනීමට අයිතියක් තිබිය යුතුය. මෙම සිද්ධියේදී, පොදු අධිකාරිය විසින් තර්ක කර සිටියේ ව්‍යාපාරික කටයුත්ත ශ්‍රී ලංකා යුද හමුදාවේ පෞද්ගලික අරමුදලකින් පාලනය කළ බවත් ඒවා පොදු අරමුදල් නොවන බවත්ය. කොමිෂන් සභාව නිරීක්ෂණය කර සිටියේ අදාළ ව්‍යාපාරය පෞද්ගලික අරමුදල්වලින් පාලනය වූවත් එය පාලනය කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම හා පවත්වාගෙන යාම රජයේ පොදු අරමුදල් ලබාගන්නා සාමාජිකයින් විසින් සිදුකරනු ලැබූවක් වන බවයි. මෙම

176. අධිවේගී ප්‍රවෘත්ති සේවය, ''අයදුම්කරු මියගියහොත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ කාර්යපටිපාටීන් නැවැත්වීම, ආණ්ඩුවට යෝජනා" :අධිවේගී ප්‍රවෘත්ති සේවයල 2017 අප්‍රේල් 04) <https://indianexpress.com/article/india/stop-rti-proceedings-if-applicant-dies-proposes-government-4598339/> 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය

177. සීඅයිසී තීරණය අංකඃ CIC/SG/A/2012/000557/18356<http://rtiactivist.com/wp-content/uploads/2012/04/MCD.pdf> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

පදනම මත ඉල්ලා සිටි තොරතුරු ලබාදීමට කොමිෂන් සභාව විසින් අවසර ලබාදුන් අතර මෙහිදී ''පොදු අරමුදල්'' යන්න පුළුල් අරමුණකින් භාවිත කරන ලදි. මෙය ප්‍රගතිශීලී අර්ථනිරූපණයක් වන අතර, මෙමගින් හරයාත්මක නොවන තාක්ෂණික කරුණු මත පොදු අධිකාරීන් විසින් තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම් සඳහා මැදිහත් වේ.

ඉන්දියාවේ, නඩු තීන්දු නීතිය පොදු අරමුදල් පිළිබඳ පූර්ණ නිර්වචනය කිරීම් සමග දියුණු වී තිබේ. *තලප්පලම් සේවා සමූපාකාර බැංකු සමාගම එ. ඉන්දීය සංගමය*[178] යන කේරළ මහාධිකරණයේදී විභාග වූ නඩුවේදී තීරණයේ කළේ, රජය විසින් කටයුතු කරනු ලබන අරමුදල් මහජන අරමුදල් ලෙස වර්ගීකරණය කළ හැකි අතර පුරවැසියන්ගේ සාමූහික ජාතික අවශ්‍යතාවය සැම විටම ජාතික ධනය සම්බන්ධයෙන් සැලකිල්ලට ගනු ලබන බවයි. *දිල්ලි ඒකාබද්ධිත බහු ආදර්ශ ප්‍රවාහන පද්ධති සමාගම එ. රාකේෂ් අග්‍රවාල්*[179] හිදී හරයාත්මක මූල්‍ය පරීක්ෂණය ස්ථාපිත කරන ලදි. එම පරීක්ෂණය අනුව, රජය විශාල වශයෙන් මුදල් සපයාගන්නා විට ඒවා භාවිත අරනු ලබන ආකාරය පිළිබඳව තොරතුරු ලබගැනීමට මහජනතාවට බැඳියාවක් හා අයිතියක් ඇති බවයි.

කැනඩාවේ පූර්වාදර්ශයක් ලෙස, *උතුරු කෘෘසර් සමාගම එ. ආර්*,[180] ඉන්දීය අධිකරණ හා ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් තවදුරටත් ලබාගත් ස්ථාවරයක් විය. උතුරු කෘෘසර් හිදී, අධිකරණය තීරණය කළේ, අරමුදල් පිළිබඳව ආණ්ඩුවේ වියදම්කිරීම්වලට අදාළ තොරතුරු බැලූබැල්මටම ආණ්ඩුවේ තොරතුරු වන බවයි. තොරතුරු ලබාදීමට ඇති ව්‍යතිරේක බැලූ බැල්මට ආණ්ඩුවේ තොරතුරු සීමිත හා නිශ්චිත වේ. රජයේ තොරතුරු ලබාදීම සඳහා ව්‍යතිරේකයන් ඇතුළත් කිරීම විචක්ෂණශීලී වන්නේ, ඕනෑම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියක් හා

178 තලප්පලම් සේවා සමූපාකාර බැංකු සමාගම එ. ඉන්දීය සංගමය :2009) ,WP(C) No 18175 of 2006 (L)<https://indiankanoon.org/doc/322018/> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

179. දිල්ලි ඒකාබද්ධිත බහු ආදර්ශ ප්‍රවාහන පද්ධති සමාගම එ. රාකේෂ් අග්‍රවාල් WP(C) 2380-81/2010<https://indiankanoon.org/doc/48920981/> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

180. උතුරු කෘෘසර් සමාගම එ. ආර් [1991] 47 FTR 192 [FCTD].

තොරතුරු දනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රයට ප්‍රවේශවීමට එරෙහිව හරයකින් යුතුව කටයුතු කිරීමයි.

තවද, පොදු අධිකාරිය වෙනත් කරුණු අතර මෙම ව්‍යතිරේකය මත පදනම් වෙමින් මෙම තොරතුරු හෙළි කිරීම ''රාජ්‍ය ආරක්ෂාව" හා/හෝ ''ජාතික ආරක්ෂාව" සම්බන්ධයෙන් බලපෑමක් විය හැකි බවත් එය හෙළි කිරීමෙන් ''අන්තර්ජාතික සබඳතාවලට බලපෑමක්" සිදුවිය හැකි බවයි (තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 5(1)(ආ)(1) හා (2)).[181] 5(1)(ආ)(1) වගන්තිය සම්බන්ධව කොමිෂන් සභාවේ නිරීක්ෂණය වන්නේ කෙසේවෙතත් දෙගිඩියාවකට කිසිඳු ඉඩක් නොමැති බවයි. ''තොරතුරු ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සඳහා අන්තර්ජාතික ගිවිසුමක් මත යැපීම රඳා පවතිනුයේ ඉල්ලා සිටි ''තොරතුර ලබාදීමෙන් හෝ රහසිගතව ලබාගත් අවස්ථාවන්වලදී එය යම් රාජ්‍යක් සමඟ හෝ අන්තර්ජාතික නීතිය යටතේ අන්තර්ජාතික ගිවිසුම් හෝ බැඳීම්වලට අදාළව ශ්‍රී ලංකාවේ සබඳතා බරපතල ලෙස අගතිගාමී ලෙස සලකනු ලබන්නේ නම්ය". එබැවින් ඕනෑම අන්තර්ජාතික ගිවිසුමක් සම්බන්ධව ඇතුලත් කළ තොරතුරු ලෙස දක්වා මෙම තොරතුරු ලබාදීම නොපැහැදිලි හෝ සාමාන්‍ය ආකාරයෙන් යොදාගත නොහැකිය".

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රයෙහි විධිවිධාන දැඩි ලෙස අර්ථ දැක්වීමෙන් ඇතිවන සංකීර්ණතාවයන් තිබිය හැකි වූවත් මෙම අභියාචනය මගින් පෙන්නුම් කරනුයේ කොමිෂන් සභාව විසින් සමාලෝචනය කිරීම් සඳහා ඉහළ ප්‍රමිතියක් පවත්වාගෙන යමින් හෙළිදරව් කිරීම් ප්‍රතික්ෂේප කිරීම් හෙළා දැකි ඇති බවයි. තවදුරටත්, මෙම සිදුවීම හඳුනා ගත හැකි වන්නේ තොරතුරු අයිතිය භාවිත කරන්නන් ආරක්ෂා කිරීමේ අවශ්‍යතාව හා ඔවුන්ව පොදු අධිකාරීන් විසින් බියවැද්දීම්, තර්ජනය කිරීම් හා හිරිහැරකිරීම්වලින් වැලැක්වීමට ගත් කදිම නිදර්ශනයක් බවයි.

181 5(1)(ආ)(1) වගන්තිය දක්වන්නේ : එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම රාජ්‍ය ආරක්ෂාවට හෝ එහි භෞමික අඛණ්ඩතාවයට හෝ ජාතික ආරක්ෂාවට බරපතල ලෙස අගතිදායක වන අවස්ථාවක, 5(1)(ආ)(2) වගන්තිය : එම තොරතුරු යම් රජයක් හෝ ජාත්‍යන්තර නීතිය යටතේ වූ අන්තර්ජාතික ගිවිසුම් හෝ බැඳීම් විසින් රහසිගතව ලබාදුන් හෝ රහසිගතව ලබාගත් අවස්ථාවක එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම එම රජය හෝ ජාත්‍යන්තර නීතිය යටතේ වූ අන්තර්ජාතික ගිවිසුම් හෝ බැඳීම් සමඟ ශ්‍රී ලංකාවේ ඇති සබඳතාවලට අගතිගමීවන හෝ අගතිගාමී වියහැකි අවස්ථාවක

2.6. *නිබ්‍රාස් මන්සූර් එ. කල්මුණේ මහා නගර සභාව*[182]

අභියාචක විසින් අභියාචනා දෙකක් ඉදිරිපත් කරන ලදි. කල්මුණේ සන්තන්කර්නි ක්‍රීඩා පිටියේ මායිම් පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක විස්තරයක් සඳහා ක්‍රීඩා පිටියේ මිනුම් සැලසුම, එහි යම්කිසි නීතිවිරෝධි ඉදිකිරීමක් සිදුවී ඇත්ද?, එසේ නම් ඒ සම්බන්ධයෙන් යම් පැමිණිල්ලක් ලැබී ඇත්ද හා ඊට මේ දක්වා ගෙන ඇති පියවර කවරේද? යන්නයි. භූමියේ ප්‍රමාණය සම්බන්ධ තොරතුර හැරුණු විට අනෙක් කරුණු සම්බන්ධයෙන් ''නොදන්නා" බවට ඔහු වෙත පිළිතුරු ලැබිණි. අභියාචනයේදී, මෙම තොරතුරු මුදාහැරුණු අතර නාගරික කොමසාරිස්වරයා කොමිෂන් සභාව ඉදිරියේ වාර්තා කළ පරිදි ඉඩම් මායිම් නිසි ලෙස දක්වමින් අනවසර අත්පත්කරුවන් නෙරපීම සම්බන්ධව නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගනුලබන බවයි.

දෙවන අභියාචනයද එම පොදු අධිකාරියට එරෙහිව සිදුකරන ලද්දේ මාස හයක කාලයක් සඳහා සභා ගොඩනැගිල්ල පෞද්ගලික සමාගමක් වෙත බදුදීමෙන් උපයාගන්නා ලද මාසික ආදායම් හා එම බදු ගිවිසුමේ පිටපතක් ලබා දෙන ලෙසය. බද්ද සහ එහි ලාභ මහජන මුදල් හා සම්බන්ධවී ඇති බැවින් අභියාචක වෙත මෙම තොරතුරු දැනගැනීමට අවශ්‍ය විය. කොමිෂන් සභාව විසින් අදාළ බදු ගිවිසුමේ පිටපතක් අභියාචක වෙත ලබා දීමට නියෝග කරන ලදි.

නිබ්‍රාස් මන්සූර් එ. කල්මුණේ මහා නගර සභාව පිළිබඳ විශ්ලේෂණය[183]

මෙම සිදුවීමේදී, ඉඩමට අදාළ තොරතුරු වුවද තීරණාත්මක භූමිකාවක් දක්වන්නේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත පොදුවේ විස්තර කළ හැකි ''සාමාන්‍ය අනාවරණයක්" ලෙස ක්‍රියාකළ හැකි බවයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රය ඵල දරනු පිණිස රජයේ ආයතන ක්‍රියාකාරී ලෙස තොරතුරු අනාවරණය කළයුතු අතර විශේෂ අවස්ථාවන්හිදී අදාළ

182 RTIC Appeal/46/2017 <http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/nibras-mansoor-new-31-10.pdf> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

183. RTICAppeal/287/2018<http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/rticappeal-287-2018/rtic-287-2018-en-19122018.pdf> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

ඉල්ලීම් ලැබීම මත වහාම තොරතුරු අනාවරණය කළ යුතුය. මෙය පොදු අධිකාරීන් පසුපසට තල්ලුකිරීමක් වන අතර මෙය සාමාන්‍ය ආකාරයක් ලෙස පෙන්නුම් කළහොත් ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රයේ වර්ධනයට නිසැකවම බාධා කරනු ඇත.

පොදු අධිකාරීන්වල සිට පුරවැසියන් දක්වා තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ප්‍රවාහයේ ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීම වැදගත් පියවරක් වන අතර මෙය මනා ක්‍රියාකාරී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් සඳහාද වැදගත් වේ. නිදසුන් ලෙස, මෙම සිදුවීමේදී, පුරවැසියන්ට දැන් අනවසරයෙන් අල්ලාගත්වුන්ගේ නම් හා ලිපිනයන් තිබේ (2005 වර්ෂයේදී සකස් කරන ලද ලැයිස්තුව). කෙසේවෙතත්, අදාළ ආයතනයේ වගකිව යුතු රාජ්‍ය නිළධාරියෙකු අදාළ ආයතනයේ අඩුපාඩු සැපිරීමෙහිලා සුදුසු පියවරක් ගෙන නැත. විවිධ රාජ්‍ය ආයතන සිය වගකීම ශක්තිමත් ප්‍රතිඵලයක් නොමැති වීම මත එකිනෙකාට හුවමාරු කරමින් සිටී. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රය විසින් පොදු අධිකාරීන් වගකීම් සහිතව හා වගවීමෙන් යුතුව ක්‍රියා කරවීමට අවශ්‍ය සහාය පුරවැසියන්ට ලබා දේ.

2.7. *ඒ.එම්. අහමඩ් ඒ. මාන්තෙයි බටහිර ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලය*

අභියාචක විසින් ඉල්ලා සිටින ලද්දේ ඉඩම් සංවර්ධන නිළධාරීන් විසින් යම් යම් පුද්ගලයින්ට ලබාදී ඇති ඉඩම් බලපත්‍ර පිළිබඳ තොරතුරුය. පොදු අධිකාරියේ තොරතුරු නිළධාරියා පනතේ 5(1)(එ) වගන්තිය මත පදනම්ව තුන්වන පාර්ශවයන්ගේ තොරතුරු අනාවරණය නොකිරීමේ ව්‍යතිරේකය දක්වමින් අදාළ බලපත්‍ර තුන්වන පාර්ශවයකට ලබා දී ඇති බැවින් අදාළ තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදි.[184] කරුණු පිළිබඳව ප්‍රවේශමෙන් සළකා බැලීමෙන් අනතුරුව කොමිෂන් සභාව තීරණය කළේ තෙවන

---

184. 5(1)(එ) වගන්තිය : 29(2)(ඇ) වගන්තියේ විධිවිධානවලට යටත්ව, එම තොරතුරු තෙවන පාර්ශ්වයක් විසින් අදාළ පොදු අධිකාරිය වෙත රහසිගතව සපයා ඇති අවස්ථාවකදී එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම සඳහා එම පාර්ශ්වය විසින් අනුමැතිය ලබා දී නොමැති අවස්ථාවක

පාර්ශ්වය විසින් අදාළ තොරතුරු පොදු අධිකාරියට විශ්වසනීයව ලබාදුන් අවස්ථාවලදී පමණක් එම තොරතුරු හෙළිකළ නොහැකි බවයි.

අවසානයේ දී අභියාචකහට පොදු අධිකාරිය විසින් විමර්ශනය සඳහා බලපත්‍රවල පිටපත් ලබාදෙන ලෙස නියෝග කරන ලදි.

ඒ.එම්.අහමඩ් එ. මාන්තෙයි බටහිර ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලය පිළිබඳ විශ්ලේෂණය

(ඉහත) නිබ්‍රාස් මන්සූර් සිදුවීම හා සමාන මෙම සිදුවීමේදී ප්‍රශ්නගත වන්නේ ඉඩම් ආරවුලක් හා දූෂණයක් පිළිබඳවය. තොරතුරු ඉකුත් කිරීමට අදාළව පොදු අධිකාරියේ අකමැත්ත මෙහිදී මනාව ගම්‍ය වේ. රජය හා එහි ආයතන කෙරෙහි මහජන විශ්වාසය ගොඩනගා ගැනීම සඳහා පොදු අධිකාරීන් වඩාත් කැමැත්තෙන් සිටිය යුතු අතර තමන්ගේ විනිවිදභාවය හා වගවීම සම්බන්ධයෙන් වගකීමෙන් බැඳී සිටී. මෙය මහජන විශ්වාසය ගොඩ නැගීමේ දීර්ඝ මාර්ගයක් වනු ඇත.

2.8. *ජී. දිලීප් අමුතන් එ. ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය*[185]

තොරතුරු ඉල්ලීම අදාළ වන්නේ හිටපු හා වත්මන් ජනාධිපතිවරුන් වන හිටපු ජනාධිපති මහින්ද රාජපක්ෂ (2010 සිට 2015 ජනවාරි 17 දක්වා) හා වත්මන් ජනාධිපතිවන මෛත්‍රීපාල සිරිසේන (2015 ජනවාරි 09 සිට 2017 මාර්තු 10 වන දින දක්වා) ඔවුන් දෙදෙනා විසින් උතුරු පළාතට සිදුකර ඇති සංචාර හා විදේශ සංචාර පිළිබඳ තොරතුරුය. හිටපු ජනාධිපතිවරයා සම්බන්ධ අදාළ තොරතුරු පිළිබඳව පොදු අධිකාරිය විසින් දන්වා සිටියේ ඒම තොරතුරු ඔවුන් සතුව නොමැති බවයි. වත්මන් ජනාධිපතිවරයා සම්බන්ධ අදාළ තොරතුරු පනතේ 5(1)(අ) පෞද්ගලිකත්වය හා 5(1)(ඔ) පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද[186] ඇතුළුව 5(1)(ආ)(1) ජාතික ආරක්ෂාව යන ව්‍යතිරේක මත

185 RTIC Appeal (In person)/114/2017 <http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/rticappeal-114-2017/rtic-114-2017-en-06122018.pdf (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

186. 5(1)(ඔ) වගන්තිය : එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද හෝ නීතිය මඟින් විධිවිධාන සලස්වා ඇති ආකාරයට පළාත් සභා වරප්‍රසාද උල්ලංඝණය කිරීමක් වන අවස්ථාවකදී

පදනම්ව ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදි. කිසීම අවස්ථාවක හා ප්‍රතිචාර ලෙස කොමිෂන් සභාවේ ප්‍රවේශය අදාළ ව්‍යතිරේකයන්ට පක්ෂව කටයුතු කිරීමට සළකා නොබලන ලද අතර අනතුරුව පොදු අධිකාරිය විසින් පනතේ 3 වන වගන්තිය දක්වමින් එම තොරතුරු ''ඔවුන්ගේ පාලනයේ, සන්තකයේ හෝ භාරයේ නොමැති බවට" දක්වන ලදි.

කොමිෂන් සභාව විසින් තීරණය කරන ලද්දේ පනතේ 5(1)(ආ)(1) වගන්තිය විමසා ඇති තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් අදාළ නොවන බවය. මන්ද යත් උදාඃ සංචාරක දිනයන් හා තොරතුරු පොදු මහජනතාවට සාමාන්‍යයෙන් ලබාගත හැකි පුවත්පත් වාර්තා හා වෙනත් මාධ්‍යයන් හරහා ලබාගත හැකි බැවිණි. තොරතුරු පනතේ 5(1)(අ) වගන්තියේ අදාළත්වය පිළිබඳව ජනාධිපතිවරයාගේ තොරතුරු පුද්ගලික තොරතුරු ලෙස සැළකිය නොහැකි බැවින් පෞද්ගලිකත්වය පිළිබඳ ප්‍රකාශ මතුකළ නොහැකි බව දක්වන ලදි. පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාදවලට යටත් ව්‍යතිරේකය සම්බන්ධව, කොමිෂන් සභාව අවධාරණය කර සිටියේ, එවන් වරප්‍රසාද ජනාධිපතිවරයාට අදාළ වන්නේ ''ජනාධිපතිවරයාගේ බලතල (පාර්ලිමේන්තුවට සහභාගීවීමෙන්) භාවිත කිරීමෙන්" පමණක් බවයි. තවද, සංචාරක අරමුණු සඳහා මහජන අරමුදල් යොදාගැනීමෙන් පසු එම අරමුදල් භාවිත කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් වගවිය යුතුය. මෙම සිදුවීමේදී, අදාළ තොරතුරු ඉල්ලීම පොදු අධිකාරියේ පාලනයේ, භාරයේ හෝ සන්තකයේ හෝ නොමැති වීම යන පදනම මෙන්ම ශ්‍රී ලංකා ජනාධිපතිවරයාගේ පෞද්ගලික ආරක්ෂාව උදෙසා අදාළ තොරතුරු ලේඛනගත නොකෙරේ යන පදනම් අදාළ නොවන බව තීරණය කරන ලදි.

ජී. දිලීප් අමුතන් එ. ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය පිළිබඳ විශ්ලේෂණය

ඉහත අභියාචනය සම්බන්ධයෙන් කොමිෂන් සභාවේ නිරීක්ෂණ පහත පරිදි වේ.

''ශ්‍රී ලංකාවේ ජනාධිපතිවරයා මහජන නිළධාරියෙකු ලෙස පත්වී ඇති අතර ජනාධිපතිවරයාට නිල වශයෙන් තම රාජකාරී සඳහා මහජන අරමුදල් ලබා දී තිබේ.පොදු

අරමුදල්වල වියදම පිළිබඳව මහජන විනිවිදභාවයක් පවත්වාගෙන යාමේ වැදගත්කම ශ්‍රී ලංකේය තොරතුරු පනත මෙන්ම අනෙකුත් තොරතුරු අයිතීන් පිළිබඳ නීතීන්ද ශක්තිමත් කරන ස්වර්ණමය හූයකි...”

‘‘...කොමිෂන් සභාව සඳහන් කර සිටින්නේ එවැනි වියදම් විගණනය කිරීම සඳහා වගවීමට අදාළ රාජ්‍ය අධිකාරීන් විසින් ක්‍රියාත්මක කළ යුතු අවශ්‍ය යාන්ත්‍රණය වහාම ක්‍රියාත්මක කළයුතු බවයි”.

කොමිෂන් සභාව විසින් නවසීලන්තය, කැනඩාව හා ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය වැනි පුරුද්දක් ලෙස සිය රාජ්‍ය නායකයින්ගේ සංචාර වියදම් අනාවරණය කරන ගෝලීය ප්‍රවණතා සන්සන්දනය කරන ලදි.[187] කැනඩා රජයේ නිල වෙබ් අඩවියෙහි කැනඩා අග්‍රාමාත්‍යවරයා හා අනෙකුත් රජයේ නිළධාරීන්ගේ සංචාර හා සත්කාර පිළිබඳ තොරතුරු වාර්තාකර ඒවා මහජනතාවට විවෘත කර තිබේ. මීට සමානවම, නවසීලන්ත අග්‍රාමාත්‍ය දෙපාර්තමේන්තුව හා සියලුම කැබිනට් ප්‍රධාන විධායකයින්ගේ සංචාරක ගාස්තු ඇතුළුව සියලුම වියදම් නවසීලන්ත ආණ්ඩුවේ නිල වෙබ් අඩවියෙන් ලබාගත හැකිය.[188] තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනත යටතේ ජනාධිපතිවරයාගේ සංචාරක වියදම් පිළිබඳ තොරතුරු ලබාගත හැකි බවට ඇමෙරිකානු නීතිවිද්‍යාව පැහැදිලිවම දක්වා සිටී.[189] ඒ අනුව අවසාන නිරීක්ෂණ ලෙස කොමිෂන් සභාව විසින් ග්‍රහණය කරගනුයේ ප්‍රධාන මහජන නිළධාරීන්ගේ සංචාරක තොරතුරු පවත්වාගත යුත්තේ ඇයිද යන්න සාධාරණීකරණය කරයිඃ

187සංචාර හා ආගන්තුක සත්කාර වියදම් පිළිබඳ වාර්තාව http://www.pco-bcp.gc.ca/di/expense_list.asp?cat=1&clientDeptID=1370&dept=65&year=2018&lang=eng (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

188. ‘‘අග්‍රාමාත්‍ය දෙපාර්තමේන්තුව හා කැබිනට් ප්‍රධාන විධායක වියදම්” <https://catalogue.data.govt.nz/dataset/department-of-the-prime-minister-and-cabinet-chief-executive-expenses> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

189. ජුඩිෂියල් වොච් එ. ඇමෙරිකා දේශීය ආරක්ෂාව පිළිබඳ දෙපාර්තමේන්තුව (අංක. 1:17-CV-01007); ^cqäIsh,a fjdÉ t' wefußld foaYSh wdrlaIdj ms<sn| fomd¾;fïka;=j& (wxl. 1:15-CV-01983); (ජුඩිෂියල් වොච් එ. ඇමෙරිකා දේශීය ආරක්ෂාව පිළිබඳ දෙපාර්තමේන්තුව) ඃඅංක. 1:17-cv-01341)

''රාජ්‍ය නිළධාරීන් වගවීම සහතික කිරීම සඳහා මහජන අරමුදල් මේ ආකාරයෙන් සමීපව අධීක්ෂණය කිරීම අවශ්‍ය වන අතර, තෝරාගනු ලැබූ හා ඉහළ පෙළේ රාජ්‍ය නිළධාරීන්ගේ සංචාරක වියදම් පිළිබඳ සම්පූර්ණව හා ප්‍රගාමීව අනාවරණය කිරීම තුළ කලාපීය හා ජාත්‍යන්තර ප්‍රතිපූරණ සමඟ ශ්‍රී ලංකාව පවත්වාගෙන යාමට විචක්ෂණශීලි විය යුතු අතර මෙය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රයේ මූලික මූලධර්මයන්ට යුක්තිමත් වනු ඇත''

විනිවිදභාවය හා වගවීම බලාත්මක කිරීමට තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ මූලික මූලධර්මයන් පදනම් කරගනිමින් කොමිෂන් සභාවේ නිරීක්ෂණයන් සැලකිල්ලට ගත්විට, පොදු අධිකාරිය (ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත දක්වනු ලබන අවශ්‍යතා අනුව වර්තමානයේදී එවැනි වාර්තා තබාගැනීමට බැඳී සිටී. එය එසේ වුවද, අභියාචනය විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ යාන්ත්‍රණයේ සීමාවන් පෙන්නුම්කරන අතර එනම්, අදාළ ලිපිගොනු එම පොදු අධිකාරිය විසින් පවත්වාගෙන යනු නොලබන බවට හා/හෝ අදාළ තොරතුරු ඔවුන්ගේ භුක්තියේ/සන්තකයේ හා/හෝ පාලනයේ නොමැති බවට දක්වන විටකය. මෙම කාරණාවලට වඩා වැඩි වශයෙන් දැඩි මහජන අනාවරණයක් අදාළ ගැටලු සම්බන්ධව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කාර්ය පටිපාටියට අනුව ප්‍රතිඵල ලෙස දැකගත හැකිවන අතර මෙය පවත්නා පද්ධතිය හා රාජ්‍ය වගවීම පිළිබඳව පවත්නා අයහපත් පරිචයන් වෙනස් කිරීමේ හා දැඩි වගවීමක් හා විනිවිදභාවයක් ගෙන ඒම සම්බන්ධයෙන් වැදගත්වනු ඇත.

3. සන්සන්දනාත්මකවිශ්ලේෂණය;ඉන්දියාවේ,මෙක්සිකෝවේ හා දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ සාර්ථකත්වයන් හා අභියෝගයන්

3.1. ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත්වූ/අවාසිසහගත තත්වයට පත් වූ ප්‍රදේශවල තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම භාවිතය

වෙනත් කලාප තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම භාවිතය, විශේෂයෙන්ම ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත්වූ හෝ අවාසිසහගත තත්වයට පත් වූ ප්‍රජාවන්ගේ ඉගෙනීම් හා අත්දැකීම් ශ්‍රී ලංකා සන්දර්භයට ඈඳාගැනීම අත්‍යාවශ්‍ය වන්නකි. මෙම සන්සන්දනාත්මක විශ්ලේෂණය ඉන්දියාව, මෙක්සිකෝව හා දකුණු අප්‍රිකාව පිළිබඳව අවධානය යොමුකරයි.

1. ඉන්දියාව

ඉන්දියාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ව්‍යාපාරය දැඩි පරීක්ෂාවට හා විශ්ලේෂණයට[190] ලක් වූ අතර 2000 ජම්මු හා කාශ්මීර පනත හරහා ජම්මු හා කාශ්මීරයේ තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය භාවිත කිරීම අඩු වී ඇත. කාශ්මීරයේ මානව හිමිකම් තත්වය පිළිබඳ වාර්තාව,[191] මෙම ලිපියේ ඇතුළත්වන ලේඛකයන් හා විද්‍යාර්ථීන් විසින් පුළුල් ලෙස සඳහන් කරමින් භාවිත කර ඇති අතර බොහෝ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ අයදුම්පත්‍ර භාවිතයෙන් විශාල දත්ත හා තොරතුරු ප්‍රමාණයක් ලබාගන්නා ලදි. නිදසුනක් ලෙස, 2016 මාර්තු හා 2017 අගෝස්තු අතරතුර ජම්මු හා කාශ්මීර මහජන ආරක්ෂණ පනත යටතේ පුද්ගලයින් 1000කට අධික සංඛ්‍යාවක් රඳවාගෙන සිටින බව ජම්මු කාශ්මීරයේ තොරතුරු තොරතුරු ඉල්ලුම්පත හරහා අනාවරණය විය.

එහෙත්, ජම්මු හා කාශ්මීරයේ නව ව්‍යවස්ථාදායක තන්ත්‍රයට වසර දහයක් ඇතුළත රජයේ කාර්යාල හා නිලධාරීන් විසින් තොරතුරු

190. අරුණා රෝයි හා එම්කේඑස් එස් සාමූහිකය, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කතාවඃ ජනතාව වෙත බලය, රෝලි පොත්, 2018; අයිශ්වර්යා ඩෙබ්, ප්‍රිත්විශ් රෝයි චෞදි, '2005 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පනත පිළිබඳ දස වසරක්' - පනතේ බලපෑම හා විෂය පථය පිළිබඳ විචාරාත්මක ගවේශනය CNLU LJ (6) [2016-17] 200.

191 එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ මහ කොමසාරිස් කාර්යාලය, කාශ්මීරයේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ වාර්තාවඃ2016 ජූනි සිට 2018 අප්‍රේල් දක්වා ඉන්දීය ජම්මු හා කාශ්මීර ප්‍රාන්තයේ සංවර්ධනයන්, හා ගිල්ගිට් බැල්ගිස්ටන් හා අසාඩ් ජම්මු කාශ්මීරයේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ පොදු සළකාබැලීම. 2018 <https://www.ohchr.org/Documents/Countries/IN/DevelopmentsInKashmirJune2016ToApril2018.pdf>2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය (කාශ්මීර වාර්තා)

දැනගැනීමේ අයිතිය තවමත් සම්පූර්ණයෙන් වටහාගෙන නොමැත.[192] ***ශ්‍රී කුරාම් පර්වේස් එ. පී අයි ඕ ස්වදේශ දෙපාර්තමේන්තුව***[193] හිදී, එම තොරතුරු විවෘතව නොමැති බවත්, එම තොරතුරු හෙළිකිරීම තොරතුරු හෙළිකිරීමේ අරමුණ යටතට නොවැටෙන බවත් ඉල්ලුම්කරුට දන්වන ලදි. *කුරාම් පර්වේස් එ. පී.අයි.ඕ කලාප පොලිස් මූලස්ථානය, ජම්මු හා කාශ්මීරය* හිදී මහජන තොරතුරු නිලධාරියා මේ හා සමාන ව්‍යතිරේකයක් මත තොරතුරු ඉල්ලීම විස්තර කිරීමකින් තොරව ප්‍රතික්ෂේප කර ඇත.[194] ඇඳිරි නීතිය, මුරපොළවල්, අසීරු හා මුදල් සීමාවන් නිසා පුරවැසියන්ට නිදහසේ ප්‍රාන්තය තුළ ගමන් කළ නොහැකිය.[195] තවදුරටත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රය යටතේ නූගත් ජනතාවට තොරතුරු අයිතිය වෙනුවෙන් සහාය වීම සීමා කිරීම[196] නිසා ''ආමාද්මි'' හෝ ''සාමාන්‍ය පුද්ගලයා'' අසරණ තත්වයට පත්වීම ප්‍රතිඵල වී ඇත.[197] ජම්මු හා කාශ්මීරයේ තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ පද්ධතියට පුරවැසියන්ට වඩාත් පහසුවෙන් ප්‍රවේශවීමට අත්කරදීමට ගත් උත්සාහයන් බොහෝ දුෂ්කරතාවන්ට මුහුණ දී තිබේ.[198]

2. මෙක්සිකෝව

මෙක්සිකොවෙහි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ව්‍යවස්ථාව එහි විශිෂ්ට ප්‍රතිපාදන සම්බන්ධයෙන් ප්‍රශංසාවට

192. රාජා මුසාෆර් බාට්, 'ඉඩම් වන්දි ලබාදීමේ තොරතුරු ප්‍රතික්ෂේප කිරීම' ඩේලි එක්සෙලර්, (2019 ජනවාරි 03) <http://www.dailyexcelsior.com/denying-land-compensation-information/> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)
193. ජම්මු හා කාශ්මීර ප්‍රාන්ත තොරතුරු කොමිසම, තීරණ අංක SIC/ CO/SA/263/2015/801
194 ජම්මු හා කාශ්මීර ප්‍රාන්ත තොරතුරු කොමිසම, තීරණ අංක. SIC/ CO/ SA/265/2015/788
195. 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පැමිණිලි හා අභියාචනා විභාග කිරීම' මහා කාශ්මීරය (2014 දෙසැම්බර් 16) <https://www.greaterkashmir.com/news/gk-magazine/hearing-rti-appeals-complaints/182415.html> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)
196. එහිම
197 එහිම
198. එහිම, නිදසුනක් ලෙස, ආචාර්ය බාත් විසින් පෙනී සිටීමට නොහැකි වූ විභාගකිරීමක් සඳහා වීඩියෝ සම්මන්ත්‍රණ භාවිත කිරීමට උත්සාහ කළ නමුත් ඔහුගේ ප්‍රකාශය වාර්තා කිරීමට පවසා ඇත.

බඳුන්ව තිබේ;[199] 2002 වර්ෂයේ සිට රටෙහි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ව්‍යවස්ථාව පැවති අතර 2015දී වත්මන් පොදු විනිවිදභාවී නීතිය පනවන ලදි.[200] තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රය විසින් සාර්ථක ප්‍රතිඵල අත්කරගෙන ඇති අතර තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම පිළිබඳ පොදු විෂය පථය ඉක්මවා යමින් ප්‍රාන්ත කීපයක් සමඟ ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් ඇතිකරගෙන ඇති අතර ඒ සඳහා තොරතුරු අයිතිය ආරක්ෂා කිරීමට කැපවීමක් ඇතුළත් වේ.[201] මහජන වියදම් පිළිබඳ තොරතුරු රැස්කිරීමට ජනමාධ්‍යවේදීන් මෙම නීතිය භාවිත කර ඇත.[202] එපමණක් නොව, මෙක්සිකානු රජය විසින් එල්ලවන මහජන පීඩනයට ප්‍රතිඵල ලෙස තොරතුරු ඉල්ලීම් සඳහා වෙබ් අඩවියක් නිර්මාණය කර ඇත.[203] නිදහස් තොරතුරු දක්වා සිටින්නේ ''මෙක්සිකෝව රාජ්‍ය රහස්‍යභාවයෙන් දේශපාලනික විවෘතව සිටීම සඳහා විද්‍යුත් තොරතුරු හුවමාරු කිරීම අඛණ්ඩව සිදු කරනු ඇති බවයි".[204]

එසේ වූවද, රජයේ ආයතන විසින් යම් තරමකට අධික තොරතුරු ලබාගැනීමේ කාර්ය ඉටුකරයි. තොරතුරු ලබාගැනීමට උත්සාහකළ පුද්ගලයින් පවසන පරිදි ඔවුන්ගේ තොරතුරු ඉල්ලීම්වලින් 90%ක්ම

199. ''තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට ඇති හොඳම අයිතිය සඳහා මෙක්සිකෝවට සුභ පැතුම්" <https://www.law-democracy.org/live/congratulations-mexico-for-the-worlds-best-right-to-information-law/> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය, <https://www.rti-rating.org/country-data/> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

200. ඇඩ්‍රිනා ගාසියා, 'මෙක්සිකොවේ විනිවිදභාවයඃ තොරතුරු රෙගුලාසිවලට ප්‍රවේශය හා ෆෙඩරල් හා රාජ්‍ය මට්ටමේ ඔවුන්ගේ කාර්‍යක්ෂමතාවය' 2016 විලසන් මධ්‍යස්ථානය <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/transparency_in_mexico_an_overview_of_access_to_information_regulations_and_their_effectiveness_at_the_federal_and_state_level.pdf> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

201. කැනඩා තොරතුරු කොමසාරිස්, 'සම්මන්ත්‍රණ කාර්යසටහන් : 21 වන සියවස සඳහා විනිවිදභාවය'(2017)<http://www.oic-ci.gc.ca/eng/conference-transparence-21e-siecle_transparency-21st-century-conference.aspx> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

202. තොරතුරු නිදහස,'මෙක්සිකෝව, තොරතුරු පිළිබඳ නිදහසඃ සමස්තය සළකාබැලීමක්' http://www.freedominfo.org/regions/latin-america/mexico/mexico2/(2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

203. එහිම

204. එහිම

තමන් විසින් සිදුකරන ලද පළමු අවස්ථාව ප්‍රතික්ෂේප කර ඇති බවයි.[205] එපමණක් නොව ඉල්ලීමෙහි පරමාර්ථය පරාජය කිරීම සඳහා ප්‍රතිචාර ලබාදීමට දින 40ක් ගත වන අතර බොහෝ විට මෙම නීතිය වඩාත් ඉක්මණින් තොරතුරු අවශ්‍ය වන ජනමාධ්‍යවේදීන් විසින් නිතරම භාවිත කරමින් ඊට අදාළ ගැටලු පිළිබඳව මහජනතාව දැනුම්වත් කිරීම සිදුකරයි.[206] සැබවින්ම, ඇතැම් ලේඛකයින් විසින් තොරතුරු දැනග ැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ප්‍රවේශය, ඇත්ත වශයෙන්ම, විමර්ශන ජනමාධ්‍යවේදීන් විසින් නිතරම නීතිය භාවිත කිරීම නව නිතිය[207] සමඟ අඩු වී ඇති බවයි.[208] තවද, 75%කට වඩා තොරතුරු ඉල්ලීම් ගොනුකර ඇත්තේ උපාධිධාරීන් විසින්ය.[209] තොරතුරු ප්‍රගාමීව සැපයීම සඳහා රජය සතු වගකීම ඉටුකිරීම තවමත් නිසිපරිදි සිදුකර නොමැත.[210]

3. දකුණු අප්‍රිකාව

වර්ණභේදවාදයේ අවසානයත් සමඟ වසර හයකට පසුව දකුණු අප්‍රිකාව විසින් 2000 තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ පනත සම්මත කරන ලදි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යොදා ගනිමින් ''විශාල පරිමාණ වංචාවක්''[211] සොයා ගැනුනද, වර්ණභේදවාදී යුගයේ ආණ්ඩුව විසින් සම්පාදිත ආන්තික රහස්‍යභාවයේ ප්‍රතිපත්තිවලින් සමහරක් පශ්චාත් වරණභේදවාදී යුගයේද පවතින බව දැකගත හැකිය. තොරතුරු නීතිය පනවා වසර තුනක් ගතවූවද තවමත් දැඩි අර්බුද පවතින බව මැකින්ග්ලි රචනා කරයි.[212] සත්‍ය හා සංහිඳියා කොමිසම

205 'මෙක්සිකෝව සඳහා තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ නව යුගයක්' මෙක්සිකෝ දිනපතා ප්‍රවෘත්ති (2015 නොවැම්බර් 06) <https://mexiconewsdaily.com/news/information-freedom-new-era-for-mexico/> 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය (දිනපතා මෙක්සිකෝ ප්‍රවෘත්ති)

206. එහිම

207. දිනපතා මෙක්සිකෝ ප්‍රවෘත්ති, එහිම 64 සටහන

208 එහිම

209. එහිම

210. එහිම

211. කේරින් මෝගන්, 'අනන්‍ය : ඉඩම් ප්‍රතිසංස්කරණවලදී නිලධාරීන් මිලියන ගණනක් වංචා කිරීම' සජීවි ව්‍යාපාර (2019 ජනවාරි 24) https://www.businesslive.co.za/bd/national/2019-01-24-officials-looted-millions-in-land-reform-scam/2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය

212. ඩේල් මැකින්ලි, 'දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට ප්‍රවේශ වීම' (2003) සංහිඳියාව හා ප්‍රචණ්ඩත්වය පිළිබඳ අධ්‍යනය සඳහා වන මධ්‍යස්ථානය <http://www.csvr.org.za/docs/trc/stateofaccess.pdf> 2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය

විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන වාර්තා මෙන්ම පොලීසිය, ආරක්ෂක බලකාය, කැබිනට් හා කැබිනට් කමිටුවල වාර්තා සඳහා ප්‍රවේශය නොමැති බව ඔහු දක්වයි.[213] එපමණක් නොව, මැකින්ග්ලි සොයා ගනු ලබන්නේ 2003 දී 50%ක් පමණ රාජ්‍ය නිළධාරින් තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම පිළිබඳ පනත සම්බන්ධයෙන් අසා නොමැති බවත් ඔවුන්ට ඒ සම්බන්ධයෙන් විධිමත් පුහුණුවකට යටත් කර නොමැති බවත්ය.[214]

රජයේ ආයතන රහස්‍යභාවයට පක්ෂපාතීබව නඩු තීන්දු නීතිය මඟින් නිරූපණය කරයි.[215] එක් එක් අමාත්‍යාංශයට රහසිගත කරුණු තීරණය කිරීමට හැකියාව තිබීම ඉමහත් වූ අර්බුධකාරී තත්වයකි.[216] වෙනත් අවස්ථාවකදී, දකුණු අප්‍රිකානු ඉතිහාස ලේඛන විසින් ටී.ආර්.සී.යට ගොනු කරන ලද ඉල්ලීමක් ටී.ආර්.සී.හි වින්දිතයන් පිළිබඳ දත්ත පද්ධතිය ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප[217] කරන ලද්දේ එම තොරතුරු තෙවන පාර්ශවයන්ගේ පෞද්ගලිකත්වයට සම්බන්ධිත බව දක්වමිණි, කෙසේවෙතත්, වින්දිතයින් සියලු දෙනාම අදාළ තොරතුරු වන්දි ගෙවීම සම්බන්ධව සහාය වීම සඳහා ලබාදීමට ඒකමතිකව එකඟවන ලදි.[218] අවසානයේදී, අදාළ ලේඛන භාවිත කළ නොහැකි ආකාරයෙන් ලබාදුන් අතර අදාළ ලේඛන භාවිතකළ හැකි තත්වයට පත්කර ගැනීම සඳහා දකුණු අප්‍රිකානු ඉතිහාස ලේඛනාරක්ෂණා ගාරයට වසර 10ක් ගත විය.[219]

එපමණක් නොව, විශේෂයෙන්ම වර්ණභේදවාදී යුගයේ ලේඛන සමඟ කටයුතු කිරීමේදී පොදු වාර්තා අකාර්‍යක්ෂමව කළමණාකරණය කර ඇතිබව දැකගත හැකිවිය.[220] ටී.ආර්.සී. ලේඛනාරක්ෂණාගාරයේ බොහෝමයක් රාජ්‍ය විසින් විනාශ කර ඇති අතර සංහිඳියා ව්‍යාපෘතිය

213. එහිම
214. එහිම
215. 2017 දී දකුණු අප්‍රිකාවේ අධ්‍යන සංචාරයෙන් පසු ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු කොමසාරිවරුන් සමඟ පැවැත්වූ සාකච්ඡාව
216. එහිම
217. එහිම
218. එහිම
219. එහිම
220. මැකින්ලි, එහිම 45 සටහන

නවත්වමින් තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතියට බාධාකර ඇත.[221] දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමට බාධා කිරීමේ ප්‍රධාන සාධකය වන්නේ මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව[222] වෙත මෙම බර පැටවීමෙන් තොරව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පහසු කරවීමට තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ පනතට කිසිඳු දේහයක් නොමැති වීමයි.[223] 2016 වසරේදී, තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ පනත සම්මත කර වසර 16කට පසුව ඉහළ ප්‍රමාණයක වන තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම පිළිබඳ ඉල්ලුම්පත් පහසුකරණය සඳහා නියාමකයෙකු ස්ථාපිත කරන ලදි.[224]

4. විශ්ලේෂණාත්මක නිගමනය

සමාලෝචනයට භාජනය වූ දෙවසර තුළදී, තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තීරණ ගැනීමේදී ප්‍රගතිශීලි, පූර්ව-විනිවිදභාවය, පූර්ව-වගවීම, පූර්ව-අනාවරණය පිළිබඳ ප්‍රවේශයක් ඇතිව තිබේ. ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා හි සංඛ්‍යාත්මක දත්තවලට අනුව තොරතුරු පනත ක්‍රියාත්මක වූ පළමු වසර ඇතුළත අවසන් කෙරුණු අභියාචනාවලදී, කොමිෂන් සභාව විසින් 84% ක ප්‍රතිශතයක් සඳහා තොරතුරු ලබාදීමට නියෝගකර තිබේ.[225] එබඳු ඉල්ලීම් මූලික අවස්ථාවේදී ප්‍රතික්ෂේප කරනු ලැබුවද, අවසාන අවස්ථාවේදී ඒ පිළිබඳ කුසලතා සළකා බලමින් තීරණ ලබාදීමට කටයුතු කිරීම මත තොරතුරු ඉල්ලීම් ගොනුකරන්නන් ධෛර්යමත් හා දැනුමක් ඇතුලු කරමින් ලබාදෙන ධනාත්මක සංඥාවකි.

උතුරු නැගෙනහිර පළාත්වලින් ඉදිරිපත් කරන ලද සැලකිය යුතු අභියාචනා ප්‍රමාණයක් මෙම ලිපියෙන් සළකා බැලූ අතර දූෂණය හා අකාර්‍යක්ෂම කළමණාකරණය පිළිබඳ විමසන ලද තොරතුරු පිළිබඳව සෙසු රටවල් සමඟ සන්සන්දනය කරමින්

221. එහිම
222. එහිම
223. වාර්තාව, එහිම 69 සටහන
224. එහිම
225. වෝල්ටර් වුත්මන්, 'වසරක තොරතුරු අයිතිය' ඩේලි නිව්ස් (2016 පෙබරවාරි 16) <http://www.dailynews.lk/2018/02/16/features/142984/rti-one-year> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

මෙහිදී අවධානයට පාත්‍රකළයුතු කරුණක් වන්නේ ***ජී.දිලීප් අමුතන් එ. ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශය*** (RTIC 70/201) යන අභියාචනයේදී ඉස්මතු වන යුදමය පරිසරයක බලපෑම වෙන් වෙන්ව සලකා බැලීමයි. මෙම ලිපියේ හඳුන්වාදීමේ ඡේදවල සඳහන් කර ඇති ආකාරයට උතුරු නැගෙනහිර සිටින තොරතුරු අයිතිය භාවිත කරන්නන් පමණක් නොව සමස්ත රටේම සිටින තොරතුරු අයිතිය භාවිත කරන්නන්ට මනා සුරක්ෂිත පරිසරයක් ගොඩනැගීම, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රය සාර්ථකව භාවිත කරමින් ආණ්ඩුවේ වගවීම හා විනිවිදභාවය ඉදිරියට පවත්වාගෙන යාමට ක්‍රියාකළ යුතු වේ. තොරතුරු අයිතිය භාවිත කරන්නන් බියවැද්දවීමට උත්සාහ කළ හැකි සියලු අවස්ථා සමඟ ශක්තිමත් ප්‍රතිරෝධයක් ගොඩ නැගිය යුතුය. ඉන්දියාවේ, මෙක්සිකොවේ හා දකුණු අප්‍රිකාවේ ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් වූ හා ආන්තික තත්වයට පත්කරන ලද ප්‍රජාවන්හි සාමාන්‍ය පුරවැසියන් මුහුණදෙන දුෂ්කරතා පිළිබඳ නිදර්ශනාත්මක පාඩම් ශ්‍රී ලංකාවටද නිදසුන් සපයයි. මෙම ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා සිවිල් සමාජයේ හා රාජ්‍ය අංශයේ ''තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ ජයග්‍රාහකයින්'' සමඟ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව එක්ව ක්‍රියාකළ යුතු වේ.

මේ අතරම, පොදු අධිකාරීන්ගේ දායකත්වය, පුරවැසියන්ගේ සක්‍රීය ක්‍රියාකාරීත්වය, රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලින් ලැබෙන සහයෝගය අත්‍යාවශ්‍ය වේ. වගවීම හා විනිවිදභාවය පිළිබඳ අරමුණු සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා රාජ්‍ය ආයතන විශේෂයෙන්ම පියවර ගතයුතු අතර තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ ස්ථාපිත කරන ලද ව්‍යවස්ථාපිත අභියාචනා දේහයට (කොමිෂන් සභාව) උපරිම අනාවරණයකට ධෛර්යමත් කිරීමට අදාළ ඉහළ ප්‍රමිතීන් ස්ථාපිත කිරීම හා එය ඉදිරියට ගෙනයාම පිළිබඳව දැඩි වගකීමක් ඇත. ඕනෑම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියක් බලවත් නීතියක් බවට පත්වන්නේ එය භාවිත කරන ආකාරය

අනුවය.[226] පසුගිය වසර ද්විත්වය තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සුරක්ෂිත කරලීමෙහිලා අත්පත් කරගත් අත්දැකීම් අනාගත වර්ෂයන්හිද සිහිතබාගැනීම තීරණාත්මක වනු ඇතිබව සඳහන් කළ යුතුය.

226. කලින් සඳහන් කළ පරිදි, එවැනි ඉල්ලීම් බහුතරයක් සාමාන්‍ය පුරවැසියන් විසින් සිදු කර ඇත. ඔවුන් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලින් සහ පනතේ හා එහි රෙගුලාසි පිළිබඳව හොඳින් දැන සිටි පුරවැසියන්ගෙන් සමන්විත වේ. ඇත්ත වශයෙන්ම, බොහෝ අය මෙම පනත භාවිතා කිරීම සහ නීතියෙන් ප්‍රමාද වී ඇති බව පෙනෙන්නට ඇති දේවල් සොයා බැලීමට කටයුතු කරනු ඇත. ''කිෂාලි පින්ටෝ-ජයවර්ධන ''ශ්‍රී ලංකාවේ අනාගතයට අත්දැකීම්" (කොළඹ ටෙලිග්‍රාෆ් , සැප්තැම්බර් 2018) <https://www.colombotelegraph.com/index.php/challenges-for-sri-lankas-rti-for-the-future/> (2019 පෙබරවාරි 01වන දින ප්‍රවේශ විය)

ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ ඉටු නොවූ වගකීම

විජයානන්ද ජයවීර

1. හැඳින්වීම

පොදු අධිකාරීන් භාරයේ ඇති තොරතුරුවලට ප්‍රවේශ වීම 19 වැනි ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයත් සමග ලාංකේය පුරවැසියන්ගේ ව්‍යවස්ථාපිත අයිතිවාසිකමක් බවට පත් විය. මේ අයිතිය සාක්ෂාත් කර දීමේ වගකීම රජයට සමස්තයක් වශයෙනුත් 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත මගින් නිර්ණය කර ඇති පොදු අධිකාරි වලට සුවිශේෂ වශයෙනුත් පැවරේ. තොරතුරු අයිතියේ නීත්‍යානුකූල හිමිකරුවන් වන පුරවැසියන්ට එම අයිතිය බාධාවකින් තොරව භුක්ති විඳ ගැනීමට ඉඩ සැලසීමට එකී ආයතන සියල්ල නීතියෙන් ම බැඳී සිටී.

පොදු අධිකාරීන් සන්තකව පවත්වා ගෙන යන තොරතුරුවලට ප්‍රවේශ වීම දෙයාකාරයකට කළ හැකිය. ඉන් එක් ක්‍රමයක් වන්නේ තමන්ට අවශ්‍ය කරන තොරතුරු මොනවා දැයි නිශ්චිත ව සඳහන් කරමින් පුරවැසියෙකු විසින් පොදු අධිකාරයකට යොමු කරනු ලබන අයදුම්පතකට පිළිතුරු ලෙස තොරතුරු ලබා ගැනීමයි. දෙවැනි ක්‍රමය වන්නේ එවැනි විශේෂ ඉල්ලීමක් නො ලැබුණ ද පොදු අධිකාරියක් සිය කැමැත්තෙන් ම තමන් සතු පළ කළ හැකි හැම තොරතුරක් ම ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රසිද්ධියේ ප්‍රකාශයට පත් කිරීම මගින් තොරතුරු ලබා ගැනීමයි. පළමු ක්‍රමය ප්‍රතිචාරාත්මක අනාවරණය (Reactive Disclosure) ලෙස ද පොදු අධිකාරියක් සිය කැමැත්තෙන් කල් තියා ම තොරතුරු ප්‍රසිද්ධ කිරීම ප්‍රගාමී අනාවරණය (Proactive Disclosure)ලෙස ද හැඳින්විය හැකිය.

තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ අපේ නීතිය ප්‍රතිචාරාත්මක අනාවරණය සම්බන්ධයෙන් නම් අතිශයින් ම ප්‍රබල ය. තොරතුරු ඉල්ලා සිටීම, ඉල්ලීම ඉටු කිරීමට නියමිත කාලය, හෙළි නො කරන තොරතුරු (වඩා වැදගත් මහජන අවශ්‍යතාවක දී හැර), තොරතුරු ඉල්ලීම් පිළිබඳ ආරවුල් විනිශ්චය කිරීම, තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත උල්ලංඝණය කිරීමේ දී පැනවෙන දඬුවම්

ආදී දෑ පිළිබඳ නිශ්චිත විධිවිධාන පනතේ වෙසෙසින් ම සඳහන් වේ. මෙලෙස තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ පනත ප්‍රතිචාරාත්මක අනාවරණය මුල් කොට සකසා ඇති නිසා හුදෙක් තොරතුරු අයිතිය භුක්ති විඳීමේ සම්මත ක්‍රමය විය යුත්තේ පුරවැසියන්ගෙන් ලැබෙන පුද්ගලික ඉල්ලුම් මත තොරතුරු සැපයීම හෙවත් ප්‍රතිචාරාත්මක අනාවරණය ම බව බොහෝ පාර්ශ්වකරුවන් (stakeholders) නිගමනය කර ඇති බවක් පෙනේ.

2. ඉන්දීය අත්දැකිම

කෙසේ වෙතත් අපේ තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ නීතිය හා සසඳන විට ඉන්දියාවේ තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ නීතිය ප්‍රගාමී තොරතුරු ප්‍රකාශනය සම්බන්ධයෙන් ද වඩා ප්‍රබල ස්ථාවරයක් ගනී. අපේ නීතියට අනුව පොදු අධිකාරියක් විසින් ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතු ව තිබුණේ තොරතුරු අයිතිය ඉටු කර දීම සම්බන්ධයෙන් එකී පොදු අධිකාරිය විසින් ඉටු කරන ලද කටයුතු පිළිබඳ ව අර්ධ වාර්ෂික වාර්තා සහ පනත මගින් නිශ්චය කොට දක්වා ඇති පිරිවැය සීමා වලට අයත් ව්‍යාපෘති සම්බන්ධයෙන් අදාල ව්‍යාපෘතියේ බලපෑමට ලක් වන අයට ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳ තොරතුරු කල් තබා දැන ගැනීමට සැලැස්වීමත් ය. ඒ හැරෙන විට ප්‍රගාමී තොරතුරු ප්‍රකාශනය ලෙස සැලකිය හැකි වෙන කිසිවක් අපේ මුල් පනතේ නො තිබුණි.

එහෙත් ඉන්දීය තොරතුරු නීතිය එසේ නොවේ. හැම පොදු අධිකාරියක් විසින් ම ප්‍රගාමී ලෙස අනාවරණය කළ යුතු තොරතුරු වර්ග මොනාවාදැයි සවිස්තර ලෙස ඉන්දීය නීතියේ හතරවැනි වගන්තියෙන් දක්වා තිබේ. එලෙස නම් කර ඇති තොරතුරු වර්ග ආයතනික පාරදෘෂ්‍යභාවය සම්බන්ධයෙන් අතිශයින් වැදගත් ය. පනත සම්මත වූ දා සිට දින120ක් ඇතුළත දී පනතේ සඳහන් ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය ඉටු කළ යුතු බව ද ඉන්දීය නීතියේ වෙසෙසින් දැක්වේ. ඒ අනුව ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය සම්බන්ධයෙන් අපේ පනතේ තිබූ මේ මදි පාඩුව වටහා ගත් තොරතුරු කොමිසම යම් නිශ්චිත ආකෘතියකින් තොරතුරු සැපයීමට පොදු අධිකාරිවලට නියෝග කිරීමට තොරතුරු පනතේ 15(ඈ) වගන්තිය යටතේ එයට ලැබී තිබෙන බලතල වලට අනුව සෑම පොදු අධිකාරියක් ම ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතු තොරතුරු ලැයිස්තුවක් පනත යටතේ

ගැසට් කරන ලෙස විෂය භාර ඇමතිවරයාට උපදෙස් දුන්නේ ය. ඒ අනුව 2017 පෙබරවාරි 03 වැනි දින සිට බලාත්මක වන පරිදි ප්‍රගාමී ලෙස හැම පොදු අධිකාරියක් ම ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතු තොරතුරු වර්ග විස්තර කෙරෙන අංක 20 දරන රෙගුලාසිය[227] ඇමතිවරයා විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ ගැසට් කරන ලදී. මේ රෙගුලාසියට අනුව ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කිරීමට නියමිත තොරතුරු මොනවාද යන්න ප්‍රගාමී අනාවරණය සඳහා මනා මූලෝපායක් රජයට තිබිය යුතු ය යන කාරණය සාකච්ඡා කරන විට සවිස්තරව සලකා බලමු.

ඉන්දීය තොරතුරු පනතේ සිව්වැනි වගන්තියට අනුව තොරතුරු නීතිය පිළිපැදීමට ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය අත්‍යවශ්‍ය වූ නමුදු එහි ප්‍රායෝගික අත්දැකීම පෙන්නුම් කරන පරිදි තොරතුරු නීතිය ක්‍රියාත්මක වී වසර හයක් ගත වූ පසුව ද ප්‍රගාමී ලෙස තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම පැවතුණේ දුර්වල මට්ටමකයි. මේ ඌනතාවය පිළිබඳ සොයා බලා විසඳුම් යෝජනා කිරීමට ඉන්දීය රජය විසින් 2011 දී පත් කළ කාර්ය සාධක බලකා වාර්තාවට අනුව "පනතේ සිව්වැනි වගන්තියෙන් බලාපොරොත්තු වන ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය දුර්වල වීමට යම් පමණකට හේතු වී ඇත්තේ එම වගන්තියේ එන ඇතැම් කරුණු සවිස්තර ලෙස නො දැක්වීම සහ වගන්තිය මුලුමනින් ම බල ගැන්වීම පිණිස සුදුසු පිළිපැදීම් යාන්ත්‍රණයක් නොවීමයි"[228] මේ අත්දැකීමෙන් පෙන්වා දෙන්නේ සුදුසු මූලෝපායකින් හා එය ක්‍රියාත්මක කළ හැකි පිළිපැදීම් යාන්ත්‍රණයකින් තොර ව රෙගුලාසි අංක 20 සඳහන් පරිදි ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණ අවශ්‍යතා ඉටු කිරීමට නීතියෙන් ඇති බැඳීමට අවම වශයෙන් අනුකූල වීම පවා බොහෝ පොදු අධිකාරි වලින් බලාපොරොත්තු වීම අසීරු බවකි.

3. විනිවිදභාවය සඳහා මහජනතාවගේ දායකත්වය ධෛර්යමත් කිරීම

ප්‍රගාමී අනාවරණය යනුවෙන් ඇත්ත වශයෙන් ම හඳුන්වන්නේ අයදුම්පත් වලට අනුව ඉල්ලුම් කරන පුරවැසියන්ට පමණක් මදින් මද

227. ශ්‍රී ලංකා සමාජවාදී ජනරජයේ ගැසට් පත්‍රිකාව, අංක 2004/66 - 2017 පෙබරවාරි 03

228. 2005 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 4 වගන්තිය යටතේ මද එදඑම/ප්‍රගාමී අනාවරණය සඳහා ප්‍රතිපාදන සමඟ ශක්තිමත් අනුගම්‍යතාවක් සඳහා කාර්යසාධන බලකායේ යෝජනා ක්‍රියාත්මක කිරීම - 2012 ජූලි 10 දිනැති අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරුන්ගේ කමිටු වාර්තාවේ සටහන

තොරතුරු ලබා දීමකට සීමා නොවී විවෘතව මහජනතාවට ප්‍රසිද්ධියේ දැන ගැනීමට සැලැස්වීම පිණිස සැම පොදු අධිකාරියක් ම තමන් සතු සියලු තොරතුරු ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කිරීමයි. තමන්ට කළ හැකි උපරිම අන්දමින් ප්‍රගාමී ව තොරතුරු අනාවරණය කිරීම තොරතුරු පනතේ අරමුණ පිළිබඳ ව, විශේෂයෙන්ම එහි පූර්විකාවේ ඉස්මතු කර ඇති වගවීම සහ පාරදෘශ්‍යභාවය යන අභිප්‍රාය සම්බන්ධයෙන් පොදු අධිකාරියකට ඇති කැපවීම පිළිබිඹු කරයි. තොරතුරු අයිතිය පනත යටතේ ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය පිළිබඳ රෙගුලාසිය හඳුන්වා දීමට පෙර පොදු අධිකාරිවල පාරදෘශ්‍යභාවය පොදුවේ මහජන සංනිරීක්ෂණයට ලක් කළ හැකි ක්‍රමවේදයක් අපට නො වීය. කෙසේ වෙතත් පාරදෘශ්‍යභාවය හා වගවීම පිළිබඳ ආයතනික කැපවීම කෙරෙහි මහජන විශ්වාසය වැඩි විය හැක්කේ එම ආයතන ප්‍රතිචාරාත්මක අනාවරණයට වඩා ප්‍රගාමී අනාවරණයට බර තබා කටයුතු කරන විට දී ය.

පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ඉටු කර දීම යනු පොදු අධිකාරියක් විසින් හුදෙක් අයදුම්කරු ට පමණක් තොරතුරු ලබා දීම නොව මුලු මහත් සමාජයට ම දැන ගැනීමට හැකි වන අන්දමට පොදුවේ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමයි. ඉන්දීය නීතිය මෙන් නොව අපේ තොරතුරු නීතිය යටතේ පනවන ලද අංක 20 දරන රෙගුලාසිය මගින් පොදු අධිකාරියක් විසින් ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය ඉටු කරනු ලැබිය යුතු නිශ්චිත කාලයක් නියම කර නැත. එහෙත් ප්‍රගාමී ලෙස පළ කළ යුතු තොරතුරු ලෙස එම රෙගුලාසියෙන් හුවා දක්වා ඇති කරුණු ඕනෑම පොදු අධිකාරියකට පාරදෘශ්‍යභාවය හා වගවීම සම්බන්ධයෙන් සිය කැපවීම පිළිබිඹු කර දැක්වීමට තරම් ප්‍රමාණවත් ය. ඒ අනුව අඩු ම වශයෙන් රාජ්‍ය අංශයේ පොදු අධිකාරි සියල්ල නිශ්චිත කාලයක් තුළ රෙගුලාසි අංක 20 මුලුමනින් ම පිළිපැදීමට මෙහෙයවිය හැකි මූලෝපායක් රජය විසින් සකසා ක්‍රියාවට නැංවිය යුතු ය. ප්‍රතිචාරාත්මක අනාවරණය සාක්ෂාත් කර ගැනීමට මහත් උනන්දුවක් දැක්වූ පුරවැසි සංවිධාන ද එයටත් වඩා උනන්දුවක් ප්‍රගාමී අනාවරණය සාක්ෂාත් කර ගැනීමට යෙදිය යුතු ය. ප්‍රගාමී අනාවරණය තොරතුරු අයිතියේ මූලික මූලධර්මයක් නියමයක් (norm)බවට පත් කර ගැනීම රජයටත් පුරවැසියන්ටත් අතිශයින් වැදගත් වන හේතු ගණනාවක් තිබේ.

3.1. අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රතිලාභ

විවිධ පොදු අධිකාරීන් මගින් සලසන සේවා හා ඒවා ලබා ගන්නා ආකාරය පුරවැසියන්ට දැනුම් දීම රජයකට ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය තුළින් පහසුවෙන් ම කළ හැකිය. එමගින් මහජන යහපත උදෙසා ගනු ලබන සංයුක්ත පියවර පැහැදිලි කර දීමට රජයට අවස්ථාව ලැබෙන අතර එකී කටයුතුවලින් නිසි ඵල ප්‍රයෝජන ගැනීමට අවශ්‍ය තොරතුරු එක හා සමානව ලබා ගැනීමට ද සියලු රටවැසියන්ට අවස්ථාව සැලසේ.

රජය තුළ හා විවිධ පොදු අධිකාරීන් අතර අන්තර් ආයතනික වශයෙන් තොරතුරු සංසරණය වීම දියුණු කිරීමට ද ප්‍රගාමී අනාවරණය හේතුවෙයි. විවිධ අමාත්‍යාංශ දෙපාර්තමේන්තු හා රාජ්‍ය ආයතන භාරයේ ඉතා වැදගත් තොරතුරු සම්භාරයක් තැනින් තැන හුදකලාව ගබඩා වී පවතී. මේ තොරතුරු එකී ආයතන වල වෙබ් අඩවි ඔස්සේ ප්‍රසිද්ධියේ බෙදා හදා ගැනීමට හැකි නම් එම ආයතන වල භූමිකාව හා ඉටු විය යුතු මහජන සේවා සම්බන්ධයෙන් වඩා පැහැදිලි චිත්‍රයක් මහජනතාවට ලබා දීමට හැකි වේ. එසේ මහජනතාව සමග තමන් සතු තොරතුරු විවෘතව බෙදා ගැනීම එකී ආයතන වල ප්‍රසිද්ධියටත් ඒවා මගින් ඉටු කෙරෙන කටයුතු පිළිබඳ මහජන අවබෝධය වැඩිදියුණු කිරීමටත් හේතු වෙයි.

ආයතනික මට්ටමින් කෙරෙන ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය විවිධ ආයතනවලට හා ඒවායේ කාර්ය මණ්ඩල වලට එකී ආයතන අතර අන්තර් අවබෝධය ඇති කර ගැනීමටත් එමගින් තම සේවා වල කාර්යක්ෂමතාව වැඩිදියුණු කර ගැනීමේ ලා පොදු එළඹීම්වලට අවතීර්ණ වීමට අවශ්‍ය කෙරෙන අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගිතාව වඩවා ගැනීමටත් වැදගත් ය. විවෘත තොරතුරු පද්ධතියකින් තොර ව රාජ්‍ය සේවකයන්ට තමන්ගේ ම ආයතනය සතු තොරතුරු පමණක් නොව සිය රාජකාරි සම්බන්ධයෙන් වැදගත් වන අනෙකුත් ආයතන සතු ව ඇති තොරතුරු පහසුවෙන් ලබාගැනීමට අපහසු වීම රජයේ පරිපාලන කටයුතුවල පිරිවැය හා අකාර්යක්ෂමතාව ඉහළ යාමට එක් හේතුවකි. බොහෝ විට රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශයක සමස්ත පරමාර්ථය පිළිබඳ ව ඒත්තු යන සුලු පින්තූරයක් ගොඩනගා ගැනීමට පුරවැසියන්ට අපහසු වීමට එක් හේතුවක් වන්නේ සිය භූමිකාව එකී අමාත්‍යාංශය යටතේ

සාධාරණීකරණය කළ හැකි අන්දමට අමාත්‍යාංශය යටතට ගැනෙන ආයතන තමන් සතු තොරතුරු ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රචාරණය නො කිරීමයි.

මහජන ඡන්දයෙන් තේරී පත් වූ ආණ්ඩු තම කල්ක්‍රියාව මෙන් ම වියහියදම් ගැන ද මහජනතාවට වගවිය යුතු ය. රජයේ වියපැහැදම් පිළිබඳ සියලු තොරතුරු ස්වේච්ඡාවෙන් ම ප්‍රසිද්ධ කිරීම් අපට කිසිවක් සැඟවීමට නැත යන්න රජයෙන් ප්‍රකාශ වීමකි. ආයතනික වියදම්, ප්‍රසම්පාදන කටයුතු, මිළදී ගැනීම්, ආණ්ඩුවේ කොන්ත්‍රාත්තු වැනි දේවල් පිළිබඳ සියලු තොරතුරු මහජන සංනිරීක්ෂණය පිණිස ප්‍රසිද්ධ කිරීම දූෂණය හා වංචාව අධෛර්යමත් කිරීමට හේතු වන අතර අනිසි බලපෑම් වලින් තොර ව විෂයබද්ධ ලෙස තීරණ ගැනීමට ආයතන අධිකාරීන් පොලඹවයි. ප්‍රසම්පාදන, මිළ දී ගැනීම් පිළිබඳ පාරදෘෂ්‍යභාවය තරගකාරී භාණ්ඩ හා සේවා සැපයුම් වලට ද හේතු වෙයි. එමෙන්ම වියදම කීය ද, කුමක් සඳහා කිනම් ප්‍රතිඵලයක් සහිතව ද යන්න නො සඟවා දැන ගැනීමට සියල්ලන්ට ම අවස්ථාව සලසයි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ තොරතුරු ඉල්ලා ලැබෙන තනි තනි අයදුම්පත් වලට පිළිතුරු සැපයීමේ දී තොරතුරු ඉල්ලන්නාට මෙන් ම තොරතුරු සැපයීමට බැඳී සිටින ආයතනයට ද ඒ එක් එක් ඉල්ලීමක් පාසා කිසියම් පිරිවැයක් හා කාලයක් වැය කිරීමට සිදුවේ. එහෙත් එකී තොරතුර ප්‍රගාමී අනාවරණය යටතේ ප්‍රසිද්ධ කර ඇත්නම් එසේ තනි තනි ඉල්ලුම්වලට තොරතුරු සැපයීමට ආයතනවලට වැය කිරීමට සිදු වන සම්පත් හා කාලය අවම කර ගැනීමට හැකි වේ. තමන්ට අවශ්‍ය කරන තොරතුරු දැනටමත් ආයතනය විසින් ප්‍රසිද්ධ කරනු ලැබ ඇත්නම් ඒවා ලබා ගැනීම පිණිස නැවත තනි තනි අයදුම්පත් ඉදිරිපත් කිරීමට පුරවැසියන්ට අවශ්‍ය නොවනු ඇත. ප්‍රගාමී අනාවරණය නිසා අවශ්‍ය තොරතුර හුදෙක් එය ඉල්ලුම් කරන්නාට පමණක් නොව විශේෂ ආයාසයකින් තොර ව සියල්ලන්ට ම එක ම විටක දී ලබා ගත හැකිය. එසේ සුවිශේෂී ඉල්ලුම් කිරීමකින් තොරව තමන්ට අවශ්‍ය කරන තොරතුරු නිරායාසයෙන් ම සැක හැර දැන ගැනීමට මහජනතාවට හැකි වීම ආණ්ඩුකරණය කෙරෙහි ඇති මහජන විශ්වාසය වැඩි කරලීමට හේතු විය හැකිය.

මේ නිසා සියලු පොදු අධිකාරීන් තමන් සතු අනාවරණය කළ හැකි හැම තොරතුරක් ම ප්‍රගාමී ලෙස අනාවරණය කිරීම මගින්

තොරතුරු ලබා ගැනීම පිණිස තොරතුරු පනතේ එන ප්‍රතිචාරාත්මක අනාවරණයේ පිහිට පුරවැසියන්ට නිරන්තරයෙන් ම ලබා ගැනීමට සිදුවීම අවම කළ යුතු ය. ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය සිය ආයතනික සංස්කෘතිය ලෙස කාර්ය මණ්ඩල සාමාජිකයන් අතර තහවුරු කිරීම පොදු අධිකාරි වල කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ නැංවීමේ ලා අත්‍යවශ්‍ය කළමනාකරණ සාධකයකි.

3.2. ප්‍රතිපත්ති හැඩ ගැස්වීමේ ලා පුරවැසියන්ගේ දැනුවත් සහභාගීත්වය

ප්‍රගාමී ලෙස තොරතුරු බෙදා හැරීම ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේ ලා රජය, පුරවැසියන් සහ ව්‍යවසායකයන් අතර ඇතිවිය යුතු අන්තර් සන්නිවේදනයට ඉතා වැදගත් වේ. ප්‍රතිපත්ති හැඩ ගැස්වීමේ ලා පුරවැසියන්ගේ දායකත්වය ලබා ගැනීමට නම් ඔවුන්ට නිති රෙගුලාසි, පවතින ප්‍රතිපත්ති, මූලෝපාය මෙන් ම දැනට සැලකිල්ලට ලක් වී ඇති අනෙකුත් විකල්ප පිළිබඳ තොරතුරු පහසුවෙන් ම ලබා ගැනීමට හැකි විය යුතු ය. ආයතනික වෙබ් අඩවිය ඔස්සේ අන්තර් ජාල පාදක පුවත් නිවේදන, අන්තර්ජාල සංසද, බ්ලොග්, ප්‍රජා ජාල, ඊමේල්, ටෙක්ස්ට් පණිවිඩ ආදිය මගින් එවැනි තොරතුරු බෙදා හැරිය හැකි වේ. ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය සම්බන්ධ මහජන උපදේශන (public consultation) සාර්ථක වීමට නම් ඒවායේ සඵලදායීබව පිළිබඳ ව මහජන විශ්වාසය තහවුරු විය යුතු ය. උපදේශන දායකත්වය සඳහා මහජන යෝජනා ලැබුණු බව පිළිගැනීම හා ඒ සම්බන්ධයෙන් ආයතනික ප්‍රතිචාරය දැක්වීම එහි දී අත්‍යවශ්‍ය වේ.

උදාහරණයක් වශයෙන් පුරවැසියන් හා විවිධ පාර්ශ්වකරුවන් විසින් අදාළ ප්‍රතිපත්ති ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳ ව ඉදිරිපත් කරන කරුණු කාරණා සාරාංශ කොට ඒ පිළිබඳ යෝජනා කරනු ලබන ඉදිරි ක්‍රියා මාර්ගය පොදු අධිකාරියට සිය වෙබ් අඩවිය මගින් දැනුම් දිය හැකිය. ප්‍රතිපත්ති හැඩ ගැස්වීමේ මෙවැනි සාකච්ඡා සඳහා මහජන දායකත්වය ලබා ගැනීමේ දී අදාළ ප්‍රතිපත්තිමය කරුණු සම්බන්ධ සමාජ මාධ්‍ය, බ්ලොග් සටහන්, ඊමේල්, විවෘත දත්ත සහ කැමති අකැමැති බව පිළිබඳ වෙබ් සමීක්ෂණ ඇතුළු සුදුසු අන්තර් ක්‍රියාකාරි සන්නිවේදන විධි වෙබ් අඩවිය හරහා උපයෝගී කර ගත හැකිය. එමෙන් ම එවැනි මහජන උපදේශන පැවැත් වීමේ දී අදාළ ප්‍රතිපත්තිමය කරුණු

සම්බන්ධයෙන් විධිමත් ප්‍රතිචාරයක් ලබා ගැනීමට අන්තර්ජාලය හරහා විද්‍යුත් පෙත්සම් ඉදිරිපත් කිරීමට පුරවැසි කණ්ඩායම්වලට ඉඩ සලසා දීම ද වැදගත් ය. ඒ හැර පවතින හෝ පැවතිය යුතු ප්‍රතිපත්තියක් සම්බන්ධව තමන්ගේ අභිමතය හා යෝජනා ආයතනය හා සම්බන්ධ වගකීම දරණ මහජන නියෝජිතයන් ට හා ජ්‍යෙෂ්ඨ නිලධාරීන්ට දැනුම් දීම පිණිස ආයතනික වෙබ් අඩවියෙන් සුදුසු අවකාශයක් ලබා ගැනීමට පුරවැසි කණ්ඩායම්වලට ද අවශ්‍ය විය හැකිය .

ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය දියුණු කිරීම සම්බන්ධයෙන් වාර්තා කිරීමට ඉන්දියානු රජය විසින් පත් කළ කමිටුවේ වාර්තාව මගින් යෝජනා කරන පරිදි රටේ ඕනෑම නීතියක් කෙටුම්පත් කිරීමේ දී, සංශෝධනය කිරීමේ දී සහ මහජනතාවට සෘජු ලෙස බලපාන සෞඛ්‍ය, අධ්‍යාපනය, සමාජ සුබසාධනය, ස්වාභාවික සම්පත් සම්බන්ධ ප්‍රතිපත්ති හැඩ ගැස්වීමේ ලා ප්‍රසිද්ධ මහජන උපදේශන පැවැත්විය යුතු වේ.[229]

සෞඛ්‍ය හා සනීපාරක්ෂක සේවා පද්ධති, මහා මාර්ග පද්ධතිය, විදුලි බල පද්ධතිය, ජල සම්පාදනය හා නො අඩු වැදගත් කමකින් යුත් යටිතල පහසුකම් ව්‍යුහයක් ලෙස රජය විසින් ගබඩා කර ඇති සමස්ත තොරතුරු සංචිතය අපේ අද්‍යතන ජන ජීවිතයට අත්‍යවශ්‍ය වෙමින් පවතී. මනාව දැනුවත් වූ තීරණ ගැනීමට තම රටවැසියන්ට ඇති හැකියාව වර්ධනය කිරීමට කැමති හැම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුවක ම වගකීම වන්නේ ප්‍රගාමී ලෙස තොරතුරු ප්‍රකාශ කිරීම මගින් සිය තොරතුරු ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් ඉහළ මාර්ගයක මහජන උපයෝගීතාව පිණිස වැඩිදියුණු කිරීමයි.

3.3. නවෝත්පාදනයක් ලෙස තොරතුරු යළි භාවිතයට (information reuse) සැකසීම

පොදු අධිකාරි සතු ව පවත්වා ගෙන යන තොරතුරු සංචිත වලට ප්‍රවේශ වීමේ පුරවැසි අභිප්‍රාය මූලික ව මෙහෙය වෙන්නේ පොදු අධිකාරි වල තිබිය යුතු පාරදෘෂ්‍යභාවය සහ වගවීම වැනි සමාජීය

229. 2005 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 4 වගන්තිය යටතේ Suo Motu/ප්‍රගාමී අනාවරණය සඳහා ප්‍රතිපාදන සමඟ ශක්තිමත් අනුගම්‍යතාවක් සඳහා කාර්යසාධන බලකායේ යෝජනා ක්‍රියාත්මක කිරීම - 2012 ජූලි 10 දිනැති අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරුන්ගේ කමිටු වාර්තාවේ සටහන

අරමුණු සාක්ෂාත් කිරීම පදනම් කොට ගෙනයි. එහෙත් ආර්ථික වශයෙන් ඵලදායක පැතිකඩක් ද ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණයේ තිබේ. උදාහරණයක් වශයෙන් ගතහොත් ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය නිසා පොදු අධිකාරි භාරයේ ඇති කර්තෘ භාගයෙන් මුක්ත වූ තොරතුරු උකහා ගෙන යළි සකසා වඩා ආකර්ෂණීය දැනුම වඩන නවෝත්පාදනයන් වශයෙන් එළි දැක්වීමට නිර්මාණශීලී ව්‍යවසායකයන්ට අවස්ථාව සැලසේ.

ඒ සඳහා යොදා ගත හැකි තොරතුරු අතරට පොදු අධිකාරි විසින් තම රාජකාරි හා මහජන සේවා කටයුතු පිණිස එකතු කර ගනු ලබන දත්ත හා තොරතුරු මෙන් ම සංඛ්‍යා ලේඛන ආයතන, සංස්කෘතික ආයතන, ලේඛන සංරක්ෂණ ආයතන වැනි පොදු ආයතන විසින් එකතු කර පවත්වා ගෙන යන විවිධ තොරතුරු සංචිත ද අයත් වේ. ජන සංඛ්‍යා, ආර්ථික සහ කාලගුණික දත්ත වල සිට සිතුවම්, ඓතිහාසික ලියවිලි දක්වා බහුවිධ පරාසයකට අයත් වන මේ තොරතුරු ආකර්ෂණීය අධ්‍යාපනික හා සංස්කෘතික භාණ්ඩ වශයෙන් ප්‍රතිනිෂ්පාදනය කිරීමට ව්‍යවසායකයන්ට හැකිය. මේ අනුව වඩා පුළුල් ජනතාවක් වෙත අධ්‍යාපනික හා සංස්කෘතික දැනුම ගෙන ආ හැකි ප්‍රභවයක් ලෙස ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය සැලකිය හැකිය. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ ගැසට් කළ 19 වැනි රෙගුලාසියට[230] අනුව පනතට අනුකූලව පොදු අධිකාරියක් විසින් අනාවරණය කරන ලද ඕනෑම තොරතුරක් කර්තෘ භාගයෙන් හා පරම අයිතියකින් මුක්ත ව නිරන්තරයෙන් යළි භාවිතා කිරීමට ඉඩ දිය හැකිය.

4. ප්‍රගාමී ප්‍රකාශන විධික්‍රම

මුද්‍රිත ප්‍රකාශන, ගැසට් ප්‍රකාශ, ගුවන් විදුලි සහ රූපවාහිනී නිවේදන වල සිට අන්තර්ජාලය උපයෝගී කර ගත් වෙබ් අඩවි දක්වා විවිධාකාර මාර්ග ඔස්සේ පොදු අධිකාරියකට සිය ප්‍රගාමී තොරතුරු ප්‍රකාශනය සිදු කළ හැක.

මින් පෙර නොවූ විරූ ආකාරයට තොරතුරු බෙදා හැරීම ඉහළ නැංවීමට අන්තර්ජාලයට අද හැකි වී තිබේ. පසුගිය වසර අවසන් වන විට අප රට වැසියන්ගෙන් 30% කට රැහැන් ගත මාර්ග හා ජංගම

230. ශ්‍රී ලංකා සමාජවාදී ජනරජයේ ගැසට් පත්‍රිකාව, අංක 2004/66 - 2017 පෙබරවාරි 03

දුරකථන ඔස්සේ අන්තර්ජාලයට පිවිසිය හැකි විය. හැරත් ශ්‍රී ලංකාවේ හැම රටවැසියන් සියයකට ම ජංගම දුරකථන 131ක් දක්වා ජංගම දුරකථන සේවා උපයෝජ්‍යතා දර්ශකය ඉහළ ගොස් තිබේ.[231] දුරකථන සේවාදායකයන් විසින් කල් තබා අය කිරීමේ ක්‍රමයට සපයන සෑම ජංගම දුරකථන සිම් පත්‍රයක් ම නිකුත් කරන්නේ අන්තර්ජාලයෙන් දත්ත බාගත කිරීම සඳහා ද ඒවා යොදා ගත හැකි අන්දමිනි. වඩා හොඳ අන්තර්ජාල සේවයක් ජංගම දුරකථන ඔස්සේ ලබා දී විශාල ග්‍රාහකයන් සංඛ්‍යාවක් ග්‍රහණය කිරීමේ අරමුණින් ජංගම දුරකථන සේවා සපයන්නෝ සිය 4G ආවරණ කලාප ආක්‍රමණශීලී ලෙස පුළුල් කරමින් සිටිති. ඒ අනුව දත්ත පරිහරණය කළ හැකි ජංගම දුරකතනයක් හිමි හැම පුරවැසියෙකුට ම නිශ්චිත දත්ත සැලසුමකට දායක නොවී වූ වද අන්තර්ජාලය භාවිතා කිරීමට හැකි වී තිබේ.

අන්තර්ජාල වෙබ් අඩවි පවත්වා ගෙන යන බොහෝ පොදු අධිකාරි ඒවා සිය අභිමතය පරිදි තෝරා බේරා ගත් ආයතනික තොරතුරු පමණක් ප්‍රචාරණය කිරීම සඳහා යොදා ගන්නා බව පෙනේ. එනිසා තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ ගැසට් කර ඇති 20 වැනි රෙගුලාසියට අනුව ප්‍රගාමී ලෙස තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සඳහා එම වෙබ් අඩවි භාවිතා කිරීමේ සැලකිය යුතු විචල්‍යතාවක් ඇති බව දක්නට ලැබේ. පොදු අධිකාරි 55ක ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය තක්සේරු කිරීම පිණිස 2017 දෙසැම්බරයේ දී වෙරිටේ සමීක්ෂණ ආයතනය විසින් කරන ලද සමීක්ෂණයක් විසින් පෙන්වා දෙනු ලබන පරිදි අනාවරණය කළ යුතු යැයි නියම කර ඇති තොරතුරු ප්‍රවර්ග අතර මෙන් ම ආයතන අතරත් කළ සංසන්ධනයක දී ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය සඵලදායක කර ගැනීමට විවිධාකාර සීමා ඇති බව පෙනේ.[232]

ආයතනයක වෙබ් අඩවියක් යනු එම ආයතනයේ පොදු මුහුණුවර ලෙස හැඳින්විය හැකිය. වෘත්තීය ස්වරූපය පිළිබිඹු කරන, ප්‍රයෝජනවත්, නිරන්තරයෙන් යාවත්කාලීන වෙන, අනාවරණීයශීලි වෙබ් අඩවියකින් නිරූපණය වන්නේ සිය කටයුතු ගැන මහජනතාව

231. http://www.trc.gov.lk/images/pdf/statis_q2201824082018.pdf (2018 ඔක්තෝබර් 06 ප්‍රවේශවන ලදි.)

232. වෙරිටේ පර්යේෂණ සමාගම. (2017), ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ අන්තර්ජාල ප්‍රගාමී අනාවරණය: අධීක්ෂණ රාමුව හා පාදක ඇගයීම. අවසාන වාර්තාව, ලෝක බැංකුව, කොළඹ

දැනුවත් කිරීමට එම වෙබ් අඩවිය හිමි ආයතනය දක්වන කැමැත්තයි. වෙබ් අඩවිය භාවිතා කරන පුරවැසියන්ට එහි අඩංගු කර ඇති බොහෝ තොරතුරු තමන්ට අභිමත භාෂාවෙන් ලබාගැනීමට හැකි විය යුතු ය. එවැනි වෙබ් අඩවිවලට යළි යළිත් පිවිසීමට පුරවැසියන් පොලඹවන හේතු අතර අඩවියේ සෞන්දර්යාත්මක ආකර්ෂණය, ආයතනයේ මෙහෙවර පැහැදිලිව වෙබ් අඩවියෙන් සාධාරණීකරණය කර තිබීම සහ නිරන්තරයෙන් යාවත්කාලීන වන අන්තර්ගතය ද වැදගත් වෙයි. ශ්‍රව්‍ය, දෘෂ්‍ය බහුමාධ්‍ය, චලන චිත්‍ර, ප්‍රාස්තාරික චිත්‍රණ ආදිය යොදා ගැනීම මගින් වෙබ් අඩවියේ අන්තර්ගතය මැනවින් තේරුම් යන ලෙස සරල ව ඉදිරිපත් කළ හැකිය. එමෙන්ම වෙබ් අඩවියට පිවිසෙන්නන්ට අදාළ කරුණු සම්බන්ධයෙන් පරිශීලක කණ්ඩායම්, අන්තර්ජාල සංසද හා සම්මන්ත්‍රණ වැනි අන්තර්ක්‍රියාකාරී කටයුතු සංවිධානය කිරීමට හා ඒවාට සහභාගි වීමට ඇති හැකියාව ද අඩවියේ පළ වෙන නව තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් ඊමේල් හරහා ග්‍රාහකයන්ට නිරන්තරයෙන් දැනුම් දීමට හැකි වීම ද වැදගත් ය.

පොදු අධිකාරීන් විසින් පවත්වා ගෙන යන වෙබ් අඩවි වල අන්තර්ගතයේ ඇතැම් සංකීර්ණ කොටස් සාරාංශ, සම්පිණ්ඩන හා නිරන්තරයෙන් අසන ප්‍රශ්න ආදී වශයෙන් හඳුන්වා දීම මගින් විවිධ ගැටලු වඩා සරල ව මහජනතාවට ඉදිරිපත් කළ හැකිය. වෙබ් අඩවිය පරිහරණය කරන්නන්ට එම අඩවියේ ඇති විවිධ අන්තර්ගත කොටස් වල සංයුක්ත බව හා ප්‍රයෝජනය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රතිචාර දැක්වීම ට හැකි වන අන්දමට ඒ ඒ අන්තර්ගත කොටස්වලට අදාල ව අන්තර්ගත ඇගයුම් ක්‍රමයක් ද හඳුන්වා දිය හැකිය. එමෙන්ම ආයතනය මගින් පවත්වන විවිධාකාර විවෘත රැස්වීම් සම්මන්ත්‍රණ ආදියට ආයතනික වෙබ් අඩවිය ඔස්සේ සජීවී ලෙස සවන් දීමට හා ප්‍රතිචාර දැක්වීමට පුරවැසියන්ට හැකි වීම ද ආයතනික විවෘතභාවය හා ආයතනයේ කටයුතු සම්බන්ධයෙන් පුළුල් අවධානයක් ලබා ගැනීම සඳහා ද වැදගත් වේ. වෙබ් අඩවිය සිය තොරතුරු යාවත්කාලීන කරන හැම විටක ම ඒ පිළිබඳ කෙරෙන දැනුම් දීමක් ඊමේල් මගින් ජනමාධ්‍ය කරුවන් වෙත ඉබේ යොමු කරන ක්‍රමයක් අනුගමනය කළ හැකිය. මන්ද අලුත් ම තොරතුරු දැන ගැනීම පිණිස ජනමාධ්‍යකරුවන් ආයතනික වෙබ් අඩවි උපයෝගී කර ගැනීම නිරන්තරයෙන් වැඩි වෙමින් පවතින බැවිනි.

5. පොදු මූලෝපායක් කරා

මහජනතාවගේ මූලික අයිතියක් ඉටු කර දීමට ඉඩ සැලසීම යනු ඒ සම්බන්ධ වගකීම දරන්නන් විසින් එම අයිතිය මහජනතාවට සතුටුදායක ලෙස භුක්ති විඳීම පිණිස අවශ්‍ය කෙරෙන ප්‍රතිපත්ති, විධිවිධාන ආදිය ස්ථාපිත කොට ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවැසි සම්පත් ලබා දීමයි. ඒ අර්ථයෙන් ගත් විට රාජ්‍ය අංශයේ සියලු පොදු අධිකාරිවල ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය වැඩිදියුණු කළ හැකි සමස්ත මූලෝපායක් රජයට තිබිය යුතු ය. තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් ළඟා කර ගැනීමට බලාපොරොත්තු වන විවෘතභාවය, පාරදෘශ්‍යභාවය සහ වගවීම වැනි මූලික ප්‍රතිඵල රාජ්‍ය අංශයේ ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය සාර්ථක කිරීම පිණිස එවැනි වැටහෙනසුලු රාජ්‍ය මූලෝපායක් පිළිබඳ අවශ්‍යතාව අතිශයින් සාධාරණීකරණය කරයි. ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය සම්බන්ධයෙන් පොදු අධිකාරි විසින් එදිනෙදා ඉටු කරනු ලැබිය යුතු වගකීම් මොනාවාදැයි තොරතුරු පනතේ 8 වැනි හා 9 වැනි වගන්තිවල සඳහන් වන අතර එම පනත යටතේ ම ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය යන මැයෙන් ගැසට් කරන ලද අංක 20 දරණ රෙගුලාසියේ ද සවිස්තර කර දී තිබේ. එකී රෙගුලාසියට අනුව පොදු අධිකාරීන් අවම වශයෙන් ප්‍රවර්ග 16 කට අයත් තොරතුරු ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතු ය.

එහෙත් ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකාරිත්වය විසින් ඍජු ව මෙහෙයවන පොදු එළඹුමකට අනුගත වීමකින් හා නිශ්චිත මග පෙන්වීමකින් තොරව, අසමමිතික ලෙස අන්තර්ජාලය යොදා ගැනෙන, අභිමත පරිදි ප්‍රගාමී අනාවරණය සම්බන්ධයෙන් විවිධාකාර එළඹුම් අනුගමනය කරන පොදු අධිකාරී සම්භාරයක් මගින් කරනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වන ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණයක සාර්ථකත්වයක් මැන බලන්නේ කෙසේ ද?

ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකාරිත්වයේ මෙහෙයවීම අනුව මූලික එළඹුම වශයෙන් අංක 20 දරණ රෙගුලාසියට අනුව ප්‍රවර්ග කර ඇති තොරතුරු තාර්කික ලෙස අනුපිළිවෙළකට යොමු කරන පොදු ප්‍රකාශන පටිපාටියක් (Publication Scheme) උපයෝගී කර ගැනීමෙන් සියලු පොදු අධිකාරීන් එවැනි මූලෝපායක් ඔස්සේ පෙළගස්වා

ගැනීම ආරම්භ කළ හැකිය. තොරතුරු ලබාගැනීමේ පනත් මැනවින් ක්‍රියාත්මක වෙතැයි සැලකෙන රටවල් ගණනාවක් ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රකාශ කෙරෙන තොරතුරු සංවිධානය කර ගැනීමට හා විස්තර කර දීමට මේ අන්දමේ ප්‍රකාශන පටිපාටි හඳුන්වා දී තිබේ.

6. ප්‍රකාශන පටිපාටියක් (Publication Scheme) යනු කුමක් ද?

සරල ව විස්තර කළොත් ප්‍රකාශන පටිපාටියක් යනු පොදු අධිකාරියක් විසින් මහජන සංනිරීක්ෂණය සඳහා ප්‍රසිද්ධ කරනු ලබන සියලු තොරතුරු වර්ග විධිමත් ව ලැයිස්තු ගත කර ඇති ලේඛනයකි. එවැනි ප්‍රකාශන පටිපාටියක පහත දැක්වෙන මූලික දේවල් අඩංගු විය යුතු ය.

- තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත හා ඒ යටතේ පනවා ඇති රෙගුලාසි වලට අනුකූල ව ඉටු කළ හැකි උපරිම තොරතුරු අනාවරණය සාක්ෂාත් කර ගැනීම පිණිස පොදු අධිකාරිය විසින් ප්‍රගාමී ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කරන තොරතුරු ප්‍රවර්ග පිළිබඳ පැහැදිලි ලැයිස්තුවක්.

- එම තොරතුරු ලබාගත හැක්කේ වෙබ් අඩවියට පිවිසීමෙන් ද නොඑසේ නම් ආයතනයේ ඇති ලිඛිත හෝ මුද්‍රිත ලිපි ලේඛන හෝ වෙනත් ලේඛන ආකෘති පරිහරණය කිරීමෙන් ද යන්න පිළිබඳ දැනුම් දීමක්.

- මහජන සංනිරීක්ෂණය සඳහා දෘඪ පිටපත් (hard copy) වශයෙන් පමණක් සැපයිය හැකි ලේඛන වල ලැයිස්තුවක්. මේ ලේඛන ලැයිස්තුව ද ආයතනික වෙබ් අඩවියේ පළ කළ යුතු ය.

- මුද්‍රිත ප්‍රකාශන වලට මිලක් අය කරන්නේ නම් ඒවායේ මිල ගණන් ද ඇතුළු ප්‍රකාශයට පත් කෙරෙන තොරතුරු සම්බන්ධ වෙනත් අදාල කොන්දේසි.

- ප්‍රගාමී ප්‍රකාශන අතර කතෘ භාගය තෙවැනි පාර්ශවයකට හිමි තොරතුරු වෙත් නම් බුද්ධිමය දේපළ හිමිකම් වලට අනුව එම තොරතුරු නැවත භාවිතයේ දී සැලකිය යුතු සීමා පිළිබඳ දැනුම් දීමක්.

- වෙනත් ආකාරයේ පරිහරණ ආකෘති (උදා: DVD, CD) වලින් ලබාගත හැකි ප්‍රකාශිත තොරතුරු පිළිබඳ විස්තරයක්.

- ප්‍රකාශන පටිපාටියේ දන්වා ඇති තොරතුරු වැරදි සහගත නම් හෝ, ප්‍රගාමී ලෙස අනාවරණය කර නැති නම් හෝ යාවත්කාලීන කර නැතිනම් හෝ ඒ සම්බන්ධ පැමිණිලි කළ යුතු ආකාරය (ප්‍රගාමී ලෙස අනාවරණය කළ යුතු තොරතුරු අවිධිමත්, වැරදි සහගත හෝ යාවත්කාලීන කර නොමැති ඒවා නම් තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ ප්‍රකාශිත 20වැනි රෙගුලාසියට අනුව ඒ පිළිබඳ මුල් පැමිණිල්ල අදාල ආයතනයේ ප්‍රධානියා වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතු ය. ඒ අනුව කටයුතු කිරීමට ආයතන ප්‍රධානියා අපොහොසත් වූ විට ඒ සම්බන්ධ අභියාචනයක් තොරතුරු කොමිසමට ඉදිරිපත් කළ හැකිය.)

ප්‍රගාමී ලෙස අනාවරණය කරනු ලබන ඇතැම් ලිපි ලේඛන ලබා ගත හැක්කේ දෘඪ පිටපත් වශයෙන් පමණක් නම් ඒ බව ද ඇතුලත් ව අනාවරණය කරණ හැම ලේඛනයක් ම පිළිබඳ කෙටි හැඳින්වීමක් ප්‍රකාශන පටිපාටියේ සඳහන් විය යුතු වේ. අනාවරණය කිරීමට නොහැකි වීම සාධාරණීය කළ හැකි තොරතුරු හැර ආයතනය සතු අන් සියලු ම වැදගත් (Significant) තොරතුරු ප්‍රකාශන පටිපාටියේ ලැයිස්තු ගත කළ හැකි ය. තොරතුරුවල යට කී අර්ථාන්විතභාවය තීරණය කිරීම පිණිස යොදා ගත හැකි නිර්ණායක ගණනාවක් ම වෙයි. පහත දැක්වෙන්නේ ඉහත කී වැදගත් තොරතුරු නිගමනය කිරීමට යොදා ගත හැකි නිර්ණායක කිහිපයකි.

- අයදුම්කරුවන් විසින් නිරන්තරයෙන් ම ඉල්ලා සිටිනු ලබන හෝ ඉල්ලා සිටීමට ඉඩ ඇති තොරතුරු.

- ප්‍රසිද්ධ කළ යුතුයැයි නීතිය මගින් ම නියම කළ ඇති තොරතුරු (තොරතුරු පනතේ 8 හා 9 වෙනි වගන්ති වල ද එහි 20 රෙගුලාසිය මගින් ද පොදු අධිකාරියක් ප්‍රසිද්ධ කළ යුතු තොරතුරු නීතියෙන් නියම කොට තිබේ)

- ආයතනය හෝ රජය විසින් මුහුණ දී ඇති එහෙත් සුදුසු විසඳුම් සඳහා පුරවැසි දායකත්වය සැපයිය හැකියැයි සැලකෙන තත්කාලීන අභියෝග පිළිබඳ තොරතුරු.

- බල ශක්ති සැපයුම් අවශ්‍යතා, ආහාර සුරක්ෂිත භාවය, ව්‍යසන කළමනාකරණය සහ ගෝලීය උණුසුම සහ දේශගුණය වෙනස් වීමේ බලපෑම වැනි අනාගත අභියෝග පිළිබඳ තොරතුරු.
- ව්‍යවසායකත්ව වර්ධනය, වෙළඳ පොළ කාර්යක්ෂම කිරීම ඇතුළු වාණිජ කටයුතු සම්බන්ධ වැදගත් වන තොරතුරු.
- ආයතනය සම්බන්ධයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කර ඇති වාර්තා, පිළිතුරු සහ ආයතනික කටයුතුවලට අදාල ව නිකුත් කර ඇති අධිකරණ නියෝග.
- විවිධ තොරතුරු සුචි හා ලැයිස්තු ද ඇතුළුව ආයතනය භාරයේ පවතින තොරතුරු මොනාවාදැයි පුරවැසියන්ට හඳුනා ගත හැකි අන්දමේ රෙජිස්ටර හා ලේඛන පිළිබඳ විස්තර.
- ආයතනය ගත් ඇතැම් තීරණ වලට හේතු, පාලන විධිවිධාන, ආයතනයේ කාර්ය ඵල ඉලක්ක ආදිය සාක්ෂාත් කිරීම පිළිබඳ තත්ත්වය වැනි ආයතනයේ මහජන වගවීම විදහා පෙන්වන තොරතුරු.
- ආයතනයේ කාර්ය ඵලය, ප්‍රතිපත්ති හා වැඩසටහන් පිළිබඳ ව සමීක්ෂකයන්ට හා ජනමාධ්‍යවේදීන්ට ප්‍රයෝජනවත් වෙන සංඛ්‍යා ලේඛන තොරතුරු හා අනෙකුත් දත්ත.
- ආයතනය විසින් අරඹන ලද වැඩපිළිවෙළවල් පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තුවේ සහ අනෙකුත් මහජන නියෝජිත සභාවල අවධානයට ලක් වන හෝ ආයතනික සැලසුම් වල හා ප්‍රවෘත්ති නිවේදන වල හෝ අඩංගු වන කරුණු හා සම්බන්ධ තොරතුරු.
- ආයතනයේ මූලෝපායික සහ ක්‍රියාකාරී ඉලක්ක සාක්ෂාත් කර ගැනීම හා සම්බන්ධ සැලසුම්.
- පොදු යහපත ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ ලා වැදගත් වන ආයතනයට අදාල සියලු තොරතුරු.

කලෙක වැදගත් යැයි නිර්ණය කෙරෙන ඇතැම් තොරතුරු තවත් කලෙක සමකාලීන අවශ්‍යතා හා රජයේ ප්‍රමුඛතා අනුව වෙනස් විය හැකියි. කෙසේ වෙතත් මෙහිදී මූලික වගකීමක් වන්නේ දැනටමත්

අදාල කරුණු පිළිබඳ ප්‍රකාශ කර ඇති තොරතුරු හා සසඳන විට ආයතනය සිය ප්‍රකාශන පටිපාටියට අඩංගුවන සියලු තොරතුරු නිරවද්‍ය ඒවා බවට තහවුරු කර ගැනීමයි.

පුරවැසියෙකු විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ කරනු ලබන ඉල්ලුමකට ප්‍රතිචාරයක් ලෙස සපයන ලද එහෙත් අන් අයට ද වැදගත් විය හැකි තොරතුරු ද ප්‍රකාශන පටිපාටියට අඩංගු විය යුතු ය.

ආයතනයේ වාර්ෂික වාර්තා, මූලෝපායික සැලසුම්, මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන සහ පවත්වා ගෙන යාම ආයතනයේ වගකීමක් ලෙස කිසියම් නීතියක් මගින් පවරා ඇති රෙජිස්ටර හා වාර්තා ආදිය සුවිශේෂයෙන් ම ප්‍රකාශන පටිපාටියට ඇතුළු විය යුතු ය. උදාහරණයක් වශයෙන් ගත්තොත් තොරතුරු පනතේ 8 වැනි වගන්තියට අනුව සෑම පොදු අධිකාරියක් විසින් ම පිළියෙළ කරනු ලැබිය යුතු අර්ධ වාර්ෂික වාර්තා සහ ඇමතිවරුන් විසින් තම අමාත්‍යාංශ හා ආයතන යටතේ දියත් කිරීමට සැලසුම් කරන නව ව්‍යාපෘති පිළිබඳ ව පනතේ 9 වැනි වගන්තියට අනුව ප්‍රසිද්ධ කළ යුතු තොරතුරු වාර්තා යට කී වර්ගයට ගැනේ.

සියලු පොදු අධිකාරීන් තම ප්‍රකාශන පටිපාටිය මහජන පිරික්සුම පිණිස ආයතනික වෙබ් අඩවියේ ප්‍රසිද්ධ කර තිබිය යුතු වේ. ඇතැම් අවස්ථාවල දී කල් නො ඉක්මවා ප්‍රකාශන පටිපාටිය නිසි පරිදි සංශෝධනය කිරීම සහ අදාළ තොරතුරු යාවත්කාලීන කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. එවැනි අවස්ථා පිළිබඳ උදාහරණ පහත දැක්වේ.

- ආයතනයට අදාල නව පනතක් සම්මත කල විට හෝ පවතින පනත සංශෝධනය කළ විට.
- නව හෝ සංශෝධිත ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දුන් විට.
- නව ප්‍රකාශන ප්‍රසිද්ධ කළ විට.
- නව වැඩසටහන් සහ ව්‍යාපෘති දියත් කළ විට
- පොදු අධිකාරිය ප්‍රතිව්‍යුහගත කළ විට.
- යාවත්කාලීන කිරීම නිසා තොරතුරු අර්ථවත් ලෙස වෙනස් වූ විට.

සකසා අවසන් කළ ප්‍රකාශන පටිපාටිය මහජනතාවගේ දැන ගැනීම පිණිස වෙබ් අඩවියේ පළ කළ යුතු අතර අවශ්‍ය අයට එහි දෘඪ පිටපත් ලබා ගැනීමට ද හැකි විය යුතු ය.

අවම වශයෙන් ගත්තොත් තොරතුරු පනතේ 20 වැනි රෙගුලාසියේ සඳහන් නොයෙක් තොරතුරු ප්‍රවර්ගවලට අනුව ඕනෑම පොදු අධිකාරියකට සිය ප්‍රකාශන පටිපාටිය සකස් කර ගත හැකිය. පහත දැක්වෙන්නේ එවැනි ප්‍රකාශන පටිපාටියක අච්චුවක් නොහොත් ටෙම්ප්ලේටයකි (template). මේ ටෙම්ප්ලේටය පිළියෙළ කිරීමේ දී ප්‍රගාමී අනාවරණය සඳහා ඉහත කී රෙගුලාසියෙන් නියම කර ඇති සියලු තොරතුරු ප්‍රවර්ග ආයතනයේ මහජන සේවා හිතකාමී බව ඉස්මතු කෙරෙන අන්දමින් පෙළගස්වා තිබේ.[233]

ඇමුණුමෙහි සඳහන් ආකාරයකට පිළියෙළ කළ ප්‍රකාශන පටිපාටියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම හා එය කලින් කලට සංශෝධනය කිරීම ආයතනයේ ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකාරිත්වයෙන් සමන්විත මෙහෙයුම් කමිටුවක අධීක්ෂණය යටතේ සිදු කළ හැකිය. එය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය කාර්යාලීය ව්‍යුහය, ආධාර හා සම්පත් සැපයීමට එකී මෙහෙයවීම් කමිටුවට හැකි විය යුතු වේ. ආයතනයේ දැනට පවතින ප්‍රගාමී තොරතුරු අණාවරණය ඇගයීමකට ලක් කොට තොරතුරු පනතේ පස්වැනි වගන්තිය යටතේ අවශ්‍ය රහස්‍යභාවය ඉක්මවා යන මහජන යහපතක දී හැර අන් අවස්ථාවල දී අනාවරණය නො කළ යුතුයැයි සඳහන් තොරතුරු ද සලකමින් ප්‍රගාමී ලෙස හැකි තාක් තොරතුරු අනාවරණය කිරීම හා අනාවරණීය තොරතුරු වල ආකෘතිය පිළිබඳ උපදෙස් දීමට මෙකී තොරතුරු කමිටුවට හැකිය.

තමා යටතේ ඇති ආයතනය විසින් නිකුත් කරනු ලබන ප්‍රකාශන පටිපාටි පදනම් කර ගෙන අවශ්‍ය දත්ත එකතු කිරීමෙන් එකී ආයතන වල ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය දිරිගැන්වීමේ වැඩ පිළිවෙළක් දියත් කිරීමට ඒ ඒ අමාත්‍යාංශ වලට ද හැකිය. එවැනි දත්ත මගින් අදාල ආයතන සිය ප්‍රකාශන පටිපාටි සකසා ඇත් ද සහ ඒ අනුව කෙතෙක් සාර්ථක ලෙස ප්‍රගාමී ප්‍රකාශනය සිදු කරන්නේ ද යන්න අමාත්‍යාංශවලට දැන ගත හැකි වන අතර ඒ සම්බන්ධ දුර්වලකම් නිරීක්ෂණය වූ විට ඒවාට හේතු සොයා බලා අවශ්‍ය විසඳුම් ලබා දිය හැකිය.

233. ඇමුණුම

7. තොරතුරු සංඛ්‍යාංකනය(digitalisation) සඳහා ආයෝජනය

තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය නිසි ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වන පරිදි සැම පොදු අධිකාරියක් ම සිය ලේඛන වාර්තා ආදිය සූචියක් සහිතව නාමාවලි ගත කොට පවත්වා ගත යුතු බව තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ වෙසෙසින් ම සඳහන් වේ.[234] සිය දෛනික කටයුතු වල දී අභිනවයෙන් සකස් කරන හෝ සකස් කරවන හැම ලියවිල්ලක් ම පොදුවේ භාවිතා කළ හැකි සංඛ්‍යාංක ආකෘති වලින් සැකසීම හැම පොදු අධිකාරියක් ම සාමාන්‍ය පුරුද්දක් ලෙස කරන කටයුත්තක් බවට පත් විය යුතු ය.

තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ අපේ නීතිය මෙන් නොව ඉන්දීය තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ නීතියට අනුව නම් සංඛ්‍යාංක ආකෘති (digital format) වලට හැරවිය හැකි සියලු ම ලියකියවිලි පරිගණක ගත කොට රට පුරා ඕනෑම තැනක සිට ප්‍රවේශය ලබාගත හැකි අන්දමින් පරිගණක ජාලයකට සම්බන්ධ කළ යුතු ය. ඉන්දීය නීතියේ, අවශ්‍ය සම්පත් ලබාගැනීමේ හැකියාවට යටත් ව පරිගණක කිරීමට උචිත සියලු වාර්තා, සහේතුක කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ විවිධ පරිගණක පද්ධති ඔස්සේ රට පුරා ලබාගත හැකි අන්දමට ජාල ගත කළ යුතුයැයි නීතියෙන් නිශ්චය කොට දක්වා තිබේ.[235]

අපේ පොදු අධිකාරි භාරයේ ඇති වාර්තා, ලිය කියවිලි ආදිය බොහෝ විට පවතින්නේ දෘඪ පිටපත් සහ වෙනත් විනාශයට පත් වන සුලු ආකෘති වලිනි. එබැවින් හැම පොදු අධිකාරියක් ම තම ආයතනය සතු නිරන්තර ඉල්ලුම්වලට ලක් වෙන තොරතුරු වලින් පටන් ගෙන සංරක්ෂණාගාර වල ඇති තොරතුරු ද ඇතුළු ව හඳුනා ගත් සියලු වැදගත් තොරතුරු අනුක්‍රමයෙන් සංඛ්‍යාංකනය කිරීම සඳහා සැලසුම් සකස් කොට ක්‍රියාත්මක කළ යුතු ය.

සංඛ්‍යාංකනය යනු භෞතික මාධ්‍යවල ලිඛිත ව පවතින ලිපි ලේඛන වල අඩංගු තොරතුරු සංඛ්‍යාංක ක්‍රමයට පරිවර්තනය කර ගබඩා කිරීමයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 7(3) වගන්තියට අනුව සියලු පොදු අධිකාරි තමන් සතු තොරතුරු

234. 7(3) වගන්තිය, 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත

235. ඉන්දීය, 2005 අංක 22 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 4(අ) වගන්තිය

ඒවායේ සම්භවය අනුව අවුරුදු 10 සිට 12 දක්වා කාලයකට සංරක්ෂණය කර තැබිය යුතු ය. උචිත තොරතුරු කළමනාකරණ ක්‍රමයකට අනුව ලියකියවිලි සංඛ්‍යාංකනය කිරීමෙන් ඒවා පහසුවෙන් සොයා ගත හැකි ආකාරයට සුචි ගත කොට සංරක්ෂණය කර තැබිය හැකි වේ.

තොරතුරු සංඛ්‍යාංකනය කිරීම සැලසුම් කිරීමේ දී දැනට ඒ සඳහා ආයතනය සතු ව තිබෙන සම්පත් සහ කාර්මික පහසුකම් උපරිම අන්දමින් යොදා ගත හැක්කේ කෙසේ දැයි සලකා බැලිය යුතු වේ. එමෙන්ම තොරතුරු සංඛ්‍යාංකනය කළ යුත්තේ සෙවුම් වදන් යොදා සෙවීම පහසු පොදුවේ සොයා ගත හැකි පී.ඩී.එෆ්, (PDF)වර්ඩ් (WORD), ආර්.ටී.එෆ් (RTF) වැනි වඩාත් පොදු ෆයිල් ආකෘති වලිනි. සංඛ්‍යාංකනය සඳහා සුදුසු තොරතුරු තෝරා ගන්නා විට මහජන තොරතුරු ඉල්ලුම ඉටු කිරීමට අත්‍යවශ්‍ය වන තොරතුරු මූලික පදනම කොට ගෙන අනුක්‍රමයෙන් අනෙකුත් ක්ෂේත්‍ර ද ආවරණය වන ලෙස තොරතුරු සංඛ්‍යාංකන වැඩ පිළිවෙළ සකස් කර ගත හැකිය.

බොහෝ රාජ්‍ය ආයතන විවිධාකාර ප්‍රයෝජනවත් දත්ත (data) නිෂ්පාදනය කරති. මහජන ප්‍රයෝජනය සඳහා නිකුත් කිරීමට පෙර එම දත්තවල නිරවද්‍යතාව තහවුරු කිරීම අදාළ පොදු අධිකාරයේ වගකීමකි. සංඛ්‍යාංකනය කළ දත්ත කට්ටල (datasets) මහජන භාවිතය සඳහා නිකුත් කිරීමට පෙර පහත සඳහන් කරනු සම්බන්ධයෙන් විශේෂයෙන් සැලකිලිමත් විය යුතු ය.

සියලු දත්ත කට්ටල එක්සෙල්, සී.එස්.වී සහ එක්ස්.එම්.එල් වැනි විවෘත ආකෘති වලින් තිබිය යුතු ය.

තොරතුරු නිසැකව සහ පහසුවෙන් සොයා ගත හැකි අන්දමට ඒවා ප්‍රමිති ගත මෙටා දත්ත ප්‍රමිති (metadata standards) අනුව හඳුනා ගැනීමේ පද සහිතව පවත්වා ගත යුතු ය. සංඛ්‍යාකිත දත්ත නිකුත් කරන විට පහත දැක්වෙන කරුණු පිළිබඳ ව ද සැලකිලිමත් විය යුතු වේ.

- දත්ත භාවිතා කිරීම පිළිබඳ පැහැදිලි අවසරය දක්වා තිබිය යුතු ය.
- එක්රැස් කළ දත්ත කල් නො යවා ප්‍රසිද්ධ කළ යුතු ය.
- දත්ත පළ කිරීමේ දී වාණිජ රහස්‍යභාවය හෝ බුද්ධිමය දේපළ පිළිබඳ නීති උල්ලංඝනය නො කළ යුතු ය.

- දත්තවල ගුණාත්මක බව සහ දිගින් දිගටම එකී දත්ත නිපදවීමට බලාපොරොත්තු වන්නේ ද යන බව.

පොදු අධිකාරියකට තමන් භාරයේ ඇති තොරතුරු සංඛ්‍යාංකනය කාර්යක්ෂමව ඉටු කර ගැනීමට අපහසු වේ නම් හෝ සංඛ්‍යාංකනය කළ යුතු තොරතුරු ප්‍රමාණයෙන් අති විශාල නම් හෝ බාහිර පාර්ශ්වයක් යොදා ගැනීම මගින් තොරතුරු සංඛ්‍යාංකනය ඉටු කර ගැනීමට සිදු විය හැකිය. මේ නිසා එවැනි අවස්ථාවල දී අවශ්‍ය පිරිවැය දැරීමට ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය පහසුකම ආයතනයේ වාර්ෂික අයවැයේ අඩංගු විය යුතුය. තොරතුරු සංඛ්‍යාංකනය කිරීම ව්‍යවසායකයන් අතර ව්‍යාපාරයක් වශයෙන් දියුණු වීමට ද එය හේතුවක් විය හැකියි. ප්‍රගාමී ලෙස තොරතුරු ප්‍රකාශ කිරීම නිසා පොදු අධිකාරි වල විනිවිද භාවය සහ වගවීම වැඩි වීම ද ඇතුළුව ඇති විය හැකි විවිධාකාර පල ප්‍රයෝජන මහජන ආයතන භාරයේ පවතින වැදගත් තොරතුරු අනුක්‍රමයෙන් සංඛ්‍යාංකනය කිරීම පිණිස සැලකිය යුතු ආයෝජනයක් කිරීම ඉඳුරා ම සාධාරණීකරණය කරයි.

8. අනුකූලතාව (Compliance) පිළිබඳ ගැටලු

ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය විවෘත ආණ්ඩුවක් පිළිබඳ මූලික කොන්දේසියක් වශයෙන් ආණ්ඩු නායකයන් විසින් ප්‍රත්‍යක්ෂණය කර නො ගනු ලබනතාක් ආණ්ඩුවකින් පාරදෘශ්‍යභාවය හෝ වගවීම බලාපොරොත්තු විය නොහැකිය. මහජන සංනිරීක්ෂණයට ඇති බිය, රජයේ වැඩසටහන් වල අසාර්ථකත්වය හෙළිදරව් වීමට ඇති බිය, අනිසි ලෙස පුද්ගලික ඵල ප්‍රයෝජන ලබා ගැනීමට අපහසු වීම සහ දේශපාලන විරුද්ධවාදීන් හමුවේ නිරන්තරයෙන් දුර්මුඛ වීම ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට ආණ්ඩු නායකයන්ට අවශ්‍ය කෙරෙන දේශපාලන අභිලාසය නො තිබීමට හේතු විය හැකිය. එවැනි බිය තුරන් කිරීම බොහෝ දුරට රඳා පවතින්නේ තමන් විසින් මුහුණ දෙනු ලබන වැදගත් අභියෝග අවංකව ම රටවැසියන් හා සාකච්ඡා කිරීමට නායකයන් ගේ ඇති සූදානම්කම මතයි. සාධනීය සංවාදයකට සහභාගි වීම පිණිස ආණ්ඩුව සහ පුරවැසියන් අතර අවශ්‍ය කරන විශ්වාසය ඇති කර ගැනීමට ප්‍රගාමී අන්දමින් තොරතුරු අනාවරණය කිරීම හේතු වේ. පොදු අභියෝගවලට ආමන්ත්‍රණය කිරීම පිණිස අවශ්‍ය දැනුවත් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයෙහිලා අන්‍යෝන්‍ය අවබෝධය ඇති කර ගැනීම ඒ මගින් පහසු වේ. විවෘත ආණ්ඩු පැවතිය හැක්කේ

තමන්ට ඇතැයි සිතෙන විශිෂ්ටත්වය හා නුවණ මත පමණක් ම රඳා නො සිට මහජන උපදේශන වල අවශ්‍යතාව විශ්වාස කරන, තමන්ට ඥානාවේශය සපයන ප්‍රභවයක් ලෙස පුරවැසියන්ට සලකන නායකයන් රටකට නායකත්වය සපයන විට ය.

ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණයට වඩා පුරවැසියන්ගේ තනි තනි තොරතුරු ඉල්ලුම් පත් වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට කැමැත්තක් දැක්වීම මගින් සිය පාරදෘෂ්‍යභාවය ඉහළ නැංවීම හැකි තරම් අවම උත්සාහයකට සීමා කිරීමට ඇතැම් රාජ්‍ය ආයතනයක් පෙලඹිය හැකිය. අඩු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රජයක සේවයේ ඇබ්බැහිකම් නිසා බොහෝ නිලධාරීන් තොරතුරු අනාවරණය නො කිරීම තම අධිකාරි බලයේ අත්‍යවශ්‍ය ගුණාංගයක් වශයෙන් සලකනවා විය හැකිය. එවැනි නිලධාරීන් පාරදෘෂ්‍යභාවය සහ මහජන සංනිරීක්ෂණය සලකන්නේ තමන් සතු බල පරාක්‍රමය හා බලපෑම දුර්වල කරවන්නක් ලෙස ය. පාරදෘෂ්‍යභාවය පිළිබඳ අනිවාර්ය පුහුණු වැඩසටහන්වලට අදාළ ආයතන වල විධායක ශ්‍රේණියේ නිලධාරීන් යොමු කිරීමෙන් එවැනි ආකල්ප දුරු කර ගත හැකි වේ.

පාරදෘෂ්‍යභාවය හා වගවීම පිළිබඳ සංස්කෘතියක් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට අවශ්‍ය ගතිකත්වය පවත්වා ගෙන යාම අයිතිවාසිකම් හිමිකරුවන්ගෙන් මෙන් ම අයිතිය සාක්ෂාත් කර දීමේ වගකීම දරන අය ගෙන් ද ඉටු විය යුතු දෙයකි. මෙහි දී තෙයාකාරයක පාර්ශ්වකරුවන් එනම් රාජ්‍ය නායකයන් හා ඇමතිවරු, ජ්‍යෙෂ්ඨ නිලධාරීන් හා මධ්‍යම කළමනාකරුවන් සහ සිවිල් සමාජය වැදගත් වේ. මෙකී පාර්ශව කරුවන් සියල්ලගේ ම පූර්ණ කැපවීම හා සහභාගිත්වයකින් තොරව පාරදෘෂ්‍යභාවය සහ වගවීම යනු තොරතුරු අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ පූර්විකාවට සීමා වූ හුදු වචන දෙකක් පමණක් වනු ඇත.

ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය වඩා කාර්යක්ෂම වන්නේ මන්ද යන්න දේශපාලන නායකයන් සහ මහජන අධිකාරින් අවබෝධ කර ගැනීම අතිශයින් වැදගත් ය. ඒ සම්බන්ධ සමස්ත මූලෝපාය සකසන විට ආයතනයේ වර්තමාන ප්‍රකාශන ඇබ්බැහිකම් සහ මහජනතාව ගෙන් ලැබිය හැකි තොරතුරු ඉල්ලීම ගැන ද සැලකිලිමත් විය යුතු ය. පොදු අධිකාරියේ පැතිකඩින් බලන විට ප්‍රගාමී අනාවරණයට අනුකූල වීම යනු අවශ්‍ය වූ විට අතිරේක සම්පත් ලබා ගැනීමේ හැකියාව ද ඇතුලත් ව ඉඳුරා ම ඉටු කළ හැකි දෙයක් බවට එයට ඒත්තු යා

යුතු වේ. ඒ හැර වෙනත් කරුණු නිසා අනුකූලතාව දැක්වීමට යාම යනු හුදෙක් 20 වැනි රෙගුලාසියෙන් නියම කර ඇති අවශ්‍යතා ඉටු කිරීමට දරන අවම උත්සාහයක් මිස පාරදෘෂ්‍යභාවය සහ වගකීම යන තොරතුරු අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ එන මූලික අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීමට දරන අවංක උත්සාහයක් නොවේ.

තොරතුරු අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතට අනුව එම පනතේ වගන්ති සහ ඒ යටතේ පනවන රෙගුලාසි ක්‍රියාවට නැංවීමේ මූලික වගකීම ඒ පිළිබඳ සම්බන්ධීකරණ අමාත්‍යාංශයට පැවරේ. පනතේ සඳහන් වන පරිදි එය ජනමාධ්‍ය විෂය භාර අමාත්‍යාංශයේ වගකීමකි. ඒ අනුව ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණයට අනුකූලවීම දිරිගැන්වීමේ ක්‍රියාමාර්ගයක් ලෙස සම්බන්ධීකරණ අමාත්‍යාංශය මගින් පාරදෘෂ්‍යභාවය පිළිබඳ ඇගයුම් සහතිකයක් නිකුත් කිරීම ප්‍රයෝජනවත් වේ. පොදු ප්‍රකාශන පටිපාටියකට අනුගත ව අවම වශයෙන් තොරතුරු අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත හා එහි රෙගුලාසි වලින් නියම කර ඇති තොරතුරු ප්‍රගාමී ලෙස අනාවරණය කර ඇති ආයතනවලට පාරදෘෂ්‍යභාවය පිළිබඳ පදනම් සහතිකයක් නිකුත් කළ හැකිය. සම්බන්ධීකරණ අමාත්‍යාංශය විසින් නිකුත් කරනු ලබන එවැනි සහතික කිරීම් පිළිබඳ ලාංඡන පොදු අධිකාරියේ ආයතනික වෙබ් අඩවියේ පළ කළ හැකිය. ඒ ඇර ඒ ඒ පොදු අධිකාරීන් ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණයට අනුකූල වීමේ ප්‍රමාණනය (rating) දැක්වෙන වාර්ෂික ලේඛනයක් ප්‍රසිද්ධ කිරීම පිණිස ඒවායේ වෙබ් අඩවි කලින් කලට ඇගයීමට ලක් කිරීම තොරතුරු අයිතිය ඉටු කර දීම සම්බන්ධ ව පොදු අධිකාරීන් සතු මහජන වගවීම ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ලා ඵලදායක වැඩ පිළිවෙළකි. ඒ අනුව පොදු අධිකාරියක ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණයේ ප්‍රමාණාත්මක සහ ගුණාත්මක බව ආයතනයේ කාර්යයඵල විශිෂ්ටත්වය පිළිබඳ වැදගත් දර්ශකයක් වශයෙන් යොදා ගත හැකිය.

ප්‍රතික්‍රියක අනාවරණය යනුවෙන් හැඳින්වෙන තනි ඉල්ලීමකට පිළිතුරක් වශයෙන් අදාළ තොරතුර සැපයීම යනු තොරතුරු අයිතිවාසිකම අඩ වශයෙන් ඉටු කිරීමකි. පුරවැසියන්ට තම තොරතුරු අයිතිවාසිකම පූර්ණ වශයෙන් භුක්ති විඳීමට ඉඩ සැලසෙන්නේ අපේ තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ පොදු ප්‍රතිමානය ප්‍රගාමී තොරතුරු අනාවරණය වූ විට ය.

ඇමුණුම

ප්‍රකාශන පටිපාටිය (Publication Scheme) සඳහා ආකෘතියක්

..........................(පොදු අධිකාරියේ නම) ප්‍රකාශන පටිපාටිය

පොදු අධිකාරීන් විසින් පවත්වා ගෙන යන තොරතුරු වලට ප්‍රවිෂ්ට වීමට 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ නියම කර ඇති පරිදි පුරවැසියන් සතු ව්‍යවස්ථාපිත අයිතිය තහවුරු කිරීම සම්බන්ධයෙන් අපේ වගකීම ඉටු කිරීම පිණිස පුරවැසියන්ට අප ආයතනයේ ඇති තොරතුරු ලබා ගැනීමේ හැකියාව පුළුල් කිරීමට අපි කැප වී සිටිමු.

අපේ මේ ප්‍රකාශන පටිපාටිය අප ආයතනයේ වෙබ් අඩවිය ඔස්සේ සහ වෙනත් සුදුසු ආකෘති අනුව ප්‍රගාමී ලෙස නිරතුරුව ප්‍රසිද්ධ කරන තොරතුරු වර්ග විස්තර කරයි. එම තොරතුරු වර්ග ඉහත කී තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ ගැසට් කරන ලද අංක 20 දරණ රෙගුලාසියේ එන වර්ගීකරණයට අනුකූලව පහත දැක්වෙන පරිදි ප්‍රවර්ග කර දක්වා තිබේ.

1. අප ගැන (අපි කවුද සහ අපි ඉන්නේ කුමකට ද?)

- අපේ ආයතනය පිළිබඳ තොරතුරු, අපේ මෙහෙවර (mission) හා දැක්ම(vision)
- අපේ කර්තව්‍යය(functions) සහ ඒ සඳහා අප සතු බල තල
- අපේ ආයතනික පිහිටීම (ගූගල් සිතියමේ ද දක්වා ඇත), ලිපිනය, විවෘතව තබන වේලාව, අප සම්බන්ධ කර ගැනීමට අවශ්‍ය වන තොරතුරු, අපේ ශාඛා පිළිබඳ විස්තර

2. අපේ සංවිධානය (අප සංවිධානය වී අත්තේ කිනම් ආකාරයට ද?)

- අපේ සංවිධාන ව්‍යුහය, එක් එක් අංශයේ/දෙපාර්තමේන්තුවේ ඇති සේවක සංඛ්‍යාව ස්ත්‍රී පුරුෂ වශයෙන්

- අපේ විධායක ශ්‍රේණියේ නිලධාරීන්ගේ නම්, තනතුරු, වගකීම් සහ ඔවුන් සම්බන්ධ කර ගන්නා ආකාරය
- විධායක ශ්‍රේණියේ නිලධාරීන් ලබාගන්නා වැටුප්, වේතන හා දීමනා

3. අපේ ක්‍රියාකාරිත්වය සහ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රමවේදය (අප කටයුතු කරන හා තීරණ ගන්නා ආකාරය)

- අපේ නිලධාරීන් හා කාර්ය මණ්ඩලය ඔවුන් සතු බලතල ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී සහ රාජකාරි ඉටු කිරීමේ දී භාවිතා කරන නීති, රෙගුලාසි, චක්‍රලේඛ, උපදෙස් හා කාර්ය සංග්‍රහ
- අපේ මූලෝපායික සැලැස්ම
- මහජනතාවට සෘජු ව බලපාන අපගේ විධිමත් තීරණ සහ කටයුතු.
- ඒ එක් එක් තීරණයකට එළඹීම සඳහා අප පාදක කරගත් ලේඛන හා දත්ත.
- අප තීරණ ගන්නා ක්‍රමවේදය, අපේ විනිශ්චය සඳහා යොදා ගන්නා ආභ්‍යන්තරික උපමාන සහ අප උපයෝගී කර ගන්නා ක්‍රියා පටිපාටි.
- අප විසින් නිම කරනු ලැබ ඇති හා තවමත් ක්‍රියාත්මක ව පවතින ව්‍යාපෘති
- අප උපදේශන ලබාගන්නේ කවරකුගෙන් ද සහ අපේ උපදේශන යන්ත්‍රණය කුමක් ද යන වග

4. අපේ මහජන සේවා. (අප ඔබට සපයන්නේ කිනම් ආකාර සේවා ද?)

- අප විසින් මහජනතාවට සපයන සේවා පිළිබඳ විස්තර සහ ඊට අදාළ උපදෙස්, මග පෙන්වීම්, කාර්ය සංග්‍රහ, ඉල්ලුම් පත්, ගාස්තු ලේඛක, කාලසීමා, මාධ්‍ය නිවේදන, තොරතුරු පත්‍රිකා හා ප්‍රකාශන
- අපේ මහජන සේවා ලබාගත හැක්කේ කෙසේ ද යන වග

5. **අපේ ප්‍රතිපත්ති හා නීතිමය විධිවිධාන (අප අනුගමනය කරන ප්‍රතිපත්ති හා නීතිමය විධි විධාන)**

- අපේ කාර්ය භාරය සහ වගකීම් ඉටු කිරීමේ ලා වර්තමානයේ අනුගමනය කරන ප්‍රතිපත්ති සහ මූලපත්‍ර
- සැලසුම්, ඇගයුම්, විමර්ශන ඇතුළු අපේ මූලෝපායික කාර්ය ඵල අවශ්‍යතා සම්බන්ධයෙන් වැදගත් වන තොරතුරු
- අපේ ප්‍රමුඛතා සහ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේ පදනම වශයෙන් යොදා ගන්නා දත්ත, ලේඛන සහ තොරතුරු
- අප විසින් පිළිපැදිය යුතු පාර්ලිමේන්තු පනත්
- අප විසින් පිළිපැදිය යුතු චක්‍රලේඛ සහ රෙගුලාසි
- අප විසින් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කර ඇති වාර්තා
- අපට අයත් කටයුතු සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් දෙන ලද තීන්දු

6. **අපේ මහජන උපදේශනය (මහජනයා ට අප හා අදහස් යෝජනා ඉදිරිපත් කළ හැක්කේ කෙසේ ද?)**

- මහජනතාවට විවෘත වන රැස්වීම් සහ ඒවාට සහභාගි විය හැකි අන්දම
- අන්තර්ජාලය ඔස්සේ සවන් දිය හැකි අපේ වැදගත් රැස්වීම්
- අප පවත්වන අන්තර්ජාල සංසද (online discussion forums)
- සමාජ මාධ්‍යය ජාලවල අපේ කටයුතු
- අපේ පැමිණිලි යන්ත්‍රණය

7. **අපේ ප්‍රසම්පාදන සහ සහනාධාර (අප සැපයුම් මිල දී ගන්නේ කෙසේ ද? අප සහනාධාර සපයන්නේ කෙසේ ද)**

- අප විසින් දෙන සහනාධාර පිළිබඳ හා සහනාධාර දීම කළමනාකරණය,
- සහනාධාර වල අරමුණු, ප්‍රමාණ සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ඉලක්ක පිළිබඳ තොරතුරු

- අපේ සහනාධාර ලබන්නන් පිළිබඳ තොරතුරු
- අපේ නිලධාරීන් විසින් භාණ්ඩ සහ සේවා මිළදී ගන්නා විට අනුගමනය කරන ක්‍රමවේදය
- අපේ ප්‍රසම්පාදන හා ටෙන්ඩර පටි පාටිය පිළිබඳ විස්තර
- අප පිරිනැමූ කොන්ත්‍රාත්තු වල පිටපත්
- සම්පූර්ණ කළ කොන්ත්‍රාත්තු පිළිබඳ වාර්තා
- දැනට ක්‍රියාත්මක වන කොන්ත්‍රාත්තු පිළිබඳ පහත දැක්වෙන තොරතුරුඃ
- කොන්ත්‍රාත්තු වට අනුව ඉටු කළ යුතු කටයුතු හා සැපයිය යුතු භාණ්ඩ සහ සේවා පිළිබඳ විස්තර
- කොන්ත්‍රාත්තුව සඳහා ලැබුණු ලංසු සංඛ්‍යාව
- කොන්ත්‍රාත්තුව දිනා ගත් ලංසු කරු ගේ නම
- කොන්ත්‍රාත්තුව පිරිනමනු ලැබුවේ කිනම් මිල ගණන් වලට ද යන බව
- කොන්ත්‍රාත්තුව පිරිනමනු ලැබුවේ විදේශික ලංසු කරුවෙකුට නම් එම ලංසු කරුගේ දේශීය නියෝජිතයා පිළිබඳ විස්තර

8. අපේ අයවැය වියදම් සහ මූල්‍ය කටයුතු(අප වියදම් කරන්නේ කෙසේ ද? කුමක් සඳහා ද?)

- මේ වසර සඳහා එක් එක් වැය ශීර්ෂ යටතේ අපේ ප්‍රක්ෂිප්තිත අයවැය (projected budget)
- එක් එක් වැය ශීර්ෂ යටතේ පසුගිය වසරේ අපේ වැය
- විගණකාධිපති/නියමිත විගණන ආයතනය විසින් අප ආයතන සම්බන්ධයෙන් එක් එක් වසරට අනුව පිළියෙල කළ විගණන වාර්තා

9. අප භාරයේ ඇති තොරතුරු (අප භාරයේ ඇති තොරතුරු හා ඒවාට ප්‍රවේශ වෙන ආකාරය)

- නීතිය මගින් නියම කර ඇති පරිදි අප භාරයේ පවත්වා ගෙන යන තොරතුරු

- අපේ තොරතුරු සුචිය. අප භාරයේ ඇති ලේඛන, වාර්තා, ලැයිස්තු, රෙජිස්තර පිළිබඳ සුචි සහ අප විසින් පවත්වා ගෙන යන හෝ නිපදවන දත්ත පිළිබඳ සුචි අදාළ වූ විට ඒ පිළිබඳ ඇති හයිපර්ලින්ක් සමග

- අපේ නිෂ්පාදන වල සාම්පල හා ඒ සාම්පල ලබා ගන්නා ආකාරය

- අපේ මුද්‍රිත ප්‍රකාශන වල නම්, පළ කරන ලද වර්ෂය, මිල හෝ නොමිලේ ලබා ලන්නා ආකාරය. වෙබ් අඩවිය ඔස්සේ බා ගත හැකි ප්‍රකාශන පිළිබඳ තොරතුරු

- අපේ තොරතුරු නිලධාරියා හා ඔහු හෝ ඇය සම්බන්ධ කර ගැනීමට අවශ්‍ය විස්තර සහ ආදර්ශ තොරතුරු ඉල්ලුම් පත්‍රය

- තොරතුරු ලබා දීම පිණිස තොරතුරු කොමිසම විසින් නියම කර ඇති ගාස්තු පිළිබඳ විස්තර

- තොරතුරු ඉල්ලීමක් පිළිබඳ සෑහීමකට පත් නො වන්නේ නම් ඒ පිළිබඳ අභියාචනා විමසීම සඳහා නම් කර ඇති නිලධාරියා

- තොරතුරු පනතේ 8 වැනි වගන්තියට අනුව ප්‍රකාශ කරන අපේ අමාත්‍ය තුමාගේ වාර්තා

- තොරතුරු පනතේ 10 වැනි වගන්තිය යටතේ අප විසින් තොරතුරු කොමිසමට ඉදිරිපත් කළ වාර්තා

10. අපේ ප්‍රතික්‍රියක අනාවරණ (තොරතුරු ඉල්ලුම් පත් වලට අනුව අප විසින් සැපයූ තොරතුරු)

- දැනටමත් තොරතුරු ඉල්ලුම් පත් වලට පිළිතුරු වශයෙන් සපයා ඇති එහෙත් අන් අයට ද වැදගත් වෙතැයි සැලකිය හැකි තොරතුරු

- ඉහත කී තොරතුරු වෙබ් අඩවියේ පළ කළ ඇත් නම් ඒවාට ප්‍රවේශ විය හැකි වෙබ් ලින්ක්

11. එක්සත් ජනපද ඩොලර් 100,000ට අධික විදේශීය ආයෝජන හෝ දේශීය ආයෝජන රුපියල් 500,000 කට අධික පිරිවැයකින් යුතු අප විසින් ක්‍රියාත්මක කිරීමට යෝජිත ව්‍යාපෘති (අප යෝජනා කරන ව්‍යාපෘති).

- ව්‍යාපෘති ආරම්භය පිළිබඳ නිවේදනය
- ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳ පූර්ව සාධ්‍යතා සහ සාධ්‍යතා වාර්තා
- ආයෝජනයේ කොන්දේසි හා එකඟතා (යෝජිත පිරිවැය, ප්‍රතිඵල සහ ඉපයුම් අනුපාතිකය)
- ව්‍යාපෘති පිරිවැය එක් ඒක් වැය ශීර්ෂ යටතේ වෙන් වෙන් වශයෙන්
- ව්‍යාපෘති කාල සටහන
- අදාළ නම් ව්‍යාපෘතිය නැරඹීමට තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ අයැදුම් කළ යුතු ආකාරය

තොරතුරු වලට ප්‍රවිෂ්ට වීම සහ යළි භාවිතා කිරීම පිළිබඳ කොන්දේසි.

අන්‍ය ආකාරයක් පිළිබඳ ව සඳහන් කර නොමැති නම් අපේ ප්‍රකාශන පටිපාටියට අනුව සංඛ්‍යාංක (digital) ස්වරූපයෙන් ඇති සියලු තොරතුරු නොමිලයේ ම අපේ වෙබ් අඩවියෙන් ලබාගත හැකි අතර ඒවා යළි භාවිතා කිරීමට ද යොදා ගත හැකිය. කතෘ භාගය තෙවැනි පාර්ශවයකට අයත් නොවේ නම් අපේ ප්‍රකාශන පටිපාටියට අඩංගු සියලු තොරතුරු කතෘ භාග (royalty) සහ පරම අයිතියකින් තොරව නිරන්තරයෙන් නැවත භාවිතා කිරීමට අවසර තිබේ. මෙහි දී නැවත භාවිතය යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ නීත්‍යානුකූල කටයුත්තක් පිණිස පිටපත් කිරීම, ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, පරිවර්තනය කිරීම, අනුවර්තනය කිරීම, බෙදා හැරීම හෝ ඕනෑම මාධ්‍යයක්, ආකාරයක් හෝ ආකෘතියක් භාවිතා කොට ප්‍රකාශයට පත් කිරීමයි.

මෙකී සියලු තොරතුරු බාගත හැකි පරිදි හැකි හැම අවස්ථාවක ම ඍජු ලෙස අපේ වෙබ් අඩවියට සම්බන්ධ කොට ඇත.

ප්‍රකාශන පටිපාටිය පිළිබඳ පැමිණිලි

අපේ ප්‍රකාශන පටිපාටියේ සඳහන් ව ඇති තොරතුරු ලබා ගැනීමට නොහැකි වී නම් හෝ ඒවා යාවත්කාලීන කර නොමැති නම් හෝ අනිසි/අසත්‍ය තොරතුරු අඩංගු වී ඇත්නම් නම් හෝ ඒ පිළිබඳ ව පැමිණිලි කිරීමට ඔබට අයිතියක් ඇත.

කරුණාකර එවැනි පැමිණිලි ඇත්නම් ඒවා අපේ තොරතුරු නිලධාරියාට ද පිටපතක් සහිතව අප ආයතනයේ ප්‍රධානියා අමතා එවන්න. ඒ සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීමට අප ආයතනය අපොහොසත් වූ විට ඒ සඳහා මැදිහත් වන ලෙස තොරතුරු කොමිසමෙන් ඉල්ලා සිටීමට ඔබට හැකිය.

පැමිණිල්ල සමග එවන ඔබ සම්බන්ධ කර ගත හැකි තොරතුරු හුදෙක් ම ඔබේ පැමිණිල්ල අනුව කටයුතු කිරීම පිණිස අවශ්‍ය අංශ වලට පමණක් යවනු ලැබේ.

මේ ප්‍රකාශන පටිපාටිය පිළිබඳ ඔබේ අදහස් අපි ඉතා අගය කරන අතර මෙය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ඒ අදහස් උචිත පරිදි යොදා ගනිමු. ඒ සඳහා ඔබට අභිමත පරිදි අප සම්බන්ධ කර ගත හැකිය.

අවසන් වරට යාවත්කාලීන කළ දිනය.....

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නෛතික තන්ත්‍රය සංසන්දනාත්මක දෘෂ්ටි කෝණයකින්

ටෝබි මැන්ඩෙල්

1. හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත 2016 අගෝස්තු හතර වන දින සහතික වූ අතර හය මසකට පසු, 2017 පෙබරවාරි හතර වන දින එහි පළමු අදියර ශ්‍රී ලංකාවේ බලාත්මකභාවයට පත්විය.[236] එය ලෝක ව්‍යාප්ත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබද වූ නීති ක්‍රමවේදයේ තක්සේරු කිරීම් අනුව ලකුණු 121 ක් ලබාගන්නා[237] අතරම ලෝකයේ තොරතුරු දැනගැනීම පිළිබද වූ නීති පනත් අතරින් 9 වන තැන ලබාගන්නේ එම පනතේ නීති සහ රෙගුලාසි ලංකාවේ පැනවීමට පවා ප්‍රථමයෙනි. 2017 පෙබරවාරි[238] පනතේ නීති සහ රෙගුලාසි ලංකාවේ පැනවීමත් සමගම එම ලකුණු 131 දක්වා ඉහළ ගිය අතර ලෝකයේ තෙවන ස්ථානය හා ආසියාවේ ප්‍රථම ස්ථානයටත් නිතැතින්ම පත්වන ලදි.[239]

තොරතුරු දැනගැනීම පිළිබද නීති ක්‍රියාවට නැංවීමේදී දකුණු ආසියාතික රටවල් අතරින් අවසන් ලෙස ක්‍රියාත්මක වූ රටක් ලෙස හා මෙවන් නීති පද්ධතියක් නිර්මාණය කිරීමෙහි ලා දස වසරක් වන් ඉතා දිගු කාලයක් ගත කළාවූ හෙයින් මෙය ශ්‍රී ලංකාව සඳහා

---

236. ඉංග්‍රීසි භාෂා පනතෙහි නිල ගැසට් අනුවාදය මෙහිදී ලබාගත හැකිය: http://www.news.lk/images/pdf/RTI-Act-Sri-Lanka_E.pdf

237 මෙහිදී ලබාගත හැකිය : www.RTI-Rating.org.

238 2017 පෙබරවාරි 03 වනදින සම්මත කළ 2017 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ රීති සහ රෙගුලාසිවල පළමු කොටස (ගාස්තු හා අභියාචනා කාර්යපටිපාටිය) මෙහිදී ලබාගත හැකිය : https://www.rti.gov.lk/images/resources/2004-66_E_feb.pdf.

239 එය 2018 මැයි මාසයේදී ඇෆ්ගනිස්ථානයේ සුපිරි බලගතු නව තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියක් සම්මත කරගැනීමෙන් පසු ගෝලීයව හතරවැනි ස්ථානයටත්, ආසියාවෙන් දෙවැනි ස්ථානයටත් පත්ව ඇත. බලන්න https://www.rti-rating.org/country-data/.

අති විශිෂ්ට ජයග්‍රහණයක් හා ගෞරවයක් ලෙස සැලකිය හැකිය.[240] අතිගරු රනිල් වික්‍රමසිංහ මැතිතුමාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් 2001 දෙසැම්බරයේ සිට 2004 අප්‍රේල් දක්වා මෙවන් පනතක ආරම්භය සඳහා කටයුතු කලද දේශපාලනික බිද වැටීම් හේතුවෙන් එහි මග අස්ථාවර වූ අතර එහි ඉදිරි ගමනද ඒ සමගම බිද වැටීම්වලට ලක් විය. කෙසේනමුත් අතිගරු ජනාධිපති මෛත්‍රීපාල සිරිසේන මහතා හා නැවත අග්‍රාමාත්‍ය ලෙස බලයට පත්වූ අතිගරු රනිල් වික්‍රමසිංහ මැතිතුමාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් මෙය 2015 අප්‍රේල් මාසයේදී කෙටි විධානයක් මත සහතික වු අතර වසරකට පසු 2016 අගෝස්තු මාසයේදී පනත සම්මත විය.

පනතේ සමාරම්භක අවධියේ සිටම මෙම පනත ඉතා ප්‍රබල නීති සහ රෙගුලාසි දේශයට දායාද කළ බව හා එහි සාර්ථකභාවය ගැන පුරෝකථනය වුවද එහි සත්‍ය බව නිර්දේශ කිරීමට තවමත් ගතවූ කාලය ප්‍රමාණවත් නොවන බව මාගේ හැගිමයි. කෙසේවුවත් පන්ති හෝ තරාතිරම් භේදයකින් තොරව තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා වූ ඉල්ලීම් ගලා එමින් පවතී. බොහෝ ඉල්ලීම්වල ස්වභාවය මහජන යහපත වුවත් ඒ අතරම පෞද්ගලික හේතු සඳහා ඉල්ලීම් කල පුද්ගලයින්ද ඒ අතරම වේ. තවද ඉතා විශාල සංඛ්‍යාත අභියාචනා ගණනාවක් මෙම පනතේ ස්වාධීන පරිපාලනමය ආංශික ආයතනයක් වන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට දිගින් දිගටම ලැබෙමින් පවති.[241]

මෙම ලිපියෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ නෛතික සැකිල්ල මෙන්ම එම පනතේ කාර්යක්ෂමතාවන් සහ දෝෂ පිළිබඳවද ගැඹුරු විග්‍රහයක යෙදේ. මෙම ලිපියේ පළමු කොටස තුළ එහි ශක්තීන් හා කාර්යක්ෂමතාවන් පිළිබද සාකච්ඡාවට ලක් කෙරෙන අතර දෙවන කොටස තුළදී මෙම පනතේ බල පැවැත්ම දියුණු කර ගත හැකි

240 ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය සම්මත වූ විට භූතානය හැර දකුණු ආසියාවේ සෑම රටක්ම එවැනි නීතියක් සම්මත කරගෙන ඇති අතර භූතානය තවමත් එවැනි නීතියක් නොමැති එකම රටම ලෙස අදටත් පවතී.

241. මෙම ඡේදයේ තොරතුරු බොහෝමයක් උපුටා දැක්වෙන්නේ, 2018 සැප්තැම්බර් 28 වනදින ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ සභාපති මහින්ද ගම්මන්පිල විසින් පවත්වන ලද 1998-2018 විසිවන සම්මන්ත්‍රණයඃ මාධ්‍ය නිදහස හා සමාජ වගකීම පිළිබඳ කොළඹ ප්‍රකාශනය සම්මන්ත්‍රණයේදීය.

ක්‍රම පිළිබද අවධාණය යොමු කෙරේ. තෙවන කොටස තුළදී මෙම පනතට සුවිශේෂි වූ ප්‍රශ්න විමසීමේදී යොදාගන්නා නවෝත්පාදන ක්‍රමවේදයන් පිළිබද ව විශේෂ අවධානයක් ලබාදෙන්නේ එම ක්‍රමවේදයන් හේතුවෙන් ශ්‍රී ලාංකීය පනත අන්තර්ජාතිකව පවා අගය වීමට යොමුවීමට තුඩු දීම හේතුවෙනි. තවද අවසන් ලෙස හතරවන කොටස තුළ තොරතරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ නෛතික සැකිල්ල තවත් විශිෂ්ට ලෙස වැඩි දියුණු කළ හැකි ක්‍රම පිළිබදවද සාකච්ඡා කරනු ලබයි.

2. ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ කාර්ය සාධකතාවය

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ කාර්ය සාධකතාවය හුවා දැක්වීම සදහා ප්‍රශස්තම ආකාරය වන්නේ ලෝක ව්‍යාප්ත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබද වූ නීති ක්‍රමවේදයේ තක්සේරු කිරීම්වලට යටත්ව ලබා ඇති ලකුණු පන්ති ප්‍රභේද හතක් ඔස්සේ පහත ආකාරයට පෙන්වා සිටීමයි. එමගින් විෂය පථය යන ගණය තොරතුරුවල පෘථුල බව හා මෙම පනතට යටත් වන රාජ්‍ය සංවිධානවල සංඛ්‍යාව මත පදනම් වෙමින් ඉහල ලෙස ඇගයීමට ලක්වී ඇති බව පෙනී යයි. ඒ ආකාරයෙන්ම නොවුනත් එම ඇගයීමට ආසන්න වශයෙන් ප්‍රවර්ධන ක්‍රියාමාර්ගවල සඵලතාවය ඇගයීමට ලක් වී ඇති බව පෙනී යයි. එයට මුලික ලෙසම හේතු වී ඇත්තේ තොරතරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ කාර්යක්ෂමභාවය, මෙම පනතේ ස්වාධීන පරිපාලනමය ආංශික ආයතනයට යොමු වන්නා වූ නොයෙක් අභියාචනා සලකා බැලීමේදී කොමිෂන් සභාව විසින් භාවිතා කරන්නාවූ ස්වාධීන බලතල හා මෙම පනතේ නීති සඵල ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සදහා යොදා ඇති විවිධ විධිවිධාන වේ. අනතුරුව ප්‍රවේශවීම පිළිබද අයිතිවාසිකම ඇගයීමට ලක් වී ඇති බව පැහැදිලි වේ. මෙය තොරතරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ව්‍යවස්ථාදායකයේ ප්‍රතිඥාව සහ නීතියේ පිළිගැනීම මනාව විදහා පැමකි.

වගුව 1: ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ කාර්ය සාධකතාවයේ ඇගයීමේ ලකුණු

කාණ්ඩය	උපරිම ලකුණු	ලකුණු	ප්‍රතිශතය	ස්ථානය
1. ප්‍රවේශවීම පිළිබඳ අයිතිවාසිකම	6	5	83	15
2. විෂය පථය	30	27	90	44
3. ඉල්ලීම් ක්‍රියාවලිය	30	22	73	16
4. ව්‍යතිරේකයන් සහ ප්‍රතික්ෂේප කිරීම්	30	23	77	14
5. අභියාචනා	30	26	87	10
6. දඬුවම් හා ආරක්ෂණයන්	8	4	50	32
7. ප්‍රවර්ධන ක්‍රියාමාර්ග	16	14	88	12
මුළු ලකුණු	**150**	**121**	**81**	**9**

කෙසේ වුවත්, අන් රටවල් සමග ශ්‍රී ලංකාව සසඳා බැලීමේදී මෙම ඇගයීම් දෙස වෙනත් කෝණයකින් බැලිය යුතු වේ. එසේ කිරීම මගින් එම සැසැදීම වාස්තවික / විෂය බද්ධ ඇගයීමක් ලෙස සලකා එක කාණ්ඩයක දී යම් කිසි රටක් වැඩි ලකුණු ලබා ගත් විට එම තත්වයට ළඟා වීමට උත්සාහ කිරීම ශ්‍රී ලංකාවට අභිමානනීය අභියෝගයක් වන බැවිනි. මෙම ඇගයීමේදී ඉතා විශාල ලෙස පරිවර්තනයකට යොමු වුයේ විෂය පථය යන කාණ්ඩයයි. එය පෙරදී ප්‍රථම ස්ථානයේ සිට 44 වන ස්ථානය දක්වා ලෝක ව්‍යාප්ත වශයෙන් ඇද වැටීමයි. මෙ මගින් මෙම කාණ්ඩය සඳහා රටවල් සාමාන්‍යයෙන් ඉහළ ලකුණු ගන්නා බවත් පැහැදිලි වේ. අභියාචනා කාණ්ඩයේ ස්ථානය ඉහළ ගොස් 10 වන ස්ථානය ලබා ගන්නා අතර ව්‍යතිරේකයන් සහ ප්‍රතික්ෂේප කිරීම්වලට අදාළ කාණ්ඩයද ස්ථාන දෙකකින් ඉහළ ගොස් ඇත.පනතේ ස්ථාවරත්වය හා කාර්යසාධකතාවය පිළිබඳ ගැඹුරින් විග්‍රහ කිරීමේදී පෙනී යන්නේ මෙම පනත කිසියම් හෝ ව්‍යතිරේකයකින් තොරව

සියලුම රාජ්‍ය ආයතනවලට බලපෑම් කළ හැකි අයුරින් තම විෂය පථය ආවරණය කර ඇතිබවයි. ශ්‍රී ලාංකික පනතේ මෙම සුවිශේෂී අංගය කලාපයේ අනිකුත් රටවල් හා සසඳන විට වෙනස් ප්‍රවිශයකි. එනම් කලාපයේ හවත් වැදගත් තොරතරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතක් වන ඉන්දියානු පනත නොයෙක් බුද්ධි අංශ බැහැර කර තිබීමයි. තවද ශ්‍රී ලාංකික පනත නොයෙක් පොදු ව්‍යවසායක සංවිධාන හා රාජ්‍ය ආධාර සහ බදු මුදල් ආයෝජනය කර තිබෙන නොයෙකුත් පෞද්ගලික සංවිධාන පවා තම විෂය පථයට හසු කර ගැනීමට සමත් වී තිබේ.

ඉහත සඳහන් කළ කාර්යක්ෂමතාව මැනීමේ සුචකයේ ඉහළ ඇගයීමකට ලක්වෙමින් ලාංකික පනත අතිශ්‍රේෂ්ට ලෙස තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමේ ක්‍රියා පටිපාටිය සඳහා ඉතා කාර්යක්ෂම පියවර යොදවා ඇත. කෙසේනමුත් මහජනතාව ඉල්ලා සිටින මෙම තොරතුරු ලබා දීමේ කාර්යපටිපාටියේ තවමත් සියුම් හිඩැස් තිබෙන බව පෙනී යයි. නමුදු මෙයට හේතුව පනත විසින් එහි බලය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට මුළුමනින්ම පවරා තිබීමයි. ඒ කෙසේ වෙතත් 2017 පෙබරවාරිහිදී පනත ප්‍රාරම්භ වූ කාලයේ සිට මේ දක්වා කාලයේදී පනත ඇගයීමේදී එම සුචකයේ ලකුණු ඉහළ ගොස් ඇති බව පෙනි යන්නේ එහි කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබද ඔද වඩවමිනි.

ව්‍යතිරේකයන් සහ ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ කාණ්ඩය ගෙන බැලූ විට පෙනී යන්නේ ලාංකික ව්‍යවස්ථාවේ අන් පනත් සමග මෙම පනතේ නීති සහ රෙගුලාසි නොගැලපීමක් උද්ගත වූ විට මෙම පනතට අන් පනත්වල නීතිමය ගැටළු පරාජය කිරීමට ඇති හැකියාව මෙහි උත්කෘෂ්ට අංගයක් බවයි. මෙය අන්තර්ජාතිකව ගත් කල රටවල් 123කින් රටවල් 26 කට පමණක් ලැබී ඇති ඇගයීමකි. තවද, පොදු යහපත ඉදිරියේ වාර්තා නොකරන තොරතුරු පවා මහජනයා ඉදිරියේ වාර්තා කරවීමට ඇති බලය සහ හැකියාව, තුන්වන පාර්ශ්වයන් සමග කටයුතු කිරිමේදී යොදාගන්න ප්‍රගතිශීලි පියවර, විභේද්‍ය රීතිය, රාජ්‍ය ආයතන තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කරන්නාවූ අවස්ථාවන්වල ප්‍රබල නිදහසට කරුණු නිවේදනය කර සිටිය යුතු බවට ඇති රෙගුලාසි මෙම පනතට අදාළව ඇති වැදගත් සහ වටිනා කරුණු වේ.

අභියාචනා සදහා වූ කාණ්ඩය සලකා බැලීමේදී මෙම පනත මගින් තොරතරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට සහ එයට අනුබද්ධ සංවිධානවලට ලබා දී ඇති ස්වාධිනත්වය අන්තර්ජාතික ඇගයීම් සූචක වල ඉහලම ලකුණු ළගාකරදීමට සහ පනතේ සාර්ථකත්වයට මනා පිටුවහලක්වී ඇතිබව පෙනී යයි. තවද මෙහි විශිෂ්ට ධනාත්මක ලක්ෂණ කීපයක් වන්නේ ස්ථර තුනකින් යුත් අභියාචනා පද්ධතිය, අන්තර් සංවිධාන අභියාචනයකින් ආරම්භ වී දෙවනුව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සදහා වූ කොමිෂන් සභාවට යොමු වී අනතුරුව අධිකරණයට යොමු කිරීමට ඇති හැකියාවයි. මෙහිදී අභියාචනා කිරීම සදහා පෘථුල විෂය හේතුන් තිබීමද විශේෂ කරුණකි. සැලකිය යුතුම කරුණ නම් මෙහිදී ඔප්පු කිරීමේ භාරය රාජ්‍ය ආයතන සතුවීමයි.

දඬුවම් හා ආරක්ෂණයන් කාණ්ඩය ප්‍රතිශතයක් ලෙස ගත් කල ශ්‍රී ලාංකික පනතේ දුර්වල කාණ්ඩයක් ලෙස හැදින්වීමට තුඩු දී ඇත. කෙසේනමුත් මෙය තොරතුරු ලබා ගැනීම අවහිර කරන විනය කාර්යපටිපාටි සහ අපරාධ සදහා ක්‍රියා මාර්ග දක්වා ඇත. තවද පනත මගින් තම කාර්ය භාරය වගකීමෙන් සහ හික්මීමෙන් ඉටු කරමින් අදාළ තොරතුරු ලබා දීමට කටයුතු කරන රාජ්‍ය සේවකයන්ට ඉතා පුළුල් ආරක්ෂාවක් ලැබ දේ. මෙය බලවත් ලෙස පනත සහ එහි ස්ථාවරත්වය හා ඔවුන්ගෙන් පලිගැනීමට උත්සාහ කළ හැකි සංවිධානයන්ගෙන් ගෙන් ඔවුන්ට ආරක්ෂාවක් ලබා දෙන බවට රාජ්‍ය සේවකයන් තුළ විශ්වාසය ගොඩනැගීමට ඉතා වැදගත් වේ.

අවසාන වශයෙන් ගත් කල මෙම පනත තුළ ඉතා වැදගත් ප්‍රවර්ධන ක්‍රියාමාර්ග කීපයක් ඇති බව පෙනී යයි. තොරතරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව මගින් පුහුණු කළ තොරතුරු ලබා දීමේ නිලධාරියෙක් සෑම රාජ්‍ය ආයතනයකම සිටිය යුතු වේ. කොමිෂන් සභා නිලධාරීන්ට මෙන්ම ඇමතිවරුන්ටද මෙහි ක්‍රියා පටිපාටි පිළිබඳ පුහුණුවක් ලබා දෙන අතර සියලුම අදාල ආයතන වලට පවත්වා ගත යුතු අවම ප්‍රාමාණික ලේඛන ඉතිහාසයක් අනිවාර්ය කර ඇත. මෙම පනත තවදුරටත් සියලුම රාජ්‍ය ආයතනවලට හා තොරතරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට පනතට අනුකූලව යොදාගත් ක්‍රියාමාර්ග සහ එය නගා සිටුවීමට ගත් පියවර වාර්ෂික වාර්තා මගින් ඉදිරිපත් කිරීමට අනුබල දේ.

3. ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිමය සැකිල්ල ප්‍රබල කිරීමට තව දුරටත් ගෙන ඇති පියවර

2017 පෙබරවාරි මස මෙම පනත බලාත්මකවීමත් සමගින් ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නෛතික තන්ත්‍රයට ඇති අන්තර්ජාතික ඇගයීම ලකුණු 10 කින් වැඩිවී මුළු ලකුණු ප්‍රමාණය 131 විය. පහත දෙවන වගුවෙන් එය මෙසේ ප්‍රභේදනය කර ඇත. කාණ්ඩ තුනකම එනම් ප්‍රවේශවීම පිළිබද අයිතිවාසිකම, ව්‍යතිරේකයන් සහ ප්‍රතික්ෂේප කිරීම් හා දඬුවම් සහ ආරක්ෂණ වල අපේක්ෂා කළ ආකාරයෙන් වෙනසක් වී නැත. එයට හේතුව නම් මෙම ක්ෂේත්‍ර නෛතික නෛසර්ගික ක්ෂේත්‍රයන් වීම නිසා පනත් කෙටුම් පත් තුළින් විශාල වෙනසක් එක විටම ලඟා කරලීම ඉතා අපහසු බැවිනි.

උදාහරණයක් ගත් කල යම් කිසි ව්‍යතිරේකයක් අන්තර්ජාතිකව හදුනා නොගත් අයිතිවාසිකමක් ආරක්ෂා කිරීමේදී හෝ යම්කිසි අයිතිවාසිකමකට නිසි ආරක්ෂණයක් පනත මගින් ළඟා කර දීමට නොහැකි වූ විට එය එක පනත් කෙටුම්පතක් තුළින් එකවිට වෙනස් කළ නොහැකිය. ඒ ආකාරයෙන්ම පනත් කෙටුම්පතකට රාජ්‍ය ආයතනයක දූෂණ වංචා පිළිබද දැනුම් දෙන්නෙකුව ආරක්ෂා කිරීමට ඇති හැකියාවද අඩු වේ.

වගුව 2 : ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත බලාත්මකවීමත් සමගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ඇති අන්තර්ජාතික ඇගයීමේ ලකුණු

කාණ්ඩය	උපරිම ලකුණු	ලකුණු	ප්‍රතිශතය	වෙනස	ස්ථානය
1. ප්‍රවේශවීම පිළිබද අයිතිවාසිකම	6	5	83	0	15
2. විෂය පථය	30	28	93	3	32
3. ඉල්ලීම් ක්‍රියාවලිය	30	26	87	14	3
4. ව්‍යතිරේකයන් සහ ප්‍රතික්ෂේප කිරීම්	30	23	77	0	14
5. අභියාචනා	30	29	97	10	1
6. දඬුවම් හා ආරක්ෂණයන්	8	4	50	0	32
7. ප්‍රවර්ධන ක්‍රියාමාර්ග	16	16	100	12	1
මුළු ලකුණු	150	131	87	6	4

තවද ඉල්ලීම් ක්‍රියාවලියේ ප්‍රතිශතය 14% කින් වැඩිවීම අනපේක්ෂිත නොවේ. ක්‍රියාපටිපාටින් පනත් කෙටුම් පතක බලය යොදා ප්‍රගතිශීලි වෙනසක් ඇති කිරිමෙහි ලා සුනම්‍ය වන අතර එවන් පනත් සියලුම සාරානුකුල ගැටළු විසදීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ. ඒ ආකාරයෙන්ම අභියාචනාවල 3% ක වැඩිවීමක් දක්නට ලැබේ. මෙය සම්පුර්ණයෙන්ම තොරතරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ විෂය සීමාවට අයිති වන අතර එහි වැඩිවීමක් දක්නට ලැබීම එම ව්‍යවස්ථාපිත නිර්මාණයේ කාර්යසධකතාවයේ ප්‍රගතිය මත රැදී පවතී.

මෙම ප්‍රගතිය නැවත සංසන්දනාත්මක කෝණයකින් බැලු විට පෙනී යන්නේ විෂය පථයට අදාළව ලබා ඇති 93% ක ප්‍රතිශතය හා රටවල් අතරින් 32 වන ස්ථානය අන්තර්ජාතික තලයේදී ඉතා විශාල බලපෑමක් කර නැති බවයි. විවිධ ප්‍රභේදයන් අතරින් දඬුවම් හා ආරක්ෂණයන් සමග අවසාන ලෙස ශ්‍රේණිගතකර ඇත. ප්‍රවර්ධන ක්‍රියාමාර්ග හා අභියාචනා ප්‍රතිශත සලකා බැලීමේදී හා ස්ථානයන් සංසන්දනය කර බැලීමේදී අග්‍රස්ථානයක සිටින බව පැහැදිලි වේ. (මෙහිදී ප්‍රවර්ධන ක්‍රියාමාර්ග සඳහා ලැබී ඇති පරිපුර්ණ ප්‍රතිශතය ප්‍රථම ස්ථානය ලබා ගැනීමට ඉවහල් වී ඇති බව පෙනී යයි.) නැතිනම් සංසන්දනාත්මකව සලකා බැලීමේදී ප්‍රතිශත හා ස්ථානයන්ගේ ශ්‍රේණිවල බොහෝ විෂමතාවයන් ගම්‍යවේ. ව්‍යතිරේකයන් සහ ප්‍රතික්ෂේප කිරීම් කාණ්ඩය 6 වන ස්ථානය ලබා සිටියත් සංසන්දනාත්මකව ස්ථාන ගණනය කර බැලීමේදී 4 වන ස්ථානය හිමි කරගෙන තිබේ.

මෙම ලකුණු දහයක වැඩිවීමේන් ලකුණු 6 ක් රෙගුලාසිවලින්ද ලකුණු 4 ක් රීති මගින්ද සිදු වී තිබේ. මෙයට හේතුව ලෙස අදාළ රෙගුලාසි මගින් තොරතුරු ඉල්ලීම් කරන මහජනතාවට තොරතුරු සඳහා පමණක් නොව නොයෙක් වැදගත් ලේඛන ලබා ගැනීමට ඉඩ සලසා තැබීමත්, ඉල්ලුම් කරන තොරතුරු එම අදාළ රාජ්‍ය ආයතනය තුළ නැතිනම් වෙනත් රාජ්‍ය ආයතනයක් සොයා බලා ඉල්ලීම යොමු කිරීමට කටයුතු කිරීමත්, ලේඛන සියල්ලම ප්‍රකාශනයට පත් කිරීමට යොමු කිරීමත් හා අදාළ රාජ්‍ය නිලධාරීන්ව පුහුණු කිරීමත් වේ. තවත් එක වැදගත් රෙගුලාසියක් වන්නේ, රෙගුලාසි අංක 19 යටතේ ඇති අනාවරණය කළ තොරතුරු නැවත නොමිලේ භාවිත කිරීමට අදාළව ඉඩ සලසා දීමයි.

රීති සම්බන්ධයෙන් වන විශේෂ ලක්ෂණ දෙකක් නම් තොරතුරු ලබා ගැනීමට කරන ඉල්ලීම් සහ අභියාචනා නොමිලේ කරගත හැකි බව සනාථ කිරීම යි. 27 වන රීතියට අනුකූලව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට රාජ්‍ය ආයතන වල ප්‍රගතිශීලි නොයෙකුත් ව්‍යුහාත්මකව වෙනස් කිරීමට බලය ඇත. ඒ අතරින් එම ආයතන වල නිසි අයුරින් තොරතුරු සහ ලේඛන කළමනාකරණය කිරීම සහ ආයතන නිලධාරින් පුහුණු කිරීම සුවිශේෂී වේ. මෙවන් ක්‍රියාපටිපාටි මගින් මෙම රීති සඵල ලෙස ක්‍රියාවට නැංවීම අරමුණයි. නමුදු මෙවන් බරපතල වෙනසක් සුළු රීතියක් තුළින් නගා සිටුවීම කාලනුරුපි ද යන්න ඊළගට නැගෙන්නාවූ සැකයයි.

4. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ නෛතික සැකිල්ල තවත් විශිෂ්ට ලෙස වැඩි දියුණු කළ හැකි ක්‍රම

ඉහත සාකච්ඡා කළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වූ ලංකික පනත මැනීමට ඇති සුචිවලට අමතරව මෙම පනත තුළ සුවිශේෂී නවීකරණ විධි විධාන සහ ලක්ෂණ අන්තර්ගතව ඇත. එම ලක්ෂණ බොහෝ රටවල්වල තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වූ පනත් කෙටුම්පතේ අන්තර්ගතයේ දක්නට නොලැබේ. ඉතා වැදගත් පළමු සහ නවමු එළඹුම නම් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබද කොමිෂන් සභාවට ලබා දී ඇති ස්වෛරීත්වය හා බලයයි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වූ පනතේ 14 වන වගන්තිය යටතේ කොමිෂන් සභාවට අභියාචනා පිළිබද ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට අමතරව ඉතා පුළුල් විධිනියෝගයක් ලබා දී තිබේ. මෙම ධනාත්මක පුළුල් විධිනියෝගයට අමතරව ද තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබද කොමිෂන් සභාවට නියාමක බලතල සහ පහත පෙන්වා ඇති අකාරයට විවිධ වූ නියත කාර්ය භාර කොටසක් පවරා ඇත.

- තොරතුරු දැනගැනීම පිළිබද පත් කර ඇති රාජ්‍ය සේවක නිලධාරීන් හට ඉල්ලීමක් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට අදාළ වූ ව්‍යතිරේකයන් පිළිබද උපදෙස් ලබාදීමේ කර්තව්‍ය මෙම කොමිෂන් සභාව සතු වේ. එම උපදෙස් දින 14ක් තුළදී ලබා දිය යුතු වේ. (පනතේ 5 (5) වගන්තිය යටතේ)

- ලේඛන හා තොරතුරු කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය ආයතන පිළිපැදිය යුතු අවම ප්‍රාමාණික මෙම කොමිෂන් සභාව මගින් පැනවිය හැක. (පනතේ 7 (2) වගන්තිය)

- කුමන ආකාරයෙන් ඉල්ලුම් කරන ලද තොරතුරු ලබා දිය යුතුද යන්න තීරණය කිරීමට මෙම කොමිෂන් සභාවට බලය ඇත. (පනතේ 8(1) වගන්තිය)

- මෙම කොමිෂන් සභාව මගින් සමහර බලපෑමට එල්ලවූ පුද්ගලයින්ට ව්‍යාපෘතිවල තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත් කිරීමේ විලාසය පිළිබඳ රීති පැනවීමට බලය ඇත. (පනතේ 9 (1) (ආ) වගන්තිය)

- කොමිෂන් සභාවට ලබා දී ඇති පුළුල් බලතල භාවිත කර තොරතුරු පරිශීලනයට අදාළ ගාස්තු පැනවීමට (පනතේ 14 (ඇ) සිට (ඉ) දක්වා වගන්ති) ,යම්කිසි රාජ්‍ය ආයතනයක් නියමිත කාල සීමාව තුළදී එම තොරතුරු ඉල්ලුම්කරු වෙත ලබා නොදුනහොත් එම ගාස්තු ආපසු ලබා දීමට නියෝග කිරීමට ද හැකියාව ඇත. (පනතේ 15 (උ) වගන්තිය සහ 12 වන රීතිය). තවද යම්කිසි අභියාචනයකින් ජයග්‍රහණය කළ පුද්ගලයෙකුගේ ගාස්තු සංශෝධනය කළ ගාස්තු නැවත ලබා දිමේ බලයද මෙම කොමිෂන් සභාවට ඇත. (11 වන රීතිය)

- කොමිෂන් සභාව මගින් විනය පිළිබද තීරණ ගැනීමට අදාළ රාජ්‍ය ආයතන වලට යොමු කිරීම කළ විට එම ආයතන මගින් ගත් පියවර පිළිබද අනිවාර්යෙන් කොමිෂන් සභාව දැනුවත් කළ යුතු වේ. (පනතේ 38 වන වගන්තිය)

- පනතට අනුකුලව අපරාධ නඩු විසදීම සදහා අධිකරණ කාර්යභාරය ඉටු කිරීමට බලය පනතේ නෛතික රාමුවට යටත්ව මෙම කොමිෂන් සභාවට ඇත. (පනතේ 39 (4) වගන්තිය)

- යම්කිසි ආයතනයක් හෝ සංවිධානයක් මගින් කළ යුතු ප්‍රකාශනයන් නියමිත කාලයේදී කර නොමැති නම් මහජනතාවට ඒ පිළිබද එම ආයතනයට මෙන්ම මෙම කොමිෂන් සභාවටද

පැමිණිලි කළ හැකිය. මෙය නියමිත කාලයට ආයතනවලට අදාල තොරතුරු ප්‍රකාශනයට පත් නොකිරිම නිසා ඇති වන ගැටළු සඳහා විසඳුමක් එය කොමිෂන් සභාවට පවරා ඇති බලයකි. (රෙගුලාසි අංක 20 (4).

මෙම සියලුම බලතල සහ වගකීම් සියල්ල එකතු කොට සලකා බලන විට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට ඉතා පුළුල් කාර්යභාරයක් පනත මගින් පවරා ඇති බව පැහැදිලි වේ. තවද මෙම බලතල හේතුවෙන් ශ්‍රී ලාංකික තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනවන ලද කොමිෂන් සභා අතරින් ලෝකයේ ප්‍රබලතම කොමිෂන් සභාවක් ලෙස සලකනු ලබයි. ඉහත සඳහන් කළ පරිදි ස්වෛරී හා ස්වාධීන කොමිෂන් සභාවක් පැනවීම මගින් ලාංකික තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත ඉතා මහගු සේවයක් කොට ඇත.

තවද අභියාචනා පද්ධතිය සඳහා ප්‍රායෝගික ක්‍රියාපටිපාටියක් පනතේ දක්වා ඇත. 18 (1) ට අදාළ රීතියට අනුකූලව අභියාචනයක් ලැබූ නඩු විභාගයකින් පසුව අභියාචනය ඉදිරියට සලකා බැලීමට ප්‍රතික්ෂේප විය හැක. කෙසේ නමුත් එසේ කිරීමට පෙර දෙපාර්ශ්වයටම හේතු දැක්වීමට අවස්ථාවක් සපයා දෙනු ලැබේ. එසේ නැතහොත් 18 (3) රීතියට අනුකූලව සහ කොමිෂන් සභාවේ අභිමතය මත එල්බ ගෙන ඉදිරිපත් වන එම අභියාචනා 19 වන රීතියේ දක්වා ඇති විධි විධාන වලට අනුකූලව ''ලේඛනගත කාර්යපටිපාටියක්'' තුළින් හෝ 20 වන රීතියේ දැක්වෙන විධි විධාන වලට අනුව "පෞද්ගලික නඩු විභාගයක්" තුළින් විසඳිය හැක. මෙය අභියාචනා විසඳීමට සුලබ ක්‍රමයෙන් බැහැරව ගිය ක්‍රමයක් ලෙස දැක්විය හැක. එනම් බොහෝ විට මෙම ක්‍රම දෙකෙන් එකක් පමණක් යොදා ගනිමින් අභියාචනා විභාග වන බැවිනි. කෙසේ නමුත් ශ්‍රී ලාංකික ක්‍රමය මගින් මෙම කාර්යපටිපාටි දෙකෙන් අදාළ අභියාචනයට වඩා ගැලපෙන ක්‍රමය උපයෝගී කර ගැනීමට කොමිෂන් සභාවට බලය ලබා දී ඇත.

බොහෝ රටවල් ආකාරයටම ශ්‍රී ලංකාවේද තොරතුරු ලබා දීමේ නිලධාරියෙක් සෑම රාජ්‍ය පරිපාලන ආයතනයකම සිටිම අනිවාර්ය වේ. (පනතේ 23 (1) (අ) වගන්තිය) එවන් නිලධාරියෙකු පත් කර

නොමැති අවස්ථාවන් වල එම ආයතන ප්‍රධානියා තොරතුරු ලබා ගැනීමේ නිලධාරියා ලෙස නිතැතින්ම සැලකෙනු ලැබේ. (පනතේ 23 (1) (ආ) වගන්තිය)

තොරතුරු ලබා දීමේ නිලධාරීන්ට ඉතා පුළුල් වගකීම් සම්භාරයක් පැවරී ඇත. තොරතුරු ලබා දීමේ කාර්යභාරයට පමණක් සීමා නොවී පනතේ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිවාසිකම හුවා දැකීමට අදාළ රාජකාරි සහ සියලු වගකීම් දැරීම ඔහුට පැවරී තිබේ. (රෙගුලාසි අංක 21 (2)) එයට අමතරව මෙම නිලධාරීන්ව ලිඛිතව පත් කළ යුතු වන අතර ඔවුන්ට තම වගකීම් දැරීමට පහසු වන ආකාරයෙන් සියලුම පහසුකම් සහ කාර්ය මණ්ඩල සපයා දිය යුතු අතර අවශ්‍ය පුහුණුව ලබා දීමද මෙම ආයතනවලට පැවරී ඇත. (රෙගුලාසි අංක 21 (2), (5) සහ (6)). මෙම ප්‍රතිපත්ති සහ ක්‍රියා මාර්ග ඉතා ප්‍රගතිශීලි නමුත් ශ්‍රී ලංකාව පමණක් මෙම ක්‍රියාමාර්ග පනතට ඇතුළත් කර ආකෘතික අංගයක් බවට පත් කර ඇත. මෙවන් තොරතුරු ලබා දීමේ නිලධාරින් කරන ඉල්ලිමකදී අනෙකුත් ආයතනික නිලධාරීන් ඔවුන්ට සහය වීමට සැදී සිටිය යුතු වේ. (පනතේ 23(3) වගන්තිය) මෙය අනෙක් රටවලත් සුලභ ප්‍රතිපත්තියක් වුවද ශ්‍රී ලාංකික පනත මගින් එසේ සහය නොවීමේ ක්‍රියාව අපරාධයක් ලෙස සැලකීමට ලක් කොට ඇත. (පනතේ 39 (2) වගන්තිය)

ඒ අතරම රාජ්‍ය ආයතන තුළ ඇති අභියාචනා සලකා බලා ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට "නම්කළ නිළධාරීන්" පත් කළ යුතු වේ. මෙය අන්තර් අභියාචනා ක්‍රියා පද්ධතිය ආකෘතික අංගයක් ලෙස නිර්මාණය කිරීමට, අභියාචනා ඉදිරිපත් කරන්නන්ට පහසුකම් සලසා දිමක් ලෙස සහ අභියාචනා ක්‍රියාවලියට නියමිත පද්ධතියක් සකස් කරදීමක් ලෙස ද දැක්විය හැක. එම ආයතනය අදාළ දෙපර්තමේන්තුවේ ගරු ඇමතිතුමා මෙම තොරතුරු ලබා දීමේ නිලධාරීන් හා නම්කළ නිළධාරීන්ගේ ලැයිස්තුවක් සකසා තබා ගත යුතු වේ. (රෙගුලාසි අංක 18)

පනත මගින් ගොඩනගා ඇති පද්ධතිය විෂය පථය පුළුල් කිරීමෙහි ලා සාර්ථක ප්‍රවේශයන් ගෙන හැර ඇත. එනම් යම්කිසි ව්‍යවසායක් තුළ 25% හෝ වැඩියෙන් අයිතිය රාජ්‍ය ආයතනයකට ඇත්නම් එම ව්‍යවසාය පොදු අධිකාරියක් ලෙස සලකා කටයුතු

කරනු ලබයි. මෙය මෙම විෂය පථයට අදාළ නෛතික සැකිල්ල ශක්තිමත් සහ සුපැහැදිලි බවක් ළඟා කරලීමෙහිලා විශාල ආධාරයක් වේ. රෙගුලාසි අංක 4(7) ට අදාළව තොරතුරු යනු රාජ්‍ය ආයතන මගින් යුක්තිගරුකව රදවා ගෙන ඇති වාර්තා සහ අභිලේඛන වේ. බොහෝ රටවල ආයතනික තොරතුරු ලේඛනගත සහ වාර්තා ලෙස තබා ගත්තද මෙය ව්‍යවස්ථාදායක වගකීමක් ලෙස දැක්වීමෙන් රාජ්‍ය ආයතනවල තොරතුරු ලේඛනගත කිරීමේ පද්ධතිය බරපතල සහ වැදගත් කර්තව්‍යයක් ලෙස හුවා දැක්වීමෙන් එහි කාර්යක්ෂමතාව වැඩි කර ඇත. තවද රෙගුලාසි අංක 19 මගින් තොරතුරු නැවත භාවිත කිරීමේ පද්ධතියක් සඳහන් කළද එහි ඵලදායිතාවය නගා සිටුවීමට එය වැඩි දියුණු කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

ආයතනික ක්‍රමවලට අමතර පනත මගින් යොදා ගෙන ඇති ප්‍රායෝගික ක්‍රම මගින් මහජනතාවට තොරතුරු ඉල්ලීම සහ ලබා ගැනීම පහසු කර ඇත. එවන් වූ නවෝත්පාදක ක්‍රම පහත ආකාර වේ.

- පනතේ 5 (2) වගන්තියට අනුකූලව සමහර ව්‍යතිරේකයන්ගේ කල් පැවැත්ම අවුරුදු 10 කට පමණක් සීමා කර ඇත. මෙය අනෙක් නීති පද්ධති හා සසඳා බැලීමේදී බොහෝ කුඩා කාලයකි.
- සාමාන්‍ය රීතිවලට අමතරව පනත මගින් බල පවත් වන බලය මත රාජ්‍ය ආයතන පුළුල් පරාසයකට අදාළව තොරතුරු මහජනතාවගේ ඉල්ලිමකදී ලබා දීමට බැඳී සිටි.
- පනතේ 24 (4) වන වගන්තිය යටතේ තොරතුරු සඳහා කරන ඉල්ලීම්වලදී "ඉතා ඉක්මන්" පිළිතුරු සැපයීමට ආයතන බැඳී සිටි. මෙය අනෙක් පනත්වල දක්වා ඇති "හැකි ඉක්මනින්" පිළිතුරු සපයන ලෙස දක්වන පද්ධතිවලට වඩා වෙනස්, නවීන සහ කාර්යක්ෂම පද්ධතියකි.

ඉල්ලුම්කරු ඉල්ලන අකාරයෙන්ම තොරතුරු ලබා දිය නොහැකි අවස්ථාවලදී තොරතුරු ලබා දීමේ නිලධාරීතැන සමග ඉල්ලුම්කරු සාකච්ඡා කොට පැමිණෙන තීරණයකට අනුව තොරතුරු ලබා දීම සිදු කරනු ලැබේ. (අනෙක් පනත් වල මෙන් නිලධාරියාට සුදුසු යැයි

හැගෙන ආකාරයට තොරතුරු ලබාදීමෙන් වළකා මෙම පනත නව පද්ධතියක් බිහි කර තිබේ.) (පනතේ 27(2) වගන්තිය) තවද 8 වන රීතියට අනුකූලව විශාල ප්‍රමාණයක තොරතුරු ඉල්ලුම් කිරීමේදී ඉල්ලුම්කරුට එම තොරතුරු ලබා දිය හැකි ක්‍රම, ඒවාට අදාළ ගාස්තු පිළිබද විස්තරයක් ලබා දීමට තොරතුරු ලබා දීමේ නිලධාරි බැදී සිටි. මෙමගින් ඉල්ලුම් කරුට තම අභිමතය තේරීමට ඉඩක් ලැබේ.

5. තව දුරටත් දියුණු කර ගත යුතු ක්ෂේත්‍ර

ශ්‍රී ලාංකික තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබද තන්ත්‍රය ශක්තිමත් වුවද තව දුරටත් වැඩි දියුණු කර ගත හැකි කාරණා කීපයක් මෙසේ දැක්විය හැක. ශ්‍රී ලාංකික ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පිළිබදව 14 අ (1) ව්‍යවස්ථාවේ මෙසේ දක්වා ඇත :

> *''සෑම පුරවැසියෙකුටම සහ පුරවැසියෙකුගේ අයිතියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා හෝ ආරක්ෂා කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වූ යම් තොරතුරක් වෙත නීතියෙන් සලසා දී ඇති පරිදි ප්‍රවේශවීමේ අයිතිවාසිකම ඇත්තේය''*

මෙම අයිතිය ව්‍යවස්ථාදායකයෙන් සනාථ කළ අයිතියක් වීම වැදගත් වන අතරම මෙමගින් ඇතිවන දුර්වලතාවයන් හා අඩුලුහුඩුකම් ද ඇත. එනම් මෙම වගන්තිය "ඕනෑම තොරතුරක් පරිශීලනය" සඳහා අයිතියක් ලබා දේ යන්නද, "මහජනයාගේ අයිතිවාසිකමක් සුරකීම සඳහා වුවමනා කරන්නාවූ" තොරතුරක් ලබා ගැනීමේ අයිතියක් තිබෙන ලෙස ද දෙයාකාරයටම අර්ථකථනය කළ හැක. එමගින් පසුව සඳහන් කළ අර්ථකථනය මෙහි විෂය පථය සීමා කරන්නක් වේ.

ලාංකික තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත අනෙක් සියුලුම පනත කෙටුම්පත් අභිබවා යයි. (පනතේ 4 වන වගන්තිය.) නමුදු මෙය බලපැවැත්වෙන්නේ මෙම පනතට පෙර අනුමත වී ප්‍රවේශ වුණු පනත් කෙටුම්පත් සඳහා පමණක් වේ. මේ නිසා ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරියේදී ඕනෑම අවස්ථාවක ව්‍යවස්ථාවට අනුකූලවයමින් ලාංකික තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත අභිබවා යාමට පනතක් ගෙන ආ හැකි වේ. මෙය

ලංකාවේ මේ වනවිට සිදුව ඇත. ජාතික විගණන කෙටුම්පතට[242] අනුව විගණක සේවා කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකයින්ගේ වගකීම් ඉටු කිරීමෙහිලා ලබා ගත් තොරතුරු, තොරතුරු ඉල්ලුමකදී ලබා නොදී සිටීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත අභිබවමින් බලය ලබාගෙන ඇත. ඉහත කෙටුම්පතට විරුද්ධව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට කළ ව්‍යවස්ථා අභියෝගයකදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් තීරණය කරන ලද්දේ මෙම කෙටුම්පත ව්‍යවස්ථාවේ 14 අ (1) වගන්තිය[243] ඉක්මවීමක් හෝ උල්ලංගණය කිරීමක් නොකරන බවයි.

නමුදු මෙම කෙටුම්පතේ ඇති තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිවාසිකම උල්ලංගණය කිරීම සහ පුළුල් අභිබවා යාම බොහෝ පැහැදිලි ලෙස පෙනී යන[244] අතරතුර මෙය වෙනස් කිරීමට කෙටුම්පතේ නිර්මාතෘන් කිසියම් හෝ අවශ්‍යතාවයක් නොදැක්වීම කණගාටුවට හේතුවක් වී ඇත. දැන්වන විට මෙම කෙටුම්පත පනතක් ලෙස ඉදිරියට විත් ඇත්තේ ඉහත සදහන් කළ වගන්තියේ කිසියම් හෝ වෙනසක් නොමැතිවයි. මෙම ප්‍රශ්නයේ ගාම්භීරත්වය ඉදිරියට දැන ගැනීමට ලැබෙනු ඇති අතර මෙමගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට සිදුවුණු හානිය සුපැහැදිලි වේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබද පනතේ පූර්විකාව මගින් මෙම පනතෙන් ළගා කරගැනීමට බලාපොරොත්තු වන අරමුණු මෙසේ දක්වා ඇත. රජයේ වගකිව යුතු බව, සහාභාගිත්වය, දූෂණයට එරෙහිව නැගී සිටීම සහ යහපාලනය මෙම අරමුණු වේ. කෙසේ නමුත් මෙහි ප්‍රයෝජනය සහ කාර්යක්ෂමතාව වැඩි කර ගත හැකි ක්‍රමයක් වන්නේ මෙම පනත අර්ථකථනය කරන්නන්ට මෙම පනතේ අරමුණු මුල් කරගනිමින් අර්ථකථනය කරන ලෙස උපදෙස් නිකුත් කිරීමයි.

දකුණු ආසියාවේ බහුතරයක් රටවල් තොරතුරු දැනගැනීමට ඇති අයිතිවාසිකමට අදාල නීතිය යොදා ගැනීමට ඉඩ ප්‍රස්ථාව තම දේශයේ පුරවැසියන්ට සිමා කර ඇති ආකාරයෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවද සිමා කර ඇත. මෙය සුලභ විධි විධානයක් වුවද කනගාටුවට කාරණයකි.

242. 2018 මාර්තු 16 වනදින ගැසට් කරන ලදි.

243. ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා හා තවත් අය එ. නීතිපති, SD 14/2-18.

244. 2018 අංක 19 දරණ ජාතික විගණන පනත

මෙය කොමිෂන් සභාවට ඉදිරිපත් වන බොහෝ අභියාචනා වලද කේන්ද්‍රගත ප්‍රශ්නයක් ලෙස නිතර දක්නට ලැබේ.[245] කෙසේ නමුත් මෙසේ පුරවැසියන් නොවන පුද්ගලයින්ගේ මෙම අයිතියට ගරු නොකිරීම කණගාටුවට කරුණකි. තොරතුරු ඉල්ලුම් කරන නමුත් පුරවැසියන් නොවන පුද්ගලයින් කණ්ඩායම් දෙකකි. එකක් නම් ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යාපාර ආරම්භ කිරීමේ අරමුණින් තොරතුරු සොයන පුද්ගලයින් එසේ නැතහොත් ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ තොරතුරු දැන ගැනීමට උත්සාහ කරන පර්යේෂකවරුය. හේතුව මොනයම් වුවත් තොරතුරු පරිශීලනයට ඇති අයිතියට ඉඩ දීමේ පැහැදිලි පොදු ජාතික අභිරුචියක් ඇත.

ශ්‍රී ලාංකික පනතේ දක්නට ලැබෙන විශේෂ අංගයක් නම් රාජ්‍ය ආයතනික නිලධාරිට ඉල්ලුම්කරුවන්ගේ ඉල්ලීම්වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට දින 14 ක් ලබා දී තවත් දින 14ක් එම අදාළ තොරතුරු ඉල්ලුම්කරුට ලබා දීමට දී ඇත. මෙය අනවශ්‍ය කාල පරාසයකි. එනම් ආයතනය තොරතුරු ලබා දීමට තීරණය කළ පසු පළමු දින 14 තුළදී එම තොරතුරු ලබා දෙනු ඇත. මෙම දින 14 බොහෝ සිමා සහිත කාල පරාසයක් වුවද අන්තර්ජාතික සූචක වලට අදාළව සම්පූර්ණ ලකුණු ලබා ගත හැක්කේ මෙම කාල සීමාව දින 10ක් හෝ ඊට අඩු වූ විටකදී පමණකි. රටවල් 123ක් අතරින් රටවල් 51ක් එම සම්පූර්ණ ලකුණු ලබා ගනිමින් ඇගැයීමට ලක්වී ඇති බැවින් පෙනී යන්නේ එම කාල පරාසය එතරම් කෙටි සහ අහේතුක නොවන බවයි.

එයට අමතරව ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු ලබා දීම සඳහා අයකරන ගාස්තු බොහෝ පරිශීලක මිත්‍ර හා ප්‍රමාණවත් වේ. කුඩා දූර්වලතාවයක් නම් 6 (1) රීතියට අනුව නොමිලයේ පිටු හතරක් පමණක් ලබා දීමයි. පිටු 10 ක් හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් නොමිලේ ලබා දීම වැඩි ප්‍රයෝජයක් විය හැකිව තිබුණි. තවද මෙම ඉල්ලුම්කරුවන්ගෙන් දිළිඳු, මිල මුදල් නොමැති ඉල්ලුම්කරුවන්ට සම්පූර්ණයෙන්ම නොමිලේ මෙම තොරතුරු ලබා දුනහොත් එය විශාල විකාසනයක් ලෙස සැලකිය හැකිව තිබුණි.

245. බලන්න ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා එ. අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලය/ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලය, RTIC Appeal 5/2017 හා 6/2017.

ශ්‍රී ලාංකික පනත අන්තර්ජාතික සූචක ඉදිරියේ තව දුරටත් ලකුණු අඩු කරගෙන ඇත්තේ මෙහි ව්‍යතිරේකයන්ගේ හරය පිළිබද උද්ගත වී ඇති මත භේද මතයි. එම ව්‍යතිරේක නම් වෘත්තියවේදීන් අතර වන පණිවුඩ හුවමාරුවීම්, පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද සහ වාණිජ ගිවිසුම් වේ. මෙහි ව්‍යාප්තියට සංවේදී සන්දර්භයන්ගෙන් යුත් තොරතුරු, එතෙක් ව්‍යතිරේකයන්ගෙන් ආවරණය වන තොරතුරු එනම්, වෙනත් රටවල් සමඟ සබඳතා හා පෞද්ගලිකත්වය පිළිබඳ තොරතුරු වේ. අනෙක් තුන වන්නේ - නම් වශයෙන් තුන්වන පාර්ශවයක් තොරතුරු, අධිකරණයට අපහාස කිරීම හා කැබිනට් පත්‍රිකා - යන්න හානිදායක පරීක්ෂණ නොවේ (උදාඃ සුජාත අයිතියකට අවදානම් සහගත හානියක් ඇතිකිරීමට හේතුවන ආකාරයේ හෙළිදරව් කිරීම පිළිබඳ ඒවායේ මැදිහත්වීම කොන්දේසි විරහිත වේ.)

පනතේ 5 (2) වන වගන්තියට යටත්ව ව්‍යතිරේකයන් සඳහා ඇති කාල සීමාව අවුරුදු 10ක් වැනි කෙටි කාලයක් වුවද එය බල පවත් වනුයේ සුළු ව්‍යතිරේකයන්ගේ සංඛ්‍යාවකට පමණක් වේ. මෙම ක්ෂේත්‍රයට අදාළව මෙම කාල සීමාව සියලුම ව්‍යතිරේක සඳහා යෙදිය හැකි නම් ය වඩාත් උචිත බව පෙනී යයි.

ඉහතදී සඳහන් කළ පරිදි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබද කොමිෂන් සභාවට පුළුල් බලතල සහ වගකීම් කොට්ඨාසයක් ලබා දී ඇත. නමුදු කොමිෂන් සභාවට ආයතන පිරික්සීමට බලයක් ලබා දී නැත. නොයෙකුත් ආයතන තොරතුරු ලබා නොදීමට හේතුවක් ලෙස තොරතුරු නැති බව පැවසීමේදී එම ආයතනයේ සත්‍යතාව සොයා බැලීමට එම අයතන පරීක්ෂණයකට ලක් කිරීමට කොමිෂන් සභාවට බලයක් තිබිණි නම් එය වැදගත් බලයක් විය හැකිව තිබුණි.

මෙම පනත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම උල්ලංඝනය කිරීමට තැත් කරන පුද්ගලයන්ට විරුද්ධව විනයානුකුල සහ සාපරාධි දණ්ඩන ක්‍රම දක්වා තිබීම මගින් ශක්තිමත් පද්ධතියක් නිර්මාණය කර ඇතත් මෙම තොරතුරු ලබාදීමට බැදී සිටින ආයතන පනතේ වගකීම් ඉටු නොකරන අවස්ථාවන්වලදී ලබා දිය යුතු දඬුවම් ක්‍රම දැක්වීමට සමත් වී නැති බව පෙනීයයි. එවන් අවස්ථාවල එම ආයතනවලට

එරෙහිව දඬුවම් පැමිණවීමට ක්‍රියාකළ යුතුවේ. ඒ ආකාරයෙන්ම මෙම පනත හරහා තොරතුරු ලබා දෙන පුද්ගලයින්ව ආරක්ෂා කිරීමට විධිවිධාන තිබුනද, ආයතනවල දූෂණ සහ වංචා පිළිබද තොරතුරු ලබා දෙන පුද්ගලයින් ආරක්ෂා කිරීමට කිසිදු උපක්‍රමයක් හෝ විධිවිධානයක් දක්වා නොමැත. නමුත් අනෙක් රටවල්වල මේ සදහා වෙනත් පනත් සහ නීති මාර්ගයෙන් නොයෙක් ක්‍රියා මාර්ග යොදාගෙන ඇත.

6. නිගමනය

අවසන් ඡේද කිහිපය තුළදී ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබද පනතේ දියුණු කල යුතු විෂය ක්ෂේත්‍ර පිළිබද සාකච්ඡා කළද ඉහත ඡේදවලදී හුවා දැක්වූ මෙම පනතේ වැදගත් අංග අමතක නොකළ යුතු අතර මෙම පනත ලෝකයේ හොඳම පනත් අතරින් එකක් බවද මතක තබා ගත යුතු වේ. අන්තර්ජාතික මිනුම් සූචක හමුවේ විශිෂ්ට ආකාරයෙන් ලකුණු ලබා ගත් මෙම පනත තුළ නොයෙක් සුවිශේෂී වුත් නවාත්මක වුත් අංග අන්තර්ගතවේ. මෙම පනත ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජයට තිබෙන අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන අයුරින් නිර්මාණය වී තිබෙන අතර තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිවාසිකම ආරක්ෂා කිරීම සදහා යොදාගත හැකි ගෝලීය නව්‍යකරණ ක්‍රම යොදාගෙන ඇත.

ශ්‍රී ලංකාව විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව ඇතැම් ශක්තීන් හා දුර්වලතා සමඟින් සාර්ථකත්වයක් අත්කරගෙන ඇති බව මූලික ලක්ෂණ මගින් පෙන්නුම් කරයි. මෙය අතිශයින් වැදගත්වන්නේ, මන්දයත්, මෙම පනත ක්‍රියාත්මක වූ මුල්කාලය මධුසමය ගතකරන වාතාවරණයකට උපමාන කළ හැකි වුවද පසුවන විට එම තත්වය වෙනස්වීමට ඉඩ ඇත. එම මුල් යුගයේදී ශ්‍රී ලංකාව අත්කරගත් ප්‍රගතිය වනුයේ තොරතුරු දැනගැනීම පිළිබඳ යහපත් පරිචයන් ආයතනගත කිරීම වන අතර අවස්ථානුකූලව එය පසුබැසීම අනිවාර්යෙන්ම සිදුවනු ඇත.

දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තන්ත්‍රය සන්සන්දනාත්මක අයිතිය පිළිබඳ කරුණු දැක්වීම

රිචර්ඩ් කැලන්ඩ්

1. හැඳින්වීම : තරඟකළ අවකාශය

දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ඉහළ හා පහළ යන රෝලකෝස්ටර් සවාරියක් ලෙසට උපමා කළ හැකි අතර, විනිවිදභාවය දේශපාලනික තරඟකාරී අවකාශයක් බව පෙන්නුම් කරයි. මේ සන්දර්භය ඉතා වැදගත් වේ. එබැවින්, දකුණු අප්‍රිකාව වසර විසිපහකට පෙර අපහසුවෙන් වර්ණභේදවාදයේ සිට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට ප්‍රවේශම්සහගත දේශපාලන සංක්‍රාන්තික මාර්ගයක් හරහා ගමන් කළ බව හඳුනාගත යුතුම කරුණක් වේ. දෙවනුව, දකුණු අප්‍රිකාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සංස්ථාපනය පිළිබඳ කාල පරිච්ඡේදය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය නියෝගයන්ට දැඩි අභියෝගයන් සහිතව මුහුණ දී ඇති අතර එය 1990 මැදභාගය පිළිබඳ සාකච්ඡාමය එකඟතාවයකට පැමිණෙන ලදි; මූලධර්මානුකූලව, 'රාජ්‍ය අල්ලාග ැනීමේ' ව්‍යාපෘතිය ආරම්භ කිරීමේ සිට ඊට බලය දුන් 2009 සිට ජනාධිපති වූ ජාකොබ් සුමාගේ නායකත්වයෙන් යුතුවන අතර රයිසිල් රමෆෝසා ප්‍රතිසංස්කරණවාදියා විසින් 2018 පෙබරවාරිවල ඔහුව ධූරයෙන් පළවා හරිනතෙක් කටයුතු කරන ලදි.

ප්‍රතිවිරෝධතාවයන් පිළිබඳ කතන්දර ඉදිරිපත් කරමින්, දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය එහි යාන්ත්‍රණය පිළිබඳ ඇතැම් මූලිකාංග සම්බන්ධයෙන් ප්‍රතිලාභීත්වයක් අත්කරගත්තද එම කාලයේදීම සමාන්තර හානීන්ටද පත්විය. සූමා යුගයේ අවසානය මත දුහුවිලි තැන්පත් කර ඇති ලෙස, දකුණු අප්‍රිකානු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මෙන්ම එහි තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියද වෙහෙසකර පරීක්ෂණයකට ලක්ව ඇතිබව නිගමනය කිරීම සාධාරණ වන අතර නොබිඳුණු මැදිහත්කමක් ලෙස රටෙහි නව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රියාවලියෙහි වැදගත් දැති රෝදයක් වේ. මැතකදී, සන්සන්දනාත්මක නීති ජර්නලයක් සඳහා මා සඳහන් කර සිටියේ:

''උතුම් කොට සළකන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ එය නිදන්ගත කර තිබීම, තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය හැකිකරවන ව්‍යවස්ථා පිළිබඳ ප්‍රධාන භාවිත කරන්නන්ට වැදගත් උපකරණයක් ලෙස ඔප්පු කිරීමක් ලෙස, 2000 තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ පනත, බලයේ සිටින අයවලුන් අභියෝගයට ලක් කිරීමට විමර්ශන මාධ්‍යවේදීන්ට හා විරුද්ධ දේශපාලන පක්ෂයන්ට හැකි බවයි. දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ නීතිය පිළිබඳ වඩාත් ප්‍රමුඛ භාවිත කරන්නන් කාණ්ඩ සම්බන්ධයෙන් සාක්ෂි හැඟවීම යෝජනා කරනුයේ, මෙය සිසිෆස් හි කර්තව්‍යක් ලෙස පෙනී සිටිය හැකි අතර එහි ප්‍රතිඵලය දේශපාලනිකව හා නීත්‍යනුකූලව සුවිශේෂී විය හැකි අතර එමගින් කාලය හා සම්පත්වල ආයෝජනය සාධාරණීකරණය කෙරේ".[246]

මෙම ලිපිය මඟින් දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ඇතැම් ප්‍රධාන අංගයන් කීපයක් එහි සරල රාමුව; වපසරිය; ක්‍රියාත්මක කිරීම හා බලාත්මක කිරීම පිළිබඳව අනාවරණය කෙරේ.

2. නෛතික වපසරිය

දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය - තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ පනත - පෙන්නුම්කරනුයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය ස්වභාවය වැඩිකිරීමේ ක්‍රියාවලියේ කොටසක් ලෙස 1994දී රට ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට සංක්‍රාන්ති වීම පිළිබඳ එහි නිමැවුමක් ලෙස ප්‍රයෝජන ලබාගන්නා ලදි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය එකඟතාවයන් අතරතුරදී එය පිළිගත් කාරණයක් වන්නේ වර්ණභේදවාදී යුගය අතරතුර රටේ අධිකාරීලත් පාලකයින්ගේ හස්තයේ තිබූ ආයුධයක් ලෙස රහස්‍යභාවය සැලකූ බවයි. එබැවින්, විවෘතභාවය හා විනිවිදභාවය යන මුරපදයන් යනු නව ප්‍රජාතාන්ත්‍රික ක්‍රියාවලිය හා අවසාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව පිළිබඳ විවෘත වාක්‍යංශයක් තුළ ප්‍රකාශනය සොයාගැනීමඃ පළමු වගන්තිය ප්‍රකාශ කරනුයේ රටෙහි පදනම් වන නොයෙක් වටිනාකම් අතර ''...විශ්වීය

246. රිචර්ඩ් කැලන්ඩ්. තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය හා ව්‍යවස්ථානුකූල වගවීම ඃ දකුණු අප්‍රිකාවේ පිහාටු කප්පාදුව ඃ විශේෂ සංස්කරණය VRÜ Verfassung und Recht in Übersee තුළ තොරතුරු දැනගැනීම පිළිබඳ අයිතිය (ලතින් ඇමරිකාව, ආසියාව හා අප්‍රිකාවේ නීතිය හා දේශපාලනය) 2017.Seite 367 – 389.

වැඩිහිටි ඡන්දදායකත්වය, ජාතික පොදු ඡන්දදායක ලේඛනය, නිරන්තර මැතිවරණ හා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුකරණය පිළිබඳ බහුපක්ෂ ක්‍රමය විසින් වගවීම, ප්‍රතිචාර දක්වීම හා විවෘතභාවය සහතික කරන බවයි" (මාගේ අවධාරණය කිරීම). 1996 අවසාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 32 වගන්තිය මඟින් තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය ලබා දේ. එනම්:

> *(1) සෑම අයෙකුටම ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය - (අ) රජය විසින් දරනු ලබන යම් තොරතුරක්; සහ (ආ) වෙනත් අයෙකු විසින් දරනු ලබන ඕනෑම තොරතුරක් හා එය කුමන හෝ අයිතියක් ආරක්ෂා කිරීම හෝ භුක්තිවිඳීම සඳහා අවශ්‍යවන තොරතුරක්. (2) මෙම අයිතියට බලාත්මකභාවය ලබාදීම සඳහා ජාතික ව්‍යවස්ථාවක් පැනවිය යුතු අතර රාජ්‍යයේ පරිපාලනමය හා මූල්‍යමය බරපැන අඩුකිරීමට සාධාරණ පියවරයන් සැපයිය හැක්කේය.*

32(2) වගන්තියට අදාළව, තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම පිළිබඳ පනත 2000 දී සම්මත කළ අතර එසේ කිරීම සඳහා තුන් අවුරුදු කාල සීමාව අවසානයේදී එය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව දක්වන ආකාරය අනුව, පාර්ලිමේන්තු කෙටුම්පත්කරණ ක්‍රියාවලියට වඩා ඇඳ බොරළු වූත් දිගු වූත් ක්‍රියාවලියක් අවසානයේදී සිදුවිය.[247] මා පාර්ලිමේන්තු ප්‍රවේශය සඳහා සකස්කරන ලද සිවිල් සමාජ පදනම් වූ ව්‍යාපාර කණ්ඩායමේ-විවෘත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යාපාර කණ්ඩයමේ සාමාජිකයෙකු විය. එය ප්‍රධාන වෘත්තිය සංවිධාන සම්මේලනයේ නියෝජිතයන්ගෙන් සමන්විත වූ ව්‍යාපාර කණ්ඩායම් වූ අතර සුවිශේෂී පල්ලි කණ්ඩායම්ද වනවා සේම IDASA වැනි විනිවිදභාවයේ වැදගත්කම පිළිබඳ ප්‍රශ්නය හෙළිකරන මානව හිමිකම් පිළිබඳ සංවිධානයන්ගෙන් සමන්විත විය. එය තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතට සුජාතභාවය සහතික කළ අතර: එය මහජන සම්බන්ධතා, උපදේශනය හා අදහස් දැක්වීම සඳහා විශාල අවස්ථාවක් සහිතව නීති සම්පාදනය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය සමඟ ප්‍රවේශමෙන් කටයුතු කරනු ලැබීය.

---

247. විවෘත ප්‍රජාතනත්‍රවාදය පිළිබඳ කෙටුම්පත ජස්ටින් වයිට් හි සොයාගත හැකිය, විවෘත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය : අවස්ථාව පිළිබඳ කවුළුව වසා ඇත්ද, මානව හිමිකම් පිළිබඳ දකුණු අප්‍රිකානු ජර්නලය 14 (1998)

එබැවින් 2000න් පසුව පවා සමහර අවස්ථාවලදී අනවශ්‍ය ලෙස සංකීර්ණ නීති මාලාවක් පැනනගුණේ නම් එය මතු වූ නීතිය වශයෙන් ශක්තිමත් වූ අතර සමස්ථ රටවල් 100කට ආසන්න සංඛ්‍යාවක් සඳහා ලෝකය පුරා ඇති රටවල තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය සම්බන්ධයෙන් දැඩි සංවර්ධනයක් ලෙස අපට දැකගත හැකි වේ.[248]

2003 වසරේ සිට සිදුකළ එක් අධ්‍යනයක සඳහන් වන්නේ "දකුණු අප්‍රිකානු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මෙන් තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත රටෙහි හා විදේශයන්හිද ප්‍රශංසාවට බඳුන් විය. එය, ජාත්‍යන්තර නීතිමය ප්‍රමිතීන් අනුව, සාධාරණ ලෙස විප්ලවකාරී නීතියක්[249] හෝ ලේඛනාරක්ෂක විශේෂඥයෙකු (හැරිස්, 2003 බී) ප්‍රකාශ කළේ එය 'ස්වර්ණමය ප්‍රමිතිය' බවයි". බොහෝ කාර්යශීලිව, පෞද්ගලික භාරයේ ඇති තොරතුරුවලට අයිතිය දක්වා මෙහි වපසරිය ව්‍යාප්ත විය. අලෙස්ඩේර් රොබට්ස් වැනි ඇතැම් තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ විද්වතුන් හඳුනාගනු ලබන්නේ කුමක්ද යත් රාජ්‍ය පිළිබඳ නවීන 'ව්‍යූහාත්මක බහුවිධත්වය'[250], එමඟින්, අධිකාරිය හා බලතල මෙන්ම පොදු සහ පෞද්ගලික බලය අතර සීමාවන් නොපැහැදිලි වන අතර දකුණු අප්‍රිකානු නීති සම්පාදකයින් හා සිවිල් සමාජ ව්‍යාපාරික කණ්ඩායම්ද පෙර නොවූවිරූ ආකාරයේ පියවර (එම අවස්ථාවේදී) ව්‍යවස්ථාපිත අයිතියේ වපසරිය ව්‍යප්ත කිරීම උදෙසා ගනු ලැබූ අතර එබැවින්, ජාතික ව්‍යවස්ථාව මඟින් පෞද්ගලික භාරයේ ඇති තොරතුරුද ආවරණය කරන ලදි.

තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ වූ එක් ප්‍රධාන දෝෂයක් ලෙස ඉතාමත් ඉක්මණින් පෙනීගියේ, මිල අධික නොවන,

---

248. සැබවින්ම, 123 හි අවම වශයෙන් එක් අධ්‍යනයක් දක්වා ඇත : බලන්න 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ ශ්‍රේණිගතකිරීම්'https://www.rti-rating.org/ (ප්‍රවේශය 2018 නොවැම්බර් 22)

249. ඩේල් මැකින්ක්ලි, දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා ප්‍රවේශවීමේ ආකාරය පිළිබඳ සම්පාදිත පත්‍රිකාව http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.560.1016&rep=rep1&type=pdf (ප්‍රවේශය 2018 නොවැම්බර් 22)

250. ඇලෙස්ඩේර් එස්. රොබට්ස්, තොරතුරු දැනගැනීම පිළිබඳ අයිතිවාසිකම හා ව්‍යූහාත්මක බහුවිධතාව (2001 ජූලි 21), ටොරොන්ටෝ විශ්වවිද්‍යාලය නීති ජර්නලය, 51 වෙළුම, නො. 03, 243-271 පිටු, 2001 ජූලි, SSRN ys újD;j mj;S: https://ssrn.com/abstract=1305423

වේගවත් හා විශේෂඥව බලාත්මකකරන ආයතනයක අඩුපාඩුව වූ අතර - මේ ලිපියේ පසුව නිකුත්වන ප්‍රශ්නයකි. තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය අහිමි කරනු ලැබූ ඉල්ලුම්කරුවන්ට දුෂ්කර තෝරාගැනීමකට මුහුණ දීමට සිදුව ඇත. විශේෂඥ නොවන විකල්පයක් ලෙස හා මන්දගාමී විකල්පයක් ලෙස - එම කාරණය අතහැර දැමීම හෝ මහාධිකරණයේ නඩු කටයුතු ආරම්භ කිරීමයි.

3. ක්‍රියාත්මක කිරීම

මෙය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ පෙරමුණ, දකුණු අප්‍රිකානු අන්තවාදය පිළිබඳ මිශ්‍රිත කතාන්දරයක් විය. වෙනත් ස්ථානයක මා සවිස්තරව දක්වා ඇති පරිදි,[251] දකුණු අප්‍රිකානු මානව හිමිකම් පිළිබඳ ප්‍රධාන පෙළේ නීතිඥවරයෙකු වන එටි එන්නේ මුරෙ ඉනික් විසින් 1990 මුල් අවධියේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය සාකච්ඡා අතරතුර විස්තර කරන ලෙස - තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත හා එහි යටින් දිවෙන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය අයිතිය විශාල පරාසයක සිටින සුවිශේෂී සමාජ පාර්ශ්වකරුවන්ට - විමර්ශන මාධ්‍යවේදීන්, විරුද්ධ දේශපාලන පක්ෂ හා ස්වාධීන මානව හිමිකම් සංවිධානවලට බලය ලබා දුන්නේ බලයේ සිටින්නන්ගේ බලය සීමාකිරීමට හා එමගින් යුක්තිසහගත නවමු සංස්කෘතියක් ඇතිකිරීම සඳහා උපකාර කර ඇති බවයි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඉතා වැදගත් ජයග්‍රහණ රැසක් දිනා ඇත - දකුණු අප්‍රිකාව ලෝකාපවාදයට ගමන්කළ හිටපු ජනාධිපති ජාකොබ් සූමා විසින් ගණන් ගනු ලැබීමට උත්සාහ කිරීම සඳහා සැළකිය යුතු සහායකයෙක් විය. දකුණු අප්‍රිකානු මහජන ආරක්ෂකයා (ඔම්බුඩ්) විසින් ''සුරක්ෂිත වැඩිදියුණුකිරීම්" සඳහා සූමාගේ පෞද්ගලික වාසස්ථානය වන න්කැන්ඩ්ලා වෙත වියදම් කළ රැපියල් මිලියන 260 (ඇමෙරිකානු ඩොලර් මිලියන 20ක්) නීතිවිරෝධී මුදල් වියදම් කිරීම පිළිබඳ පරීක්ෂණයක් පවත්වන ලදි. ඔහුගේ ව්‍යවස්ථානුකූල බලතල අනුව, මහජන ආරක්ෂකයා තීරණය කළේ සූමා විසින් කළයුතු ''ප්‍රතිකර්මීය ක්‍රියාමාර්ගය" වන්නේ සූමා හා ඔහුගේ පවුලේ

251. කැලන්ඩ් 2017, ඉහත පරිදි.

අයවලුන් විසින් අනිසි ලෙස ප්‍රතිලාභ අත්කරගෙන ඇති මුදල් ආපසු ගෙවීමටය.[252]

වසර දෙකකට වඩා වැඩිකාලයක් සූමා එසේ කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කළ අතර සූමාට පක්ෂපාතී අයවලුන් පාර්ලිමේන්තුව තුළ හා ඉන් පිටතදී මහජන ආරක්ෂකයා තැතිගැන්වීමටත් එම කාරණය යටගැසීමටත් කටයුතු කරන ලදි. නමුත්, 2016 මාර්තු 31 වන දින, මහජන ආරක්ෂක නිලධාරියාගේ වාර්තාව පිළිනොගෙන මුදල් ආපසු නොගෙවීමට වූ සූමාගේ හැසිරීම ව්‍යවස්ථානුකූල අධිකරණය විසින් සොයාගනු ලැබුවේ ''ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ගරුකිරීමට හා ආරක්ෂා කිරීමට වන ව්‍යවස්ථාපිත යුතුකම සූමා විසින් උල්ලංඝණය කර ඇති බවයි".[253] ඔහුට රුපියල් මිලියන අටක් (අමෙරිකානු ඩොලර් හය ලක්ෂයක්) මහජන ආරක්ෂක නිලධාරියාට ගෙවීමට නියෝග කරන ලදි. දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය විසින් ව්‍යවස්ථානුකූල අධිකරණයේ තීරණය ලබාදීමට ක්‍රියාකරන ලදි. 2009 දෙසැම්බර් 04 වනදින මේල් හා ගාඩියන් පුවත්පත විසින් කැන්ඩ්ලා වංචාව පිළිබඳව මුල්වරට අනාවරණය කරන ලදි.[254] මෙම පුවත්පත විසින් දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත භාවිත කර අදාළ ලියවිලි ලබාගනිමින් විමර්ශන මාධ්‍යවේදීන් විසින් ඊට අදාළ කතාන්දරය හා නඩුව ගොඩනගන ලදි.

සමාජ, ආර්ථික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ දකුණු අප්‍රිකාවේ අත්හදාබැලීම් සඳහා වැදගත් දායකත්වයක් සැපයිය හැකි බව එමඟින් ඔප්පුකර පෙන්වීය. බොහෝ සිදුවීම් කීපයක් පෙන්නුම් කරනුයේ ප්‍රමාණවත් නිවාස පහසුකම්වලට ඇති අයිතිය වැනි සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකමක් ඉල්ලා සිටීමේදී, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය රහිතව එය ඉල්ලා සිටීමට අපහසු සේම එම අදහස සාධාරණීකරණය

252. දකුණු අප්‍රිකානු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 182(1)(ඇ) ව්‍යවස්ථාව දක්වන්නේ බලය සමඟ මහජන අභිචෝදකයට "ප්‍රතිකර්ම ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට"- ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා අධිකරණය විසින් තහවුරු කර ඇති බලයක් වන්නේ අධිකරණ විමර්ශනයට භාජනය කිරීම හැරුණු කොට බන්ධනීය වන බව : ආර්ථික නිදහසේ සටන්කාමීන් එ. ජාතික සභාවේ කතානායක හා තවත් අය; ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සන්ධානය එ. ජාතික සභාවේ කතානායක හා තවත් අය (2016) ZACC 11.

253. ඉහත පරිදි.

254. මේල් හා ගාඩියන්, සුමාගේ මිලියන 65 හි න්කැන්ඩ්ලා වංචාවල http://mg.co.za/article/2009-12-04-zumas-r65m-nkandla-splurge (අවසන් වරට ප්‍රවේශය 30 අප්‍රේල් 2016).

සඳහා තොරතුරු අයිතිය යනු අනෙක් අයිතිවාසිකම් දිනාගැනීමට උපකාරීවන ''සහායක අයිතියක්" ලෙස සැලකිය යුතු බවයි.[255]

මෙම සන්දර්භය තුළ, රාජස්තානයේ එම්කේඑස්එස් හි අත්දැකීම් ඉතා බලවත් විය. ඉන්දියානු රාජ්‍ය තුළ තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය සම්මත කරගැනීමට රාජස්ථානය තුළ කැපී පෙනෙන ව්‍යාපාරයක් එම්කේඑස්එස් විසින් සිදු නොකළද, පොදු සේවය ලබාදීම හා සාමාන්‍ය ප්‍රජාවන්ට බෙහෙවින් වැදගත්වන සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවලට සම්බන්ධ කිරීම මඟින් නීතිය භාවිත කිරීම සඳහා සමාජීය ශ්‍රව්‍ය ශිල්පක්‍රමය වර්ධනය කරන ලදි.[256] දකුණු අප්‍රිකානු සිවිල් සංවිධානවල ප්‍රධාන පෙළේ නීතිඥවරයෙකු වන ඇලිසන් ටිලී සඳහන් කරනුයේ:

> *''එම්.කේ.එස්.එස් ඉතා වැදගත්ය - ජනතාවගේ ද්‍රව්‍යමය තත්වයන් සෘජුව වෙනස්කිරීමට හැකි ආකාරය අවබෝධ කරගනිමින් හා එය සිදුකළ හැකි ආකාරය පිළිබඳව දැනගැනීමයි. එය බලගතු තර්කයක් වන නමුත් එය යම් ආකාරයකින් උපායශීලි විය. මන්දයත්, තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය බාධකයක් සේ සැලකීමය - එය නොනවතින දොරටුවක් විවර කළ හැකි බවත් ප්‍රතිකර්ම සැපයිය නොහැකි ආකාරයට ආණ්ඩුවේ සේවයන් ලබාදීම කෙරෙහි බලපෑ හැකි බවය - එබැවින්, 1990 ගණන්වල ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිසංස්කරණ හා සංවර්ධන වැඩපිළිවෙල සහ ආර්ථික පරිවර්තනය සඳහා සහාය වියහැකි ආකාරය පෙන්වීමට ප්‍රති-තර්කයක් අපට අවශ්‍ය විය".[257]*

255. සාරාස් ජග්වන්ත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සහායක අයිතියක් ලෙස, රිචර්ඩ් කැලන්ඩ්/ඇලිසන් ටිලේ (සංස්), දැනගැනීමේ අයිතිය, ජීවත්වීමේ අයිතිය: තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම හා සමාජ-ආර්ථික යුක්තිය, කේප් ටවුන් 2002, 3-16 පිටු.
256. සාරාස් ජග්වන්ත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සහායක අයිතියක් ලෙස, රිචර්ඩ් කැලන්ඩ්/ඇලිසන් ටිලේ (සංස්), දැනගැනීමේ අයිතිය, ජීවත්වීමේ අයිතිය: තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම හා සමාජ-ආර්ථික යුක්තිය, කේප් ටවුන් 2002, 3 - 16 පිටු.තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය හා සමාජ-ආර්ථික අයිතීන්, හා න්‍යායාත්මක සළකාබැලීමක් පිළිබඳ MKSS හි ප්‍රවේශය පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සාහිත්‍යයේ මෙම පෙදෙසට මුල් දායකත්වයක් ලබාදීම, බලන්න රොබ් ජෙන්කින්ස්/ඈන් මාරි ගොයිට්ස්, වගකීම හා වගවීම: ඉන්දියාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ව්‍යාපාරයේ බලපෑම, තුන්වන ලෝකයේ කාර්තුව 20 (1999), 603-22 පිටු.
257. කැලන්ඩ් 2017, ඉහත පරිදි.

දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධයෙන් අත්කරගත් දිනාගැනීම් තිබියදීත්, රටෙහි වර්ණභේදවාදී යුගයේ නිලධාරීවාදී රහස්‍ය සංස්කෘතිය ප්‍රතිවර්තනය කර ඇතිබවට තර්ක කිරීම පහසු කාරණයක් නොවේ. සාක්ෂි මඟින් පෙන්නුම් කරනුයේ, එනයින්ම, පොදු වාර්තාවලට ප්‍රවේශ වීම පහසු කාර්යයක් නොවන අතර සිවිල් සමාජ නීති මධ්‍යස්ථානයක් වැනි මැදිහත්කාරී සංවිධානයක මැදිහත්වීම හෝ සහයෝගය අවශ්‍ය බවයි.[258] සිවිල් සමාජ ජාලය විසින් තොරතුරු ජාලයට ප්‍රවේශවීම සඳහා පවත්වන ලද ඉතා ප්‍රයෝජනවත් අධ්‍යනයක් ලෙස ඔවුන්ගේ 2016 'ඡායා වාර්තාවෙහි' දක්වන්නේඃ තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සුරක්ෂිත කර ඇති අයිතියක් වන අතර 2001 වර්ෂයේ සිට තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත ක්‍රියාත්මක වී තිබුණද තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ ජාලයේ සාමාජිකයින් පොදු හා පෞද්ගලික ආයතනවලින් තොරතුරු ලබාගැනීමේදී තවමත් සැළකිය යුතු අභියෝගයන්ට මුහුණ දේ".[259] වර්ෂයක පමණ කාල පරිච්ඡේදයක් තුළදී, ජාලයේ සාමාජිකයින් විසින් තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත යටතේ තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා ඉල්ලීම් 369ක් සිදුකර ඇත. මෙයින් 46%ක් පොදු අධිකාරීන් විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදි. ඉන් බහුතරයක් (58%) "ප්‍රතික්ෂේප කිරීමක්" ලෙස සළකනු ලබුවේ ප්‍රවේශය නිල වශයෙන් ප්‍රතික්ෂේප නොකළ නමුත් ඉල්ලීමට කිසිඳු ප්‍රතිචාරයක් නොමැති ඒවාය.

ඉල්ලීම් නොසළකා හැරීමේ මෙම ගැටලුව දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ගමනෙහි නිරන්තර කණගාටුදායක ගැටලුවකි. 2006 දී නැවතත්, දකුණු අප්‍රිකාව ඇතුළු රටවල් 14ක කාර්ය සාධනය පරීක්ෂා කරන ලද යුක්තියට මුලපිරීමේ විවෘත සමාජ පදනම විසින් සංවිධානය කරන ලද ගෝලීය අධ්‍යනයකින්

258. ක්‍රිස්ටිනා බෙන්ට්ලි/රිචර්ඩ් කැලන්ඩ්, තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය, වෙනස් කිරීමේ න්‍යාය ප්‍රායෝගිකව, මැල්කොල්ම් ලැන්ග්ෆෝර්ඩ්, බෙන් කෞච්සින්ස්, ජැකී ඩුගාර්ඩ් හා ට්ශෙපෝ මැඩ්ලින්ගොසී (සංස්), දකුණු අප්‍රිකානු සමාජ-ආර්ථික අයිතීන් සඳහා උපායමාර්ගඃ සංකේත හා සංයෝග, කේම්බ්‍රිජ් 2014.

259. තොරතුරු ජාලයට ප්‍රවේශවීම. බාහිර වාර්තාව, 2016. https://cer.org.za/wp-content/uploads/2017/02/CER-Shadow-Report-Final.pdf (ප්‍රවේශය 2018 නොවැම්බර් 22)

විමර්ශනය කෙරුණේ 'නිශ්ශබ්දව ප්‍රතික්ෂේප කිරීම්' යන කොටසෙහි දකුණු අප්‍රිකාව ඉහළින්ම සිටින බවයි.[260]

දකුණු අප්‍රිකාවේ රහස්‍යභාවය පිළිබඳ සංස්කෘතියට නිදසුනක් ලෙස, දකුණු අප්‍රිකානු ප්‍රධාන විරුද්ධ පක්ෂය (ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සන්ධානය) උපුටා දක්වන්නේ, (එවකට) රාජ්‍ය ආරක්ෂක අමාත්‍ය සියබොන්ගා ක්වෙලි විසින් කරන ලද ''නීතිවිරෝධී තොරතුරු" මත පදනම්ව පවර්-පොයින්ට් ඉදිරිපත් කිරීම දෘඪ පිටපත් ලබාදීම අසාමාන්‍ය ලෙස ප්‍රතික්ෂේප කිරීමයි.[261] එම ඉදිරිපත් කිරීම පාර්ලිමේන්තුවේ විවෘත රැස්වීමක ජනමාධ්‍ය සමඟ තොරතුරු කෙටුම්පත ආරක්ෂා කිරීම (ඊනියා 'රහස්‍ය පනත') සඳහා වූ විශේෂ කාරක සභාව වෙත ඉදිරිපත් කරන ලද්දකි. එහෙත් රැස්වීමෙන් පසුව කමිටුවේ සාමාජිකයින්ට එහි ඉදිරිපත් කිරීමේ දෘඪ පිටපත් ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම පුදුමයට කාරණයක් විය. උපහාසාත්මකව, නීතිවිරෝධි තොරතුරු පිළිබඳ සන්දර්භයේ සාරාංශය මාධ්‍යය තුළ වාර්තා කෙරුණු අතර පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණ කණ්ඩායමෙහි වෙබ් අඩවියෙහි රැස්වීමේ සවිස්තරාත්මක වාර්තාවක් ප්‍රකාශයට පත්කෙරිණි.[262] තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත යටතේ වන ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද්දේ එම හෙළිදරව්ව ''ජනරජයේ ආරක්ෂාව හා සුරක්ෂාව සඳහා අගතියක් ඇතිකිරීමට සාධාරණ ලෙස අපේක්ෂා කළ හැකිය"; සහ එය ''වෙනත් රාජ්‍යක් හෝ ජාත්‍යන්තර සංවිධානයක් පිළිබඳ හෝ වෙනුවෙන් සපයන ලද රහස්‍ය තොරතුරු හෙළිකිරීම" යන පදනම මතය.

''රෆ්ලින් ෆෙදර්ස්" පත්‍රිකාව සඳහා මාගේ පර්යේෂණ සම්මුඛ සාකච්ඡාව හෙළි කළ ආකාරයට,[263] බාධාකාරී ආණ්ඩුවක් සමඟ ඔවුන්ගේ කලකිරීම් නොතකා, ඩීජ් විසින් ''සේවක ගණන පිළිබඳ විහිදීම" අනාවරණයට තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත භාවිත කිරීම-කාර්මික කේන්ද්‍රීය ගවුටෙන්ග් ප්‍රදේශය තුළ ජොහැන්නස්බර්ග්

260. විනිවිදභාවය හා නිහඬතාවය, OSF යුක්තියේ ආරම්භය 2006. https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/transparency_20060928.pdf (ප්‍රවේශය 2018 නොවැම්බර් 22)

261. කැලන්ඩ් 2017, ඉහත පරිදි.

262. පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණ කණ්ඩායමල www.pmg.org.za (ප්‍රවේශය 2017 නොවැම්බර් 26)

263. කැලන්ඩ් 2017, ඉහත පරිදි.

හා ප්‍රෙටෝරියා හි[264] ආන්දෝලනාත්මක ඉලෙක්ට්‍රොනික පාලම්වලට අදාළ ඒ.එන්.සී. හි පක්ෂපාත සාමාජිකයින්ට ආණ්ඩුවේ රැකියා පිළිබඳ පරිචය,[265] උප කොන්ත්‍රාත්කරුවන් හා කොන්ත්‍රාත් වාර්තාවලට ඒ එන්සී හි සබඳතා පිළිබඳව වේ.[266] පක්ෂය විසින් වෙළඳ හා කර්මාන්ත අමාත්‍යවරයාගේ හෝටල් බිල්ද ඉල්ලා සිටින ලද[267] අතර දකුණු අප්‍රිකාවේ බුරුම රාජ්‍යයේ තානාපතිගේ අක්තපත්‍රද[268] ඉල්ලා සිටි අතර ඒවා අසාර්ථක විය. දේශපාලන න්‍යාය පත්‍රයට ඉහළින් අපරාධ පිළිබඳ කණස්සල්ලද සමඟ ජනගහණයට පොලිසියේ අනුපාතයද ඩීඒ විසින් බලාපොරොත්තුවන ලදි. අවසාන වශයෙන්: තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත අතිවිශාල විය හැකිය; ඉවසීම, නොපසුබට උත්සාහය සේම විශේෂඥයන්ගේ මැදිහත්වීමක උපකාරයද ඊට අවශ්‍ය වේ; අවිකල්පයෙන්ම පොදු අධිකාරියක් ඉල්ලීම නොසළකා හරිනු ඇත; තවමත්, තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පද්ධතිය ක්‍රියාත්මක කළ හැකිවූත්, භාවිත කළ හැකිවූත්, සතුටුදායක ලෙස යොදාගත හැකිවූත්, හා ඇතැම්විට, ප්‍රබල ක්‍රීඩාවන් වෙනස්කළ හැකි පද්ධතියක්ද වේ.[269]

---

264. තොරතුරුවලට ප්‍රවේශ වීම "ක්‍රියාත්මක වූ යාන්ත්‍රණය: 20-30 කොටස් පිළිබඳ ලබාදුන් වාර්තා" (සම්මුඛ සාකච්ඡාව, ජේම්ස් සෙල්ෆ්, DA හි සන්ධීය සභාපති)

265. රොබට් මැක්බ්‍රයිඩ් හා ඒඑන්සී ස්ටැල්වෝර්ට් ස්වාධීන පොලිස් විමර්ශන අධ්‍යක්ෂ කාර්යාලයේ ප්‍රධානියා ලෙස පත්කිරීමට අදාළව DA විසින් සම්මුඛ පරීක්ෂ ක්‍රියාවලියට අදාළ වාර්තා සාර්ථක ලෙස ඉල්ලුම්කරන ලදි.

266. මෙඩුපි විදුලිබලාගාරය සම්බන්ධයෙන් එස්කොම් ව්‍යවසායකයින් හා රාජ්‍ය විසින් අත්සන් කරන ලද උප කොන්ත්‍රාත් සම්බන්ධ ලේඛන DA විසින් ඉල්ලා සිටින ලදි.

267. ඉල්ලීම "ජාතික ආරක්ෂාව" යන පදනම මත ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදි.

268 අන්තර්ජාතික සබඳතා සහ සහයෝගීතා දෙපාර්තමේන්තුව, "රහසිගත ලිපි ලේඛන" අඩංගු ලියකියවිලි යන්න මත පදනම්ව, දකුණු අප්‍රිකාවේ බුරුම තානාපති මියන්ට් නන්ග්ගේ අක්තපත්‍රයේ පිටපතක් සඳහා කළ ඉල්ලීමක් ප්‍රතික්ෂේප කලේය. 2007 ජූනි මස සිට 2008 පෙබරවාරි දක්වා කාලය තුළ ටැට්මැඩෝව් (බුරුමයේ සන්නද්ධ බලකායන්) අවතැන්වූ ගම්වැසියන්ට පහරදීම් ඇතුළු මයිටන් නුන්ග්ගේ පාලනය යටතේ ම්ලේච්ඡ ක්‍රියාවන් සිදු කරන ලදී. සිවිල් සැඟවී ඇති ස්ථාන ගිනි තැබීම; පාසල් විනාශ කිරීම මිලිටරි මුර සංචාර වලින් සැඟවී සිටින සිවිල් වැසියන්ගෙන් ආහාර, ඇඳුම් හා බ්ලැන්කට් කොල්ලකෑම.

269. පළාත් විභේදනය සහිතව රටෙහි සෑම පොලිස් ස්ථානයකටම අදාළව ජනගහනය හා පොලිස් නිළධාරීන්ගේ අනුපාතය සම්බන්ධව දකුණු අප්‍රිකානු පොලිස් සේවයෙන් තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත යටතේ DA විසින් ඉල්ලා සිටින ලදි. DA හි පාර්ලිමේන්තු ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු සැපයීමට අපොහොසත් වීම මත පොලිස් අමාත්‍ය නාති ම්තෙත්වා හට පසුව ඉල්ලීමක් කරන ලදි.

4. බලාත්මක කිරීම

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පද්ධතිය බලාත්මකවීමේ යාන්ත්‍රණය ස්වශක්තතාවයට හා විශ්වසනීයත්වයට ඉතා වැදගත් වේ. අයිතිය බලාත්මක කිරීම සඳහා ශක්තිමත් පද්ධතියක් නොමැතිව එය ඉතාමත් බාල මෙවලමක් විය හැකිය. වාසනාවකට මෙන්, දකුණු අප්‍රිකාවේ, නීතියේ ආධිපත්‍ය හා අධිකරණවල විනිසුරන්ගේ ස්වාධීනතාවය පහසුවෙන් පෙනීයන කරුණකි. ඉහළ අධිකරණවලින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳව ලබාදුන් තීරණ ගණනාවක්ම ඉතාමත් ප්‍රයෝජනවත් ලෙස ඔප්පු වී ඇති අතර විනිවිදභාවය පිළිබඳ නව සංස්කෘතියක් ස්ථාපනය කිරීම සඳහා අධිකරණ බලයනීතිවිද්‍යාත්මක ආධාරකය උපයෝගීකරගෙන තිබේ.

නිදසුනක් වශයෙන්, එක් නඩුවකදී, විනිසුරු සැන්ඩිල් නෙ ගොබෝ (ඔහු එවකදී - පසුව ඔහු අගවිනිසුරු බවට පත්විය) කිසියම් වූ තොරතුරු ඉල්ලීමක් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමකට එරෙහිව අභියාචනයක් (විධිමත් හෝ 'එසේ සැලකූ') ගෙන ඒම සඳහා ඇති දින 30ක කාලය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 32 ව්‍යවස්ථාවේ යටතේ තොරතුරුවලට ප්‍රවිශේෂවීමේ අයිතිය පමණක් නොව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 34 ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇති අධිකරණයට ප්‍රවේශවීමේ අයිතියද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථානුකූලව අවසර නොලත් සීමාවක් සංස්ථාපනය කරන බව තීරණය කරන ලදි. දකුණු අප්‍රිකානු ඉතිහාස ලේඛනාගරයේ නඩුවේ, *amicus curiae* (අධිකරණ සහායක) පිළිබඳ අත්දැකීම උපුටා දක්වමින් විනිසුරු නෙගොබෝ සඳහන් කරනුයේ:

''රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හා තනිපුද්ගල ඉල්ලුම්කරුවන් යන දෙපිරිස හටම අපගේ ප්‍රජාතාන්ත්‍රික ආණ්ඩුවේ වගවීම, ප්‍රතිචාරාත්මකභාවය හා විවෘතභාවය සහතික කිරීමට සුවිශේෂී භූමිකාවක් නිරූපණය කිරීමට ඇති බවයි. සත්‍ය වශයෙන්ම, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව වගකිවයුතු රාජ්‍ය පරිපාලනයක් සැළකිල්ලට ගතයුතු අතර එමගින් ''නිවැරදි තොරතුරු, ප්‍රවේශය හා කලට වේලාවට මහජනතාවට

ලබාදීමෙන් විනිවිදභාවය පෝෂණය කළයුතුය. ඒ අනුව මහජනතාවට හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට සිය ප්‍රජා වගකීම් ඉටුකිරීමට බාධා නොකරමින් ධෛර්යමත් කළ යුතුය."[270]

දින 30ක කාල සීමාව දින 180ක් දක්වා දීර්ඝ කිරීමට විනිසුරු නෙගොබෝ නියෝග කරන ලදි. තවත් නඩුවකදී, ව්‍යවස්ථා අධිකරණය පහළ (ඉහළ) අධිකරණයේ තීරණය සමග එකඟවෙමින් බොහෝ නඩුවලදී, ප්‍රවේශවීමේ ඉල්ලීම තුළ ඇති අවස්ථාව පිළිබඳ "ඉක්මණ් බැලීමක්" අධිකරණය විසින් සිදුකිරීම සුදුසු හා අවශ්‍යවිය හැකි බවයි.[271] කෙසේවෙතත්, උසාවියේ ප්‍රයෝජනවත් මැදිහත්වීම් තිබියදී වුවද, ආණ්ඩුවේ නොනැමෙන ආයතනික සංස්කෘතිය හෝ "බියකරු බලපෑම" පිළිබඳ දුර්වලතාවය විසින් තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතියේ ප්‍රාණය නිරුද්ධ නොකරනු ඇති අතර තොරතුරු කොමසාරිස්වරයෙකු වැනි විශේෂඥ අතරමැදි අභියාචනා දේහයක් නොමැති වීම දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ඵලදායී ලෙස සාක්ෂාත් කරගැනීමට ප්‍රධාන දුර්වලතාවයක් හා බාධාවක් වී ඇති බවයි.

තවද, 2013 පුද්ගලික තොරතුරු ආරක්ෂා කිරීමේ පනතෙහි විධිවිධානයන්ට අනුව තොරතුරු නියාමන නව දේහයක් පිහිටුවීම තවත් ප්‍රශ්නයක් ඇතිවීමට බලපාන ලදි. මෙය තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ පනත යටතේ ප්‍රතික්ෂේප කරන්නාවූ අභියාචනා විභාගකිරීමට නියාමක හට බලය ලබා දෙන අතර දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සඳහා වන ක්‍රීඩාව වෙනස් කරන සංවර්ධනයක් විය හැකිව තිබුණි. 2016 සැප්තැම්බර් මාසයේදී එහි සාමාජිකයින් පස් දෙනාගේ ජාතික සභාව විසින් පත්කරන ලද 2017දී ස්ථාපනය කරන ලද මෙම කාර්යාලය, නමුත් මෙය රචනා කරන කාලයේදී (2018 නොවැම්බර්) එය තවමත් අදාළ කාර්යය සඳහා විවෘතව නොමැති අතර අදාළ අයවැය ප්‍රතිපාදන හා රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමණාකරණ අධිකාරිය නව අයුරින් ස්ථාපනය කිරීමේ

270. බෘමර් එ. සමාජ සංවර්ධන අමාත්‍ය හා තවත් අය (CCT 25/09) [2009] ZACC 21; 2009 (6) SA 323 (CC); 2009 (11) BCLR 1075 (CC) (13 අගෝස්තු 2009).

271. දකුණු අප්‍රිකානු ජනරජයේ ජනාධිපති හා තවත් අය එ. එම් හා ජී මාධ්‍යය සමාගම (998/2013) [2014] ZASCA 124; 2015 (1) SA 92 (SCA); [2014] 4 All SA 319 (SCA) (19 සැප්තැම්බර් 2014).

ක්‍රියාවලිය මන්දගාමී වන හෙයින් තොරතුරු නියාමකට අභියාචනා කිරීමේදී POPI හි අදාළ කොටස් තවමත් ක්‍රියාත්මක නොවේ.

අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස හා තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම පිළිබඳ අයිතිය සම්බන්ධයෙන් අප්‍රිකාව සඳහා හිටපු විශේෂ වාර්තාකරු වූ නීතිඥ පැන්සි ට්ලාකුලා පත්කිරීම මඟින් සිවිල් සංවිධාන දිරිගන්වනු ලැබූ අතර තොරතුරු නියාමන දේහයේ සභාපති වශයෙන් තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය පිළිබඳ විශ්වසනීය යෝජකයෙකු වන නමුත්, තොරතුරු නියාමක විසින් ඇතිකරන වෙනස කෙතරම් ප්‍රමාණයක් වේදැයි ප්‍රකාශ කිරීමට තවම කල් වේලා වැඩිය.[272] විනිවිදභාවය පිළිබඳ නීතිඥ මුකෙලනි ඩිම්බා සඳහන් කළ පරිදි, "අපට අවශ්‍ය වූයේ බලසපම්පන්න බලයක් සහිත ආයතනයක්, මෘදු ස්වභාවයක ව්‍යූහයක් නොවන බවයි. දකුණු අප්‍රිකාවේ දත්ත සුරැකීමේ නීතිය තුළ උල්ලංඝණය කරන ලද අයිතීන්වලට එරෙහිව පළිහක් ලෙස නිර්භීතව සේවය කරන ආයතනයක් අපට අවශ්‍ය විය"[273].

5. නිගමනය

දකුණු අප්‍රිකාවට බලවත් නෛතික තන්ත්‍රයක් පවතී - ව්‍යවස්ථානුකූල - සවිස්තරාත්මක ජාතික පනතක් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට බලාත්මකභාවය ලබාදුන් - විනිවිදභාවය පිළිබඳ නව සංස්කෘතියක් ඇතිකිරීමට හා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිවිද්‍යාව අයිතිය පිළිබඳ ප්‍රගතිශීලී හා සහායක අත්පත්කරගැනීම, ශක්තිමත් නීතියේ ආධිපත්‍ය හා ස්වාධීන අධිකරණය විසින් සහය වූ පුළුල් හා ගැඹුරු පරිමාණයක් සමඟ. එහෙත්, දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම, ඇතැම් අවස්ථාවලදී, රාජ්‍ය සේවයේ රහසිගතභාවය හා අශක්නුත ප්‍රතිරෝධී සංස්කෘතිය විසින් යටපත් කර ඇති අතර අහිතකර දේශපාලන හිසරදයකටද ඇද දමා තිබේ. කෙසේවෙතත්, දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම රටේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව හා නීතියේ

---

272. කැලන්ඩ් 2017, ඉහත පරිදි.

273. රිචර්ඩ් කැලන්ඩ් හා ඇලිසන් ටිලේ. දකුණු අප්‍රිකාව තොරතුරු නියාමකයෙකු සඳහා බලා සිටී. මේල් හා ගාඩියන් පුවත්පත, 23 අගෝස්තු 2018 .https://mg.co.za/article/2018-08-23-sa-waits-on-information-regulator (ප්‍රවේශය 2018 නොවැම්බර් 22).

ආධිපත්‍ය ලෙස ප්‍රබලවම පවතින බව ඔප්පු කර තිබේ. වත්මන්ව, නව බලාත්මකකිරීමේ දේහයක් පිහිටුවීම සමඟ සැලකිය යුතු ප්‍රගතියක් අත්පත්කර ගැනීමට නව අවස්ථාවක් ලැබී ඇත. තොරතුරු නියාමක සකස් කර සංවිධානය කිරීම සඳහා ප්‍රවේසමෙන් සිතාබැලිය යුතු වූවත් එය ඉතා ඉක්මණින් පැමිණ ක්‍රියාත්මක වන අතර වඩා හොඳ - දකුණු අප්‍රිකානු ආර්ථිකයකට, පාරිභෝගිකයන්ට, සුභසාධක ප්‍රතිලාභීන්ට හා ඡන්දදායකයන් සඳහා වේ.

එහි පද්ධතීන් හා ව්‍යූහය ස්ථාපනය කරන ලද ආකාරයට, සහ එහි ආකෘතියේ ක්‍රියාකාරිත්වය විශේෂයෙන්ම ජර්මනිය, ජපානය හා එක්සත් රාජධානිය[274] වැනි සමාන ද්විත්ව විධානයන් ඇති රටවල සමගාමී ආයතනවලින් තොරතුරු නියාමකට ඉගෙනගත හැකි අතර ශ්‍රී ලංකාව වැනි සමාන ආයතනික, දේශපාලනික හා සමාජීය ආර්ථික අභියෝගවලට මුහුණදෙන රටවල සමාන ආයතන සමඟ සහයෝගීතාවක් ඇතිකර ගැනීමට හැකිය.

274. රිචඩ් කැලන්ඩ්. දත්ත ආරක්ෂණය සහ තොරතුරු සඳහා බලාත්මක කරන ආයතනː සංසන්දනාත්මක අධ්‍යයනය - එක්සත් රාජධානිය, ජර්මනිය සහ ජපානය. 2018 දී. එක්සත් රාජධානිය, ජර්මනිය හා ජපානය තුළ පැවැත්වූ පර්යේෂණ සම්මුඛ සාකච්ඡා පදනම්කර ගත්, 2018 වසරේ පළමු භාගයේ ලේඛකයාගේ වාර්ෂික නිවාඩුවලදී ප්‍රකාශ නොවූවකි.

සංස්කාරක හා දායකයින් පිළිබඳ සටහන

කිෂාලි පින්ටෝ - ජයවර්ධන ශ්‍රී ලංකාවේ පළමු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ කොමසාරිවරියක වන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ සංස්කාරක සංසදයේ යෝජනා කිරීම මත එහි කටයුතු කරයි. 1995දී කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයේ නීති පීඨයෙන් ගෞරව උපාධියක් ලබාගත් ඇය පොදු නීතිය/ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා නීතිය පිළිබඳව ඉහළ අධිකරණවල කටයුතු කළ අතර අභියෝග රාශියක් සමඟින් ශ්‍රී ලංකාවට එරෙහිව වූ අවස්ථාවලදී එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් කමිටුව ඉදිරියේ පෙනී සිටින ලදි. (ප්‍රනාන්දු එ. රජය අංක. 1189/2003/,2005). 2016 වර්ෂය දක්වා සන්ඩේ ටයිම්ස් පුවත්පතේ සංස්කාරක (නීති) උපදේශිකාවක් වූ ඇය එම පුවත්පත සඳහා දීර්ඝ කාලයක සිට ස්වාධීන නෛතික තීරුලිපියකින් දායකත්වය දක්වයි.

2013 දී ඕස්ට්‍රේලියාවේ, කැන්බරාහි ඕස්ට්‍රේලියානු ජාතික විශ්වවිද්‍යාලයේ ආසියානු හා පැසිෆික් පර්යේෂණ පාසලේ කීර්තිමත් බාහිර සාමාජිකාව වූ ඇය 2012, ඉතාලි රොක්ෆෙලර් පදනමේ බෙලැජියෝ බාහිර නියෝජිත; 2002, නවදිල්ලියේ, WISCOMP, සාමය පිළිබඳ විශාරද; 2013 ඕස්ට්‍රේලියාවේ කැන්බරාහි ඕස්ට්‍රේලියානු ජාතික විශ්වවිද්‍යාලයේ ආසියානු හා පැසිෆික් පිළිබඳ පර්යේෂණ පාසලේ කීර්තිමත් බාහිර සාමාජිකයෙකු හා 2000 සැල්ස්බර්ග් හි සභාධ්‍යයෙක් වූවාය. ඇයගේ ග්‍රන්ථ අතර නීතියේ ආධිපත්‍යයේ පරිහාණිය (ගරුත්ව ආයතනය, 2009), තවමත් සොයන යුක්තිය (නීතිවේදීන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කමිටුව, 2010), විවාදිත මාධ්‍යය (සහ-සංස්කරණය ඩේවිඩ් පේජ් හා විලියම් ක්‍රොව්ලි සමඟ, සේජ්, 2015) සහ යුක්තිය සඳහා සෙවීම්; ශ්‍රී ලංකා ලිපි ලේඛන (සහ-සංස්කරණය කුමාරි ජයවර්ධන සමඟ, සුබාන්, 2016) වේ.

ප්‍රශාන්ති මහින්දරත්න ජූලිස් ඇන්ඩ් ක්‍රිසි සඳහා උපදේශිකාවක් වන අතර 2017 වර්ෂයේ මැදභාගයේදී ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ ජ්‍යෙෂ්ඨ නීති උපදේශිකාවක් ලෙස ලෝක බැංකුව විසින් අනුයුක්ත කරන ලදි. 2002 පෙබරවාරි සිට 2011 ජූනි දක්වා හේග් හි පූර්ව යුගෝස්ලෝවියාව සඳහා වූ

එක්සත් ජාතීන්ගේ අන්තර්ජාතික අපරාධ පර්ෂදයේ ගොනුකරන ලද ජාත්‍යන්තර පර්ෂදයේ යුද අපරාධ අභිචෝදකයෙකු ලෙස සේවය කළ පළමු ශ්‍රී ලාංකික කාන්තාව වන අතර එහිදී ඇය විසින් සාරාජෙවෝ පිළිබඳ වැටලීම තුළ සිදුකළ අපරාධ, ඩබ්‍රව්නික් හි ෂෙල්වෙඩි ප්‍රහාර, ක්‍රෝඑෂියාවේ වාර්ගික සංහාරය සහ සර්බියාවේ හිටපු ජනාධිපති, ස්ලොබොඩන් මිලෝසෙවික්ට එරෙහිව වූ සිදුවීම යන ඉහළ පෙළේ යුදමය අපරාධ සඳහා අභිචෝදක ලෙස කටයුතු කරන ලදි. එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයේ සේවය කිරීමට පෙර ඇය විසින් ශ්‍රී ලංකා නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ රජයේ නීතිඥවරියක ලෙස සේවය කරමින් ක්‍රිෂාන්ති කුමාරස්වාමී හා තවත් අය දූෂණය කර ඝාතනය කිරීම පිළිබඳ නඩුවේ අභිචෝදක ලෙස කටයුතු කරන ලදි.

සංක්‍රාන්තික යුක්තිය හා සංහිඳියා යාන්ත්‍රණය පිළිබඳ රජයේ කාර්යසාධන කණ්ඩායමේ සාමාජිකාවක් වූ ඇය සම-කෙටුම්පත්කරුවෙකු ලෙස 2016 අංක 14 දරණ අතුරුදහන් වූ තැනැත්තන් පිළිබඳ කාර්යාල (ස්ථාපිතය, පරිපාලනය හා බලතල ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ) පනතට දායකත්වය ලබාදෙන ලදි. ශ්‍රී ලංකා නීති විද්‍යාලයෙන් පළමු පෙළ ගෞරව සම්මානයක් ලබාගත් ඇය ලන්ඩන් විශ්වවිද්‍යාලයේ හා නිව්යෝර්ක් විශ්වවිද්‍යාලයේ නීතිය පිළිබඳ පාසලෙන් ද්විත්ව නීතිපති උපාධි දරන අතර කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයෙන් අපරාධ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ ඩිප්ලෝමාධාරිණියක් වන අතර ඔක්ස්ෆර්ඩ් හි උසස් උපදේශන පුහුණුවක් ලබා ඇත. ඇය මහපොළ ශිෂ්‍යත්වලාභියෙක් වන අතර හසර් ගෝලීය විශාරදයෙකු සහ බ්‍රිතාන්‍ය ශීවනින් විශරාදයෙකුද වේ.

ආචාර්ය දීපිකා උඩගම වත්මන්ව ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවේ සභාපතිනිය ලෙස හා පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ නීතිය පිළිබඳ ප්‍රධාන මහාචාර්යවරිය ලෙස කටයුතු කරයි. මානව හිමිකම් පිළිබඳ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය හා අන්තර්ජාතික ආරක්ෂණය අතර අන්තර්ඡේදනය පිළිබඳ මූලික වශයෙන් සිය පර්යේෂණවලදී අවධානය යොමුකරන විද්‍යාර්ථිනියකි. (2003 - 2006) මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකාවක් හා (2004 - 2009) ශ්‍රී ලංකා නීති කොමිසමේ සාමාජිකාවක්ද වූවාය. ආචාර්ය උඩගම ශ්‍රී ලංකාවේ හා කලාපයේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල

පාලන ආයතනවල කටයුතු කර ඇත. (2008-2013) එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයේ සාමාජිකාවක් ලෙසද ක්‍රියාකර ඇත. මානව හිමිකම් පිළිබඳ ක්ෂේත්‍රයේ තාක්ෂණික සහයෝගීතාවය සඳහා වන එක්සත් ජාතීන්ගේ ස්වේච්ඡා අරමුදලෙහි භාරකාර මණ්ඩලයේ සභාපති ලෙස 2012 දී කටයුතු කර ඇති අතර (1998-2001) මානව හිමිකම් ආරක්ෂණය පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ අනු-කමිටුවේ ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ විකල්ප සාමාජිකාවක්ද වූවාය. 'ගෝලියකරණය හා මානව හිමිකම් පූර්ණ ලෙස භුක්තිවිඳීම පිළිබඳ එහි බලපෑම' යන තේමාව පිළිබඳ සම-විශේෂ වාර්තාකරුවෙකු ලෙස (උගන්ඩාවේ මහාචාර්ය ජෝයි ඔලෝකා-ඔනියැන්ගෝ සමඟ) අනුකමිටුව විසින් පත් කළ අතර එහි පුරෝගාමී අධ්‍යනය (1991-2001) සිදුකරන ලදි.

ඇය එක්සත් ජාතීන්ගේ විශ්වවිද්‍යාලය ටෝකියෝ, හොංකොං විශ්වවිද්‍යාලය හා දිල්ලි ජාතික නීති විශ්වවිද්‍යාලයේ උගන්වා ඇති අතර නෙදර්ලන්ත ත්‍රෛමාසික මානව හිමිකම් පිළිබඳ ජර්නලය ඇතුළු ජාතික හා ජාත්‍යන්තර විද්‍යාර්ථී නීති ජර්නලය පිළිබඳ කතෘ මණ්ඩලයේද සේවය කර ඇත. කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයෙන් නීතිවේදී හා නීතිපති උපාධි ලබාගත් ඇය බර්ක්ලි හි කැලිෆෝනියා විශ්වවිද්‍යාලයේ නීතිය පිළිබඳ බෝල්ට් හෝල් මඟින් අන්තර්ජාතික මානව හිමිකම් පිළිබඳ නීතියේ අධිකරණ විද්‍යාව පිළිබඳ ආචාර්ය උපාධිය දරයි.

සුසිල් සිරිවර්ධන (විශ්‍රාමික, ශ්‍රී ලංකා පරිපාලන සේවය) ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය සේවයේ කීර්තිමත් තනතුරු රැසක් දරා ඇති අතර පාලනය, නාගරික හා ග්‍රාමීය දුප්පත්භාවය නිරාකරණය හා දරිද්‍රතාවය පිටුදැකීම යන ක්ෂේත්‍රයන්හි ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයෙකු හා ලේඛකයෙක්ද වේ.

සිංහ රත්නතුංග සන්ඩේ ටයිම්ස් හි ප්‍රධාන සංස්කාරකවරයා වන අතර විජය පුවත්පත් සමාගමේ විධායක අධ්‍යක්ෂ සහ ප්‍රවෘත්ති ප්‍රකාශකයන්ගේ හා පුවත්පත් පිළිබඳ ලෝක සංවිධානයේ මණ්ඩලය තුළ සේවය කර ඇත. ඔහු ශ්‍රී ලංකා සංස්කාරකවරුන්ගේ සංගමයේ හිටපු සභාපති වන අතර ඔහු එහි හා ශ්‍රී ලංකා පුවත්පත් ආයතනයේ ආරම්භකයෙකු සේම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ස්ථාපිත කිරීමට මූලික අරමුණින් යුතුව ක්‍රියාකළ මාධ්‍ය නීති ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සඳහා පෙරමුණගත් අයෙක්ද වේ.

ඔහු 2003 ශ්‍රී ලංකා තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම පිළිබඳ නීතිය කෙටුම්පත් කිරීමට ස්ථාපිත කළ අග්‍රාමාත්‍ය කමිටුවේ හා 2016 අංක 12 දරණ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත පැනවීම සඳහා මඟ පෙන්වූ 2015 -2016 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය කෙටුම්පත්කිරීමේ කමිටුවේ සාමාජිකයෙක්ද විය.

ආචාර්ය ජයන්ත ද අල්මේදා ගුණරත්න ජනාධිපති නීතිඥවරයෙක්; ෆීජී ජනරජයේ අභියාචනාධිකරණයේ බාහිර විනිසුරු, ශ්‍රී ලංකා නීති කොමිසමේ හිටපු සාමාජික, නීති විද්‍යාලයේ හා කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයේ නීති පීඨයේ හිටපු බාහිර කථිකාචාර්ය හා විභාග පරීක්ෂක, අභියාචනා නීති වාර්තාකරණයේ ප්‍රධාන සංස්කාරකවරයාද වේ. පොදු හා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය නිදහසට අදාළ ප්‍රධාන නඩු කෘත්‍යන් සඳහා පෙරමුණ ගත් අතර අතර දකුණ, සබරගමුව හා බස්නාහිර පළාත්වල පුද්ගලයන් අතුරුදහන් වීම පිළිබඳ හා ස්වේච්ඡා නොවන ඉවත්කිරීම් පිළිබඳ ජනාධිපති කොමිෂන් සභාවේ 1995-1997 සාමාජිකයෙක්ද වූ අතර එක් අවස්ථාවක ණය සමාලෝචන මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙක්ද විය.

ඔහු 2001 සැල්ස්බර්ග් සභාධ්‍යයෙකු වන අතර ඔහු විසින් ස්විට්සර්ලන්ත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවඃ ශ්‍රී ලංකාව සඳහා පාඩම් (විශ්ලේෂණය හා පර්යේෂණ ප්‍රතිපත්ති සඳහා වන මධ්‍යස්ථානය, කොළඹ විශ්විද්‍යාලය, 1995) ඇතුළත්ව තහනම් ආඥා නීතිය, ඉඩම් නීතිය හා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා නීතියේ සංවර්ධනය පිළිබඳ ප්‍රකාශන රාශියක් ඇතුළත් සවිස්තර ලිවීමක් සිදුකර ඇත. (කිෂාලි පින්ටෝ-ජයවර්ධන සමඟ සම-කතෘ ලෙස) ශ්‍රී ලංකාවේ හබයාස් කෝපුස්; අසාමාන්‍ය වේලාවන්හි අගනා තහනම් නියෝග පිළිබඳ භාවිතය හා න්‍යාය සහ ''මේ යහපත් පෘථිවිය නොවේ''; නීතිය හා සමාජ භාරය, කොළඹ 2011 හා 2013) සේම (කිෂාලි පින්ටෝ ජයවර්ධන හා ගෙහාන් ගුණතිලක සමඟ සම-කතෘන් ලෙස), ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණමය මනස, (නීතිය හා සමාජ භාරය, කොළඹ, ජනවාරි 2014)

හර්ෂ ප්‍රනාන්දු ජ්‍යෙෂ්ඨ නීතිඥවරයෙක් වන අතර ලෝක බැංකුව විසින් 2017 මැදභාගයේදී තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ ජ්‍යෙෂ්ඨ නීති උපදේශකවරයෙකු ලෙස අනුයුක්ත කරන ලදි. ඔහු සිවිල්, වාණිජ හා පරිපාලන නීතිය පිළිබඳ ක්ෂේත්‍රයන්හි

විශේෂඥයෙකි. ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ (අන්තර්ජාතික) උපදේශකවරයෙකු වන අතර ජාතික ප්‍රසම්පාදන කොමිසම (ශ්‍රී ලංකා) හා පාලනය, දූෂණ විරෝධී, ප්‍රසම්පාදනය, රාජ්‍ය මූල්‍ය කලමණාකරණය හා ව්‍යාපෘති මූල්‍යකරණය/කලමණාකරණය සම්බන්ධයෙන් එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහනේ හා IOM හි උපදේශකයෙකු ලෙස සේවය කර ඇත. ඔහු නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ රජයේ ජ්‍යෙෂ්ඨ නීතිඥවරයෙකු ලෙස සේවය කළ අතර මහ බැංකුව හා විදුලි සංදේශ නියාමන කොමිෂන් සභාවේ නීති උපදේශකයෙකි. ඔහු පුහුණුවලත් සාකච්ඡාකරුවෙකු හා සමථකරුවෙකු වන අතර සිංගප්පූරුවේ සමුද්‍ර-හුවමාරු හවුල්කරුවන් සඳහා උපදේශක පුහුණුකරුවෙක් වේ.

ශ්‍රී ලංකා නීති විද්‍යාලයෙන් (1995) නීතිය හැදෑරූ ඔහු සිංගප්පූරු නැන්යැංග් තාක්ෂණික විශ්වවිද්‍යාලයෙන් ව්‍යාපාර පරිපාලනය පිළිබඳ පශ්චාත් උපාධිධාරියෙකි; ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදයේ තාක්ෂණය පිළිබඳ මැසචුසෙට්ස් ආයතනයෙන් කළමණාකරණය පිළිබඳ විධායක පශ්චාත් උපාධියක් දරන අතර ලන්ඩන් විශ්වවිද්‍යාලයේ කිංස් කොලේජියෙන් නීතිය හා ආර්ථිකය නියාමනය සම්බන්ධ පශ්චාත් නීති උපාධිධරයෙකි. ඔහු ශිවනින් විශාරදයෙක් (බ්‍රිතාන්‍යය) හා නැන්ග්යැන් සභාධ්‍යයෙකු (සිංගප්පූරු) වන අතර කණිෂ්ඨ මණ්ඩල ජාත්‍යන්තරය විසින් 2011 වසරේ 'නෛතික පරිපාලනය සඳහා වසරේ විශිෂ්ඨතම තරුණයා" නම් කරන ලදි.

අශ්විනි නටේසන් සිංගප්පූරු ජාතික විශ්වවිද්‍යාලයේ අන්තර්ජාතික ව්‍යාපාර නීතිය පිළිබඳ පශ්චාත් උපාධිධාරිනියක් වන අතර ඉන්දියාවේ චෙන්නායිහි, නීතිය පිළිබඳ විශිෂ්ඨතා පාසලෙහි නීතිවේදී (ගෞරව) හා ශාස්ත්‍රවේදී උපාධිධාරිනියක් සේම මාධ්‍ය හා විදුලි සංදේශ නීතිය, තාක්ෂණය පිළිබඳ උනන්දුව හා විශේෂඥතාවය සහිත නීති උපදේශිකාවකි. ඇය දත්ත ආරක්ෂණය හා පෞද්ගලිකත්වයට අදාළ ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ පර්යේෂණ සඳහා අවධානය යොමුකරන LIRNEasia හි පර්යේෂණ සාමාජිකාවක්ද වන අතර ශ්‍රී ලංකා APIIT නීති පාසලේ කථිකාචාර්යවරියක්ද වේ. ඇය මීට පෙර තමිල්නාඩුවේ හිටපු අතිරේක උපදේශක ජනරාල්වරයෙකු ඇතුළුව ඉන්දියාවේ

සංස්ථාපිත නීති කාර්යාලවල හා නීතිමය කටයුතුවල සේවය කර ඇති අතර චෙන්නායි හි තොරතුරු ඉල්ලීම් පිරවීම සඳහා දායක වී තිබේ.

ආදිල් නතානි කැනඩාවේ වින්ඩ්සර් විශ්වවිද්‍යාලයේ නීති පීඨයේ නීති ආචාර්ය අපේක්ෂකයෙකු වේ. 2018 දී වින්ඩ්සර් නීතියෙන් සමාජ සාධාරණත්වය පිළිබඳ සම්මානලාභියෙකු වන අතර ඔහු 2018 මැයි-ජූලි මාසවල ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ නීති පර්යේෂකයෙකු ලෙස සේවය කරන ලදි. ඔහුගේ නීති අධ්‍යන කටයුතු ඉදිරියට කරගෙන යන අතරතුර විදේශයන්හි හා කැනඩාවේ සරණාගත ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳ අධ්‍යනය කරන ආචාර්ය ඇනෙකේ ස්මිට්ගේ (කැනඩාව, වින්ඩ්සර් නීතිය) පර්යේෂණ සහායකයෙකු ලෙස කටයුතු කරයි. උපාධියෙන් පසු ඔහු, ලොව පුරා සිටින කොන්වූ ප්‍රජාවන් සඳහා තත්වයන් වැඩිදියුණු කිරීම පිළිබඳව කටයුතු කරමින් අන්තර්ජාතික නීතිය පිළිබඳව ක්‍රියාකිරීමට අරමුණු කරයි.

විජයානන්ද ජයවීර විශ්‍රාමලත් ජාත්‍යන්තර සිවිල් සේවකයෙකු වන අතර ඔහු 2011 විශ්‍රාම යාමේදී සන්නිවේදනය සංවර්ධනය සඳහා වන යුනෙස්කෝ වැඩටහනේ අධ්‍යක්ෂකවරයා ලෙස කටයුතු කරන ලදි. 1994දී යුනෙස්කෝවේ එහි ප්‍රංශ මූලස්ථානයේ වැඩසටහන් විශේෂඥයෙකු ලෙස එක්වූ අතර ඉන් අනතුරුව ආසියාව සඳහා යුනෙස්කෝවේ කලාපීය සන්නිවේදන උපදේශකවරයා ලෙස කටයුතු කරන ලදි. යුනෙස්කෝ සාමාජික රාජ්‍යයන් සඳහා වන නොයෙකුත් මෙහෙයුම් දියත්කර ඇත්තේ තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස, මාධ්‍ය සංවර්ධනය, ජනමාධ්‍ය අධ්‍යාපනය, සන්නිවේදන විද්‍යාව හා මාධ්‍ය සාක්ෂරතාවයට අදාළ යුනෙස්කෝ අනුබද්ධිත වැඩසටහන් සම්බන්ධවය. ජනමාධ්‍ය අධ්‍යාපනය සඳහා වූ යුනෙස්කෝ මාධ්‍යය සංවර්ධන දර්ශක සහ යුනෙස්කෝ ප්‍රමිතීන් වර්ධනය කිරීමෙහි ලා ඔහු වැදගත් දායකත්වයක් සපයන ලදි. ආසියාවේ ජනමාධ්‍ය සංවර්ධනය සඳහා සිදුකළ දායකත්වය පිළිගනිමින් මැනිලා - පදනම් වූ ආසියානු මාධ්‍ය හා සන්නිවේදන මධ්‍යස්ථානය මඟින් ඔහුව ගෞරව සම්මානයෙන් පුදන ලදි. යුනෙස්කෝ සංවිධානයට බැඳීමට පෙර ඔහු ශ්‍රී ලංකා ගුවන්විදුලි සංස්ථාවේ ජනමාධ්‍යවේදියෙකු ලෙස සේවය කරන ලදි.

2015 වර්ෂයේදී, ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ කෙටුම්පත විමර්ශනය කිරීම සඳහා පත්කරන ලද කමිටුවේ සාමාජිකයෙකු ලෙස ඔහු කැඳවන ලදි. අනතුරුව, ඔහු තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ සිය පළමු වසර තුනේ උපායමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සැලැස්මට සහාය වීම සඳහා ලෝක බැංකුව වෙත උපදේශකවරයෙකු ලෙස සේවය කරන ලදි. ඔහු බ්‍රිතාන්‍යයේ ලෙස්ටර් විශ්වවිද්‍යාලයේ ජනමාධ්‍යය සන්නිවේදනය පිළිබඳ පශ්චාත් උපාධිධාරියෙකු වන අතර තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස හා මාධ්‍යය සංවර්ධන ගැටලු පිළිබඳව දිගින් දිගටම ලේඛනකරණයේ නිරතව සිටී.

ටෝබි මැන්ඩෙල් කැනඩාව පදනම්කරගත් ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන නීතිය හා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා වූ මධ්‍යස්ථානයේ නිර්මාතෘ හා විධායක අධ්‍යක්ෂකවරයා වන අතර එමඟින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය, අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස, සාංගමයේ හා සහභාගීවීමේ අයිතිය ඇතුළත්ව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා වන මූලික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් නෛතික හා ශක්‍යතා වර්ධනය ගොඩනැගීමේ විශේෂඥභාවයක් ලබාදේ. මීට පෙර ඔහු මානව හිමිකම් ඉලක්කකරගත් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය හා අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය සම්බන්ධ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන 19 ව්‍යවස්ථාවේ නීතිය සඳහා දොළොස්වසරකට වැඩිකාලයක් ජ්‍යෙෂ්ඨ අධ්‍යක්ෂකරයා විය.

ලෝක බැංකුව, යුනෙස්කෝව, එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය හා අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ වෙනත් විශේෂ අන්තර්ජාතික වාර්තාකරුවන්, OSCE හා යුරෝපානු කවුන්සිලය මෙන්ම ලෝකය පුරා ඇති රටවල රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ඇතුළු ක්ෂේත්‍රයන්හි අන්තර් ආණ්ඩු ක්‍රියාකාරී වැඩසටහන් සමඟ විශාල වශයෙන් සහයෝගීව ක්‍රියාකර ඇත. ශක්‍යතා වර්ධනය, උපදේශනය, පුහුණුව, පර්යේෂණ හා ප්‍රකාශන, නඩු පැවරීම් හා නීති ප්‍රතිසංස්කරණ ඇතුළුව නෛතික ක්ෂේත්‍රයේ පුළුල් වපසරියක ඔහුගේ කාර්යයන් ව්‍යාප්ත වේ. සරණාගත ගැටලු, සන්නිවේදන අයිතීන්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය, අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස වැනි පුළුල් ක්ෂේත්‍රයන්හි

ඔහු සිය ප්‍රකාශන සිදුකර ඇත. 19 වන ව්‍යවස්ථාවට බැඳීමට පෙර, කැනඩාවේ ඔක්ස්ෆර්ම් සමඟ ජ්‍යෙෂ්ඨ මානව හිමිකම් උපදෙශකයෙකු සහ කැනේඩියානු අන්තර්ජාතික සංවර්ධන නියෝජිතායතනයේ මානව හිමිකම් ප්‍රතිපත්ති විශ්ලේෂකයෙකු ලෙසද ඔහු සේවය කරන ලදි.

රිචර්ඩ් කැලන්ඩ් කේප්ටවුන් විශ්වවිද්‍යාලයේ පොදු නීතිය පිළිබඳ සහකාර මහාචාර්යවරයෙකු වන අතර 2001 දී ඔහු නිර්මාණය කළ විවෘත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී උපදේශන මධ්‍යස්ථානයේ මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙක්ද වේ. ඔහු ලෝක බැංකුවේ ස්වාධීන තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමේ අභියාචනා මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙක්ද වේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

ශ්‍රී ලංකා නඩුතීන්දු

චින්නප්පා එ. කනකර් (1910) 13 න.නී.වා 157

ප්‍රනාන්දු එ. ශ්‍රී ලංකා පුවත්පත් මණ්ඩලය සහ වෙනත් අය (1996) 1 ශ්‍රී.නී.වා 157

මාර්ක් ඇන්ටනි බ්‍රෙස්ට්ගර්ඩ්ල් (1937) 39 NLR න.නී.වා 193

වගවීමේ කාර්යාලය පිහිටුවීමේ කෙටුම්පතෙහි ව්‍යවස්ථානුකූල භාවය පිළිබඳ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීන්දුව S.C.S.D. 19/2018 & S.C.S.D. 20/2018

මල්ෂාණි සූරියාරච්චි එ. ශ්‍රී ලංකා වෛද්‍යසභාව සහ තවත් අය SC/SPL/LA/ 41 /2017

මුසාජීස් පුද්ගලික සමාගම එ. ආතුර් (2004) 2 ශ්‍රී.නී.වා 1

රත්නායක සහ තවත් අය එ. මේධාවිකා සහ තවත් අය (2005)1 ශ්‍රී.නී.වා 323

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් සමාගම සහ තවත් අය එ. නීතිපති SD 14/2-18

වනසිංහ සහ තවත් අය එ. කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලය (2006) 3 ශ්‍රී.නී.වා 322

විදේශ නඩුතීන්දු

ඇනිස්මිනික් එ. විදේශ හාණිපූර්ණ කොමිෂම [1968] APP.L.R. 12/17

බිහාර් පොදු සේවා කොමිෂම එ. සයිද් හුසෙයින් රිස්වි සහ අතාර් (2012)13 SCC 61

බ්‍රිමර් එ. සමාජ සුභසාධන අමාත්‍යාංශය හා තවත් අය (CCT 25/09) [2009] ZACC 21; 2009 (6) SA 323 (CC); 2009 (11) BCLR 1075 (CC)

දිල්ලි ඒකාබද්ධ සංක්‍රමික නියමු පද්ධති සමාගම එ. රාකේෂ් අග්‍රවාල් WP(C) 2380-81/2010

ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සංධානය එ. ජාතික සභා කථානායක සහ තවත් අය [2016] ZACC 11

ආර්ථික නිදහස් සටන්කරුවෝ එ. ජාතික සභා කථානායක සහ තවත් අය (CCT76/17) [2016] ZACC 47; 2018 (3) BCLR 259 (CC); 2018 (2) SA 571 (CC)

ස්වාධීන පුවත්පත් සමාගම එ. බුද්ධිමය තොරතුරු අමාත්‍යාංශය [2008] ZACC 6

අධිකරණ විමර්ෂක එ. එක්සත් ජනපද ස්වදේශ ආරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (No. 1:15-cv-01983)

අධිකරණ විමර්ෂක එ. එක්සත් ජනපද ස්වදේශ ආරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (No. 1:17-cv-01007)

අධිකරණ විමර්ෂක එ. එක්සත් ජනපද ස්වදේශ ආරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (No. 1:17- cv-01341)

විනිසුරු කේ. ඒ පුත්තසවාමි එ. ඉන්දියානු සංගමය (No. 494 of 2012)

එම්. නාගරාජ් එ. ඉන්දියානු සංගමය (2006) 8 SCC 212)

උතුරු නාවුක සමාගම එ. ආර් [1991] 47 FTR 192 [FCTD]

සිවිල් නිදහස පිළිබඳ ජනතා සංගමය එ. ඉන්දියානු සංගමය (2003) 4 SCC 399

දකුණු අප්‍රිකානු ජනරජ ජනාධිපති සහ තවත අය එ. එම් සහ ජී මාධ්‍ය ආයතනය (998/2013) [2014] ZASCA 124; 2015 (1) SA 92 (SCA); [2014] 4 All SA 319 (SCA)

ආර් එ. අත්පත්කරගැනීමේ හා ඒකාබද්ධකිරීමේ මණ්ඩලය (1987) QB 815

සමාගම් රෙජිස්ට්‍රාර් එ. ධර්මේන්ද්‍රන් කුමාර් (W.P.(C) 11271/2009)

රිලයන්ස් පෙට්‍රොකෙමිකල් ආයතනය එ. ඉන්දියානු එක්ස්ප්‍රස් පුවත්පත [1988] 4 SCC 592

ඉන්දීය ඉතිරිකිරීමේ බැංකුව එ. ජයන්තිලාල් එන් මිස්ත්‍රි A.I.R 1982 SC149

තොරතුරු හා ජනමාධ්‍ය ලේකම් එ. බෙන්ගාල ක්‍රිකට් සංගමය (1995) 2 SCC 161

සසෙක්ස් පිරේජ් නඩුව (1844) 11 CI & F 85

තලප්පම් සහයෝගිතා සේවා බැංකු ආයතනය එ. ඉන්දියානු සංගමය (2009), WP(C) No 18175 of 2006 (L)

ට්‍රාන්ස්නෙට් සමාගම සහ තවත් අය එ. එස්.ඒ. මෙටල් මැෂිනරි ආයතනය (2005) 147/05

ඉන්දියානු සංගමය එ. ප්‍රජාතාන්ත්‍රික ප්‍රතිසංස්කරණ සංගමය (2002) 5 SCC 294

වයි.එල් එ. බර්මින්හැම් නගර සභාව [2007] UKHL 27, [2008] 1 A.C. 95

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තීරණ - ශ්‍රී ලංකා

දුෂ්‍යන්ති සූරියප්පෙරුම එ. ශ්‍රී ලංකා වෛද්‍ය සභාව (RTIC/36/2017)

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා එ. අගමාත්‍ය කායාලය/ජනාධිපති ලේකම් RTIC Appeal 5/2017 & 6/2017

මාරියෝ ගෝමස් එ. මහජන සවිබල ගැන්වීම, සුභසාධන සහ කන්ද උඩරට උරුමය පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය (RTIC/51/2018)

ජී. දිලිප් අමුතන් එ. උතුරු පළාත් සභාව RTIC Appeal (In-Person) /21/2017

ජී. දිලිප් අමුතන් එ. උතුරු පළාත් සභා ප්‍රධාන අමාත්‍ය ලේකම් කායාලය RTIC Appeal 21/2017

ජී. දිලිප් අමුතන් එ. ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශය RTIC Appeal (In person) 70/ 2018

ජී. දිලිප් අමුතන් එ. උතුරු පළාත් සභා ලේකම් RTIC Appeal/17/2017

ජී. දිලිප් අමුතන් එ. උතුරු පළාත් කෘෂිකර්ම අමාත්‍යංශය RTIC Appeal/140/2017

ජී. දිලිප් අමුතන් එ. ජනාධිපති ලේකම් RTIC Appeal (In person)/114/2017

වෙරිටේ රිසච් පුද්ගලික සමාගම එ. ශ්‍රී ලංකා මහා බැංකුව RTIC Appeal (In-Person)/26/2018

තරිඳු ජයවධන එ. පුනරුත්ථාපන කොමසාරිස් ජනරාල් කාර්යාලය RTIC Appeal (In-Person)/119/2017

ෆයිසාල් සාමත් එ. විදේශ සේවා නියුක්ති කාර්යාංශය RTIC Appeal(In-Person)/201/2017

කේ. පර්තිබන් එ. වව්නියාව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලය RTIC Appeal(In-Person) /286/2018

ඒ.එස්. එම්. සදාගත් එ. සයින්තමරුතු ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලය RTIC Appeal (In-person)/71/2017

ශ්‍රීන් සරූර් එ. අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලය RTICAppeal/01/2018

ශ්‍රී ලංකා ගුවන් නියමුවන්ගේ සංසදය එ. ශ්‍රී ලංකා ගුවන් සේවය RTIC/99/2017

ලංකා බැංකු සේවක සංගමය එ. මහජන බැංකුව RTIC/58/2018

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ තීරණ - විදේශීය

ඒ. පී සින්ග් එ. පන්ජාබ් ජාතික බැංකුව (Appeal No. 12/IC (A)/2006, 14.3.2006)

ජොගින්දර් දාහියා එ. රාකේෂ් කන්නා නාගරික සංස්ථාව දිල්ලි CIC/ SG/A/2012/000557/18356

කුරාම් පර්වේස් එ. පි අයි ඕ කලාපීය පොලිස් මූලස්ථානය සහ කේ රාජ්‍ය තොරතුරු කොමිසම Decision No. SIC/ CO/SA/265/2015/788

පොදු සහ පෞද්ගලික සංවර්ධන කේන්ද්‍රය එ. නයිජීරියානු බලශක්ති ඒකාබද්ධ වෙළඳ සමාගම සහ ගරු සමූහාණ්ඩු නීතිපති (FHC/ABJ/CS/582/2012)

සර්බාජිත් රෝයි එ. දිල්ලි විදුලි පාලන කොමිසම Application No: CIC/ *WB/A/2006/00011*

පී. ඩී බන්සාල් එ. ඉන්දීය ආහාර සංස්ථාව (CIC/LS/A/2009/000937)

කේ. බාලක්‍රිෂ්ණා පිල්ලෙයි එ. ජාතික මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව No; *CIC/OK/C/2008/00016*

ශ්‍රී කුරාම් පර්වේස් එ. පී අයි ඕ නිවාස දෙපාර්තමේන්තුව සෙ කේ රාජ්‍ය තොරතුරු කොමිසම Decision No. SIC/ CO/SA/263/2015/801

ව්‍යවස්ථා හා අණපනත්

යුද්ධ හමුදා ජම්මු කාෂ්මීර විශේෂ බලතල පනත (1990 අංක. 21)

ලංකා බැංකු ආඥා පනත (1938 අංක 53)

බැංකු පනත (1988 අංක 30)

අල්ලස් පනත (1973 අංක 8)

සමාගම් පනත (1982 අංක 17)

සමාගම් පනත (2007 අංක 7)

හිමිකම් හා වගකීම් ප්‍රකාශන පනත (1975 අංක 1)

සාක්ෂි ආඥාපනත (1895 අංක 14)

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනත (5 U.S.C. 552)

විනිවිදභාවය හා තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශවීමේ පනත, මෙක්සිකෝව (2015)

වරලත් ගණකාධිකාරී ආයතනය පනත (1959 අංක 23)

බුද්ධිමය දේපළ පනත (2003 අංක 36)

ජම්මු කාෂ්මීර මහජන ආරක්ෂණ පනත (1978 අංක VI)

ජම්මු කාෂ්මීර තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත (2009)

නගර සභා ආඥාපනත (1947 අංක 29)

ජාතික විගණන පනත (2018 අංක 19)

ජාතික මංමාවත් පනත (2008 අංක 40)

රාජ්‍යය රහසිගත තොරතුරු පනත (1923)

දණ්ඩ නීති සංග්‍රහ ආඥාපනත (1883 අංක 2)

පෞද්ගලිකත්ව පනත ඕස්ටෙලියාව (1988 අංක 119)

තොරතුරු ආරක්ෂණ පනත දකුණු අප්‍රිකාව (1982 අංක 84)

තොරතුරු ප්‍රවේශය ප්‍රවර්ධනය කිරිමේ පනත (2000 අංක 2)

පෞද්ගලික තොරතුරු ආරක්ෂණ පනත (2013 අංක 4)

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනත (2016 අංක 12)

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනත (2009)

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනත (2005 අංක 22)

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනත 2064 B.S. (2007 A.D.)

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978)

දකුණු අප්‍රිකානු ජනරජ ව්‍යවස්ථාව (1996)

ගැසට් පත්‍ර රෙගුලාසි ප්‍රතිපත්ති හා නීති කෙටුම්පත්

සංස්ථාපන සංග්‍රහය

ජාතික විගණන පනත් කෙටුම්පත (16 මාර්තු 2018)

කැබිනට් මණ්ඩල ලේකම්වරුන්ගේ කමිටු සටහන් (10 ජූලි 2012)

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ගැසට් පත්‍රය අංක. 2004/66 (3 පෙබරවාරි 2017)

මානව හිමිකම් කවුන්සිල යෝජනාව 30/1 (UN HRC 30/1)

ග්‍රන්ථ පත්‍ර හා ලිපි

බෙන්ට්ලි කේ සහ කැලන්ඩ් ආර් 'තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය න්‍යායන් ප්‍රායෝගිකත්වයට වෙනස්වීම' මැකලම් ලැන්ග්ෆෝර්ඩ්, එම්. කොවුසින්ස්, බී. ඩුගාර්ඩ් සහ මැඩ්ලින්ගොසි ටී. (සංස්) දකුණු අප්‍රිකාවේ සමාජ-ආර්ථික අයිතිවාසිකම් ක්‍රමෝපාය සංකේතයන් හා හරයන් (කේම්බ්‍රිජ් 2014)

බහන් ආර්.එම් 'ඉඩම් වන්දි ප්‍රතික්ෂේපකිරීමේ තොරතුරු' ඩේලි එක්සෙල්සියර් (3 ජනවාරි 2019) http://www.dailyexcelsior.com/denying - land - compensation - information/

බහන් ආර්.එම් 'තොරතුරු අයිතිවාසිකම් අභියාචන හා චෝදනා ඇසීම' ග්‍රේට් කාෂ්මීර් (16 දෙසැම්බර් 2014) https://www.greaterkashmir.com/news/gk-magazine/hearing-rti-appeals-complaints/182415.html

කැලන්ඩ් ආර් සහ ටිලී ඒ 'දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු නියාමකය' මේල් සහ ගාර්ඩියන් (23 අගෝස්තු 2018) https://mg.co.za/article/2018-08-23-sa-waits-on-information-regulator

කැලන්ඩ් ආර් 'තොරතුරු වෙතට ප්‍රවේශවීම හා ව්‍යවස්ථානුකූල වගවීම: දකුණු අප්‍රිකානු වියවුල් පිහාටුවැස්ම' (විශේෂ සංස්කරණය), (තොරතුරු දැනගැනීම නීතිය හා දේශපාලනය ආසියා හා ලතින් ඇමරිකාව 2017)

'නේපාල තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යෙක අධ්‍යනයක්' Freedominfo.org (7 ජනවාරි 2015) http://www.freedominfo.org/2015/01/case-studies-use-rti-law-nepal/

ක්‍රුව්ලි පී සහ පින්ටෝ ජයවර්ධන (සංස්) 'යුද්ධ සජ්ත මාධ්‍ය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ආණ්ඩුකරණය හා ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රතිසංස්කරණ' (Sage 2015)

'පෞද්ගලික සාධාරණ ආයෝජනවලින් ඊ.පී.එෆ්. කිසිදු ප්‍රතිලාභයක් නොගනී.' Daily Mirror (6 පෙබරවාරි 2018) http://www.dailymirror.lk/article/EPF-gets-zero-returns-from-majority-of-private-equity-investments-145232.html

'ධවල මන්දිර නියම අවලංගුකරණය පැහැදිළිකිරීම' USA Today (17 මාර්තු 2015) https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2015/03/17/white-house-office-of-administration-freedom-of-information-act-foia/24906463/

'තොරතුරු පනත සංශෝධනය කිරීමේ යෝජනා ආණ්ඩුව ප්‍රතික්ෂේප කරයි'. ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම (27 ජුනි 2017) https://www.rti.gov.lk/media/news/144-government-denies-moves-to-amend-rti-act

ගුණරත්න ඩී. ඒ. 'මහජන සුභසාධක වරප්‍රසාද තුලනාත්මක අධ්‍යනයක්' පශ්චාත් උපාධි නිබන්ධනය කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලය (1984).

'ඉන්දියාවේ මන්දගාමී මරණය තොරතුරු පනත නවතමින් සිටින්නේ කෙසේද?' හින්දුස්ථාන් ටයිම්ස් (3 මැයි 2018) https://www.hindustantimes.com/india-news/how-rti-is-dying-a-slow-death-in-india/storysTpdC63K7s42vxgV1bxwTI.html

හන්ට් එම්. 'ව්‍යවස්ථානුකූලවාදය හා ආණ්ඩු ගිවිසුම්ගතකරණය' ටග්ගර්ට් එම්. (සංස්), The Province of Administrative Law (Hart 1997)

'ක්‍රියාමාර්ග නැතිනම් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග රහසිගතයි.' Facenfacts (13 පෙබරවාරි 2019) http://www.facenfacts.com/

NewsDetails/10204/if-not-for-rti-2g-action-taken-would-be-a-secret.htm

'තොරතුරු අයිතිවාසිකමින් මෙක්සිකෝවට නව යුගයක්' මෙක්සිකෝ නිව්ස් ඩේලි (6.නොවැම්බර්.2015) https://mexiconewsdaily.com/news/information-freedom-new-era-for-mexico/

ජග්වන්ත් එස්, 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ලීවරණ අයිතිවාසිකමක් ලෙස' කැලන්ඩ් ආර්. සහ මිලෙයි ඒ. (සංස්), දැන ගැනීමට ඇති අයිතිවාසිකම, ජීවත්වීමේ අයිතිවාසිකම : තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය හා සමාජ ආර්ථික සාධාරණත්වය (කේප් ටවුන් 2002) ඔක්ස්ෆෝර්ඩ් නීති ශබ්දකෝෂය (8 වැනි සංස්කරණය 2015)

මනාල් බුම්බාල්, 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම ඉන්දියාවේ මහාපරිමාණ මුදල් කොල්ලයන් අනාවරණය කළේ කෙසේද? ' වීඩීටී පුවත් (26 September 2018) http://wtdnews.com/how-rti-exposed-indias-greatest-scams/

මෝගන් කේ, 'විශේෂිත නිළධාරීන් ඉඩම් ප්‍රතිසංස්කරණ මුදල් කොල්ලයෙන් මිලියන ගණන් ගසාකෑවෝය.' බිස්නස් ලයිව් (24 ජනවාරි 2019)https://www.businesslive.co.za/bd/national/2019-01-24-officials-looted-millions-in-land-reform-scam/

මැක්කින්ලි ඩී, 'දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශවීමේ තත්වය' (වදහිංසා හා සංහිදියා අධ්‍යනය කේන්ද්‍රය 2003)

මිල් ජේ.එස්, 'නිදහස' (Batoche Books Kitchener 1859)

පින්ටෝ-ජයවර්ධන කි., 'ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම හමුවේ ඇති අනාගත අභියෝග' කලම්බෝ ටෙලිග්‍රාෆ් (29. සැප්තැම්බර්. 2018) https://www.colombotelegraph.com/index.php/challenges-for-sri-lankas-rti-for-the-future/

'තොරතුරු දැනිගැනීමේ කොමිසම මුදල් හාමතින්' සන්ඩේ ටයිම්ස් (12 පෙබරවාරි 2017) http://www.sundaytimes.lk/170212/news/rti-commission-cash-starved-228323.html

'පුද්ගලයන්ගේ වැටුප් හෙළිකිරීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිසම නියෝග කරයි.' සන්ඩේ ටයිම්ස් (17 ජුනි 2018) http://www.sundaytimes.lk/180617/news/rti-commission-orders-srilankan-to-disclose-vip-salaries-298673.html

'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සාර්ථකව ක්‍රියාත්මකයි තවදුරටත් දැනුවත්කම් අවශ්‍යයයි.' Daily FT (24 අගෝස්තු 2018) http://www.ft.lk/news/RTI-implemented-successfully-more-awareness-required--TISL/56-648841

SECහිංසනයන් ගැන චෝදනා කරයි.' ඇමරිකන් රහස් හා විනිමය කොමිසම' (Washington DC, 28 සැප්තැම්බර් 2015) http://www.sec.gov/news/pressrelease/2015-212.html

'තොරතුරු අයිතිවාසිකම දුර්වල නිසා අනාගමිකත්වය අවධානමක -අරුණා රෝයි පවසයි' ද හින්දු (12 මැයි 2018) https://www.thehindu.com/news/cities/Hyderabad/secularism-at-risk-as-rti-act-weakens-says-aruna-roy/article23867597.ece

ශර්මා බී, 'තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත පළමු දශකය තුළ හෙළිදරව් කළ මහාපරිමාණ වංචා 5ක්.' හෆ්පෝස්ට් Huffpost (15 ජූලි 2016) < https://www.huffingtonpost.in/2015/10/12/5-most-critical-scams-exp_n_8263302.html>

'යාපනයේ ශිෂ්‍යයන් දෙදෙනාගේ මරණ පිළිබඳ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ සංවේගජනක අනාවරණයක්.' Colombo Telegraph (5 August 2018) https://www.colombotelegraph.com/index.php/shocking-discovery-under-rti-act-on-death-of-two-jaffna-students/

'ශ්‍රී ලංකා රජය 12000කට වඩා සාමාජිකයන් පුනුරුත්තාපනය කරයි.' නිව් ඉන්දියන් එක්ස්ප්‍රස්, (22 ජනවාරි 2019) http://www.newindianexpress.com/world/2018/jul/24/sri-lankan-government-rehabilitates-over-12000-lttes-1847949.html

'අයදුම්කරු මියගියහොත් තොරතුරු දැනගැනීමේ ක්‍රියාවලිය නවත්වන්න -රජය යෝජනා කරයි.' (4 අප්‍රියෙල් 2017) https://indianexpress.com/article/india/stop-rti-proceedings-if-applicant-dies-proposes-government-4598339/

යාදේව් එස්, 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමේ බලපෑම යටතේ ජනමාධ්‍යකරණය.' (Sage 2017)

වෙබ් අඩවි

'සමුළු රැස්වීම් වාර්තාව : 21 වන සියවසයේ විනිවිදභාවය කැනඩා තොරතුරු කොමසාරිස් කාර්යාලය' (2017) http://www.oic-ci.gc.ca/eng/conference-transparence-21e-siecle_transparency-21st-century-conference.aspx

'ලෝකයේ හොඳම තොරතුරු නීතිය වූ මෙක්සිකානු තොරතුරු තන්ත්‍රයට සුභපැතුමක්' (28 සැප්තැම්බර් 2016) https://www.law-democracy.org/live/congratulations-mexico-for-the-worlds-best-right-to-information-law/

'අග්‍රාමාත්‍ය දෙපාර්තමේන්තුව හා කැබිනට් ඉහළ විධායක වියදම්' https://catalogue.data.govt.nz/dataset/department-of-the-prime-minister-and-cabinet-chief-executive-expenses

'නියාමනයන්ගේ පළමු කොටස හා 2017 වසරේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමට අදාළ කොන්දේසි' (3 පෙබරවාරි 2017) < https://www.rti.gov.lk/images/resources/2004-66_E_feb.pdf>

'ගෝලීය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් තක්සේරු කිරීම: රාජ්‍යයන් ලෙස' https://www.rti-rating.org/country-data/

'ගෝලීය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් තක්සේරු කිරීම' <https://www.rti-rating.org/country-data/> accessed 1 පෙබරවාරි 2019.

'ගෝලීය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් තක්සේරු කිරීම', නීතිය හා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය උදෙසා අධ්‍යනය කේන්ද්‍රය https://www.law-democracy.org/live/rti-rating/global/

'තොරතුරු අයිතිවාසිකම් පනත පිළිබඳව එක්සත් රාජධානියට ඉන්දියාවෙන් ඉගෙන ගතහැක්කේ කෙසේද? (28 මැයි 2013) http://www.foi.am/en/articles/item/1237/

'මෙක්සිකෝව තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස : දළ විශ්ලේෂණයක්'http://www.freedominfo.org/regions/latin-america/mexico/mexico2/

'කොන්දේසි නැත SOP, J හා K PSA යටතේ රඳවාගැනීම් වැළැක්වීමේ නියෝග, මානව හිමිකම් ප්‍රත්‍යුත්ක්‍රම' http://www.humanrightsinitiative.org/blog/no-rules-sops-for-ordering-preventive-detentions-under-jk-psa

'ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම - නව නීති තන්ත්‍රයක උදාව', සමාජ ඉන්ජිනේරුවෝ http://www.thesocialarchitects.org/

'ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු අයිතිවාසිකම් පනත ජනතාව අත ඇති ආයුධයකි'. කොමසාරිස් සමග විවෘත ප්‍රශ්න සම්මුඛ සාකච්ඡාවක්. ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැන ගැනීමේ කොමිෂම. නීතිඥ කිෂාලි පින්ටෝ-ජයවර්ධන (5 සැප්තැම්බර් 2017) https://www.rti.gov.lk/media/news/152-sri-lanka-s-right-to-information-act-is-a-weapon-of-the-people-op-ed-interview-with-commissioner-right-to-information-commission-of-sri-lanka-attorney-at-law-kishali-pinto-jayawardena

'නිදහස් ශබ්දකෝෂය' https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Public+Interest

'ගෝලීය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් තක්සේරු කිරීම'. https://www.rti-rating.org/

'විනිවිදභාවය හා නිහැඬියාව', සාධාරණත්ව ප්‍රත්‍යුත්ක්‍රම (2006) https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/transparency_20060928.pdf

'ගමනාගමන හා සත්කාරක වියදම් වාර්තාව' http://www.pco-bcp.gc.ca/di/expense_list.asp?cat=1&clientDeptID=1370&dept=65&year=2018&lang=eng

'රහසිගත්භාවය යනු කුමක්ද? අයදුම්කරුවන්ට හා තුන්වැනි පාර්ශවයන්ට හඳුන්වාදීමක්.' තොරතුරු කොමසාරිස් කාර්යාලය, ක්වීන්ස්ලන්ඩ්.https://www.oic.qld.gov.au/guidelines/for-community-members/information-sheets-access-and-amendment/what-is-confidentiality

'සූමාගේ සෝෂාකාරී ප්‍රදර්ශනය'. මේල් හා ගාර්ඩියන් ꞉4 දෙසැම්බර් 2009) http://mg.co.za/article/2009-12-04-zumas-r65m-nkandla-splurge http://www.trc.gov.lk/images/pdf/statis_q2201824082018.pdf

ගාර්කියා ඒ, 'මෙක්සිකෝවේ විනිවිදභාවය තොරතුරු දැනගැනීමේ නියාමනයන් හා ප්‍රාන්තීය හා රාජ්‍ය මට්ටමින් ඒවායේ ප්‍රතිඵලදායකතවය පිළිබඳව දළ විශ්ලේෂණයක්' (2016) https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/transparency_in_mexico_an_overview_of_access_to_information_regulations_and_their_effectiveness_at_the_federal_and_state_level.pdf

ඉලන්පෙරුම එස්, 'ශ්‍රී ලාංකික තරුණයෝ යුද්ධයෙන් වින්දිතභාවයට පත් පවුල්වල සාමාජිකයන්ට උපකාර කිරීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම භාවිතා කරති.' (23 පෙබරවාරි 2017) https://roar.media/english/life/reports/sri-lankan-youth-are-using-rti-to-help-war-affected-families/

'පාර්ලිමේන්තු උපදේශන කණ්ඩායම' www.pmg.org.za

තලනෙයි, වී, zPAIA එහි වටිනාකම තීරණය කරයි', (26 ජූලි 2013) < https://www.corruptionwatch.org.za/paia-proves-its-worth/>

වුත්මාන්. ඩබ්ලියු, 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමට වසරක්.' ඩේලි නිව්ස් (16 පෙබරවාරි 2016) http://www.dailynews.lk/2018/02/16/features/142984/rti-one-year

සඟරා

ඩෙබ්. ඒ, චෞද්‍රී පී.ආර් 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමට දශකයක් ꞉ පනතේ විෂය පථය හා එහි බලපෑම පිළිබඳ විවේචනාත්මක ගවේෂණයක්'' [2016-17] CNLU LJ (6)

ජෙන්කින්ස් ආර් සහ ගොයිට්ස් ඒ. එම් 'ගණනය හා වගවීම ඉන්දීය තොරතුරු දැනගැනීමේ ව්‍යාපාරයේ ප්‍රතිමාණයන්' [1999] තෙවෙනි ලොව තෛමාසිකය 20

රොබර්ට්ස් ඒ. එස්, 'ව්‍යුහාත්මක බහුත්වවාදය හා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම'. [2001] Vol 51, No 3 නීති සගරාව, ට්‍රොන්ටෝ විශ්වවිද්‍යාල නීති සගරාව 243< https://ssrn.com/abstract=1305423>

වයිට් එස් 'විවෘත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය අවස්ථාවන් වැසුණු කවුළුවක් ඇත'. [1998] මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ දකුණු අප්‍රිකානු සංග්‍රහය 14

විජේසේකර එම් 'උතුරේ යුද්ධයෙන් පසු ඉඩම් තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශවීමට ශ්‍රී ලාංකිකයෝ නව තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය භාවිත කරති.' [2017] ගෝලීය මුද්‍රණ සගරාව

වාර්තා

තොරතුරු ජාලයන්ට ප්‍රවේශවීමේ ඡායා වාර්තාව (2016) https://cer.org.za/wp-content/uploads/2017/02/CER-Shadow-Report-Final.pdf

නිවේදන සටහන් හා කමිටු වාර්තා (No. 424 ජනවාරි 2000)
මුදල් අමාත්‍යංශයේ වාර්ෂික වාර්තාව (2017)
පායියා ඉන්ඩාබා, 'රැස්වීම් සහා වාර්තාව' ජොහැන්නස්බර්ග් දකුණු අප්‍රිකානු මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව (2004)

'දකුණු ආසියානු පුරවැසි තොරතුරු ප්‍රවේශය කලාපීය සංස්ලේෂණ වාර්තාව, ආසියානු පදනම :අගෝස්තු 2014) https://asiafoundation.org/resources/pdfs/CitizensAccesstoInformationinSouthAsia.pdf

'ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ අන්තර්ජාල ප්‍රගාමී අනාවරණය උපදේශන රාමුව හා මූලික තක්සේරුව අවසන් වාර්තාව' ලෝක බැංකුව, කොළඹ වෙරිටේ පර්යේෂණ පෞද්ගලික ආයතනය (2017)

'කාෂ්මීරයේ මානව හිමිකම් තත්වය පිළිබඳ වාර්තාව' 2010 ජුනි සිට 2018 අප්‍රේල් දක්වා ඉන්දීය ජම්මු හා කාෂ්මීර් රාජ්‍යයන්ගේ වර්ධනය හා ජම්මු හා කාෂ්මීර් රාජ්‍යයන්ගේ පොදු මානව හිමිකම් සැළකීම් මානව හිමිකම්. මහ කොමසාරිස් කාර්යාලය මානව හිමිකම් සංවිධානය. (2018) https://www.ohchr.org/Documents/Countries/IN/DevelopmentsInKashmir June2016ToApril2018.pdf

ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාවේ දකුණු අප්‍රිකානු අධ්‍යනය චාරිකා වාර්තාව (2017)

'පොදු සේවා සැපයීමේදී ප්‍රධාන සේවා සපයන්නන්ගේ භූමිකාව' එක්සත් රාජධානියේ ජාතික විගණන කාර්යාලය (නොවැම්බර්2013)<https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2013/11/10296-001-BOOK-ES.pdf>

වෙනත්

තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිසමේ නිවේදනය (6 පෙබරවාරි 2018) http://www.rticommission.lk/web/images/mediareleases/media-statement-Eng-6th-Feb.pdf